

สามห้กการเมืองเรือหนมของไทย
หนมทอง ๑ จอมพล ป. และ ดร.ปรีดี

3 นักการเมืองเรื่องนามของไทย

(นายควง ๗ จอมพล ป. และ ดร. ปรีดี ๗)

สำนักพิมพ์

ธรรมบรรณาคาร

406 มหาชัย พระนคร

๒ 212479

จัดพิมพ์จำหน่าย

(สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย)

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ

406 ถ. มหาชัย อ. พระนคร

นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี โทร. 212479

อำนาจ จงเลิศจรรยา ผู้พิมพ์โฆษณา 2515

PRIDI-PHOONSUK
ปริดี - พูนสุข พูนยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

คุยกันก่อน

๓ “นักการเมืองเรื่องนามของไทย” เล่มที่ท่านผู้อ่านที่เคารพรักถืออ่านอยู่ขณะนี้ เป็นหนังสือที่ข้าพเจ้ารักมากที่สุด เคยตั้งใจจะรวบรวมและเรียงชีวิตนักการเมืองทั้งสามท่านมาอยู่เล่มเดียวกันนานมาแล้ว และก็ได้อีกโอกาสที่สำนักพิมพ์ธรรมบรรณาการ มองเห็นการณ์ไกลและความสำคัญของเรื่องนี้ จึงได้ขอจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มขึ้นทั้งปรากฏแก่สายตาของท่านผู้อ่านที่เคารพรักเดียวกัน

ชีวิตรักของท่านทั้งสามย่อมไม่เหมือนกัน ทำให้บรรดาผู้สนใจชีวิตการเมืองทั้งหลายจะยึดถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้เป็นอย่างดี คนเราจะดีหรือชั่ว หากมีแต่มาตุกันขณะยังมีชีวิตอยู่ย่อมมองไม่เห็น สองท่านแรกถึงอนิจกรรมไปแล้ว ทั้งไว้แต่ความดี - ชั่วให้ลูกหลานญาติมิตรและอนุชนคนไทยได้ศึกษาความรู้จักกันต่อไป ส่วนท่าน ดร. ปรีดี พนมยงค์ ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ ขณะนี้พำนักพักพิงอยู่ ณ ประเทศฝรั่งเศสโน้น

การเมืองของไทยนั้น ย่อมทราบกันดีอยู่แล้วว่า ต้อง
ศึกษากันอีกนาน เราจะเป็นประชาธิปไตยกันแบบต่างประเทศหรือ
แบบไทย-ไท หนังสือเล่มนี้จะให้ความรู้ - ถิ่นชีวิตทางการเมืองเพื่อ
เราจะได้ใช้เป็นแบบอย่างได้พอสมควร

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศความดีด้วยประการใดก็ตาม แม้
จะมีเพียงเล็กน้อย ขอมอบความดีจากผู้อ่านได้นั้นน้อมนบนเป็นสักการะ
บูชาแด่ ดวงวิญญาณ ความเป็นประ ชาธิปไตย ของประชาชน ชาวไทยทั้ง
หลายในอดีต - ปัจจุบัน - และอนาคต จงทั่วหน้ากัน หากความผิดพลาด
อันมีอยู่ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว
ขอได้รับไมตรีจิตจากข้าพเจ้าโดยทั่วหน้ากัน

“โพธิ์ แคมล่ำเจียก”

นายควง อภัยวงศ์

บทนำ	หน้า
1. เบื้องหลัง ๓ คุณหลวง	๑
2. ควันปฏิกูรปการปกครอง	๒๓
3. ลำนำชีวิต	๓๒
4. ชีวิตนายควง ฯ ที่ข้าพเจ้ารู้จัก	๕๕
5. ไปเรียนเฟื่องเมืองนอก	๓๑
6. เขาชวนปฏิวัด	๙๐
7. ย่ำหางานทำเพราะทุนส่วนตัว	๙๕
8. ชีวิตการเมือง	๙๑
9. การเมืองเรื่องสนุก	๑๐๑
10. หัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน	๑๐๙
1. เกร็ดชีวิตการเมืองของนายควง ฯ	๑๒๑
2. นโยบายและนายกรัฐมนตรี ๔ สมัยของนายควง	๑๓๓

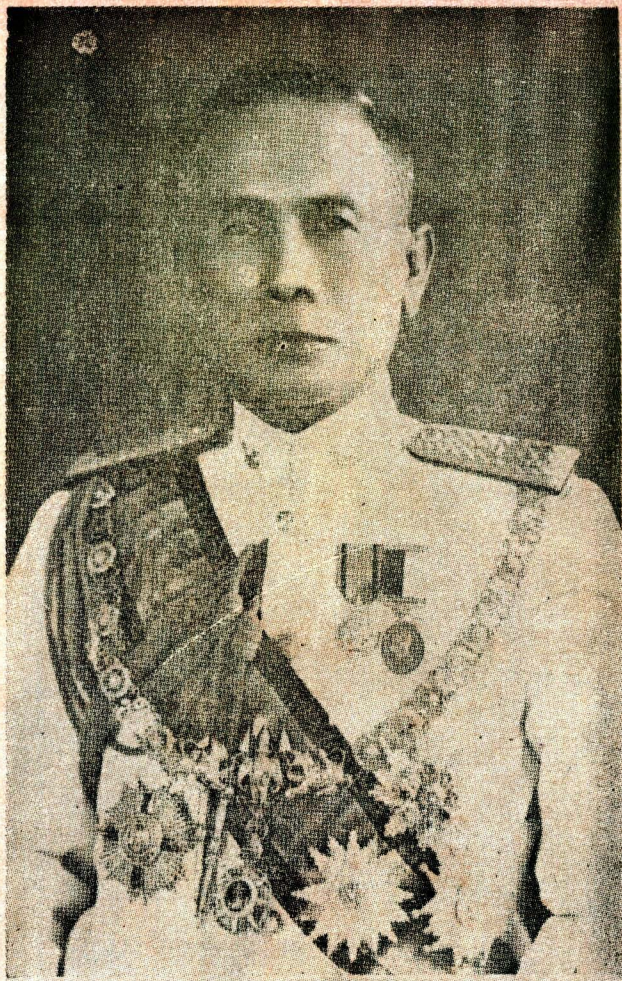
า ญ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

บทนำ	หน้า
1. จอมพลคนแรกสมัยประชาธิปไตย	๒๐๐
2. ไปเรียนเฟื่องเมืองนอก	๒๑๔
3. อาชญากรสงคราม	๒๒๒
4. เกียรติประวัติทางราชการ	๒๓๓
5. จอมพล ป. ผู้นิราศ	๒๔๖
6. จอมพล ป. กับหนังสือพิมพ์	๒๕๗
7. อภินิหารจอมพล ป.	๓๖๕
8. ชีวิตสมรสของจอมพล ป. พิบูลสงคราม	๒๗๓
9. เริ่มต้นเมื่ออวสาน	๒๙๑

หลวงประดิษฐมนูธรรม

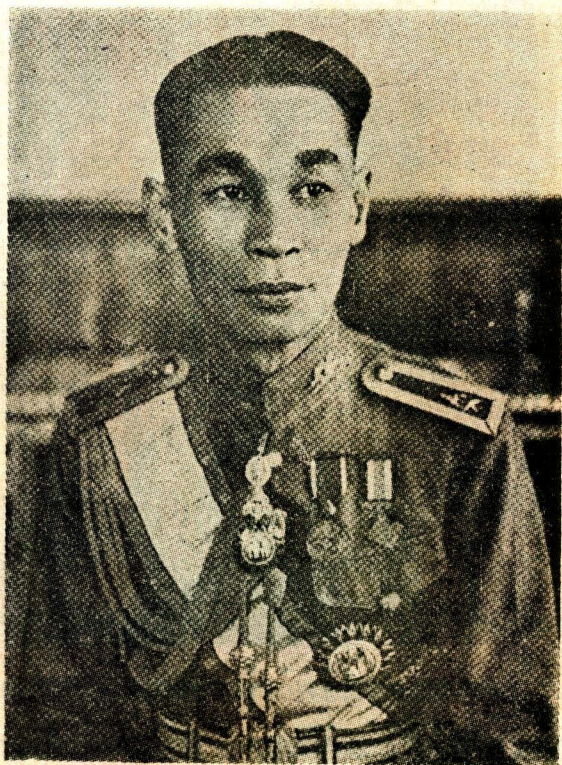
บทหน้า	หน้า
1. ควันหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง	๒๕๖
2. นายปรีดี พนมยงค์	๓๐๑
3. รัชกาลที่ ๗ กับสมุคปกเหลืองนายปรีดี ฯ	๓๒๖
4. นายกรัฐมนตรีคนที่ ๘	๔๒๖
5. วิธิการเมืองของนายปรีดี ฯ	๔๔๕
6. วาระสุดท้ายชีวิตการเมืองของนายปรีดี ฯ	๔๖๕
บทสรุปตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย	๔๘๗

จอมพล ป. พิบูลสงคราม (แปลก ชิตะสังกะ
เปลี่ยนเป็นพิบูลย์สงคราม)
อดีตนายกรัฐมนตรีหลายสมัย

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ร.๘

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (ควง อภัยวงศ์)

อดีตนายกรัฐมนตรี

ภาพเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการรัฐประหาร

๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

และเป็นภาพสุดท้ายของ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

บทนำ

๕ เบื้องหลัง ๓ คุณหลวง

จำเดิมแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นปีเปลี่ยนการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ อยู่ภายใต้กฎหมายเป็นต้นมากระทั่งทุกวันนี้ ประเทศไทยเรายังก้าวหน้าไปไม่ได้ไกลเท่าที่ควรจะเป็นเลยเป็นเพราะเหตุตั้งๆ ? เพราะนักการเมืองของไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นแก่ชาติอย่างแท้จริงนั่นเอง มักจะลืมนโยบายของตน ของคณะ ที่เริ่มตั้งกันไว้แต่ตอนแรกๆ เสียสิ้น พอได้เข้าไปนั่งตำแหน่งการเมืองแล้ว มีบัญชาสนาชนล้มสภาพเดิมที่ตนเคยปฏิญญาต่อราษฎรเสียสิ้น ๕๕๕ มาเห็นดีเห็นชอบกับพวกพ้องญาติมิตรของแต่ละคนจนงานหลวงก็พลางงานราษฎรก็เสีย เมื่อทำงานหลวงไม่ได้ผลจริง ๆ ก็หันมาปรียา

หอมแสดงความอย่างโน้นอย่างนี้กับราษฎรให้ตายใจและ
คนไทยส่วนมากชอบเป็นคนไม่ค่อยจะเอาเปรียบกับใคร
แต่บรู๊ราโบราณมาแล้ว จึงพูดแต่ว่า ไม่เป็นไรอยู่ร่าไป
ความเป็นคนใจบุญสุนทรทานของคนไทยนี้เอง จึงทำ
ให้ชาวต่างชาติเข้ามาทำมาหากิน ตั้งรกรากฝังแนบ
แน่นสนิท แย่งอาชีพคนไทยไปเกือบทั้งหมด คนไทย
เกือบจะเหลือแต่กางเกงในอยู่แล้ว

ใครคือสามหลวง คำติดปากชาวบ้านก็มี

๑. หลวงพิบูลสงคราม ๒. หลวงประดิษฐมนูธรรม และ
๓. หลวงโกวิทอภัยวงศ์ และท่านทั้งสามนี้ได้ช่วยกัน
เปลี่ยนการปกครองมา

โอมเพี้ยง ! ใคร ๆ ถ้าวากันไปแล้ว เห็นจะพูด
ได้เต็มปากเต็มคำว่า ต่างเห็นแก่ชาติทั้งนั้น วางโครง
การเสียเยี่ยมไปเลย และเวลาปฏิบัติเข้าจริง ๆ เหลวไม่
เป็นเรื่อง ดังนั้นการที่คณะราษฎรทำการรวมใจกัน
เปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นจึงเห็นได้ชัดเจนว่า หาได้

มีโครงการเพื่ออนาคตอันจะเป็นความผาสุกต่อส่วนรวม
ไม่ ประชาธิปไตยสัก ๆ ติบ ๆ ของเราจึงเป็นมาและใช้
ไม่ได้กระทั่งปัจจุบันนี้

ข้าพเจ้ารู้สึกสงสาร พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้า ฯ
ราชันผู้อำภัพ ที่ถูกคณะราษฎรประณามอย่างไม่ไว้หน้า
เลย เมื่อพระองค์จะลงพระปรมาภิไธย ทรงยอมพระ
ราชทานรัฐธรรมนูญแก่คณะราษฎรนั้น พระองค์ได้รับ
สั่งให้นายปรีดี พนมยงค์ พระยาพหลพลพยุหเสนา และ
พระยาศรีวิศาลวาจาเข้าเฝ้า และในที่เข้าเฝ้าได้มีเจ้า
พระยามหิธร ฯ เสนาบดีกระทรวงมหราธร รอคอยเป็น
ผู้บันทึกการสนทนาอยู่ก่อนแล้ว

ตอนหนึ่งพระองค์ได้ทรงรับสั่งแก่นายปรีดี และ
พระยาพหล ฯ ว่า “ได้ทรงคิดไว้นานแล้ว ตั้งแต่ได้
ทราบข่าวที่พระเชษฐา ฯ (ร. ๖) ทรงทำดุสิตธานีไว้ใน
วัง พระองค์ก็เคยสนใจมาและตั้งใจอยากจะให้ราษฎร
มีความฉลาดและศึกษาสูงกว่านี้ จะพระราชทานรัฐ-
ธรรมนูญให้ มิใช่นึกคิดอยู่แต่ผู้เดียว ทั้งยังเคยนำเอา
ความคิดนั้นปรึกษากับขุนนางบางคนแล้ว และทันทีนั้น

บ้านเมืองไปตามยถากรรม ดังที่จะเห็นได้จากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจและความฝืดเคืองในการทำมาหากิน ซึ่งราษฎรได้รูกันอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหนือกฎหมาย มิสามารถแก้ไขให้พ้นชั้นได้

การที่แก้ไขไม่ได้ก็เพราะรัฐบาล กษัตริย์มิได้ปกครองประเทศเพื่อราษฎร ตามที่รัฐบาลอื่น ๆ ได้กระทำกัน รัฐบาลของกษัตริย์ถือเอาราษฎรเป็นทาส ซึ่งเรียกว่าไพร่บ้าง ข้าบ้าง เป็นสัตว์ดิรัจฉาน ไม่นึกว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎรกลับพากันทำนาบนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่าภาษีอากรที่บีบคั้นเอาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้หักเอาไปใช้ส่วนตัวปีหนึ่งเป็นจำนวนหลายล้าน ส่วนราษฎรซิกว่าจะหาได้แม้แต่เล็กน้อยแทบเลือดตากระเด็น ถึงคราวเสียเงินราชการหรือภาษีใด ถ้าไม่มีเงินรัฐบาลก็ให้ยืมทรัพย์หรือให้โยธา แต่พวกเจ้ากลับนอนกินกันเป็นสุขไม่มีประเทศใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากเช่นนั้น นอกจากพระเจ้าซาร์ พระเจ้าไกเซอร์เยอรมัน ซึ่งคนชาตินั้นได้โค่นราชบัลลังก์เสียแล้ว

รัฐบาล ของกษัตริย์ได้ ปกครองอย่าง หลอกลวงว่า จะบำรุงการทำมาหากินแบบโน่นอย่างนี้ แต่ครั้นค่อย ๆ ไปก็เหลวหาได้ทำจริงไม่ มีหน้าซำกล่าวกำหมิ่นประมาทราษฎรผู้มีพระคุณ เสียภาษีอากรให้พวกเจ้าได้กิน ว่าราษฎรจะมีเสียงในการเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยัง โง่ คำพูดของรัฐบาลเช่นนี้ใช้ไม่ได้ ถ้าราษฎรโง่เจ้าก็ โง่เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน เป็นเพราะขาดการศึกษา ที่พวกเจ้าปกปิดไว้มิให้เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่าเมื่อ ราษฎรมีการศึกษา ก็จรรู้ความชั่วร้ายที่ทำไว้ และคง ไม่ยอมให้ทำนาบนหลังคน

ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่า ประเทศเรา^๕นี้เป็นของ ราษฎรไม่ใช่ของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง บรรพบุรุษ ของราษฎร^๖เป็นผู้ช่วยกัน^๗ให้ประเทศมีอิสระภาพ ให้พ้น จากข้าศึก พวกเจ้ามีแต่จับมือเปิบ และกวาดรวมทรัพย์ สมบัติเข้าไว้ดังหลายร้อยล้าน เงินเหล่านี้มาจากไหน ก็เอามาจากราษฎรเพราะวิธีทำนาบนหลังคน^๘นั่นเอง

บ้านเมืองกำลังอึดอัด^๙ผิดเคือง ชาวนาและพ่อแม่ ทหารต้อง^{๑๐}ท่งนา เพราะทำไม่ได้ผลรัฐบาลไม่บำรุง

รัฐบาลได้คนงานออกอย่างเกลื่อนกลาด นักเรียนเรียน
เสร็จแล้ว และทหารปลดกองหนุนแล้วไม่มีงานทำ จะ
ต้องอดอยากไปตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของรัฐบาล
กษัตริย์เหนือกฎหมาย บีบคั้นข้าราชการชั้นผู้น้อย นาย
สิบและเสมียน เมื่อให้ออกจากงานแล้วไม่ให้เบี้ยบำ
นาญ ความจริงควรจะให้เงินที่กวาดรวบรวมไว้มาจัด
บำรุงบ้านเมืองให้มีงานทำ จึงสมควรที่สนองคุณราษฎร
ซึ่งได้เสียภาษีอากรให้พวกเจ้าร่ำรวยมานาน แต่พวกเจ้า
ก็หาได้ทำแต่อย่างใดไม่ คงสับเลือดกันเรื่อย ๆ ไป มี
เงินเหลือเท่าใดก็เอาไปฝากต่างประเทศ คอยเตรียมหนี
เมื่อบ้านเมืองทรุดโทรมปล่อยให้ราษฎรอดอยาก การ
เหล่านี้ย่อมชั่วร้าย

เหตุฉะนั้นราษฎร ข้าราชการ ทหารและพลเรือน
ทั้งปวงถึงทำการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาลดังกล่ามาแล้ว
จึงรวมกันตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึดอำนาจของ
รัฐบาลกษัตริย์ไว้แล้ว คณะราษฎรเห็นว่าการที่จะแก้
ความชั่วร้ายนี้ได้ ก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมี

สภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือหลาย ๆ ความคิดดีกว่า
 ความคิดเดียว ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศนั้นคณะ
 ราษฎรไม่ประกาศจะแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้นจึงได้ขอ
 อัญเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่
 จะต้องอยู่ใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดิน จะ
 ทำอะไรโดยลำพังไม่ได้ นอกจากด้วยความเห็นชอบ
 ของสภาผู้แทนราษฎร คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์
 ให้กษัตริย์ทราบแล้ว เวลานั้นยังอยู่ในความรับตอบ ถ้า
 กษัตริย์ตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบภายในกำหนด โดยเห็น
 แต่ส่วนตนว่าจะถูกลดอำนาจลงมา ก็จะได้ชื่อว่าทรยศ
 ต่อชาติ และก็เป็นการจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีการ
 ปกครองอย่างประชาธิปไตยกล่าวคือ ประมุขของประเทศ
 จะต้องเป็นบุคคลสำคัญ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้ตั้ง
 ขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา ตามวิธีนี้ราษฎรพึง
 หวังเถิดว่า ราษฎรจะได้รับความบำรุงอย่างดีที่สุด ทุกๆ
 คนจะมีงานทำ เพราะประเทศเราเป็นประเทศที่อุดมสม
 บรณ์อยู่แล้ว ตามสภาพที่เราได้ยึดเงินที่พวกเจ้าได้รวบรวม
 ไว้จากการทำนาบนหลังคนทั้งหลายร้อยล้านมาบำรุง

ประเทศขึ้นแล้ว ประเทศจะต้องเฟื่องฟูขึ้นเป็นแน่นอน
การปกครอง ซึ่งคณะราษฎร จะกระทำก็คือจะต้อง จัดวาง
โครงการอาศัยหลักวิชา ไม่ทำไปเหมือนคนตาบอดเช่น
รัฐบาลกษัตริย์เหินือกฎหมายได้ทำมาแล้ว หลักใหญ่ๆ
ที่คณะราษฎรวางไว้มีอยู่ว่า

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น
เอกราชทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจฯ
ของประเทศไว้ให้มั่นคง

๒. จะต้องบำรุงความสุขความสมบูรณ์ของราษฎร
ในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎร
ทำทุกคน จะวางนโยบายเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้
ราษฎรอศอยาก

๓. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศให้
การประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มาก

๔. จะต้องให้ราษฎรมีสติธิเสมอกัน (ไม่ใช่
ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรอย่างเป็นอยู่)

๕. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็น

อิสระ เมื่อเสรีภาพนั้นไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าว
แล้วข้างต้น

๖. จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ราษฎรทั้งหลาย จงช่วยพร้อมใจกันช่วยคณะ
ราษฎรให้ทำกิจการ อันจะคงอยู่ชั่วฟ้าดินนี้ให้สำเร็จ
คณะราษฎร ขอให้ทุกคนที่มีได้ร่วมมือเข้ายึด อำนาจจาก
รัฐบาลกษัตริย์เหนือกฎหมายพึงตั้งอยู่ในความสงบ อย่า
ทำใด ๆ อันเป็นการขัดขวางต่อคณะราษฎร การที่
ราษฎร ได้ช่วย คณะราษฎรนี้เท่ากับราษฎร ได้ช่วยประ-
เทศและช่วยตัวราษฎร บุตรหลานเหลนของตนเอง
ประเทศจะเป็นเอกราชอย่างพร้อมมูล ราษฎรจะได้รับ
ความปลอดภัย ทุกคนจะต้องมีงานทำโดยไม่ต้องอด
อยาก ทุกคนมีสิทธิเสมอกันและมีเสรีภาพพ้นจากการ
เป็นไพร่ เป็นข้าเป็นทาสของพวกเจ้าหมดสมัยที่พวก
เจ้าจะทำนาบนหลังราษฎร สิ่งที่ทุกคนปรารถนาคือ ความ
สุขความเจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่า
“ศรีอาริยะ” นั้นจะพึงบังเกิดขึ้นแก่ราษฎรทุกหน้า

“ คณะราษฎร ”

น้ำพระทัยรักชาติของในหลวง

เมื่อคณะราษฎรออกแถลงการณ์ และมีหนังสือ
อัญเชิญ ร. ๗ เป็นกษัตริย์ปกครองภายใต้กฎหมายรัฐ-
ธรรมนูญแล้ว พระองค์ได้ทรงพระกรุณารับคำเชิญ และ
ได้มีพระราชหัตถ์เลขา ถึงพระยาพหลพลพยุหเสนา หัว
หน้าคณะราษฎรมีใจความว่า :-

“... ข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของคณะประ-
ชาราษฎร ไม่อยากให้เกิดข้อขัดข้องกับทั้งจัดการ
โดยละม่อมละไม ไม่ให้ชื่อว่าจลาจลเสียหายแก่บ้านเมือง
และความจริงข้าพเจ้าก็คิดอยู่เสมอแล้วว่า จะเปลี่ยนแปลง
ตามทำนองนี้ คือพระเจ้าแผ่นดินปกครองตามรัฐธรรมนูญ
ซึ่งยอมรับว่าจะเป็นตัวเชิดเพื่อให้เป็นรูปตามวิธี
เปลี่ยนแปลงทั้งพระธรรมนูญโดยสะดวก

เพราะว่าข้าพเจ้าไม่ยอมรับเป็นตัวเชิด นานาประ-
เทศจะไม่ยอมรับรัฐบาลนี้ ซึ่งจะเป็นความลำบากยิ่งขึ้น
หลายประการ ความจริงตัวข้าพเจ้าเองและในเวลานี้ก็
ทราบกันอยู่แล้วว่ามีอาการทพพลภาพ และไม่มีลูกสืบ

วงศ์สกุล และไม่ทนงานไปนานเท่าใดนัก ทั้งไม่มี
ความปรารถนามักใหญ่ไผ่สูงเกินศักดิ์ และความสามารถ
ที่จะพยุงชาติของเราให้เจริญเทียมหน้าเขาบ้าง พุฒมาน
เป็นความจริงใจเสมอ

“ประชาธิปไตย ป.ร.”

เป็นอย่างไบบ้าง? บรรดาผู้ก่อการทั้งหลาย เมื่อ
ได้รับราช หัตถ์เลขานี้แล้ว เมื่ออ่านสู่ กันฟังถึง กับสะอึก
คาดไม่ถึงเลยว่า น้ำพระทัยของพระองค์คงจะไม่เป็นไป
อย่างคตินี้ ตรงกันข้ามถ้าเราไม่ชิงสุกก่อนห่าม เราจะ
มีประชาธิปไตยดีกว่านี้ก็อาจจะเป็นไปได้ใครจะรู้เล่า!

เมื่อคณะราษฎรมีชัยอย่างสมบูรณ์แล้ว ก็คงจะมี
ใครสะกิดให้รู้บ้างกระมังว่า แดงการณนั้นพวกตัวออกไป
ไปกระทบกระเทือนในหลวง และบรรดาเจ้าเป็นอย่างมาก
ทั้งในเวลาต่อมาจึงมีคำถวายบังคมอีกฉบับหนึ่งขึ้น
กราบบังคมทูล ขอพระราชทานอภัยต่อ พระองค์ในหลวง
รัชกาลที่ ๗ ดังมีใจความดังต่อไปนี้

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ทำการเปลี่ยนการปกครอง ก็ด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่ชาติโดยเห็นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่าทุก ๆ ชาติที่เป็นเอกราชก็มีธรรมเนียมการปกครองโดยทั่วไปแล้ว หากสยามได้มีกับเข้างก็จะเป็นโอกาสให้ราษฎรเป็นจำนวนมาก ได้มีส่วนช่วยให้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในราชการแผ่นดินเต็มกำลังความสามารถจริง ๆ การได้เป็นไปอย่างเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวง ก็เนื่องด้วยใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงตั้งพระราชหฤทัย ตีต่อประชาชนชาวสยามและทรงพระกรุณาช่วยเหลือส่งเสริมทุกประการตลอดจนพระราชทานอภัยโทษให้แก่พวกข้าพระพุทธเจ้าด้วย โดยพระราชกำหนดนิรโทษกรรมนั้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ที่นัย่อมตระหนักรู้อยู่แก่ใจพวกข้าพระพุทธเจ้าแล้ว

การที่พวกข้าพระพุทธเจ้าได้ประกาศ กล่าวความในวันเปลี่ยนแปลงด้วยถ้อยคำอันรุนแรง กระทบกระเทือนถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบรมวงศานุวงศ์ก็ด้วยมุ่งผลสำเร็จทันทีทันใดเป็นใหญ่ สมเด็จพระ

พระมหากษัตริราชในพระบรมราชวงศ์จักรี ตลอด
จนพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ ได้ทรงมีส่วนนำ
ความเจริญมาสู่ประเทศสยามจนกาลสมัยนี้

ได้ทราบพระกรุณาโปรดเกล้าให้พวกข้าพระพุทธ
เจ้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอ
พระราชทานพระบรมราชวโรกาส กราบถวายบังคมขอ
พระราชทานอภัยโทษอีกครั้งหนึ่งเป็นคำรบสอง ในถ้อย
คำที่ได้ประกาศออกไป

การจะควรประการใด สดอยู่แล้วแต่จะทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมขอเดชะ ”

นี่ก็นับว่าเป็นแบบฉบับอันดี ที่เมื่อคนเรารู้ว่าตน
ผิด และได้มายอมรับผิด ขอสมานาโทษก็สมควรจะยก
โทษให้ ดังนั้นเมื่อจบคำถวายบังคมทูลของพระยาพหลฯ
แล้ว จึงมีพระราชดำรัสตอบมีความว่า.-

“.....ข้าพเจ้าขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง ใน
การที่ได้มาทำพิธีขอมาต่อข้าพเจ้าและ พระราชวงศ์จักรี
ในวันนี้ การกระทำของท่านในครั้งนี้ทำให้รู้สึกยินดีเป็น
อย่างยิ่งมิใช่นิดที่ท่านมาขอมา แก่ตัวข้าพเจ้าโดย

เฉพาะ เพราะข้าพเจ้าได้ให้อภัยโทษแก่ท่านทั้งหลาย^๕ มาแล้ว และเข้าใจโปรยประหนัของท่านทั้งหลายดี ท่านกระทำกรวนักเพราะหวังประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ ข้าพเจ้าได้ตั้งใจช่วยเหลือท่าน ให้ทำการเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยคืออย่างที่สุดที่จะเป็นได้ โดยที่ข้าพเจ้ามีความเห็นใจในความคิดของท่านข้อที่ข้าพเจ้าสนใจมากนั้นคือในคำมาของท่านนั้น ได้กล่าวถึงสมเด็จพระมหากษัตริราชและเจ้านายในราชวงศ์จักรีว่าที่ได้เคยมีส่วนในการนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามหลายพระองค์ด้วยกัน ซึ่งเป็นความจริงในคำประกาศวันที่ ๒๔ มิถุนายนนั้น ข้อความทำให้ข้าพเจ้าเองและ สมาชิกของราชวงศ์จักรีรู้สึกโทมนัส เป็นอย่างยิ่งก็คือ ในข้อที่ทำให้เข้าใจว่าพระราชวงศ์ไม่เคยได้ทำ ประโยชน์ให้แก่ ประเทศ สยามอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ข้อนั้นทำให้สมาชิกในพระราชวงศ์ทั่วไปโทมนัสน้อยใจ และแค้นเคืองมาก เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขวันนี้แล้ว ข้าพเจ้าหวังว่าจะเป็นผลสมานไมตรี ระหว่างพระราชวงศ์จักรีกับพวกท่าน และราษฎรทั่วไปให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อันที่จริงเจ้านาย

ในราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ที่จะทำอะไรให้เป็นประโยชน์
แก่บ้านเมือง จึงได้ทรงรับราชการในกระทรวงต่าง ๆ
ทุกพระองค์แต่จะทำได้ แต่วิสัยธรรมตาของคนและ
ตระกูลชั้นผู้ใหญ่ก็ย่อมมีสมาชิก มีความสามารถยิ่งหย่อน
กว่ากันเป็นธรรมดา และย่อมมีการพลาดพลั้งไปบ้างมิ
ใช่โดยอคติ โดยเหตุนี้เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวัน
และท่านได้รู้สึกว่ราชวงศ์จักรีทรงทำ ประโยชน์แก่ ประ
เทศของเราเช่นนี้ ก็ย่อมจะล้างความโทมนัสทั้งหลายทั้ง
ปวงของข้าพเจ้าและของราชวงศ์จักรีทั้งปวงได้สิ้น นอก
จากนี้ข้าพเจ้ามีความยินดีมาก ที่ท่านได้คิดมาทำพิธีมา
ในวันนี้ โดยที่ข้าพเจ้าไม่ได้ร้องขออย่างหนึ่งอย่างใดเอง
การทำเช่นนี้ย่อมเป็นเกียรติแก่ท่านเป็นอันมาก เพราะ
ท่านทั้งหลายได้แสดงว่ามีธรรมในใจ และเป็นคนสุจริต
และเป็นนักเลง คือเมื่อท่านรู้สึกว่ท่านได้ทำอะไร
เกินไปพลาดพลั้งไปบ้างก็ย่อมรับผิดชอบโดยดีและโดยเปิดเผย
การกระทำเช่นนี้เป็นของที่ทำยาก และต้องมีใจเป็นนัก
เลงจริง ๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนี้ในวัน
ก็แสดงให้เห็นจริงว่การใด ๆ ที่ท่านได้ทำไปเพื่อหวัง

แก่ประโยชน์ของประเทศจริง ๆ ท่านได้แสดงว่าท่าน
เป็นผู้มีน้ำใจกล้าหาญทุกประการ ท่านกล้ารับผิดเมื่อรู้
สึกว่าตนทำการพลาดพลั้งไปดังนี้ การทำให้ประชาชน
รู้สึกไว้วางใจ ในตัวท่านยิ่งขึ้นอีกเป็นอันมากในชั้น
ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้นในที่นี้ ข้าพเจ้าขอให้พรท่านทั้ง
หลายจงเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ทุก
ประการ มีกำลังกาย กำลังใจ เมื่อสามารถทำการงาน
ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศของเราสืบไป.....”

เป็นอย่างไรรับ พระองค์มีพระวาทะอันคมคาย
ละเมียดละไม บัณฑิตให้คำแนะนำให้ให้ขึ้นดีเพียงไร ท่านก็
ยอมจะทราบจากพระราชหัตถ์เลขาเบองตนันแล้ว แต่
พวกที่ไม่คิดว่าพระองค์มีพระปรีชา สามารถเอาเสียเลยก็
คงจะเป็นพวกคณะราษฎรนั่นเอง เพราะส่วนมากเป็น
พวกไปเรียนมาจากเมืองนอกเลยกลายเป็น “หัวนอก”
ทำอะไรหรือคิดอะไร จะต้องให้แสดงกว่าคนหัวในเป็น
ธรรมดา แต่อ่อนต่อโลกมาก ฉะนั้นเมื่อทำอะไรลงไป
แม้กระทั่งประกาศแถลงการณ์ ก่อตักที่จะกระแนะกระแหน

ใคร ๆ เขาไม่ได้ ไม่เว้นเลยแม้แต่พระเจ้าอยู่หัว อย่า
ลืมนะ ร. ๗ พระองค์ก็ทรงเป็นนักเรียนนอกเหมือนกัน
เพราะพระองค์เคยเสด็จไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ

อย่างไรก็ตาม เมื่อคณะราษฎรได้กระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นผลสำเร็จแล้วหาได้ดำเนินตามนโยบายที่คิดใช้ให้ลุล่วงไปอย่างราบรื่นไม่ ^{๕๕} ทั้งนี้เพราะมีบรรดาพวกขุนนางกับพวกมือที่ ๓ คอยหนุนหลังกันอยู่ เมื่อนโยบายเดินไม่ได้การกระทำตามโครงการก็ผิดพลาด ผลก็คือไม่สำเร็จติดต่อกันมา นำสงสารราษฎรไทยทั้งมวลที่ได้พระราชทานความดีมาจากพระมหากษัตริย์ ประชาธิปไตย อ้า ! สวรรค์ !! เรามีแต่ประชาธิปไตยจอมตลก ! จอมปลอม?! จอม!!! เท่านั้นกระมัง

เมื่อ ร. ๗ พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้คณะราษฎรแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง พระยามโนปกรณนิติธาดาเป็น ประธาน กรรมการราษฎรสืบต่อไป และชื่อนี้เห็นว่าฟังไม่ค่อยเสนาะโสต จึงได้เปลี่ยนเสียใหม่ว่า “นายกรัฐมนตรี” นับได้ว่าท่านผู้^{๕๕}

เป็น นายก คนแรกแห่งประเทศไทย พร้อมกันนี้ได้
ประกาศแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีครบชุด ยังมีรายนามต่อไป
ดังนี้

รายนามคณะรัฐมนตรีชุดแรกของไทย

๑. มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา
เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี กระทรวงพระคลัง
มหาสมบัติ

๒. มหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีวิศาลวาจา เป็น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ

๓. พลเรือโท พระยาราชวังสัน ร.น. เป็นรัฐ
มนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

๔. มหาอำมาตย์เอกเจ้าพระยาวงษาอนุประพันธ์เป็น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์การ

๕. มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ

 ๖. มหาอำมาตย์ตรี พระยาจำแสนยบดี เป็น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

๗. มหาอำมาตย์โท พระยาเทพวิฑูร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

๘. พลเรือตรี พระยาปริชาชลยุทธ ร.น. เป็นรัฐมนตรี

๙. พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นรัฐมนตรี

๑๐. พันเอก พระยาทรงสุรเดช เป็น รัฐมนตรี

๑๑. พันเอก พระยาฤทธิอาคเนย์ เป็น รัฐมนตรี

๑๒. อำมาตย์เอก พระยาประมวฬวิชาพูล เป็นรัฐมนตรี

๑๓. พันโท พระประศาสน์พิทยยุทธ เป็นรัฐมนตรี

๑๔. อำมาตย์ตรี หลวงประติขัฐมธุกรรม เป็นรัฐมนตรี

๑๕. พันตรี หลวงพิบูลสงคราม เป็น รัฐมนตรี

๑๖. รองอำมาตย์เอก หลวงเดชสหกรณ์ เป็นรัฐมนตรี

๑๗. รองอำมาตย์เอก ประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรี

๑๘. รองอำมาตย์เอก ตัว ลพานุกรม เป็น
รัฐมนตรี

๑๙. นายเนบ พหลโยธิน เป็น รัฐมนตรี
ประกาศมา ณ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

คติท้ายบท

In order to make people beleieve in your
lies you must tell big ones and keep telling
them daily.

ถ้าท่านอยากรจะให้ประชาชนหลงเชื่อ ในคำโกหก
ของท่านละก็ ต้องโกหกคำโต ๆ โกหกใหญ่ ๆ แล้ว
โกหกทุก ๆ วัน ซ้ำ ๆ ซาก ๆ หนักเข้าคนพากันเชื่อ
ไปเอง

คร. เกิบขึ้น โฆษกเยอรมัน

(สมัยฮิตเลอร์)

คว้นปฏิรูปการปกครอง

“คนทั้งหลายพากันประทุษร้ายกษัตริย์ โดยการยก
ย่องประจบประแจงพระองค์ เพราะการยกย่องประจบ
ประเจ้านั้น ความจริงก็คือ สืบแต่ความระยำให้ประทุษ
นั้นเอง

เปอวิช เอ. เอส 11

ถ้าจะพูดกันไปแล้ว พ. ศ. ๒๔๗๕ น่าจะยังไม่
มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเลย แต่ถ้ามีสาเหตุมา
จากเรื่องส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งภายหลังรวม
กันเรียกว่า “คณะราษฎร” ซึ่งเป็นข้าราชการในสมัย
นั้น ถูกบีบบังคับจากพวกขุนนางชั้นผู้ใหญ่ บางคน

ที่ทรงนึกว่า ข้าฯ เป็นเจ้าใหญ่นายโตบ้าง จากเจ้า
 บางองค์ที่สมคิดว่าตนเป็นคนละชั้นกับข้าราชการบริพาร
 บ้าง พวกผู้น้อยที่อยู่ใต้บังคับบัญชาที่มีหัวรุนแรง เมื่อ
 ถูกกดขี่ข่มเหงหนัก ๆ เข้า จึงพากันเกลียดชังเจ้านาย
 นานวันเข้าเมื่อมีผู้คบคิดปฏิวัติก็เลยร่วมด้วย ความจริง
 แล้วมาจากเรื่องส่วนตัวเป็นส่วนมาก กล่าวกันว่า ระยะเวลา
 นั้นเจ้านายมีการเล่นพรรคถือพวกกันมาก ใครมีพวกก็
 ลากกันไป ใครไม่มีพวกก็อกลายยากไร้เตะฝุ่นไปก่อน
 ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มีการกินสินบาทคาดสินบนอย่างโจ่ง
 ครึมจนผู้น้อยชักรำคาญ ครั้นว่าเอาหรือนำไปวิจารณ์
 ก็พากันเลื่องงานผู้น้อยเสียต่าง ๆ นานา โดยไร้ศีลธรรม
 ความจริงแล้ว องค์พระมหา กษัตริย์ มิได้ทรงมีส่วนทราบ
 เลยว่า ข้าราชการบริพารชั้นผู้ใหญ่ นายโตของพระองค์
 สมัยนั้น เลว ระยำ แค่นี้ เพราะมีพวกหน้าไหว้หลัง
 หลอกเยอะเยยะ จนมิสามารถจะควบคุมดูแลให้ทั่วถึง
 ทุกคน ๆ ได้ ดังจะเห็นได้จากเจ้าพระยาฯ ผู้หนึ่ง สมัย
 ที่ใกล้ชิดในหลวงฯ ได้กระทำทุจริตซึ่งใคร ๆ ก็รู้เห็น
 เต็มตา เช่น ขนเอาข้าวของที่มีค่ามาประดับประดาบ้าน

ช่องของตนอย่างมโหฬาร ขอพระราชทานอะไร ๆ จน
มิได้หยดหย่อน ใช้ข้าราชการผู้น้อยจุจก หมา แม้
กระทั่งเดี๋ยวนี้บรรดาข้าราชการผู้น้อย (ปลดเกษียณแล้ว)
ยังพากันสาปแช่งเขาไม่รู้หาย คุณพระ ฯ คุณหลวง ฯ
บางคนก็เล่นถ้อยคำถ้อยอย่าง เห็นคนเดินดินธรรมดา
แล้วคบไม่ได้ แม้จะเข้าไปติดต่อธุระก็พูดจาอย่างหยาบ
คายแข็งกระด้าง ถือว่าตนเป็นคนละชั้นไม่เหมือนกัน
เอาเสียแล้ว จะให้ราษฎรเดินดินเขาไม่คิดปฏิวัติได้
อย่างไร ดังนั้น จึงเป็นที่น่าเห็นพระราชหฤทัยองค์
สมเด็จพระปกเกล้า ฯ ที่มีข้าราชการบริพารไม่ดี มีแต่คน
ประจบสอพลอ มีแต่คนจ้อราษฎ์บังหลวงกดขี่บีทา
ประชากรราษฎร จนทำให้เขาอดรนทนไม่ไหว ภายหลัง
คิดเปลี่ยนแปลงการปกครองจนได้ในที่สุด

เจ้านายสมัยนั้นไม่มีใครคิดเลยว่า คณะราษฎรจะ
มีความสามารถทำการกบฏเป็นผลสำเร็จ แม้จะรู้ย่อมามี
บุคคลบางกลุ่มคบคิดกันอยู่แล้ว เจ้านายที่คุมกำลังทหาร
ตำรวจก็หาใส่ใจเอาใจใส่ไม่ เพราะอวดกล้าศักดิ์กาตัว
เองอยู่ว่าตนเป็นข้าราชการเหนือกฎหมาย ใครคิดก็หัว

ขาด คงไม่มีใครกล้ากบฏแน่ ๆ อนิจจา! ความประมาท
เป็นทางแห่งความตาย พระพุทธเจ้าพระองค์เคยตรัสไว้
เมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว ยังคงใช้ได้ทันสมัยอยู่เสมอ

ขอโปรดทราบไว้ด้วยว่า แม้จะไม่มี การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎรก็ตาม ประเทศไทยจะต้องมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแน่นอน แต่เราต้องรอคอยกันต่อมาอีกเท่านั้น เพราะอะไรหรือ ? เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตย สมเด็จพระเชษฐาธิราช คือ ร. ๖ ได้ทรงดำริจัดตั้งเป็นตัวอย่างไว้แล้ว ในภายในพระบรมราชวัง โดยจัดตั้งดุสิตธานีขึ้น และต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๗ พระองค์ก็ทรงดำริและปรึษาหารือกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่อยู่เสมอ แต่ถูกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ขณะนั้นคัดค้านไว้ว่า ยังไม่ถึงวาระโอกาสอันสมควร ถ้าเรารอคอยไม่ซิงสุกก่อนห้ามเราอาจจะมีประชาธิปไตย ที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง มีประชาธิปไตยที่สุกสมบูรณ์อย่างเต็มที่ตามฤดูกาลของมัน โดยไม่ต้องมาทำการปฏิรูป ปฏิวัติ ครังแล้ว ครังเล่าอยู่ไม่ได้หยุดหย่อนจนทุกวันนี้เป็นแน่

เราจะมาเริ่มต้นใหม่อยู่ร่ำไปหรือ ? เมื่อไรเราจะก้าวเดินไปข้างหน้าเท่าเทียม อารยประเทศทั่วโลกเขาบรรพบุรุษของเราไม่มีใครขี้ขลาด ไม่เคยมีใครเป็นคนเห็นแก่ตัวที่จะไม่ยอมเปิดทางให้บุคคลที่เก่งกล้าสามารถเข้าดำเนินการบริหารประเทศชาติสืบต่อไป

กษัตริย์จะต้องดำรงคงอยู่กับประเทศไทย อันเป็นที่รักของเราสืบต่อไป เพราะกษัตริย์บรรพชนของเราต่างได้ทรงทำความดีสละเลือดเนื้อเพื่อชาติ อยู่แนวหน้าของราษฎรมาแล้วแต่โบราณกาล แม้ปัจจุบันจะไม่อย่างนั้น เราจะต้องถือว่าพระองค์มีคุณงามความดีดุกเดิมทุกประการไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เราชาวไทยทุกคนจะต้องถวายความเคารพสักการะ กษัตริย์จวบบุคคลที่ศักดิ์สิทธิ์ควบคุมประเทศชาติของไทยเราตราบชั่วนิรันดร์ นั่นคือปณิธานของชาวไทยที่รักชาติทุกคน

ควีนปวิติประทุษณ์ที่ไหน

วันนั้นเป็นวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๖๘ นักศึกษาหนุ่มจากเมืองไทยกลุ่มหนึ่ง ได้พบปะสังสรรค์กัน ณ กรุงปารีสประเทศฝรั่งเศส เป็นที่น่าสังเกตว่าวันนั้น

ตรงกับวันชาติของฝรั่งเศสด้วย เมื่อพบปะสนทนากัน ก็คุยเฟื่องเรื่องการเมือง ประชาธิปไตย ของฝรั่งเศสและ ฟื้นฟูยุโรป ตลอดจนการปกครองแบบประชาธิปไตย ของอังกฤษไปด้วย คำสนทนากันวันนั้นเอง เป็นจุด นำไปสู่ความปฏิบัติการปกครองของไทย

บุคคลชั้นนำที่ร่วมคิดในสมัยนั้นได้แก่ นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งใคร ๆ ก็เรียกว่าอาจารย์ เพราะเขามี มั่นสมองพิเศษ รอบรู้ทุกอย่าง ให้เป็นที่ปรึกษาได้ทั้งนั้น เขาเป็นนักเรียนไทยคนหนึ่งที่เคยเรียนเก่ง จนกระทั่งแม่ ชาวฝรั่งเศสก็ยอมแพ้เขา เขาเรียนอะไร กฎหมายและ การเศรษฐกิจจนแบกปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ชั้น เกียรตินิยม และประกาศนียบัตรทางเศรษฐศาสตร์ชั้นสูง กลับมาเมืองไทย และมาเพื่ออยู่กระทรวงยุติธรรมสมัย นั้น กระทั่งวาระสุดท้ายของการเหยียบพื้นแผ่นดินไทย ของเรา

บุคคลที่สองได้แก่ ร้อยโทแปลก ขีตตะสังคะ ซึ่งท่านผู้นี้เรียนเก่งหาตัวจับได้ยากในเรื่องวิชาการทหาร ด้วยกัน เขาสอบเสนาธิการทหารได้ที่ ๑ ได้รับทุนได้

๓ นักการเมือง ฯ

ไปเรียนเสนาธิการทหารที่ประเทศฝรั่งเศส สมัยนั้น
วิชาที่เขาเรียนก็คือ วิชาปืนใหญ่ ณ เมืองฟองแตนโบล
บุคคลที่สามในคณะสามคนหลวง ได้แก่ นายควง อภัย-
วงศ์ หน่อมรูปหล่อร่างเล็กเอวบาง ผอมค่อนข้างร่างสูง
ไม่ต่ำ ยิ้มง่ายใครเห็นใครรัก เอะอะทักทายใครเอา
ง่าย ๆ ชอบสนุกไปก๊อตามประสาคนชอบสนุก เขา
ไปเรียนฝรั่งเศสโดยทุนส่วนตัว วิชาที่เรียนคือวิชาไอน้ำ
(วิศวกรรมศาสตร์ โยธา) ณ เมืองเลยอง ห่างจากกรุง
ปารีสออกไปไกลพอสมควร เหตุที่ไปเรียนทุนส่วนตัว
นี้เอง พอจบกลับมาเมืองไทยแล้ว เขาต้องวิ่งเต้นหา
งานทำเองแทบแย้ เพราะพวกพ้องไม่มีในขณะนั้น
นอกจากบุคคลทั้งกล่าวแล้วยังมีนักเรียนไทยหนุ่ม ๆ อีก
หลายสิบคน

แต่ทั้งสามสหายทั้งกล่าว เมื่อกลับมาทำงานรับใช้
ประเทศชาติแล้ว ต่างได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์
เป็นคุณหลวงตาม ๆ กัน เช่น ปรีดี พนมยงค์ ได้เป็น
หลวงประดิษฐมนูธรรม ร.ท. แปลก ขีตตะสังคะ ได้
เป็น หลวงพิบูลสงคราม ส่วน ห่อควง อภัยวงศ์ ได้

เป็น หลวงโกวิทอภัยวงศ์ สิ่งที่น่ามหัศจรรย์นั้น
ได้แก่ บุคคลทั้งสามนี้ต่างก็ได้เป็น นายกรัฐมนตรี
ด้วยกันตามวาระ ยุค สมัย นำแปลกเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบัน ชีวิตบุคคลทั้งสาม สมัยหนึ่งเคยเฟื่อง
เรืองอำนาจ ต้องระเห่ร่อนหาที่ซุกซ่อนหนีตาย ข้าม
น้ำข้ามทะเลไปอยู่ต่างแดนต่าง ๆ กัน เว้นเฉพาะสภาพ
บุรุษ ควง อภัยวงศ์ คนเดียวเท่านั้น ไม่ได้กระโดด
ข้ามน้ำข้ามทะเลไปไหนกับเขา เพราะอะไรหรือ เพราะ
ที่แกไม่มีเบื้องหลังเบื้องหน้า ไม่มีจุดต่ำพร้อย ไม่มี
สันหลังเหวอะหะ หรือพุงง่าย ๆ ไม่กลัวตายฟรีนั่นเอง

ใครอยู่ที่ไหน นายปรีดี พนมยงค์ ต้องระเห
เร่ร่อนไปอยู่กับ เมาเซตุง ผืนแผ่นดินใหญ่จีนแดง
แล้วปัจจุบันไปอยู่ประเทศอังกฤษ ส่วน จอมพล ป.
พิบูลสงคราม ก็ถูกมรสุมการเมืองเต็งตกทะเลลอยไป
พำนักอยู่และสิ้นชีพที่ประเทศญี่ปุ่น สำหรับ นายควง
อภัยวงศ์ คงนอนเอกเขนกหัวเราะฟันเหง้าก้านลูก
กระตือกริ่งขืนวิ่งลงอยู่ที่บ้านพักหน้าสนามกีฬาแห่งชาติ
กระทั่งจบชีวิตเป็นที่ อาลัย อารมณ์ ของ นักการเมืองไทย
ทั่วไป

เอาละ ได้แก้ความเดิมเริ่มเรื่องมากี่มากพอสมควร
แล้ว บัดนี้เชิญตัวกันเข้ามา หาที่นั่งเหมาะ ๆ ดมน้ำ
เย็นสักแก้ว ท่านชายจะสบายหรือสักมวงก่อนก็ได้ แล้ว
หาความสำราญกับชีวิต นักการเมืองเรื่องนามของไทยมี
นายควง อภัยวงศ์ จอมพลป. พิบูลสงคราม และนาย
ปรีดี พนมยงค์ คุณหลวง ๓ สหายต่อไป ณ บัดนี้เกิด

คดีท้ายบท

คุณลักษณะทุกประการ อันเป็นลักษณะเลิศ
สำหรับบุคคลชั้นนักปกครองนั้น เขาจะต้องพร้อมที่จะ
พลีชีพ เสียสละ อ่อนน้อม อย่างสิ้นเชิงยินดี เพื่อ
ประโยชน์ของประเทศชาติ บ้านเกิด และประชากรของ
เขาเอง

“ประธานาธิบดีเคนเนดี อเมริกา”

ลำนํ้าชีวิต

พฤษภกาสรอํักกฤษรอนํปลดปลง
โททนต์เสนํงคํงสําคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวายมลายสิ้นทั้งอินทรีย
สถิตทั่วแต่ชั่วดํีประดับไว้ในโลกา ฯ

“สมเด็จพระปรมาณํชิตชิโนรส”

เมื่อรุ่งอรุณแห่งวันศุกร์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๑
นั้น นับเป็นวันสูญเสียวิปโยคครั้งยิ่งใหญ่ในวงการ
เมืองไทย ตลอดจน ประชาชนชาวไทย ผู้รักความเป็นเสรี
และประชาธิปไตยทั่วหน้ากัน ที่ต้องสูญเสียบุคคลสำคัญ
ทางการเมืองผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในรอบปีนี้

เมื่อใกล้สิ้นลมปราณ เขายังคิดหวังจะช่วยชาติ อยู่โดยแสดงอาการเป็นห่วงใยว่า เมืองไทยยังไม่มีเป็น ประชาธิปไตยโดยแท้ นักการเมืองไทยยังไม่มีความคิด เสรีอย่างจริงจัง นักการเมืองไทยยังทำตัวเป็นเผด็จการ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว สมัครงพรรคพวก..... และ เครือญาติพี่น้อง..... เข้าทำนองระบบผูกขาด อนิจจา ! เมืองไทยเราจะเดินไปทางไหน.....

.....เขาเป็นห่วงว่า ประชาชนคนไทยจะเอือมระอา นอนหลับทับสิทธิของตนเสียเมื่อ (อาจจะ) มีการเลือกตั้ง ตัวแทน (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) ของเขาเข้าไปเป็น ปากเป็นเสียงในสภาชั้นทรงเกียรติ

.....เขาเป็นห่วงว่า นักการเมืองปากมอมมีอ สกปรกบางคนจะฉวยโอกาสใช้เงินเป็น พระเจ้า ซื้อเสียง เข้ามาเป็น ส.ส. เกรงว่าประชาชนจะหลงผิดติดอาภิสสิน จ้างโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์.....เขาผู้นั้นคือใคร ?

๑. ความห่วงใยครั้งสุดท้าย

เขาผู้นั้นใช่ ไร คือ นายควง อภัยวงศ์ ผู้มีสมญา หลายชื่อ อาทิ “ตะปุกควง” หรือ “โหรหน้าสนามกีฬา”

หรือ “ตลกหลวง” แต่เขาเป็นนักการเมืองไม่ใช่ชนิต
 “ซัพเพชนิต” อย่างนักการเมืองทั้งหลาย

อย่างไรก็ดี เพื่อเปิดเผยความรู้สึกห่วงใยประเทศ
 ครั่งสุดท้ายในชีวิตของเขา ผู้เขียนใคร่เสนอให้ผู้อ่าน
 ทราบโดยทั่วกัน เท่าที่เขาได้เปิดเผยแก่เพื่อนคู่หูใน
 พรรค “ประชาธิปไตย” ของเขาเองดังต่อไปนี้

“.....เสียดายที่ไม่มีโอกาส ได้รับใช้ประเทศชาติยัง
 คิดเป็นห่วงว่า ประเทศไทยของเรจะต้องเดินแต่ค้อม
 ทางการเมืองไปอย่างไรในยามคับขันรอบเพื่อน ๆ บ้าน
 เช่นนี้ในอนาคต.....”

“.....เกี่ยวกับการถึงอสัญกรรมของนายควง อภัย-
 วงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรี ๔ สมัย คุณหญิงเรขา อภัย-
 วงศ์ นายตลกและนายคทา บุตรชายทั้ง ๒ คน ซึ่ง
 อยู่ในสภาวะทุกข์โศก ได้เปิดเผยว่า

“.....ก่อนถึงอสัญกรรม คุณพ่อ (หมายถึงนาย
 ควง) ได้แสดงความเป็นห่วงในสภาพบ้านเมือง ใน
 ฐานะที่เป็นผู้ร่วมใน การเปลี่ยนแปลง การปกครองคน

หนึ่ง (ซึ่งมี ๓ หลวงด้วยกันที่เป็นตัวต่งตัวตักคู่กัน
ต่อมา) นับเป็นจักรกลสำคัญที่สุด คือ หลวงประดิษฐ์
มนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์) หลวงพิบูลสงคราม
(จอมพล ป.) และหลวงโกวิทอภัยวงศ์ (นายควง)
และขณะนี้เหลืออยู่ในเมืองไทยเพียงคนเดียวเท่านั้น.....
เสียค่ายเหลือเกินที่เป้าหมายทางการเมืองที่วางไว้ ยังไม่
บรรลุเข้าสู่จุดหมายที่แท้จริง..... และตนเองก็ไม่อาจจะ
อยู่รับใช้ประชาชนชาวไทย และประเทศไทยอีกต่อไป
อีกได้.....

วงการใกล้ชิดเปิดเผยว่า ขณะที่นายควง อภัยวงศ์
นอนป่วยอยู่ที่บ้านพักส่วนตัว หน้าสนามกรีฑาแห่งชาติ
นั้น เขาได้ปรึกษาหารือกับเพื่อนคู่จิต มิตรคู่ใจของ
เขา คือ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตร
ที่เคยต่อสู้ร่วมพรรคการเมืองด้วยกันมาโดยตลอด การ
ปรึกษากันนั้นเป็นทำนอง มอบหมายทายาททางการเมืองให้
ม.ร.ว. เสนีย์ รับหน้าที่เป็นหัวหน้าพรรคประ
ชาธิปัตย์สืบแทนต่อไป

๒. เสนีย์เปิดอก

จากการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ม.ร.ว เสนีย์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีนครและอดีตรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ผู้ที่นายควง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรีก่อน ๔ สมัย และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ให้เป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์สืบแทนต่อไปนั้น หม่อมเสนีย์ได้ให้สัมภาษณ์ “ไทยรัฐ” เป็นพิเศษเกี่ยวกับอนาคตของพรรคประชาธิปัตย์ และตำแหน่งหัวหน้าพรรคคนใหม่

ม.ร.ว เสนีย์ ปราโมช กล่าวถึงอนาคตของพรรคประชาธิปัตย์ว่า เป็นเรื่องที่จะทำนายล่วงหน้าได้ลำบาก เพราะพูดไปก็เหมือนคนตาบอดสอดตาเห็น ทั้งนี้ เพราะเวลานี้รัฐธรรมนูญยังไม่คลอดออกมา กฎหมายพรรคการเมืองและกฎหมายเลือกตั้งก็ยังไม่ได้ออก อีกประการหนึ่งพรรคประชาธิปัตย์นั้นตั้งขึ้นมาได้ ๒๐ ปีเศษแล้ว ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎแห่งอนิจจัง.....”

อดีตรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวเสริมว่า “คนเก่า ๆ ที่ร่วมงานกันมาแต่เดิมนั้นผมรู้จัก แต่คนใหม่ไม่คุ้นเคยเลย จึงไม่สามารถหยั่งหัวใจว่า คนในพรรค

เดี๋ยวนี้จะสามารถดำเนินการเมืองโดยรักษาอุดมคติ หรือ
 สัจธรรมของพรรคได้หรือไม่ และสังเกตได้จากการเมือง
 ยุคพรรคมนักศิลา ว่าคนเดิวนั้นซื่อซายกันได้ไม่ยาก
 ไม่่ายเท่าเทียมง่าย... ..”

ในทันส่วนตัว ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เปิดอก
 พูดอย่างจริงใจว่า “ผมไม่มีนิสัยเป็นนักการเมืองเลย
 เพราะผมเรียนมาแต่ทางกฎหมาย ซึ่งสอนให้พูดอะไร
 ทำอะไรอย่างตรงไปตรงมา แต่การเมืองเป็นเรื่อง
 ยอกย้อน จึงเป็นการยากที่คนอย่างผมจะทำได้ ผมเอง
 เมื่อ ๒๐ ปีมานี้ เกี่ยวกับเรื่องการเมืองก็ซัดซัด ๆ อยู่
 แล้ว ยิ่งเวลานี้อายุถึง ๖๓ ปีเข้าไปแล้ว ยิ่งซัดยิ่ง
 ซัดไปอีก.....”

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับความคิดเห็นส่วนตัว เพื่อ
 เห็นแก่พรรคประชาธิปัตย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้
 ถูกผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เรียนถามว่า ยินดีจะรับเป็น
 หัวหน้าพรรคแทน นายควง อภัยวงศ์ หรือไม่

หม่อมเสนีย์เปิดเผยว่า “.....ถ้าพรรคประชาธิปัตย์
 สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่า เป็นพรรคที่รักษาอุดมคติและ

สัจธรรมคงเดิมไว้ได้ และพรรคนี้จะสามารถทำตัวเป็น
เครื่องมือตามความปรารถนาของประชาชนได้ และคน
ทั้งหลายเห็นว่า ผมสมควรจะเข้าไปรับใช้ได้ด้วยผมก็
จำใจรับใช้.....หนีไม่พ้นแน่.....”

เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดครั้งสุดท้ายของ นายควง
อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เท่าที่ ม.ร.ว. เสนีย์
ปราโมช ได้พบปะสนทนาด้วยครั้งล่าสุด นายควงเอง
ได้เปิดเผยความในใจว่าอย่างไรนั้น หม่อมเสนีย์กล่าวว่า

“นายควงเป็นนักการเมืองเต็มตัว เมื่อจะตาย
ก็ล้มหลอมหลุมหัวใจครั้งสุดท้ายก็ยังหายใจเป็นนักการเมือง
มีความเป็นห่วงชาติบ้านเมืองอย่างที่สุด ในด้านที่เกี่ยว
กับพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้สูญเสียไว้...”

แต่เมื่อผู้สื่อข่าวเรียนถามข้อที่นายควง สูญเสียไว้
ครั้งสุดท้ายอย่างไร หม่อมเสนีย์กลับขอตัวไม่ยอม
เปิดเผยขณะนั้น และกล่าวเป็นเลขท้ายขำๆไว้ว่า

“.....เรื่องต่อไปนี้เป็นเรื่องของคนเป็น ไม่ใช่
เรื่องของคนตายเสียแล้ว..... อนาคตของพรรคประชาธิ
ปัตย์จะเป็นอย่างไรแน่นนัยรู้แน่ไม่ได้ เราต้องคอยดู
กันต่อไป.....”

๓. เขาไม่เคยนิราศเมืองไหนสักการเมือง

จะเป็นนักการเมืองคนเดียวเท่านั้น ที่เป็นขนาดหัวหน้ารัฐบาลแล้ว เวลาถูกเขาจับหรือปฏิบัติ หรือรัฐประหาร จนตกเก้าอี้จนายก ฯ ไม่เคยอาทรร้อนใจต้องรับหนี้ย่างต่างแดนอย่างคนอื่น ๆ ถ้าจะดูตามสถิติ เช่น

๑.) พระยามโนปกรณ โสภณ นายกรัฐมนตรีคนแรก พอเกิดรัฐประหารจากคณะราษฎร มีอันต้องกระโจนเล่นโลดไปสักยู่ถึงปีหนึ่ง กระทั่งสิ้นชื่อเสียงเรียงนามไปแทบจะไม่มีคนไทยรู้ประวัติเลย

๒.) พลเรือตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ อดีตนายกรัฐมนตรีนั่นเองก็อีกท่านหนึ่ง โดนรัฐประหารเงียบจากจอมพลผิน และหลวงกาจ และพลตำรวจเอกเผ่า ศมีเดช กระโดดลี้ภัยไปอยู่ต่างแดนที่สิงคโปร์ และช่องกงเป็นอาทิ

๓.) นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ผู้ลดตำแหน่งตนเองมาเป็นนายกรัฐมนตรีไม่กี่เพลาก็โดนพวกหลวงกาจ จอมพลผิน รัฐประหารเอา มีอันเป็นไปต้องลี้ภัยไปอยู่สิงคโปร์และจีนแดงในที่สุดทราบเท่าปัจจุบัน

๔.) จอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรียุค
 ตลอดกาลอีกท่านหนึ่ง ซึ่งความจริงเลียงลกน้องไว้มาก
 มาย แต่ท่านช่างอาภัพเสีย มีแต่คนทำให้เสียชื่อเสียง
 หาเรื่องเดือดร้อนมาให้ไม่เว้นแต่ละวัน แล้วแย่งชิงดี
 ชิงเด่นกันเองในพรรคพวก ที่สำคัญก็คือพวกปากมอม
 ประจบสอพลอ ต. เต่ามีมาก จึงทำให้ท่านอยู่นานไม่ได้
 อาศัยมีกำลังทางทหารแบกปืนคาบปลั่งอยู่ได้นาน และ
 หลายสมัย บนท่ามกลางความสับสนของชาวประชา
 เป็นพัก ๆ

ในที่สุดเขาก็มีอันเป็นไป เมื่อลูกน้องมือขวาชื่อ
 จอมพลคนมีเมียมาก อันได้แก่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 ซึ่งเคยพูดไว้ว่าจะไม่วัตรอยเท้าจอมพลคนหัวบี๋ เพราะ
 ถือว่าเป็นหัวหน้าหรือลูกพี่ลูกน้องเคยเคารพเทิดทูนหนักหนา
 แต่อนิจจา การเมืองเรื่องบดแข่งบดขานเมืองไทยในสุดที่ก็
 มีอันเป็นไป จอมพลสฤษดิ์ได้ประกาศไม่นิยมชมชอบ
 ความคิดเห็นของจอมพลคนหัวบี๋เข้าชื่อ ๆ เมื่อขอรับรองให้
 ล้มรัฐบาลเสีย เพื่อมีการแต่งตั้ง คณะรัฐมนตรีชุดใหม่
 จอมพล ป. ไม่ยอม คิดว่าไอ้พวกเด็ก ๆ วานขึ้นคงไม่
 วัตรอบรอยเท้า อย่างที่พูด

แจ่มพล ป. คงลืมคตินักปฏิวัติไปในข้อที่ว่า
“ถ้านักการเมืองพูดว่า Yes ก็ขอให้รู้ว่า No ไว้เสมอไป”
นี้เสียสนิททีเดียว

ครั้นแล้วหวาดเสียวปฏิวัติก็ตั้งกระหม่อมขึ้น หลัง
จากการเลือกตั้งกึ่งพุทธกาลปี ๒๕๐๐ ซึ่งก่อนข้างจะ
ไม่เรียบร้อยนัก คณะทหารอันมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
เป็นหัวหน้าก็ประกาศปฏิวัติขึ้น จอมพล ป. ซึ่งกำลัง
อยู่ทำเนียบเรียบร้อย ก็ต้องมีอันเผ่นไปจับทบรี เข้า
เขมร แล้วไปญี่ปุ่น แล้วก็ไปอุปสมบทครั้งสุดท้ายใน
ชีวิตที่พุทธคยาประเทศอินเดีย แล้วไปพำนักที่ญี่ปุ่นจน
ทราบเท่าสิ้นลมปราณ ณ ที่นั้น

จอมพล ป. กลับมาเมืองไทยครั้งสุดท้ายก็จริง
แต่เขากลับมาเพียงกระดูกเท่านั้น

อนิจจา ! การเมืองเรื่องสนุกของคนไทยก็มีอัน
เป็นไปอย่างอุตุลุดด้วยประการฉะนี้

๔.) นายควง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรีก่อน ๔
สมัย ขวัญใจประชาชนชาวไทยที่กำลังเล่าชีวิตประวัติเขา
อยู่ขณะนี้ เขาไม่เคยหนีเขาไม่เคยกระโดดลงน้ำลงเรือ

เพื่อหลบหนีภัย จากปลายดาบหรือกระสุนปืนของใคร
ในชีวิต

คณะทหารไปจู่เขาออกโดยดี แล้วก็นอนเอกเขนก
อยู่กับบ้าน เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น นี่แหละเขาเป็น
คนอย่างนี้ คนที่เป็นนักการเมืองมือ-เท้าสะอาด ไม่มี
เบื้องหลังเบื้องหน้าสกปรกโสมมใด ๆ ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อเราบริสุทธิ์ใจ มือสะอาดแล้ว
อย่างนายควง อภัยวงศ์ เรื่องอะไรต้องไปสะกิดตกใจ
กับใคร ๆ ที่มาจับบังคับขู่เข็ญให้ออก เขาต้องการให้
สถานะการเรียบร้อย ก็มักจะมีคนมาซุบมือเป้นแทน
เสมอ พุดไปก็น่าคิด เขาเป็นนักการเมืองแก้ขัด
แท้ ๆ เชียว

๔. เริ่มต้นเมื่อวาน

.....เมื่อเช้าวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๑ เวลา
๐๖.๐๐ น. เศษ นับเป็นวันและเวลาอันน่าเศร้าโศก
สลดที่เขาต้องจากพวกคนไทยไป อย่างไม่มีวันกลับมาอีก
รัฐธรรมนูญฉบับร่างยาวนานที่สุดในโลกได้สำเร็จ
เรียบร้อยแล้ว นับเป็นที่น่าชื่นชมยินดีของชาวไทยอย่าง

มากมายที่จะเห็นการประกาศใช้ แล้วมีการประกาศ
เลือกตั้งกันเสียที่ นับเป็นการเริ่มต้นที่นายควง แม้
สังขารจะรู้สึกไม่สู้อำนวยนัก ก็ยังตะโกนว่า

“ข้าต้องสมัครผู้แทนฯ แน่ๆ กลัวแต่ว่ารัฐธรรมนูญจะ
แก่งแย่งเสียก่อนเท่านั้นเอง.....”

พอรัฐธรรมนูญร่างเสร็จแล้ว สภาลงมติให้นำทูล
เกล้าลงปรมาภิไธยเท่านั้นเอง เขาก็ล้มป่วยด้วยโรคร้าย
คือมะเร็งที่ใคร ๆ ก็กลัวแสนกลัวลงทันที

ในที่สุดเขาก็ต้องจากเราไปอย่างไม่มีวันกลับมาอีก
ขณะนี้คิดว่าวิญญาณของเขาคงเร่ร่อนอยู่ เพื่อต้องการเลือก
ตั้ง ซึ่งจะมีชนในไม่ช้าแน่จริงได้

๕. ข่าวร้ายที่ใคร ๆ คาดไม่ถึง

เช้าวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๑ เวลา ๐๖.๐๐ น.
เศษ นายควง อภัยวงศ์ ก็สิ้นลมปราณเสียแล้ว ท่ามกลาง
ความเศร้าสลดเสียใจของญาติมิตร และอ้อมแขน
ของท่านคุณหญิงเรขา อภัยวงศ์ ศรีภรรยาที่เฝ้ารักษา
พยาบาลกันมา คร่าคร่ำคอยดอดหลับนอนมาตงแต่คืน
วันที่ ๙ มีนาคม ซึ่งอาการมีแต่ทรงและทรุดลงอย่าง

นำวิกท ภายหลังที่ได้รับมาจากโรงพยาบาลรักษาทัวที่บ้านแล้ว

นายควง อภัยวงศ์ ได้ล้มป่วยที่บ้านครั้งแรก เมื่อ ๔ เดือนก่อนด้วยอาการป่วยที่ลำคอ และบริเวณอกอยู่ประมาณ ๑ อาทิตย์ ท่านผู้หญิงเรขา อภัยวงศ์ ศรีภรรยาได้นำไปรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แล้วไปตรวจอาการที่สถานรักษาโรคปอดอีกครั้งหนึ่งต่อ เมื่อแพทย์ได้หย่อนสายยางลงไปในลำคอเอามาตรวจ จึงพบว่าอาการเจ็บปวดที่หน้าอกนั้น มิใช่เป็นโรคปอดธรรมดา หากแต่มีเชื้อมะเร็งร้ายติดออกมาด้วย แพทย์จึงลงความเห็นว่าการดังกล่าวนี้เป็นโรคมะเร็ง จึงทำการผ่าตัดในขั้นแรก

ต่อมาแพทย์ได้ ทำการฉายรังสี โคบอลท์ ไปเพียงครั้งเดียว น้ำที่เกิดขึ้นบริเวณปอดของนายควง คนควงกำลังตกก็หายไป แต่แพทย์ต้องทำการฉายไปเรื่อยๆ จนกว่าจะครบกำหนด แต่พอฉายไปได้เพียง ๓๑ ครั้งเท่านั้นเอง นายควง อภัยวงศ์ ก็มีอาการแพ้อ่อนเพลียมากขึ้น หัวใจและชีพจรเต้นแรง รับประทานข้าวน้ำไม่ได้เลย

นายแพทย์จึงให้พักผ่อนจนกว่าอาการแพ้จะหายไปเสียก่อนและมีอาการทุเลาลงจนเป็นที่น่าพอใจ จึงให้กลับไปรักษาเองที่บ้านหน้าสนามกรีฑาสถานแห่งชาติ และเชื่อว่าอาการเป็นที่น่าพอใจขึ้นโดยลำดับ

ครั้นแล้วต่อมาวันที่ ๙ และ ๑๐ มีนาคม อาการของโรคนี้ได้กำเริบขึ้นมาดังเดิม เล่นเอาชานาคนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี ๔ สมัยแทบจะทนต่อโรคนี้ไม่ไหว

แต่ก็ยังมียาจารย์นั่งทางในโหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ มาคอยปลอบโยน และให้กำลังใจว่า ถ้าพ้นวันที่ ๑๔ มีนาคมไปแล้ว จะหมดห่วงและปลอดภัยแน่ๆ

ในที่สุดคืนวันที่ ๑๔ นั้นเอง ซึ่งถือว่าเป็นวันร้าย อันจะกลายเป็นวันดีก็มีอันเป็นไป นายควง อภัยวงศ์ ก็มีอาการชักกระตุก ตั้งแต่ ๐๒.๐๐ น. อันย่างเข้าวันที่ ๑๕ มีนาคม เวลา ๑๑.๐๐ ถึง ๐.๕ น. ก็มีอาการเพื่อ กระสับกระส่ายทวนขึ้นเป็นลำดับ

จนกระทั่งเวลา ๐๖.๐๐ น. นายควง^๕กลิ่นลม
ปราณถึงแก่อสัญกรรม เหลือไว้แต่ชื่อเสียง เกียรติคุณ
ความดีเท่านั้น

ก่อนหน้านั้น ขณะมีการไปรักษาตัวอยู่ที่โรงพยา-
บาล สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เคยเสด็จไปเยี่ยมครั้ง
หนึ่ง และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราช
ทานเหรียญรัตนาภรณ์ชั้น ๑ ให้แก่นายควงด้วย

การถึงอสัญกรรมครั้งนี้ของนายควง อภัยวงศ์พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าพระราชทาน โศก
บรรจุศพ และได้ตั้งศพของนายควง อภัยวงศ์ไว้บำเพ็ญ
การกุศลที่วัดเบญจมบพิตรหลังจากวันนั้น

และการสวดอภิธรรม และบำเพ็ญกุศล อุทิศผลบุญ
ไปให้แก่วิญญาณอันบริสุทธิ์ของนายควง อภัยวงศ์ นับ
แต่วันนั้น^๕ตราบเท้าวัน^๕ ยังคงดำเนินต่อไป เพราะมี
ห้างร้านบริษัท สมาคมและองค์การต่าง ๆ ขอเป็นเจ้า
ภาพมากมายที่สุด จึงยังกำหนดการปลงศพอดีต นายก
รัฐมนตรี ๔ สมัยยังไม่ได้

๖. ร่างสูญ คุณความดียังอยู่

ต่อไปนี้เป็นคำสดุดีจากหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งได้ออกความคิดเห็นต่าง ๆ เป็นการเทอดเกียรติและระลึกถึงคุณความดีของนายควง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรี ๔ สมัย...ขวัญใจประชาชนชาวไทยที่ใคร ๆ อื่นก็อาจลืมได้ แต่ความดีของนายควงผู้มีผลงานสะอาดบริสุทธิ์ คงไม่มีใครลืมได้อย่างแน่นอน

จากบทความว่าด้วย “ที่เล่นที่จริง” โดยทหารเก่าแห่งหนังสือพิมพ์ “สยามรัฐ” กล่าวถึง นายควง อภัยวงศ์ ไว้ดังนี้

“...นายควง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรีของไทยอีกคนหนึ่งได้ถึงแก่อสัญกรรมเสียแล้ว การถึงอสัญกรรมของบุคคลสำคัญเช่นนี้ แน่ละย่อมจะต้องมีผู้เศร้าสลดใจเป็นอันมาก เพราะในส่วนตัวและส่วนหน้าที่การงานอันเกี่ยวกับราชการและการเมืองได้มีผู้รู้จักนิยมนับถือมิใช่น้อย นายควงเป็นบุคคลประเภทที่เป็น “คน

ของประชาชน ” เพราะได้เคยเป็นผู้แทนราษฎร จัง
หวัดพระนครมาหลายสมัย และอาจจะกล่าวได้ว่า เมื่อ
มีการสมัครรับเลือกตั้งครั้งใด หากนายควงสมัครก็ได้
รับเลือกตั้งจากประชาชน ด้วยความนิยมแทบทุกครั้ง

การถึงอสัญกรรมของนายควง เป็นการถึงความ
ตายอย่างธรรมดาสาสามัญ เพราะเป็นโรคภัยที่โลกรู้จัก
แต่ไม่มีทางรักษาให้หาย นั่นคือโรคมะเร็ง และความ
สำคัญที่สุดที่ผมมีความสลดใจเป็นอันมาก ก็เพราะนาย
ควงเป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างของ นักประชาธิปไตยที่ดี
คนหนึ่ง ในจำนวนคนไทยมากมายหลายคนด้วยกันและ
เป็นที่หวังอยู่ว่า นายควงจะสมัครเข้าเลือกตั้ง ภายหลัง
จากที่ได้มีรัฐธรรมนูญ และมีหวังที่จะได้รับเลือกจาก
ประชาชน ได้กลับมาเป็นผู้แทนราษฎรอีกต่อไป แต่
นายควงบุญน้อยได้ถึงแก่กรรมเสียก่อน เพียงแต่ได้รู้ได้
เห็นรัฐธรรมนูญ แต่ยังไม่ทันใช้

เขาถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ๖๖ ปี และมีชีวิตคลุกคลี
กับการเมืองอย่างหวัดหนักกันชีวิตมา ๓๖ ปีเต็ม เขาเคย

เป็นรัฐมนตรีสมัยต่าง ๆ ถึง ๔ ครั้ง และเป็นหัวหน้าฝ่ายค้านสลับกันไป เขาเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งถือว่าเป็นพรรคการเมืองมาตรฐาน พรรคหนึ่งของเมืองไทย พรรคการเมืองนั้นคือ “พรรคประชาธิปัตย์”

ในที่นี้ผมไม่ได้ตั้งใจ จะเขียนประวัติของ บุคคลผู้หนึ่ง แต่ที่เขียนทำความไปบ้าง ก็เป็นการให้รู้ถึงจุดหมายในการที่จะเขียนเท่านั้น

ระหว่างนี้เมืองไทยเรากำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยใหม่ แม้เราจะเป็นประชาธิปไตยมานานเต็มที่แล้วก็ตาม แต่ก็ยังล้มลุกคลุกคลาน เป็นเด็กสอนเดินอยู่ตลอดเวลา การเป็นประชาธิปไตยใหม่อย่างสมบูรณ์ตามที่ว่ากันนั้น ก็คือเมื่อได้มีรัฐธรรมนูญแล้ว ประเทศไทยก็จะกลับมามีพรรคการเมืองอีกครั้งหนึ่งตามแบบอย่างประเทศประชาธิปไตยที่ดีทั้งหลาย นายควง อภัยวงศ์ เป็นคนหนึ่งที่อยู่ในสายตาของบรรดาพรรคการเมือง และนักการเมืองทั้งหลาย เพราะบุคคลผู้หนึ่งเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งมีชื่อว่าพรรคประชาธิ-

ปัตย์ และพรรคการเมืองพรรคหนึ่งในอดีตเคยเป็นทั้ง
 รัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน และดูเหมือนจะทำการค้ำ
 มาหลายรัฐบาล อาทิ รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ รั
 ฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐบาลจอมพล
 ป. พิบูลสงคราม จนกระทั่งมีการปฏิวัติไม่มีพรรคการเมือง
 เมืองประเภทอื่น นอกจากพรรคการเมืองประเภทปฏิวัติ
 พรรคประชาธิปไตยสิ้นสภาพไป แต่หาได้สลายตัว
 เหมือนพรรคการเมืองอื่นไม่ เพราะนายควงซึ่งเป็นหัว
 หน้าพรรคโดยมีชื่อเสียงยังรอจังหวะของการที่จะมีพรรค
 การเมืองต่อไป และมีตัวคนพร้อมที่จะสมัครรับเลือก
 ings แม้ว่าไม่มีโอกาสได้เป็นรัฐบาลตามที่เข้าใจกัน ก็
 เป็นที่เชื่อว่า พรรคการเมืองที่นายควงเป็นหัวหน้าจะ
 มาทำหน้าที่ส่งเสริมระบอบ ประชาธิปไตยได้สมบูรณ์นั้น
 คือ เป็นฝ่ายค้านต่อไปอีกตามเดิม เพราะในระบอบ
 ประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น จะต้องมีการเมืองที่
 สนับสนุนรัฐบาล (ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว)
 และในขณะเดียวกันก็ต้องมีฝ่ายค้าน (ของพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) เช่นเดียวกัน

.....มีผู้เข้าใจกันว่า เมื่อหัวหน้าพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งก็ตามถึงแก่กรรมไปแล้ว พรรคการเมืองนั้นอาจจะเกิดระส่ำระสายตั้งไม่ติด และในที่สุดก็สลายไป หรือไม่มีความมั่นคง

พรรคประชาธิปไตยก็อาจจะเป็นเช่นเดียวกัน แม้จะเป็นในระยะที่เริ่มต้นใหม่ก็ตาม หัวหน้าพรรคซึ่งลาโลกไปก่อนเช่นนี้แล้ว อาจจะเกิดความยุ่งยากบางเรื่อง ซึ่งผมได้ทราบว่าพรรคการเมืองพรรคนี้ได้มีการเตรียมกันไว้โดยไม่ได้ประมาณ ถึงสังขารและโรคพยาธิทรงผู้มีตำแหน่งในพรรค ซึ่งเรื่องที่ผมก็เห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ เพราะถือว่าเป็นพรรคการเมืองนั้นเป็นสถาบัน หากไม่มีการลบล้างด้วยอำนาจและกฎหมายแล้ว เมื่อคนหนึ่งตายไปก็ย่อมจะต้องมีตัวแทนเพราะพรรคการเมืองนั้นไม่ใช่ของคน หนึ่งคนใด โดยเฉพาะหากแต่เป็นของส่วนรวมของบรรดานักการเมืองที่มีอุดมคติในแนวเดียวกัน และการเกิดการตายนั้นก็ย่อมธรรมดาสำหรับคนทั่วไป เรื่องที่โจษขานกันในทางที่

ไม่ใช่จะเป็นมงคล ผมก็เห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระ...

.....ในขณะนี้ เรายังไม่รู้ว่ ฝ้ายโตจะเป็นรัฐบาล เพราะจะต้องคณผลการเลือกตั้งเสียก่อน ถ้าพรรคการเมืองใดมีเสียงข้างมากในสภา พรรคการเมืองฝ้ายนั้นก็ย่อมเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลขึ้น.....

.....การถึงอสัญกรรมของนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งเคยมีอดีตในกิจการทางการเมืองมาอย่างโชกโชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ เขาเป็นฝ่ายค้านของรัฐบาล จึงเป็นที่น่าเสียดาย เพราะอย่างน้อยที่สุดเมืองไทยเราก็คาดนักการเมืองที่ดีไปเสียคนหนึ่ง แต่ถึงกระนั้นก็ตามผมเชื่อว่า นักการเมืองที่ดีในเมืองไทย เรายังมีโอกาสมาก หากจะมีความสนใจในเรื่องการเมืองและเล่นการเมืองกันอย่างถูกต้องตามวิถีของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอย่างน้อยที่สุด บุคคลที่ผมกล่าวถึงก็เป็นแบบอย่างของนักประชาธิปไตย เพราะเล่นการเมืองอย่างซื่อตรงแท้จริง โดยถือเอาผลประโยชน์สำคัญว่าคนอาวรุ ซึ่งผมเข้าใจว่านักการเมืองในเมืองไทยทั้ง

หลายทั้งปวงจะถือเป็นภาระเจริญรอยตามแบบแผนต่อไป
ทั้งเมืองและเมือหน้า.....”

จากบทนำในหนังสือพิมพ์ “ไทยรัฐ” ที่ขายดีที่สุด
ในเมืองไทยได้กล่าว ถึงการจากไปของอดีตนายกรัฐ-
มนตรี ๔ สมัยไว้อย่างนี้

อสัญกรรมของ

นายกรัฐมนตรี้ ควง อภัยวงศ์

.....นายกรัฐมนตรี้ของไทยท่านหนึ่ง ซึ่งได้อุทิศ
เวลาเกือบตลอดชีวิตเพื่อจรรโลงไว้ ซึ่งระบบการปก-
ครองแบบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
คือพันตรีควง อภัยวงศ์ ซึ่งได้ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่
๑๕ เดือนมีนาคมนี้ นับได้ว่าเป็นการสูญเสียบุคคล
สำคัญของการเมืองและรัฐบุรุษผู้หนึ่ง ซึ่งได้มีส่วนรับ
ผิดชอบกิจการบริหารประเทศชาติมาตั้งแต่ก่อน สงคราม
ระหว่าง สงครามและ แม้ในสมัย สงครามโลก ครังที่ ๒ แล้ว

โดยเฉพาะครั้งหลังสุด อดีตนายกรัฐมนตรีนายอินทรีในหลาย
รัฐบาลท่านนี้ยังได้หัวหิ้วหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เขา
สมัครแข่งขันเลือกตั้งเมื่อปี ๒๕๐๐ และชนะการเลือก
ตั้งในที่ที่สุด

ชีวิตการเมืองของพันตรีทอง อภัยวงศ์ เริ่มต้น
เมื่อ ๓๖ ปี มาแล้วที่ได้ร่วมปฎิวัตินำเอาระบอบประ
ชาธิปไตยมาใช้เมื่อปี ๒๔๗๕ จากนั้นมาพันตรี ทอง
อภัยวงศ์ ก็ได้เข้าร่วมรัฐบาล จนในที่ที่สุดได้เข้ารับทำ
แหน่งสูงสุดคือดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ระหว่าง
สงครามโลก ซึ่งเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญของประเทศ
ชาติ เมื่อวิถีทางการเมืองได้เปลี่ยนไป อดีตนายกรัฐ
มนตรีท่านนี้ได้ลาออก แล้วกลายเป็นหัวหน้าพรรคฝ่าย
ค้านคนสำคัญในสภาเถียงประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย
ท่านได้แสดงให้เห็นถึงวิถีทาง การเมืองที่ต้องเล่นการ
เมืองด้วยความสุจริตใจ และรักษาผลประโยชน์ของประเทศ
ชาติเป็นสำคัญ ดังเห็นนอกจากเป็นการสร้างแบบ

อย่างที่สี่ของระบอบประชาธิปไตยด้วยแล้ว ในการส่วน
ตัวไม่เคยมีความต่างพร้อยใด ๆ ที่จะถูกโจมตีได้ เมื่อ
ปรากฏว่าแนวนโยบาย ของรัฐบาลที่ท่านรับผิดชอบ อยู่
ได้ถูกคัดค้าน และแพ้คะแนนเสียงจากสมาชิกรัฐสภาไป
ก็ลาออกตามมารยาททางการเมือง

.....พันตรีทอง อภัยวงศ์ มีแนวความคิดแบบเสรี
นิยม ก่อนหน้าที่จะถึงแก่อสัญกรรมไม่นานนัก ท่านยัง
ได้ความ คิดเห็นต่อ สภาวะบ้านเมืองของ ไทยเราที่ถูกคุก
คามจากภัยคอมมิวนิสต์ เคยเตือนถึงความรับผิดชอบ
อย่างสูงต่อฝ่ายรัฐบาลและเจ้าหน้าที่บริหาร โดยเฉพาะ
ท่านเคยแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะว่า เมืองไทยจะ
ไปรอด หรือไม่ขึ้น อยู่กับทุกฝ่าย ต้องสมัคปรมาณ สามัคคี
ดีต่อกัน รวมทั้งการปราบปรามคอร์รัปชันให้หมดไป
นอกจากนี้ยังคิดหวังว่าจะได้กลับมารับใช้ประเทศชาติใน
ฐานะสมาชิกสภาผู้แทนอีกครั้งในบั้นปลายของชีวิต หาก
ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และมีการเลือกสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎร^{ขึ้น} แต่ท่านได้ถึงแก่อสัญกรรมเสีย
ก่อนเมื่อตอนเช้าของวันที่ ๑๕ เดือนนี้

.....การสูญเสียไปของพันตรีควง อภัยวงศ์ อดีต
นายกรัฐมนตรี ผู้มีส่วนสร้างความเจริญให้กับประเทศ
ชาติ เป็นรัฐบุรุษคนสำคัญคนหนึ่งของไทยเราในครั้ง
นี้ จึงนับว่าเป็นการสูญเสียที่นำความเศร้าสลดมาสู่ชาว
ไทยอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกับรัฐบุรุษผู้ประกอบคุณงาม
ความดี นำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติมาแล้วใน
อดีต.....”

จากบทความเรื่อง “ผู้ไม่ตายจากวงการเมือง
ไทย” โดย “ส.ว.ว.” แห่งหนังสือพิมพ์ “พิมพ์ไทย”
ได้กล่าวไว้อาลัยและสดุดี นายควง อภัยวงศ์ไว้ขอตัด
มาบางตอน ดังนี้

“.....สัปดาหฺ์ที่ผ่านมานี้ อยากจะเรียกว่าสัปดาหฺ์
แห่งการสูญเสียอย่างแท้จริงของคนไทยหลายคน ที่มีจิต
ใจอยู่กับประชาธิปไตย ในเมื่อบุคคลสำคัญของชาติได้

กรากำชีวิตมากมายเกือบชั่วอายุ เขาต่อสู้เพื่อที่จะลาก
 จูงการเมือง อันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการจัดระเบียบ
 และความเป็นอยู่ของคนไทยทั้งชาติ ให้ไปสู่วิถีทางที่ถูก
 ต้อง เขาได้สูญเสียชีวิตอันมีค่าไปเพราะ “มะเร็ง” เมื่อ
 เช้าตรู่ของวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๑ นี้ ไปอย่างน่าเสียด
 าย ระหว่างที่สถานการณเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ กำลัง
 บ้านเมืองเราเผชิญอยู่...

.....รัฐบุรุษ...ร่างเล็กผิวไม่ขาวคล้ำ ผอมเกร็ง
 แบบคนไทยแท้ทั่วไปเป็นอยู่นั้นก็คือบุรุษที่ใคร ๆ เรียก
 กันชินปากว่า “นายทอง” ทั้ง ๆ ที่ได้รับพระราชทาน
 ยศเป็นพันตรี และเคยมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงโกวิท
 อดิวงค์ก็ตาม แต่ชีวิตของท่านผู้นั้นสะอาดพอสำหรับ
 การเมืองทั่วไปมักจะกล่าวขวัญถึง เมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ
 ที่คับขัน ซึ่งคนอื่นแก้ไขไม่ตก

.....นายทอง อดิวงค์ เป็นบุคคลหนึ่งที่สำคัญยิ่ง
 ของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบ

สมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบของ
ประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน เมื่อปี
พ.ศ. ๒๔๗๕.....”

ผู้เขียนขอจบลำนํ้าชีวิตเบื้องต้นของนายควง จาก
ทัศนะของหลายๆท่านไว้เพียงนี้ก่อน ไปรุดหาความ
สำราญจากลีลาชีวิตจริงของเขาต่อไป

๘๘ ๘๘ ๘๘ ชีวิตนายควง ฯ ทหาพเจ้าจรจก บุ

ก่อนที่ข้าพเจ้า จะเขียนประวัติ - ชีวิต และแรงงาน
ของนายควง ฯ นี้ ข้าพเจ้าต้องใช้ความคิดอยู่เป็นเวลา
นานว่า ควรจะเขียนไปในรูปเรื่องว่าอย่างไร แต่
ปรากฏว่าตลอดระยะเวลาชีวิตของท่านผู้นี้ เท่าที่ผ่านมาเป็น
ระยะเวลาที่น่าศึกษามาก แม้จะไม่ได้นำมากล่าวโดย
ละเอียด แต่ก็พอจะเล่าชีวิตทุกด้านของเขา เพื่อให้ท่าน
ผู้อ่านทุกท่านรู้ว่าเขาเป็นนักการเมืองไทยคนเดียวถึงจะ
ปฏิวัติรัฐประหาร เขาไม่เคยหลบหนีไปเมืองนอกหรือ
แม้แต่หนีออกนอกบ้านเขาเอง เพราะเขามีอุดมคติว่า
ทำงานมือสะอาด ฉะนั้นชีวิตของเขาจึงน่าศึกษามาก
อย่างไรก็ตามประวัติ ฯ ต่อไปนี้จะนำมากล่าวเพียงสังเขป
เท่านั้น เพราะเราต้องการให้เป็นรูปเล่มกระทัดรัด ทุน
น้อยและขายในราคาถูกที่สุด

๑. ตระกูลอภัยวงศ์

เมื่อสมัยเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร ปี ๒๕๐๒ ที่ผ่านมานี้กับนี้ ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่า การหาเสียงฯ ได้มีการโจมตีกันอย่างครันเคร่ง บางครั้งถึงกับมีการกันโคตรตระกูลกันออกตีแผ่เพื่อให้อีกพรรคหนึ่งล้มละลายลงไปเลย ว่ากันแล้วจะเห็นได้ว่า วิธีการใดที่จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียคะแนนได้เป็นนำมาใช้ แม้บางครั้งบางครั้งรวมกันจะผิดหลักทวิบาทกฎหมาย มีครั้งหนึ่งใคร ๆ ก็พากันสงสัย นายควงฯ ที่ถูกพรรคตรงกันข้ามกล่าวโจมตีว่าเป็นพวกศักดินา และยิ่งไปกว่านั้น นับว่าหนักไปหน่อยก็คือโจมตีนายควงฯ ว่าเป็น “คนเขมร” แต่วาทะศิลป์ของนายควงที่กล่าวออกมา ได้แก้ข้อกล่าวหาเหล่านั้นได้อย่างชาวสะอาด ทำเอาพวกที่กล่าวหา - โจมตี - อายไปตาม ๆ กัน วาทะที่นายควงกล่าวแก้ข้อหาคำว่า ศักดินาและคนเขมรนั้น นายควงได้กล่าวไว้เองในชีวประวัติการต่อสู้ของข้าพเจ้า (ข้าพเจ้า...นายควงอภัยวงศ์) ตอนหนึ่งว่า “.....คำกล่าวหาที่ว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้อยู่ในระบอบศักดินา และบางรายก็ว่าข้าพเจ้าเป็น

เขมรนั้น^๕ไม่เป็นเหตุทำให้ข้าพเจ้าจำ^๗เป็นต้องเขียนมา ณ^๘ที่นี้ เพราะข้าพเจ้าไม่^๙รู้สึกเดือดร้อนในเรื่องถูกกล่าวหา^{๑๐}เช่นนั้นเลย.....”

๑. ศักดินา ขอรับว่าจริงเพราะว่าข้าพเจ้าเกิดในตระกูลที่เป็นเจ้าพระยากินเมือง (อย่างที่ชาวบ้านเรียก) มาหลายชั่วอายุคน

๒. เรื่องว่าเป็นเขมร ชื่อนันท^{๑๑}ที่เป็นสมาชิกและท่านที่อ่าน เรื่องของ ข้าพเจ้า^{๑๒}ที่เล่าต่อไปนี้ โปรต วินิจฉัยเอาเองว่าเป็นอย่างไร สำหรับข้าพเจ้านั้น^{๑๓}ไม่^{๑๔}รู้สึกเสียหายตรงไหน ถึงว่าจะ^{๑๕}เป็นเขมรหรือไม่ก็ตาม เพราะตระกูลของข้าพเจ้าเองได้รับใช้ประเทศชาติและพระบรมราชวงศ์จักรีมา ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตลอดมาในระยะเวลา ๗๐ ปี อีกประการหนึ่งคนไทยเราที่มีเลือดเป็นไทยแท้ ๆ ในปัจจุบัน^{๑๖}นี้จะมียูสูกี้เปอร์เซนต์ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า เมื่อ^{๑๗}เป็นไทยแล้วขอให้รู้จักไทยทำเพื่อประโยชน์ของไทย เสียสละเพื่อประเทศไทยและซื่อสัตย์ต่อไทยก็แล้วกัน.....”

ตามพระราชพงสาวดารเกี่ยวกับชาติไทย และเพื่อนบ้านของเราตอนปลายสมัยพระเจ้าตากสิน มีตอนหนึ่งที่กล่าวถึงพระยายมราช (แบน) ไว้ ท่าน^๕เองเป็นตระกูลของนายควงฯ พระยายมราช^๕ในพงสาวดารกัมพูชา เรียกว่าเจ้าฟ้าทะละหะ (แบน) แต่หนังสือ^๕ตั้งเจ้าพระยากรุงรัตนโกสินทร์เรียกว่าแบน เมื่อพิจารณาตามหนังสือ^๕ทั้งสอง^๕แล้ว ผู้เขียนคิดว่าคงจะเป็นบุคคลคนเดียวกันแต่เรียกชื่อ^๕เพี้ยนไปท่าน^๕

พระยายมราช แบน เข้ามารับราช การอยู่ กับ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อปลายปีชวด พ.ศ. ๒๓๒๕ ความตอนนั้น^๕คุณบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กล่าวไว้ว่า “...สมเด็จพระยาโล่^๕เห็นว่า ออกญา^๕มราชแบน^๕เป็นผู้ฉลาดปราดเปรื่องชำนาญ^๕ในการรบพุ่ง ชื่นปลื้ม^๕ทั้งไว้ให้มีอำนาจสืบไปก็จะเป็นภัยแก่ตน จึงปรึกษาหารือกับขุนนางอำมาตย์คนสนิท คิดจะฆ่าออกญา^๕มราชเสีย ฝ่ายออกญา^๕มราชทราบเรื่องเหตุร้ายจะมาถึงตัว จึงลอบฆ่าสมเด็จพระยาโล่^๕สิ้นชีวิตลง แล้วจับบรรดาขุนนางอำมาตย์ พวกสมเด็จพระยาโล่^๕ฆ่าเสียเมื่อเดือน

๑๒ แรม ๑๕ ค่ำ ปีชวด แล้วจึงตั้งตัวเป็นสมเด็จเจ้าฟ้า
 ทะละหะสั่งให้ออกญาจักรี (แกบ) ยกกันไปจับตัวออก
 ญาเตโช (แทน) ที่เมืองจำปองสวาย แต่ออกญาเตโช
 (แทน) รู้ตัวเสียก่อนหนีไปอยู่เมืองจำปรง ออกญาจักรี
 (แกบ) ยกทัพติดตามไปสู้รบกันก็หาเอาชนะได้ไม่จึงยก
 ทัพกลับคืน...”

“.....ความได้ทราบถึงออกญามหาเทพผู้รักษาราช
 การเมืองตะโขงขมม จึงนำพลเขมรกับแขกจามยกกอง
 ทัพเรือมายังกรุงพนมเปญ สู้กับกองทัพสมเด็จเจ้าฟ้าทะ
 ละหะ (แป้น) แต่กองทัพสมเด็จเจ้าฟ้าทะละหะ (แป้น)
 มีกำลังน้อยกว่าจึงปราชัยทุกครั้ง สมเด็จเจ้าฟ้าทะละหะ
 (แป้น) เห็นว่าจะรักษาเมืองไว้มิได้แล้ว จึงพาออกญา
 กลาโหม (ปก) นำเอน้องพระบาทบรมบพิตรพระองค์
 เองกับสมเด็จพระท้าวทั้งสองและสมเด็จพระพี่น้องทั้งสาม
 ลงเรือพระที่นั่งหนีไปเมืองโพธิสัตว์ กองทัพออกญา
 มหาเทพไล่ติดตามจึงหนีไปเมืองพระตะบอง เลยเดิน
 ทางเข้ามาพึ่งพระบรมสมภารพระมหากษัตริย์ไทย ณ กรุง
 เทพพระมหานคร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาโลก โปรดปรานให้น้องคือกับน้องภैयाเป็น
 อรรคชายา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้สม-
 เติจเจ้าฟ้าทะละหะ (แบน) หรือออกญาอมราชแบน
 เป็นพระยาอภัยภูเบศร์ วิเศษสงครามรามรินทร์อินท-
 บถอภัยพิริยบรากรมพาหุ ปีเถาะจุลศักราช ๑๑๔๕
 (พ.ศ. ๒๓๒๖) จึงโปรดเกล้าให้ไปเป็นผู้ว่าราชการ
 เมืองพระตะบอง”

ปรากฏว่าพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) ได้ถึงแก่อสัญ-
 กรรมในปี พ.ศ. ๒๓๕๒ ในปลายรัชสมัยสมเด็จพระ
 พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนพระองค์เอง เมื่อสมเด็จพระพุทธเลิศ-
 หล้านภาลัยขึ้นครองราชสมบัติแทน จึงโปรดเกล้าให้
 ออกญาวิบุลราช (นอง) บุตรชายคนโตของพระยาอภัย
 ภูเบศร์ เป็นผู้ว่าราชการเมืองพระตะบองแทนสืบมา
 พระยาอภัยภูเบศร์ (นอง) มีบุตรชายสืบตำแหน่งกันมา
 ซื่อเยียรได้เข้ามารับราชการในเมืองไทย ตั้งแต่สมัยรัช-
 กาลที่ ๓ ถึงรัชสมัยพระจอมเกล้าฯ โดยได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น
 หลวงอภัยพิทักษ์ และ พระคณาทรธรณินทร์

โดยลำดับ เมื่อพระยาอภัยภูเบศร์ (วิบูลราชา) ถึงแก่อสัญกรรมแล้ว รัชกาลที่ ๔ จึงโปรดเกล้าเลื่อนบรรดาศักดิ์ให้เป็นพระยาอะชาธรธรณินทร์ รามวรินทรอินทราบดีศรีพิยาหุ มีตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการ เมืองพระตะบองสืบมาในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ กระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ร. ๕ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นเจ้าพระยาอะชาธรธรณินทร์ฯ ท่านมีบุตรชายคนโตชื่อชุ่มได้เข้ามารับราชการเป็นมหาดเล็กในราชสำนักรัชกาลที่ ๕ ได้บรรดาศักดิ์เป็นพระยาอภัยพิทักษ์ ผู้ช่วยผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบอง เมื่อบิดาถึงแก่อนิจกรรมแล้ว จึงได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม)

ด้วยเหตุที่พระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) องค์แรก ได้มีความดีความชอบต่อพระเจ้ากรุงกัมพูชามากในฐานะที่สมัยเป็นพระยายมราช ได้นำเอานกองค์เองในรัชทายาทกัมพูชามายังกรุงเทพมหานคร จนกระทั่งได้กลับไป

ครองกัมพูชาและทรงบรรลุนิติภาวะมีการอภิเษก ^{ขึ้น}
 ครองราชสมบัติในกรุงกัมพูชา โดยความเห็นชอบของ
 พระพุทธยอดฟ้าฯ กษัตริย์ไทยสมัยนั้น กษัตริย์ทั้งสอง
 ประเทศจึงทรงโปรดให้พระยาอภัยภูเบศร์ (แบน)
 ปกครองเขตราชการทั้งสองประเทศอันมีพระตะบองเป็น
 เมืองสำคัญมีเสียมราฐ, ศรีโสภณ, มงคลบุรีและระสิ่อ
 รวม ๕ จังหวัดด้วยกัน และได้ปกครองสืบ ๆ มากระทั่ง
 ถึงเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม) คนสุดท้าย

๒. อาณาเขตลพบุรี

เมื่อ ร.ศ. ๑๑๒ เหตุการณ์อันน่าเศร้าสลดของ
 ปวงชนชาวไทยครั้งนั้น ยังทำให้ไทยเราจจำอยู่มิรู้ลืม
 คือฝรั่งเศสได้ทำการยึดจันทบุรีและตราดไว้ พระบาท
 สมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงพระปรีชาสามารถสุขุม
 คัมภีรภาพ ทรงเห็นว่าควรจะเอาแผ่นดินแห่งนั้นไว้จึงยอม
 ตกลงยกมณฑลลพบุรี คือดินแดน ๕ จังหวัด อันมี พระ
 ตะบอง, ศรีโสภณ, มงคลบุรีและระสิ่อคืนให้กัมพูชา

ไปเพื่อการ แลกเปลี่ยน ที่ดิน แคน จังหวัด จันทบุรี และ
ตราดจากฝรั่งเศส นักล่าเมืองขึ้นอยู่ขณะนั้น

การสูญเสียดินแดนดังกล่าวนี้ นับว่าเราชาวไทย
เลียงคนผิดกล่าวคือ ม. ปาวี ชาวฝรั่งเศสคน ๆ นั้นเป็น
ตัวการสำคัญ เราอุตส่าห์ช่วยเหลือชีวิตให้รอดตายจาก
เงื้อมมือพวกเงี้ยว แต่หาได้เห็นบุญคุณของคนไทยไม่
ม. ปาวี ซึ่งคนช่วยเหลือชีวิตไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๐
นั้นต่อมาได้เป็นเอกอัครราชทูต ฝรั่งเศสประจำกรุงเทพ ฯ
ครั้นถึง ร.ศ. ๑๑๒ หรือ พ.ศ. ๒๔๓๖ ม. ปาวี ได้ส่ง
ทหารจากฝรั่งเศสส่งกองทัพจากพนมเปญเมืองหลวงกัม-
พูชาโดยทางเรือขึ้นไปตามลำแม่น้ำโขง เพื่อยึดอาราณ
เจ้าหน้าที่ยกษัตริย์เขตแดนอยู่แถบลุ่มแม่น้ำโขง แล้วอ้าง
ว่าดินแดนแถบนี้เคยเป็นของกัมพูชามาก่อน หากไทย
เราเห็นว่ากำลังน้อยกว่า ก็พร้อมที่จะยกดินแดนฝั่งซ้าย
แม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสไป แต่หาเป็นที่พอใจแก่ฝรั่งเศส
อย่างใดไม่ ฝรั่งเศสกลับยกกองทัพเรือเข้ามาปาก

อ่าวไทยวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๖ ซึ่งมีเรือรบ ๒ ลำ เข้ามาปิดปากอ่าวน้ำเจ้าพระยาขึ้นบ่อของเรายัง ป้องกันไว้ถูกเรือสินค้าชำรุด เรือฝรั่งเศสไต่ยิงเรือมกุฏราชกุมารของเราเสียหายแล้วเลยเข้ากรุงเทพ ฯ

ม. ปาวิ บุคคลเจ้าเล่ห์เจ้าฝรั่งตาน้ำข้าว ผู้ไม่รู้ จักความกตัญญูกตเวทีของไทย แม้จะเคยช่วยชีวิตมัน มาครึ่งซื่อไล่ฆ่าฟันสมัยโน้น ไต่ยื่นคำขาดต่อรัฐบาลไทย ใจความคำขาดของ ม. ปาวิ นอกจากบังคับให้คนไทย จ่ายเงินให้ฝรั่งเศสอีก ๒ จำนวน จำนวนหนึ่งเป็นเงิน ฝรั่งเศส ๒ ล้านฟรังก์ (ราว ๑ ล้านบาทไทยสมัยนั้น) และขออีกล้านบาทไทย เพื่อเป็นค่าเสียหายที่ยิงเรือ สินค้าของมันเสียหาย แต่มันยิงเรือพระที่นั่งไทยมันหา คิดไม่ มิหนำกระใจฝรั่งเศสมันยังบังคับให้ไทยถอน ทหารให้ห่างชายแดนแถบนี้ พร้อมกับยังยึดจันทบุรี และตราดไว้แถมรับรองลมลวงว่า จะยินดียินดีคืนจันทบุรี ให้ก็ต่อเมื่อ ไทยได้ปฏิบัติครบถ้วน ตามสัญญาที่ให้ไว้

กับมันแล้ว สัญญาที่ไทยทำกับฝรั่งเศสครั้งนี้มี ๑๐ ข้อ
ล้วนแล้วแต่บังคับเอาเปรียบไทยทุก ๆ ข้อ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ฝรั่งเศสเห็นว่าไทยได้ปฏิบัติ
ตามสัญญาของมันแล้ว มันก็เลยถอยจากจันทบุรีกลับ
ไปยึดตราดไว้แทน แต่ก็ยังเป็นการเห็นว่า เสมือนยึด
จันทบุรีไว้คุกเข่ามันนั่นแล เพราะบรรดาเกาะน้อยใหญ่
อาทิ เกาะกง, เกาะกูดและแหลมสิงห์ฝรั่งเศสได้ยึดครอง
ไว้ทั้งหมด เพื่อให้ฝรั่งเศสถอนทหารจากดินแดนตราด
ไทยต้องสูญเสียเสียมราฐ พระตะบองไปโดยสัญญาลง
วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ อันมีใจความโดยสัง
เขยว่า ไทยยอมยกให้มันมีอำนาจเหนือศาลไทยเป็นคำ
แถมท้ายสัญญาว่า “.....ให้คนไทยบ้องกันซึ่งอยู่ในกรุง
สยามมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ”

เหตุการณ์อันสืบเนื่องมาจาก ร.ศ. ๑๑๒ นี้เอง
ทำให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม) ได้ขอกราบบังคมทูล
รัชกาลที่ ๕ ขอกลับเข้ามาฟังพระบรมโพรธิสมภารอัน

เป็นดินแดนปิตุภูมิดั้งเดิม และได้รับพระบรมราชานุญาตให้ตั้งบ้านเรือนอยู่จังหวัดปราจีนบุรี

อนุสรณ์แห่งตระกูล “ อภัยวงศ์ ” ที่ปรากฏให้ประชาชนชาวไทยได้รู้เห็นเป็นพยาน ว่าเขาจงรักภักดีต่อแผ่นดินไทยเพียงไรนั้น ปัจจุบันนี้คงปรากฏอยู่ก็คือโรงพยาบาล “ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ” ซึ่งตั้งอยู่ในตัวจังหวัดปราจีนบุรีเดี๋ยวนี้

ไปเรียนเฟื่องเมืองนอก

นายควง อภัยวงศ์ เป็นนักการเมืองไทยคนหนึ่งที่มีประชาชนรู้จักมากที่สุด และนิยมในตัวเขามากที่สุด เมื่อเหตุการณ์บ้านเมืองเข้าขั้นซับซ้อน เขาจะถูกเลือกตัวเข้ามาเป็นดำนก้นชนไว้เสมอ และแทบทุกครั้งที่เขาเข้ามาเป็นดำนก้นชน เขาก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีที่สุดแต่ก็ไม่วายถูกนิินทาและใส่ร้ายนานาประการ อย่างไรก็ตามเมื่อถูกคนรู้และเข้าใจเจตนารมณ์ในการปฏิบัติงานของเขาดีแล้ว ต่างก็พากันยกย่องชมเชยเขา แะละนายควง ฯ จะต้องทำอะไรอยู่เป็นแน่ เชิญตัวกันเข้ามาศึกษาชีวิตของเขาต่อไปในเถิด

๑. เด็กขายควง ฯ

นายควงเป็นบุตรชาย คนหนึ่งของเจ้า พระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม) ก้นหม่อมรอกชาวเมืองบ้านแหลมไผ่ ตำบล

บลเกาะเกล็ด อำเภอมืองปราจีนบุรี นายคงได้ล้มตา
เห็นโลกนี้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ปี
ชาล เวลา ๑๑.๐๐ น. วัยเด็กนับว่าเป็นคนเลี้ยงยาก
๓ วันที่ ๔ วันไข้ ผอมโซพุโรก้นปอดหม่อมมรดกต้อง
เลี้ยงดูเอาใจใส่เป็นพิเศษกว่าคนอื่น เพราะเป็นเด็กที่น่า
สงสารไม่มีเรี่ยวแรงอย่างใคร ๆ เขา พี่น้องของนายคง
มีด้วยกันหลายคน แต่พ่อเดียวกันคนละแม่ สำหรับ
หม่อมมรดกมีบุตรชายเพียงคนเดียวคือ เด็กชายคงเท่า
นั้น จึงเอาอกเอาใจเป็นกรณีพิเศษ วัยเด็กตามใจทุก
อย่างนับว่าเป็นที่รักของมารดาที่สุด

เมื่อสมัยที่เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ได้อพยพมาสู่
แดนไทยนั้น เด็กชายคงเพิ่งอายุได้ ๔ ขวบ กำลังซน
ที่เดียว จำอะไรก็ยังไม่สู้ได้นัก หัวเราะเก่งมาแต่วัยเด็ก
ด้วยเหตุนี้ เมื่อโตแล้วกระทั่งเข้ามาเล่นการเมืองจึงชอบ
เล่าอะไรขึ้น ๆ ให้เป็นที่หัวเราะของคนทั่วไป เพราะ
เขามีนิสัยตลกคะนองว่าเรื่องขี้มั่วแจ่มใสชอบสนุกเฮฮา

๒. เข้าโรงเรียน

พออายุย่างเข้า ๕ ขวบ ท่านบิดาเห็นว่าตัวเองก็
 เป็นถึงพระยา ฯ ก็น (ครอง) บ้านผ่านเมืองใหญ่โตมา
 แล้ว เมื่อมีลูกตัวก็ควรจะส่งเสียให้เข้าเรียนวิชาความรู้
 สูงจะได้ไม่อับอายขายหน้าลูกคนอื่น ๆ เขา ถึงแม้จะมี
 ทรัพย์สมบัติมากมายแต่ก็เป็นของนอกกาย เมื่อตนตาย
 แล้วมันอาจจะสูญหายได้ง่าย แต่ถ้าให้วิชาความรู้ติดตัว
 ลูก ๆ ไว้ทุกคนก็จะได้พึ่งพาอาศัยเลี้ยงตัวเองได้ใน
 อนาคต เมื่อคิดดังนี้ท่านเจ้าคุณจึงส่งให้เข้าเรียน ก.ข.
 ก. กา ที่โรงเรียนอภัยพิทยาคารที่ปราจีนบุรี ซึ่งท่าน
 เป็นผู้สร้างเองเป็นแห่งแรกก่อน เมื่ออ่านออกเขียนได้
 แล้ว จึงส่งนายควงและพี่น้อง ๆ เข้ามาเรียนต่อที่โรง
 เรียนเทพศิรินทร์ พระนคร

ขณะที่มาเรียนที่กรุงเทพ ฯ ได้มาพักอยู่กับพระยา
 ภักดีซึ่งได้กับหลานสาวเจ้าคุณ ฯ บิดาของนายควงเอง
 และ ท่านเจ้าคุณก็ได้สร้างบ้านพักให้หลังหนึ่งที่ บริเวณ
 ยศเสตอนสามแยกพลับพลาไชย ถนนบำรุงเมือง ขณะ
 นั้นได้แก่แถวกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ พระยาภักดี ฯ

ได้เข้มงวดกวดขันการเล่าเรียนของหลาน ๆ ทุกคนด้วยดี
ถึงนั้นพี่น้องนายควงจึงได้ดิบได้ดีแทบทุกคน

นายควงได้เรียนอยู่โรงเรียน วัดเทพศิรินทร์ตั้งแต่
ชั้นมูล ๑ ถึงมูล ๓ มีน้องมาเรียนด้วยคือ นายหมิง
อภัยวงศ์ (คนละแม่) พ.ศ. ๒๔๕๔ พอจบชั้นมูล๓แล้ว
พระยาภักดีซึ่งมอบหมายให้เป็นผู้ปกครอง จึงนำไปฝาก
เข้าโรงเรียนที่โรงเรียนอัสสัมชัญ ซึ่งขณะนั้นนายควง
อายุได้ ๙ ขวบแล้ว มีนายหมิงน้องติดตามมาเรียนด้วย
เช่นเคย

ระหว่างที่เรียนอยู่โรงเรียน อัสสัมชัญนี้นายควงกับ
นายหมิงจะพูดภาษาไทยในชั่วโมงภาษาต่างประเทศไม่ได้
เลย ต้องพูดภาษาอังกฤษหรือไม่ก็ฝรั่งเศสมิฉะนั้นจะถูก
เพื่อน ๆ เยาะเย้ยให้อับอาย อาศัยที่ตนมีอายุน้อยกว่า
เพื่อน นายควงจึงหมานะพิศภาษอังกฤษอย่างขยันขัน
แข็ง ภาษาที่เลือกเรียนแทนที่จะเลือกภาษาอังกฤษกับ
เลือกเอาภาษาฝรั่งเศส พอเรียนได้ไม่กี่ปีก็เก่งทั้งการพูด
การเขียน เพราะถ้าพูดไม่ได้ก็จะถูกอาจารย์ทำโทษนานา
ประการเป็นต้นว่าคาบไม้บรรทัดบังยืนติดเสาบ้าง ให้

อดอาหารกลางวันบ้างหรือไม่ก็เขียนเจ็บ ๆ นักเรียนทุกคนกลัวอาจารย์มาก ซึ่งภายหลังเก่งภาษา ๆ กันแทบทุกคน นายคงเองภาษาฝรั่งเศสนับว่าพอตัวไม่อายชายหน้าเพื่อนละ ส่วนนิสัยตกลงขบขันคงติดตัวไปไม่ว่าที่ใด ๆ กระทั่งการขบขันของเขาเป็น ที่ พาล ทะเลาะ วิวาท กับเพื่อน ๆ แต่นายคงก็ไม่ได้ถือโกรธ มักจะไปคืนดีกับเขาก่อนเสมอ

๓. ไปเมืองนอก

เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์บิดานายคงเห็นว่า เมื่อคิดจะให้ลูกชายมีวิชาติดตัวเลี้ยงตัวเองได้ใน ภายภาคหน้าก็ควรจะต้องให้มีความรู้จริง ๆ สมกับเป็นลูกคนใหญ่คนโตเขาและบรรดาพี่ ๆ ของนายคงก็เคยส่งไปศึกษาต่อเมืองนอกหลายคนแล้ว อาทิ นายช่วง (พระยาอภัยวงศ์วเรษฐ) ส่งไปเรียนวิชาการบัญชีธนาคาร และนายขาบไปเรียนวิชาวิศวกรรมช่างกล ครั้นพอถึงรุ่นนายคงในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ จึงลาออกจากโรงเรียนอัสสัมชัญแล้วส่งศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศส นับเป็นโอกาสดี

ขณะนั้น อัครราชทูตไทยประจำฝรั่งเศสมีศักดิ์เป็นพี่เขย เพราะได้หม่อมเชื่องพี่สาวคนโตเป็นชายา ท่านผู้^{๕๕} คือ พระองค์เจ้าจรัญศักดิ์ กฤษดากร บรรดาพี่น้องของนายควงที่ไปพร้อมกันคราวนี้ มีนายควง นายหมิง นายแถบ และนายเชียด การเดินทางสมัยนั้นทางเรือนับว่าสะดวกมาก ทางอากาศยังไม่มีสายการบินที่ปลอดภัยกว่าสมัยนั้น การไปเรียนครั้งนี้พี่น้องนายควงไปทางเรือ โดยทุนส่วนตัว^{๕๕} ทั้งสิ้น

การเดินทางกำหนดเอาไว้วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๔๖๒ ผู้โดยสารที่เป็นนักเรียนทุนรัฐบาล ได้เดินทางไปด้วยเรือลำเดียวกันที่รู้จักดีมี พระองค์เจ้าจุมภฏพงศ์บริพัตร หม่อมเจ้าวัฒนากร เกษมศรี เรือโทสินธุ์ กมลนาวิน (พลเรือเอกหลวงสินธุ์ สงครามชัย) นายชม จารุรัตน์ (หลวงคทกรรมบดี) นายสวัสดิ์ สุมิตร นายประวัติ สุขุม ฯลฯ รวมทั้งหมดแล้วไปจากเมืองไทย ราวๆ ๔๐ คน การเดินทางโดยทางเรือสมัยนั้น จะถึง ฝรั่งเศส กิน

เวลา ๒ เดือนเศษ โดยเรือโดยสารไปแวะที่กรุงลอนดอนประเทศอังกฤษก่อน จึงลงเรือข้ามมาที่ฝรั่งเศสอีกทอดหนึ่ง

นายควงกับน้อง ๆ เมื่อเรียนภาษาฝรั่งเศสที่เมืองตรัสส์ เพิ่มเติมเป็นเวลาเดือนเศษแล้ว จึงย้ายไปเรียนต่อชั้นมหาวิทยาลัยกว่าจะเข้าได้ ต้องเรียนความรู้ขั้นเตรียมอุดมก่อน ในราว พ.ศ. ๒๔๖๗ จึงเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยตรัสส์ ลียงเนส โดยเลือกเรียนวิชาวิศวกรรมโยธา ส่วนนายหมิงเลือกเรียนสถาปนิกที่เมือง ลียง เช่น กัน ส่วนนายเชิด อภัยวงศ์ เรียนเภสัชและเคมี นายแถบ และนายแจ่ม อภัยวงศ์ เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ที่เมืองบัวเกียร์

สมัยนั้นกรุงปารีสประเทศฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียง มาก นักเรียนไทยที่ไปศึกษาอยู่ภาคพื้นยุโรปส่วนใหญ่ เวลาปิดภาคเรียน มักจะพากันมาพักตากอากาศที่กรุงปารีส เพราะ กรุงปารีส มีหลายแห่ง หลาย อย่าง ที่ จูง ใจ คน ให้ เพลิดเพลินเจริญตา ไม่มีวันเบื่อหน่าย จึงเป็นอันว่า นักเรียนไทยสมัยนั้นตามประเทศต่าง ๆ อาทิ เยอรมัน,

อังกฤษ, เดนมาร์ก, สวิส หรือ อิตาลี ต่างจะพากันมาเที่ยวสนุกสนานรื่นเริงกันที่กรุงปารีสกันไม่เว้นแต่ละเทอม พอถึงเปิดภาคเรียนก็ต่างแยกย้ายกันกลับไปศึกษาต่อ กระทำกันอย่างนี้เป็นนิจมา

๔ วัยเรียน วัยรัก

สำหรับนายคง พอเปิดภาคจะมาเดินรอ ๆ อยู่ร้านแถวมมถนน การาจิลาแดง อันเป็นร้านขายอาหารจีน ลือชื่อสมัยนั้นและร้านนี้มีฉายาว่า คาเฟ่ซูเฟ อันนับว่าเป็นวาสนาพรหมลิขิตของนายคงจะได้พบเนื้อคู่ ตูนา หงั้น เขาได้พบนางสาวเล็กหรือเรขา คุณดิลก ธิดาพระยาอรรถการประสิทธิ์ อธิบดีกรมอัยการ ซึ่งแรกไปเรียนที่อังกฤษแล้วกลับมาเรียนวิชาดนตรีที่กรุงปารีสขณะนั้นอายุ ๑๙ ปีเศษ ส่วนนายคงอายุ ๒๓ ปีเศษ นางสาวเรขาหรือชื่อเล่น ๆ ว่านางสาวเล็กจะไปรับประทานอาหารที่ร้านคาเฟ่ซูเฟนี้ กับนายแดง คุณดิลก ซึ่งเป็นพี่ชายนักเรียนอังกฤษเสมอ ๆ

หนุ่มสาวประสบพบหน้ากันเสมอ ๆ ความรักก็เกิด แม้ต่างฝ่ายจะสงวนท่าทีของตัวไว้ก็ตาม ว่าง ๆ ก็จดหมาย

ไปคุยกันบ้างฐานะคนรู้จักมักคุ้น ตามสาระทุกข์สุขข้าว
 คราวอะไรจีปาตะตามประสาหนุ่มสาว ^๕ นับเป็นปฐม
 เหตุที่ทั้งสองท่านได้วางพื้นฐานความรักและภายหลังกลับ
 มาเมืองไทยแล้วได้แต่งงาน อยู่เป็นคู่สามีภรรยาที่ดีที่สุด
 คู่หนึ่งของเมืองไทยทราบเท่านายควง อภัยวงศ์ ผู้สามีได้
 ลาโลก^๕ไปเสียเมื่อวัย ๖๖ ปีเศษ คือวันที่ ๑๕ มีนาคม
 ๒๕๑๑ ^๕ นเอง

เขาวนปฏิวัติ

เพื่อเป็นการทบทวนความจำอีกครั้งหนึ่ง จะขอนำ
สาเหตุที่นักเรียนไทยสมัยนั้น คิดแผนการปฏิวัติกันอีก
ครั้งหนึ่ง

๑. ร้านอ้ายซุง

ที่มุมถนนบริเวณการาจีลาแดง ในกรุงปารีส ยังมี
ร้านขายอาหารจีนที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีนักเรียน
ไทยไปอุดหนุนกันทุกๆ เสาร์อาทิตย์ และเวลาปิดเทอม
นั้นคือร้าน “คาเฟ่ซุง” หรือบรรดานักเรียนไทยให้
สมญาว่าร้าน “อ้ายซุง” นักเรียนไทยรุ่นนั้นที่นับว่ามี
ชื่อเสียงใคร ๆ ยกให้เป็นนักเรียนชั้นแถวหน้าก็มี นาย
ปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม) รท แปลก
ชิตะสังกะ (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) และนายควง

อภัยวงศ์ (หลวงโกวิทอภัยวงศ์) นักเรียนไทยนอกจากนี้ที่มีส่วนร่วมคิดอยู่ด้วยมิใช่น้อยได้แก่ นายประยูร ภมรมนตรี (พลโท ประยูรภมรมนตรี) เรือโท สินธุ์ กมลนาวิน ร.น (พลเรือเอกหลวงสินธุ์ สงครามชัย) นายชม จารุรัตน์ (หลวงคหกรรมบดี) ร้อยตรี ทศนัย มิตรภักดี (หลวงทศนัยนิยมภักดี) นายแนบ พหลโยธิน ม.จ ลาย ฉลุทอง นายแดง คุณทิลก เป็นอาทิ

รวมความแล้ว นักเรียนไทยที่ไปเรียนต่างประเทศในยุโรปนั้น เวลาปิดเทอมมักจะเดินทางมาพักผ่อนที่กรุงปารีสเสมอ ๆ เพื่อพบปะสังสรรค์ซึ่งกันและกันเป็นการผ่อนคลายสมองไปในตัว เพราะกรุงปารีสมีอะไรหลายอย่างที่ประเทศอื่น ๆ หาடியากยิ่งนัก

๒. สอนมันสมองของนักปฏิวัติ

เมื่อนักเรียนไทย ใน ยุโรปมาประชุมที่ ร้าน อ้ายซุง บ่อยครั้ง ความสนิทสนมกลมเกลียวและการแสดงความคิดเห็นอะไรมักจะเปิดเผยต่อกันเสมอ ๆ มาโดยเฉพาะบุคคลชั้นมันสมองของนักเรียนไทยรุ่นนี้ ก็มี นายปรีดี พนมยงค์ ผู้ซึ่งเรียนเก่งเป็นพิเศษทางด้านกฎหมาย

และเศรษฐกิจการเมือง และนายปรีดีเองมักจะแนะนำ
 ใครต่อใครในเรื่องความรู้ด้านนี้บ่อยครั้งจนกระทั่งเพื่อน
 เพื่อนตั้งฉายาให้ว่า “อาจารย์” เพราะเป็นคนช่างคิด
 สุขุม หมั่นเพียร มีสมองเฉียบแหลม ความจำดี สำหรับ
 ร.ท. แปลก ได้ฉายาว่า “กัปตัน” เพราะยกให้เป็นหัวหน้า
 ได้ดี เหตุที่เป็นคนสุภาพอ่อนโยน มีกำลังใจเข้มแข็ง
 ไม่ท้อถอย คิดจะทำสิ่งใดมักจะต้องให้ได้ผลสำเร็จเสมอ
 สำหรับเรือโทสินธุ์ ได้ฉายาว่า “แม่ทัพเรือ” เพราะไป
 เรียนวิชาการทหารเรือมีอารมณ์ดี และฉายาเหล่านี้เพียง
 แต่เพื่อนฝูงเรียกล้อกันเล่น ๆ เท่านั้น ภายหลังต่อมา
 อีกไม่กี่ปี ต่างได้เป็นอย่างที่ได้ฉายานี้มาจริง ๆ โดย
 บุคคลดังกล่าวไม่ได้นึกฝันมาก่อนเลย

สำหรับตัวนายปรีดี นั้นนอกจากจะเรียนเก่งแล้ว
 ยังมีหัวรุนแรงในการปกครองมาก อยากจะเปลี่ยนการ
 ปกครองของไทยให้เป็นอย่างฝรั่ง แต่ยังไม่แน่ใจว่าเพื่อน
 ฝูงคนใดจะมีความคิดเห็นอย่างตนหรือไม่ ดังนั้นเมื่อ
 พบปะมิตรสหายพร้อมหน้ากันแล้ว นายปรีดีฯ ได้พูดถึง
 เรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสมอ^๕ เบื้องแรกคิด

อยากจะให้ประเทศไทยเป็นแบบฝรั่งเศส แต่มีนักเรียนไทยส่วนมากไม่เห็นด้วย ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปกครองแบบอังกฤษ เพราะเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอยู่ไม่น้อยหากได้ดัดแปลงให้พอเหมาะพอควร ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงฝังในหัวของนายปรีดีเรื่อย ๆ มา

เพราะเหตุที่นายปรีดีเกี่ยวพันจากกับใครต่อใครเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้เอง จึงทำให้พระองค์เจ้าจรูญศักดิ์ กฤษดากร อัครราชทูตไทยประจำฝรั่งเศสสมัยนั้นคลั่งมาก หว่านนายปรีดีจะล้มเจ้า ฯ ถึงโทรเลขกราบทูลมายังรัชกาลที่ ๘ ความว่า “.....นายปรีดีเป็นหัวหน้าชักนำนักเรียนไทยขัดคำสั่งทูต เป็นหัวหน้าสหบาล () นักเรียนไทยผูกใจระบอบประชาธิปไตยอันเป็นภัยต่อพระราชบัลลังก์” แต่นายปรีดีมีเพื่อนฝูงมาก เรื่องนี้จึงถึงนายปรีดีก่อน แล้วจึงกราบทูลฟ้องอัครราชทูตมาด้วย

อย่างไรก็ดี ความคิดเรื่องการปฏิวัติก็คงดำเนินเรื่อยไป โดยมีนายประยูร ภมรมนตรี เป็นกำลังสำคัญ

คนหนึ่งในการชักชวนมิตรสหายเข้าเป็นสมัครพรรคพวก
 ระยะแรกก็ไม่กล้าชวนนายคง เพราะเห็นนายคงเป็น
 น้องชายของท่านอัครราชทูต แต่ภายหลังเห็นนายคง
 พอใจด้วยก็เลยทำที่ทาบทามดู ก็ได้ข้อคิดโอเคกับเขาด้วย
 ว่าเมืองไทยควรจะมีการปกครองแบบอังกฤษ เมื่อนาย
 คง เรียนวิศวกรรม ฯ จบแล้วได้ไปฝึกงานบริษัทต่างๆ
 หลายแห่งเพื่อหาความชำนาญเป็นเวลา ๑ ปี และได้
 เดินทางกลับประเทศไทยราวเดือนมีนาคม ๒๔๗๑ โดย
 เรือทะเลของญี่ปุ่นชื่อ ชิวามารุ

อย่าหางานทำเพราะทุนล้นตัว

“งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” เป็นคำขวัญของรัฐบาลปัจจุบันที่ประกาศทางวิทยุ ทุกเช้าทุกเย็นให้ประชาชนชาวไทยนำไปคิดปฏิบัติ ตามแต่ฐานะแต่ละบุคคลทั้งนี้ เพราะรัฐบาลไม่ต้องการให้ประชาชนอยู่เฉยโดยไม่ทำงาน เมื่อพิจารณาตามคำขวัญนี้ผู้เขียนเห็นว่ามีความค่ามาก แต่อนิจจัง! งานที่จะให้ประชาชนทำสมัยนั้นหายากเพราะต้องมีพรรคพวก มีลูกพี่ ลูกน้อง แม้ปัจจุบันนี้ก็ตาม ความรู้จากประกาศนียบัตรไม่มีความหมาย ปริญาอาจจะไม่มีประโยชน์ถ้าขาดสมัครพรรคพวกอย่างเดียว อย่างไรก็ตามหรือคำขวัญดังกล่าวนี้ก็ได้ลดค่าของมันแต่ประการใดไม่ ขอให้เรามาดูบทบาทการเดินย่ำหางานทำของนายทองๆ นักเรียนสำเร็จไอน้ำจากเมืองนอกกันต่อไปเถิด

๑ นักเรียนนอกย้ายหางาน

นับว่าเป็นเคราะห์กรรมของนายควงว่ ที่ต้องสูญเสียท่านเจ้าคุณบิดาบังเกิดเกล้า ต้องมาจากไปเสียก่อน เมื่อเขากลับมาจากฝรั่งเศสพร้อมทั้งด็กวีริศวกรมโยธาแล้วนายควงได้พยายามติดต่อบุคคลที่เป็นใหญ่เป็นโตในตำแหน่งต่างๆ ที่เคยรู้จักสนิทสนมกับเจ้าพระยาอภัยฯ บิดาของตน เพื่อขอเข้าทำงานเพื่อรับใช้ประเทศชาติบ้าง แต่งานที่เขาหาเสมือนกับงานงมเข็มในมหาสมุทร เขานึกว่ามีความรู้แล้ว มีปริญญาแล้ว คงจะหางานทำได้ง่าย ๆ แต่กลับต้องผิดหวังหลายต่อหลายครั้ง

ครั้งแรกนายควงได้ไปหา พระยาราชเสนา (ศิริเทพหัสดิน ณ อยุธยา) ที่กระทรวงมหาดไทยให้ช่วยฝากงานให้ ท่านเจ้าคุณฯ จึงพาไปเฝ้า สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิจ ณ วังบางขุนพรหม เล่าถึงความรู้และประวัติส่วนตัวให้ฟังจนเกลี้ยง เพื่อจะได้เป็นส่วนจูงใจให้เข้ารับทำงานได้ง่าย ๆ หรือเร็วเข้า แต่

กลับตรงกันข้ามสมเด็จพระรับสั่งว่า “คอยไปก่อนเถิด”

แม้นายควงจะคอยแล้วคอยเล่านานวันเข้าไปชักจะ
ล้าคาญ จะไปทูลถามอีกก็เกรงใจ จึงพาไปหาพระสุริ-
นทราชา (นกยูง วิเศษกุล) อธิบดีกรมโยธาธิการสมัยนั้น
แต่ก็ได้เพียงคำตอบว่า “ต้องการ, แต่ขอให้คอยไปก่อน”

นายควงก็มาจินตนาการดูตนเอง จินตนาการว่าเป็น
นักเรียนนอกก็จริงแต่ไปทุนส่วนตัว ไม่เหมือนเพื่อนฝูง
ที่ไปและกลับมาแล้วได้เป็นข้าราชการกันหมดสิ้น อาทิ
ร.ท. แปลก และนายปรีดีเป็นต้น

ครั้งที่สามนายควงจึงเข้าไปพบกับเจ้าพระยาวงษา
ประพันธ์ เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ และได้รับคำ
ตอบว่า “งานเต็มไม่มีตำแหน่งว่างให้ทำ” แต่อย่างไร
ท่านเจ้าคุณวงษาฯ ยังมีใจเอื้ออารีนายควงอยู่บ้างฐานะ
ที่เคยรู้จักกับคานายควงดีในสมัยนั้นยังมีชีวิตอยู่ จึงบอกว่า
จะพาไปฝากงานกรมรถไฟให้ ดังนั้น จึงพาไปหาพระยา
สารศาสตร์ศิริลักษณ์ ผู้บัญชาการรถไฟหลวงแต่ทว่าได้
รับคำตอบตรง ๆ ว่า “ตำแหน่งว่างนั้นมีให้แต่ต้องเก็บ

ไว้ให้นักเรียนทุนที่เขา กำลังศึกษาอยู่” และแนะนำให้
ลองไปหาที่อื่นดู

นายคงได้รับคำแนะนำจาก พระยา สารศาสตร์ให้
ไปที่กรมไปรษณีย์โทรเลขดูบ้าง เขาจึงได้ไปพบพระยา
ประทีปกลศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้รับตำแหน่งอธิบดีอยู่นั้น
เป็นครั้งที่เท่าใดไม่ปรากฏตามที่ย้ายงานเข้ามา นายคง
คิดแล้วว่าถ้าไม่ได้ทำงานคราวนี้ ก็จะไปเปิดโรงเรียน
ซ่อมและกลึงขึ้นโดยทุนส่วนตัวเอง เพราะสมบัติที่บิดา
ทิ้งไว้ให้ก็มีใช้น้อย ยังพอจะคอยอดใครได้ว่า เขาเองก็
เศรษฐกิจย้อยๆ มีความรู้เกี่ยวกับตัวกลั้วอะไร แต่โอกาสเป็น
ของเขา ขณะที่คิดไปหางานนั้นพระยาประทีปฯ บอกว่า
“กำลังต้องการคนมีความรู้ทางการช่างอยู่พอดี” แนะนำให้
นายคงรับนำเอา ประกาศนียบัตร และ ใบ สมักร มาได้
ทันที

ดังนั้นนายคงจึงได้เข้ารับราชการ เลิกล้มความ
คิดที่จะตั้งโรงกลึงเอง เข้ารับตำแหน่งนายช่างผู้ช่วย
กองช่างโทรเลขในกรมไปรษณีย์โทรเลขนั่นเอง แม้

งานที่นายควงทำนั้นจะขัดกับความรู้หรือวิชาชีพที่เรียนมา
ก็ตาม เขาต้องคว่ำไว้ก่อน เพราะเข็ดขยาดต่อคำว่า
“คอยไปก่อน” มาหลายครั้งหลายหนแล้ว

๒. ได้เป็นรองอำมาตย์เอก

นายควงเป็นข้าราชการอยู่ได้ไม่นาน บรรดาเพื่อน
ฝูงได้เป็นใหญ่เป็นโตกันหมดแล้ว อาทิ ร.ท. แปลก ฯ
เป็นพันตรี ร.ท. สิ้นธุ์ เป็นนาวาตรี นายปรีดี เป็นอ
มาตย์ตรี ดร. ตัว ลพานุกรม เป็นรองอำมาตย์เอก ใน
สังกัดหน้าที่ต่าง ๆ กัน ดังนั้น พอปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ใน
หลวง ร. ๗ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่ง
ตั้งให้นายควง เป็นรองอำมาตย์เอกหลวง โกวิทภักษ์วงศ์

ขณะที่ทำงานกรมไปรษณีย์โทรเลขนี้ นายควงได้
ปฏิวัติระเบียบและการทำงานให้ทันสมัยหลายอย่าง อาทิ
โทรศัพท์ชนิดหมุนแล้วให้ต่อเลขได้ ก็เปลี่ยนมาเป็น
แบบหมุนมีตัวเลขอัตโนมัติ พร้อมกับสร้างตึกที่ทำการ
ไปรษณีย์ให้ใหม่ นับว่าเป็นสถานที่ทำงานทันสมัยแห่ง
หนึ่งปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ดี นายควง อภัยวงศ์ เมื่อได้ทำราชการ
เป็นหลักแหล่งแล้วครบทั้ง การศึกษาดี, มีเงินใช้, ได้
งานทำ ทุกประการแล้ว นายควงจึงได้ทำการสมรสกับ
นางสาวเรชา คุณติลลิก ซึ่งเป็นสุภาพสตรีที่เคยรู้จักสนิท
สนมกันมาก่อนตั้งแต่อยู่ฝรั่งเศสแล้ว ณ วันที่ ๙
พฤษภาคม ๒๔๗๔ นั้นเอง

๗๖ ชีวิตการเมือง

นายควงฯ ไม่เคยตั้งใจไว้เลยว่าจะกระโดดเข้าสู่วง
ของนักการเมือง แต่ชักใจเพื่อนฝูงไม่ได้ เพราะเคยรับ
ปากรับคำไว้แล้วตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียนอยู่ปารีส อันมี
นายประยูร ภมรมนตรี มาทาบทามให้ร่วมด้วยขณะนั้น

สำหรับชีวิตการเมืองของนายควง เป็นไปในรูปใด
นั้น รายละเอียดข้าพเจ้าจะไม่ขอนำมากล่าวไว้บทนี้
ถึงนั้นที่จะนำมากล่าวสำหรับบทนี้ จะขอกล่าวเฉพาะที่
สำคัญจริง ๆ เท่านั้น

๑. ตำแหน่งทางการเมือง

๑ สิงหาคม ๒๔๗๘ นายทอง อดิวัฒน์ หรือหลวง
โกวิทอดิวัฒน์ ได้เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีลอยใน
คณะรัฐบาลอันมีพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็น
นายกรัฐมนตรี

๑๙ สิงหาคม ๒๔๘๕ ได้เข้าดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม คนแรกของเมืองไทย
แต่ก่อนนี้กระทรวงนี้ไม่มี พึงมาแยกออกไปจากกระทรวง
เศรษฐกิจโดยมี จอมพล ป. เป็น นายกรัฐมนตรีพอขึ้น
ปีต่อมาวันที่ ๘ กันยายน ๒๔๘๕ ย้ายมาดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ วันที่ ๒๙ มิถุนายน
๒๔๘๗ ได้ดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

ระยะนี้วิกฤตการณ์ ทาง ด้าน การ เมือง ได้ เปลี่ยน
แปลงไปมาก เพราะจอมพล ป. ขาดความนับถือจาก
บรรดาผู้แทนราษฎร ทั้งสองประเภท ระบบตามผู้นำชาติ
พันธุ์เป็นที่ยอมรับของชาวยุโรปมาก ต่อมาจอมพล
ป. ได้แพ้คะแนนในการเสนอ พ. ร. บ. สถาปนาเพชร-
บูรณ์ เป็นนครหลวง จึงยื่นใบลาออกด่วน และวงการ

ภายในได้มีการโหวตคะแนนเสียงหาตัวบุคคลผู้ควรจะเป็นผู้ตั้งรัฐบาลแทนจอมพล ป. ต่อไป ครึ่งแรกเจาะจงเอาท่านเจ้าคุณเหนือ ฯ แต่ตัวท่านปฏิเสศ คะแนนต่อมาที่นำตัวคือ นายทอง ฯ ดังนั้นจึงลงมติให้นายทองตั้งคณะรัฐบาลต่อไป

๒. เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๑

เมื่อวันเพ็ญ ๑ สิงหาคม ๒๔๙๗ มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้ นายทอง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีพร้อมกับรัฐมนตรีอีก ๒๒ ท่าน และนายทองได้นำคณะรัฐมนตรีของเขาแถลงนโยบายในสภา ฯ เพื่อขอความไว้วางใจ มีสมาชิกสภาราษฎรอภิปรายซักถามหลายท่าน และนายทอง ฯ ได้ตอบแก้จนเป็นที่พอใจ ทุกๆกรณี มีต่อแฉ่งนายแก้ว สิงห์คเชนทร์ ส.ส พิจิตรถามว่า “.....โรคของเมืองไทยที่ถือว่าเป็นโรคร้ายแรงที่สุด คือโรคฉ้อโกงและกินสินบน ซึ่งเป็นโรคร้ายมาก ท่านนายกฯ จะหาทางแก้ไขอย่างไร.....”

นายทองตอบว่า “.....โรคการฉ้อโกงและประจบสอพลอนี้ ข้าพเจ้าเห็นแก่คนหรือก รับไม่ได้ ถ้าข้าพเจ้า

แก้โรคการฉ้อโกงตก ตะรางก็ไม่ต้องมี สอพลอแก้ไม่ได้
เมืองไหนประเทศไหนก็มี สำคัญที่เราจะฟังหรือไม่ฟัง
เท่านั้น

ส่วนการแต่งกายมี ส.ส. หลายท่านซักถามนายควง
นายควงได้ตอบอย่างเปิดเผยว่า “ผมไม่ใช่ผู้นำ ไม่มี
การบังคับใครจะแต่งอย่างไรก็ตามใจรัก หากพลูจะ
ปลุกจะเคี้ยวกันอย่างไรไม่ขัดข้อง ปล่อยเสรีทุกอย่าง.....

การเปิดเผยและเป็นกันเอง ตามแบบฉบับของ
นายควงฯ นายกรัฐมนตรีสมัยแรกครั้งนั้น^๕ นับว่าเป็นที่พอก
พอใจ ส.ส. ทั้งมวลและบรรดานักหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก
ภายหลังที่ได้อภิปรายกันจนจุใจแล้ว สภาได้ลงมติ
ไว้วางใจด้วยคะแนนเสียง ๑๐๑ คะแนน

เมื่อคืนวันศุกร์ที่ ๔ สิงหาคม ๒๔๘๗ นายควง ฯ
ได้ปราศรัยกับประชาชนทางวิทยุกระจายเสียง ความว่า
“การเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในขณะที่สถานการณ์
ของชาวนานเมืองอยู่ในภาวะคับขัน ย่อมเป็นภาวะ
ที่หนักอย่างยิ่งยวด เมื่อเสียงของประชาชนได้เรียกร้อง
ให้เข้ารับใช้ประเทศชาติในคราวจำเป็นเช่น^๕นี้ ข้าพเจ้า

มีอาชญากรรมที่มียอของประชาชนนั้นเสียได้.....
 ท่านทั้งหลายที่มีภาระหนักกันอยู่แล้ว รัฐบาลนี้จึงตั้งใจว่าจะพยายามหลีกเลี่ยงทุกวิถีทางจนสุดความสามารถที่จะไม่เพิ่มภาระแก่ประชาชนให้หนักขึ้นไปกว่านี้อีก ทั้งจะไม่ใช้วิธีการบังคับในทางไม่จำเป็นเอกราชของประเทศชาติ เป็นสิ่งที่คนไทยทุกคน ห่วงเห่นอย่างที่สุด...
 ...ข้าพเจ้าขออย่าว่า ความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศชาติ ท่านนี้เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้พ้นอุปสรรคไปได้จึงขอให้ท่านทั้งหลายช่วยกันรักษาไว้ เพื่อเห็นแก่อนาคตของชาติ.....'

ระยะที่นายควงคุมบังเหียนการเมืองอยู่นี้ มีข่าวว่า จอมพล ป. กำลังเตรียมกำลังทหารจะบุกพระนคร เพื่อยึดอำนาจคืนอยู่เสมอ ๆ เพราะจอมพล ป. ยังมีตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด ขาวนี้กระทบหนูนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เสมอ ๆ เป็นต้น ดังนั้น ที่นายปรีดีเรียกนายควงไปพบเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว จึงตกลงให้นายควงกับพันตรีไชย ประทีป-เสน เดินทางไปลพบุรีเพื่อพูดเรื่องนี้กับจอมพล ป. ว่า

จริงหรือไม่อย่างไร จึงรุ่งเช้าวันอาทิตย์ที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๔๘๗ นายคองกับพลตรีไชยจึงนั่งรถไปเขาน้ำโจน จังหวัดลพบุรี อันเป็นที่ทำการผู้บัญชาการทหารสูงสุดในบริเวณกองพันทหารปืนใหญ่ แต่มีทหารบอกว่า จอมพล ป. ประชุมนายทหารอยู่ที่คอกเระว้ณ ค่ายนารายณ์ มหาราช นายคองจึงตามไปที่นั่น พบจอมพล ป. ท่ามกลางนายทหารชั้นผู้ใหญ่กว่า ๘๐% กำลังประชุมกันอยู่ จอมพล ป. กับท่านผู้หญิงละเอียดได้ต้อนรับนายคอง อย่างดีดุจแต่เก่าก่อน

จอมพล ป. ถามว่า “มานี่ไม่กลัวหรือ” นายคองก็ตอบอย่างใจเย็นว่า “กลัวจะทำไมกัน” แล้วจึงถามว่า กับกัน (หมายถึงจอมพล ป.) “จะยึดอำนาจคืนหรือ” จอมพล ป. รีบปฏิเสธบอกว่า “เป็นเรื่องเหลวไหล เขาร่วมกันสร้างรัฐธรรมนูญมาด้วยกันแล้ว จะไปทำลายรัฐธรรมนูญเสียทำไมกัน

ก่อนจะกลับท่านผู้หญิงละเอียดได้เลี้ยงอาหารสุกียากี้แก่นายคองด้วยแล้วจึงลากลับกรุงเทพฯ ๗

๓. จอมพล ป. ให้สัญญา

ภายหลังที่นายควงจำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่
ขณะหน้าสี่หน้าขวานนี้ กองทัพญี่ปุ่นก็ดูที่ท่าอยู่ว่าไทย
จะวางนโยบายไปอย่างไรบ้าง ความจริงญี่ปุ่นวางแผน
จะยึดไทยอยู่แล้ว เคยเชิญนายควงให้ไปญี่ปุ่นเหมือนกัน
แต่นายควงก็ยังแบ่งรับแบ่งสู้ ครึ่งหนึ่งจอมพลเคยถาม
นายควงว่า

“หลวงโกวิทฯ ไม่กลัวรี ? ถ้ามันจะเอาไปญี่ปุ่น
จะไปตกเครื่องบินตายอย่างสวามีเสียนะนา ?? (สวามี
หมายถึงสวามีสัตยานันท์บุรุษจันทร์โบส หัวหน้าก๊วยชาตินิยม
ที่เคยที่ถูกญี่ปุ่นเชิญไปแล้วถูกผลักตกเครื่องบิน) แต่นาย
ควงตอบว่า

“ถ้ามันให้ไปจะไปแน่ ๆ ” “ถ้าตกเรือบินตายจะ
ทำอย่างไร” จอมพล ป. ถามขึ้นอีก “ตายเป็นตายทำไ
ได้ ทหารของเราล้มตายกันโครม ๆ เขายังตายได้ ถ้า
ผมตายเพื่อนฝูงอยู่ข้างหลังก็เลี้ยงดูลูกเมียให้ด้วยก็แล้ว
กัน ถ้าใครไม่เลี้ยงจะแข่งมันไว้.....”

หลังจากนั้น นายควงกับจอมพล ป. ก็คุยถึงเรื่อง
จะหาทางป้องกันไม่ให้ญี่ปุ่นยึดไทย แล้วก็วกมาถึงเรื่อง
ขอให้จอมพล ป. เห็นแก่ประเทศชาติ อย่าคิดสั้นทำลาย
ไทยกันเอง กระทั่งจอมพล ป. พุดด้วยท่าทางร่าเริง
ยิ้มแย้มออกมาว่า.....“เหลวไหลทั้ง เพ หลวงโกวิท ผม
เป็นผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด มีหน้าที่รบกับข้าศึก จะ
หันมารบกับประชาชน รบกับหลวงโกวิทเพื่อชิงตำแหน่ง
นายกฯ ทำไมกัน ผมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
ตามรัฐธรรมนูญแล้ว ผมยินดีและอวยพรให้ปกครอง
ประเทศชาติบ้านเมืองของเราให้มีความสุข บริหารราช
การแผ่นดินไปตามพระบรมราชโองการเถอะ ะ”

จนกระทั่งเวลา ๑๔.๐๐ น. นายควงกับพลตรีไชย
ประทีปเสน จึงลาจอมพล ป. กับท่านผู้หญิงละเอียด เกิน
ทางกลับพระนคร

ปลดผู้บังคับบัญชาการทหารสูงสุด

โดยเหตุที่จอมพล ป. ยังคงดำรงตำแหน่งผู้บัญชา
การทหารสูงสุด เป็นเหตุให้ญี่ปุ่นสงสัยยิ่งนักว่า ไทยจะ
มีการหักหลัง และเตรียมแผนการจะยึดเมืองไทยอยู่ใน

ไม่ช้า นายควงได้ทราบระแคะระคายจากหน่วยสืบราชการลับ จึงประชุมคณะรัฐมนตรีว่าจะเอาอย่างไรดี กับตำแหน่งจอมพล ป. คณะรัฐมนตรีมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ให้ปลดจอมพล ป. ออกจากตำแหน่ง ผบ. สูงสุดเสีย และให้แต่งตั้งพลเอกพระยาพหลฯ ดำรงตำแหน่งแม่ทัพใหญ่แทน

อย่างไรก็ดี คณะรัฐมนตรีจึงตกลงให้นายควงเดินทางไปพบจอมพล ป. อีกครั้งหนึ่ง มีขุนศรีศรากร ผบ. สันติบาลติดตามไปด้วย แต่การเจรจาครั้งนี้ผิดหวังมาก เพราะจอมพล ป. มีสีหน้าบึ้ง แสดงอาการโกรธจัดและพูดเปรย ๆ ว่า ถ้าปลดก็เกิดเรื่องกันบ้างละ

เมื่อไม่ได้ความ นายควง กับขุนศรีฯ ก็ลากลับกรุงเทพฯ โดยไม่รอช้า เมื่อนายควงได้พบนายทวี บุญยเกษตร และนายปรีดี พนมยงค์ แล้ว ก็ตกลงเตรียมกำลัง และออกประกาศคำสั่งปลดจอมพล ป. ออกจากตำแหน่ง ผบ. สูงสุดทันทีทางวิทยุกระจายเสียง พร้อมกันนั้น ได้ออกแถลงการณ์แต่งตั้งเจ้าคุณพหลฯ เป็นแม่ทัพใหญ่ และตั้งหลวงสินทาฯ เป็นรองแม่ทัพใหญ่ด้วย โดยไม่เกรง

ว่าจอมพล ป. จะคิดประการใด ๆ ในกรุงเทพ ฯ นับแต่
 วินาทีนั้น ได้มีคำสั่งเตรียมพร้อม เพื่อรับมือกับจอมพล
 ป. จะยกกำลังมาจากลพบุรี

นับว่าเป็นความรอบคอบของนายควง ที่ขอร้อง
 ให้เจ้าคุณพหล ฯ ประกาศเรียกนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่อยู่
 ลพบุรีมารายงานตัวต่อแม่ทัพใหญ่ ปรากฏว่าคำสั่ง
 ศักดิ์สิทธิ์มาก นายทหารต่างได้เดินทางมารายงานตัวไม่
 ขาดระยะ วิธีนี้ทำให้จอมพล ป. หมดประตุส จึงได้
 ออกจากลพบุรีพร้อมทั้งครอบครัวมาทำไร่ อยู่ที่ลำลูกกา
 จังหวัดปทุมธานี ในที่สุด

๔ ๕ การเมองเรองลนุก

ต่อมาอีกไม่นานนัก กองทัพพระเจ้าจักรพรรดิ
แห่งอาทิตยอุทัยก็ต้องประสบชะตากรรมหนัก ถึงกับ
ยอมพ่ายแพ้ เพราะโดนลูกกระเบิดปรมาณูของฝ่ายสัม-
พันธมิตรไปทั้ง ๒ ลูก วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๔๘๓ คือ
นางาซากิกับฮิโรชิมา ดังนั้นทหารญี่ปุ่นที่ไทยและดิน
แดนพม่ามลายูจำต้องยอมแพ้ด้วย ในเมืองไทยถูกปลด
อาวุธเรียบร้อยโดยไม่มีเงื่อนไข

เมื่อนำคณะรัฐบาลปฏิบัติราชการเรียบร้อยตลอดมา
กระทั่งสงครามสงบแล้ว นายควงกับคณะจึงได้ไปทำ
พิธีกราบ ถวายบังคม ลาออกจากตำแหน่งต่อ นายปรีดี ฯ
ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ณ พระที่นั่งอัมพร
สถาน ในพระบรมมหาราชวัง วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๔๘๗

พร้อมกันนั้นนายปรีดี ฯ ในพระปรมาภิไธยในหลวง ฯ ได้มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก ให้นายควงเป็นบำเหน็จความดีความชอบที่ทำให้แก่แผ่นดินด้วย ในตอนนั้นนายทวี บุญยเกษตร ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนไปพลาง ๆ ก่อน เพื่อรอให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เดินทางกลับจากสหรัฐอเมริกามารับตำแหน่งต่อไปเป็นเวลา ๑๗ วัน

๑. เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒

นับว่าเป็นงานชิ้นโบแดงของนายควง ฯ ที่ได้ทำไว้เมื่อสมัยเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก กล่าวคือการออก ก.ม. นิรโทษกรรมนักการเมืองรุ่นเกาะตะรุเตา และบางขวางสมัยจอมพล ป. เรื่องอำนาจระยะแรก ๆ นักโทษการเมืองเหล่านั้นที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ม.จ. สิทธีพร กฤฎากร นายสอ เศรษฐบุตร์ (หลวงมหาสิทธิโวหาร) ร.ท. จงกล ไกรฤกษ์ ดร. โชติ คุ่มพันธ์ พลโท พระยาเทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นต้น

วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๘ นายทองได้พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตอนนั้นมีนายก ฯ รับตำแหน่งต่อมาถึง ๒ ท่านคือ นายทวี ฯ และ ม.ร.ว. เสนีย์ ฯ ต่อมา ม.ร.ว. เสนีย์ ฯ ลาออก จึงได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกันขึ้นทั่วประเทศ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๙ นายทองได้รับเลือกเป็น ส.ส. จังหวัดพระนคร (ครั้งที่ ๑) ด้วย วันที่ ๒๕ มกราคม สภาผู้แทนราษฎรได้เปิดสมัยประชุมจึงมีการหาเสียงกันในสภา ฯ ว่า ใครควรจะรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป ขณะนั้นมีพระยามานวราชเสวีเป็นประธานสภา ฯ สมาชิกได้เสนอนายดิเรก ชัยนาม กับนายทอง อภัยวงศ์ ขึ้นให้สมาชิกเลือกว่าจะเอาคนไหนในที่สุดได้มีการลงคะแนนลับ ปรากฏว่านายทองชนะคะแนนนายดิเรก ๒๐ คะแนน จึงได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้นายทอง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๔๙ ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ นายทองได้นำชื่อคณะรัฐมนตรีชุดของเขาขึ้นทูลเกล้า ฯ เพื่อประกาศแต่งตั้งต่อไป

การเข้าเป็นนายก ฯ ครั้งนี้^{๕๗}ไม่เป็นที่พอใจนาย
ปรีดี ฯ เป็นอันมาก รายชื่อรัฐมนตรีบางคนนายปรีดี ฯ
ไม่เห็นชอบเพราะไม่มีพรรคพวกลูกน้องของนายปรีดี ฯ
ได้เป็นด้วยทั้ง ๆ ที่ไม่ชอบในที่สุดนายควง ฯ ก็เสนอให้
เป็นจนได้

๒. แพ้คะแนนเสียงในสภา ฯ ลาออก

เนื่องจากมีบรรดา ส.ส. ที่นายปรีดี ฯ สนับสนุนอยู่
เบื้องหลังเสนอ พ.ร.บ. คุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชน
ซึ่งมีนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ดร. ทองเปลว ชลภูมิ
เป็นต้น เสนอเพื่อทำการชักฟอกรัฐบาลนายควง ฯ ใน
เวลาต่อมา

ระยะเข้ารับตำแหน่งนายก ฯ ครั้งที่ ๒ นี้ นายควง
ขาดคะแนนนิยมไปเป็นอันมาก เพราะทำงานซื่อสัตย์
สุจริตเกินไป ไม่รู้จักเอาใจบรรดา ส.ส. พวกชอบประ
จบสอพลอจึงทำให้มีพรรคพวกลดน้อยลงไป พอมีการ
เปิดอภิปราย ฯ ขึ้น นายควงจึงแพ้คะแนนเสียงในสภา ฯ

จึงต้องนำคณะรัฐมนตรี ลาออกตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๙

๓. พรรคสหชีพของนายปรีดี

เนื่องด้วย นายควง วัฒนาภัย จิตวิทยาของคน น้อยไป กระมัง หรืออาจเป็นเพราะชื้อเกินไปก็ได้ เมื่อนาย สุวิชัย พันธุ์เกษรชัย ส.ส. ลูกพรรค (สมัยนั้น) มาชวนพรรคต่อสู้กับพรรคนายปรีดีบ้าง นายควงกลับปฏิเสธ มวยยัดคึกคักว่า “วาทะสัจจะเท่านั้นไม่ทำให้เราตกต่ำ”

พรรคการเมืองใหม่ของนายปรีดีได้อุบัติขึ้นในนาม “สหชีพ” โดยชักชวนพรรคเสรีไทยสมัยสงครามเข้าร่วม ด้วยมีนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง นายทองเปลว ชลภูมิ นายถวิล อุดล นายเตียง ศิริขันธ์ เป็นอาทิ คนที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการตั้งพรรคก็คือ นายสงวน ตุลารักษ์ ศิษย์ก้นกุญนายปรีดีนั่นเอง บรรดา ส.ส. เหล่านี้บางคนเสียใจที่ไม่ได้เป็นรัฐมนตรี ร่วมกับนายควง และรัฐมนตรีบางคนไม่เป็นที่พอใจ

นายปรีดี ดังนั้นจึงก่อพรรคพวกกันคอยคัดค้านตั้งประ
เด็นขัดแย้ง และหาคะแนนเสียงไม่ให้ลงมติไว้วางใจ
รัฐบาลนายควงฯ ในเวลาที่มีการอภิปรายดังกล่าวแล้ว
การอภิปรายเป็นไปสองวัน โดยนายควงต้องลุกขึ้นแก้
ไขอธิบายให้สภาฯ ฟัง ตั้งแต่วันที่ ๗-๘ กุมภาพันธ์
๒๔๘๙ เมื่อจบการอภิปรายสภาฯ ขอมติไว้วางใจปรากฏ
ว่านายควงฯ แพ้จึงต้องนำลูกพรรคออก

๔. ใครปลงพระชนม์ในหลวง ฯอานันท

เมื่อคณะรัฐบาลนายควงลาออกแล้ว พรรคสหชีพ
อันมีนายปรีดีเป็นหัวหน้าพรรค ก็ได้จัดคณะรัฐบาล
ใหม่ขึ้นโดยมีนายปรีดีเป็นนายกรัฐมนตรี

เหตุการณ์ที่ก่อความวิปโยคอาดูรแต่ปวงประชาชาว
ไทยทั่วหน้า ได้เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝันนั้นก็คือวันอาทิตย์
ที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ เวลา ๙.๐๐ น. ได้มีคนลอบ
ปลงพระชนม์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทม-
หิตล รัชกาลที่ ๘ บนพระที่นั่งบรมพิมานในพระบรม

มหाराชวัง เหตุการณ์ครั้งนี้ ทำให้เสียงนิยมของนาย
ปรีดีตกลงไปมากที่สุด แต่อาศัยที่ลูกพรรคสอพลอช่วย
ไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตามก็ตีความรับผิดชอบในเหตุการณ์ครั้ง
นี้ นายปรีดีจะหลีกเลี่ยงไม่ได้จะต้องหามือคนร้ายหรือ
แสดงให้ประชาชนเห็นว่าตนเป็นคนบริสุทธิ์ให้ได้ แต่
ก็หาจับหรือสอบสวนได้ความกระจ่างขึ้นมาแต่อย่างใดไม่
สาเหตุการณ์สวรรคตของในหลวงอานันท ฯ นี้เอง
ทำให้นายปรีดีต้องอันเป็นไป กล่าวคืออยู่เมืองไทยไม่
ได้ต้องลี้ภัยอยู่ผืนแผ่นดินใหญ่จีนปัจจุบันในที่สุด

หัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน ฯ

ภายหลังที่นายควง กับคณะ รัฐบาล ของเขา ได้แพ้
คะแนนเสียงในสภา ฯ ไปแล้ว บรรดาลูกพรรคจึงคิด
รวมหัวกันเพื่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นต่อสู้กับพรรคอื่น อัน
มีพรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรมนูญเป็นต้น แต่
ทั้งสองพรรคนี้เป็น พรรคที่สนับสนุน นายปรีดีอย่างออก
หน้าออกตา และนับว่าได้รับความสนับสนุนและความ
อุปถัมภ์จากนายปรีดีด้วย ।

๑. กำเนิดพรรคประชาธิปไตย

เย็นวันหนึ่งมี ส.ส. ลูกพรรคนายควง ได้นัดพบ
เลี้ยงอาหารกันเป็นการส่วนตัวที่ “ทิพย์รส” อาคาร
ราชดำเนินมีอาทิ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (พระนคร)

นายสุวิชัย พันธุ์เศรษฐี (เชียงใหม่) นายเลียง ไชยกาล (อุบล ฯ) นายใหญ่ สุวิชาติ (นครสวรรค์) หลวงอังคณานุรักษ์ (อ่างทอง) นายฟอง สิทธิธรรม (อุบล ฯ) นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ (ลำปาง) และ ส.ส. จังหวัดอื่น ๆ อีกประมาณ ๒๐ คน ได้ปรึกษาดังการตั้งพรรคขึ้น จับใจที่แพ้คะแนนเสียงเพราะเบื่องหลังการสนับสนุนของปรีดี

การประชุมตั้งพรรคครั้งนี้ นายควงไม่มีส่วนรู้เห็นด้วย เพราะไม่ได้มานั่งร่วมกินเลี้ยงกับบรรดา ส.ส. ลูกพรรคในวันนั้น ในที่สุดเมื่อตกลงกันเป็นที่แน่นอนแล้ว ส.ส. ที่นั่งร่วมรับประทานอาหารเย็นวันนั้น จึงตกลงใจให้นายควง ฯ เป็นหัวหน้าพรรค ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นรองหัวหน้าพรรค ฯ และให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นเลขาธิการพรรค ต่อจากนั้นพากันไปพบนายควง ฯ ที่บ้านเพื่อตกลงในขั้นต่อไป ตั้งจะขอเอาคำพูดของนายควงที่กล่าวไว้ในบทนำ “ประชาธิปไตย

ชุมนุม” ที่ระลึกครบรอบ ๑๒ ปี ในข้อเรื่องกำเนิดพรรคประชาธิปไตย มากล่าวไว้ระดับความรู้ดังนี้

“.....เมื่อคุณเสนีย์ ปราโมช ได้พ้นจากตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตันหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็ได้มาเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อจากนายทวิ บุณยเกตุ และได้จัดการทำ สัญญาสมบรูณ์แบบ กับฝ่ายอังกฤษและอเมริกาเรียบร้อยแล้วก็ได้ยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งกันใหม่ ในขณะนั้นหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) กับพวกมีความปรารถนาจะให้นายติเรก ชัยนาม ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อถึงคราวเลือกตั้ง^๕ นายก^๕ ในสภาเข้า คำแนะเสียงของสมาชิกทั้งประเภท ๑ และประเภท ๒ มาเลือกข้าพเจ้าเป็นนายก^๕ ซึ่งยังความไม่พอใจแก่นายปรีดี^๕ และพวกเป็นอย่างมาก แต่นายปรีดีก็ไม่ได้แสดงออกมานอกหน้า ในสภาเวลานั้นมีการเสนอกฎหมาย อย่างมากมายในเรื่องกฎหมายทั้งหมดที่เสนอนั้น มีกฎหมายปิดป้ายแสดงราคาสิ่งของ

เสนอโดยนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ซึ่งต่อมาได้ถูก
 ชนนานนามว่า “กฎหมายบีต๋บายข้าวเหนียว” กฎหมาย
 ฉบับนี้ นายทองอินทร์ได้ร่างมาเมื่อสมัยที่เป็นรัฐมนตรี
 ร่วมกับข้าพเจ้าในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง แต่
 ที่ประชุมรัฐมนตรีได้ประชุม พิจารณารอบคอบแล้วเห็น
 ว่าไม่มีประโยชน์แก่ราษฎรอย่างใด.....นายทองอินทร์ก็
 ได้ยอมจำนนต่อเหตุผลในครั้งกระนั้น เมื่อมาถึงคราวที่
 กล่าวนี้ นายทองอินทร์ในพรรคสหชีพกลับเสนอมา
 ใหม่ รัฐบาลข้าพเจ้าได้แพะแค้นเสียงในชั้นรับหลัก
 การของกฎหมายฉบับนั้น ๒ คะแนน ข้าพเจ้าและคณะ
 ก็กราบบังคมขอลาออกจากตำแหน่ง ”

“.....ขณะนั้นมีสมาชิกสภา ฯ หลายนายได้ประชุม
 ปรีกก้านจัดตั้งพรรคขึ้นมี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
 นายเลียง ไชยกาล, นายปรีญา จุฑาโมค, นายสุวิชัย
 พันธุเศรษฐ์, นายโชติ คุ่มพันธ์.....นายบุญเท่ง ทอง
 สวัสดิ์ และนายฟอง สิทธิธรรม เป็นผู้ริเริ่มตั้งพรรค

โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เอาพรรคก้าวหน้าของ
 ตนมารวมกับพรรคประชาธิปัตย์ ของตร. โซติ คัม-
 พันธุ์ แล้วให้ชื่อว่า “พรรคประชาธิปัตย์” เมื่อได้
 ร่างข้อบังคับกันเรียบร้อยแล้ว จึงพากันมาหาข้าพเจ้า
 ที่บ้านหน้าสนามกีฬาแห่งชาติ ชี้แจงเหตุผลและขอร้อง
 ให้ข้าพเจ้ารับตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ข้าพ-
 เจ้าเองในสมัยครั้งกระนั้นยังไม่เลื่อมใสในพรรคการเมือง
 นัก เพราะเห็นว่า สมาชิกก็ดี ประชาชนก็ดียังไม่รู้แจ้ง
 เห็นจริงในระบบนี้ เกรงว่าเมื่อมีระบบพรรคขึ้นแล้ว
 จะยังความไม่ราบรื่นในสภา แต่เมื่อได้มีการตั้งพรรค
 กันบ้างแล้ว เช่นพรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรม-
 นูญ เป็นต้น กับทั้งกลุ่มนี้เป็นผู้มีวุฒิและคงแก่เรียนกัน
 ดี ข้าพเจ้าจึงตกลงใจรับตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชา
 ธิปัตย์ การประชุมครั้งแรกเราได้ตกลงยืมห้องชั้นล่าง
 ตำหนักพระนางเจ้าสุวัทนา ฯ เป็นที่ประชุมโดยที่ท่านเจ้า
 ของตำหนักเสด็จไปประทับในต่างประเทศแล้ว นึก

ประวัติย่อ ๆ ของการก่อตั้งพรรคประชาธิปัตย์และของ
ประชาธิปัตย์ได้ถือเอาวันที่ ๕ เมษายน เป็นวันกำเนิด
พรรค.....”

๒. จอมพล ป. มาอีกแล้ว

หลังจากพ่ายแพ้ทางตำแหน่งการเมืองแล้ว นาย
ควง ฯ ได้สมัครเลือกตั้งผู้แทน ฯ ในจังหวัดพระนคร
และได้รับเลือกเข้ามาในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๙
นับเป็นครั้งที่ ๒ ที่ได้รับเลือกเข้ามาเป็นผู้แทน ฯ จังหวัด
พระนครอีก

ขณะที่รัฐบาลชุดหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กำลัง
บริหารประเทศชาติอยู่นี้ ราษฎรได้รับความอดอยาก
เดือดร้อนมาก เพราะพวกหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ไม่ค่อย
จะพร้อมเพรียงสามัคคีกัน คอยแต่แสวงหาประโยชน์
ส่วนตัว ประชาชนต่างจังหวัด บ้านนอกต่างก็เดือดร้อน
ในการทำมาหากินมากทีเดียว

พอดีกันกับวันนั้น ได้จัดให้มีลีลาศการกุศลขึ้นที่สวนอัมพร มีนายควงกับหลวงธำรง ฯ ไปร่วมทอดคอกันอย่างฉันทมิตร ได้รับความสนับสนุนจากบรรดาพ่อค้าสมาคมเก็บเงินได้ประมาณ ๑ แสนบาทเศษ

อย่างไรก็ดีกำลัง สนุกสนาน ครึกครื้นกัน สุดเหวี่ยงอยู่นั้นพอดี ๒ ก็เกิด “รัฐประหาร” ขึ้นโดยการนำของ พลโทผิน ชุณหวัน (หลวงชำนาญยุทธศาสตร์) นายทหารเบี้ยบำนาญร่วมกับ พ.อ. หลวงกาจสงคราม แต่ปรากฏว่าหลวงธำรง ฯ นายปรีดี พลเรือตรีหลวงสังวรณ สุวรรณชีพ หนีไปได้ทัน คณะรัฐประหารครั้งนี้มีจอมพล ป. อยู่เบื้องหลังด้วย พร้อมกับมีนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่กำลังหนุ่มแน่นอาทิ พ.ท. ถนอม กิตติขจร พ.ท. ประภาส จารุเสถียร พ.อ. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ยศขณะนั้น) โดยแถลงนโยบายว่า “เพื่อประเทศชาติมิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ เพื่อล้มรัฐบาลเก่าสถาปนารัฐบาลใหม่ให้เป็นไปตามวิถีรัฐธรรมนูญ.....”

๓. เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๓

คณะปฏิวัติได้นำเอารัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวหรือ
“ฉบับไต๋ตุ้มแดง” ของหลวงกาจ ฯ จัดตั้งคณะรัฐบาล
บริหารประเทศสืบไป

อย่างไรก็ดี การมอบหมายให้นายควง ฯ เป็นหุ่น
เชิดมากกว่า เพราะว่า ถ้าจะเอาคนอื่นมาเป็นตัว นายกรัฐ-
มนตรีขณะนั้น อาจจะทำให้ประชาชนไม่นิยมชมชอบก็
เป็นได้และต่างประเทศอาจจะไม่ยอมรับรองคณะรัฐบาล
ก็อาจจะเป็นได้เช่นกัน ดังนั้นจึงเชิญนายควง ฯ มาเป็น
ตัวกันชนไว้พลาง ฯ ก่อน และก็สมจริงพอเมื่อหยั่ง
เสียงประชาชนได้จึงรัฐประหารอีกครั้งไ้ให้นายควง ฯ ตก
เก้าอี้ไปในที่สุด

นายควงได้เรียกลูกพรรคกว่า ๕๐ คน ประชุม
ปรึกษากันเรื่องจัดตั้งคณะรัฐบาลใหม่ ตามความประ-
สงค์ของคณะรัฐประหาร นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ส.ส.
ลำปางได้กล่าวเตือนที่ประชุมว่า ถ้าคณะรัฐประหารมี

เจตนาที่จะมอบการบริหารให้แก่พรรคประชาธิปัตย์ จัดตั้งรัฐบาลโดยบริสุทธิ์ใจแล้วก็เป็นการสมควรอยู่ ถ้าจะมาขอยืมพรรคนี้หรือนายควงฯ ไปใช้ไว้เป็นสะพานสำหรับไต่ไปในวันหน้าก็ไม่สมควรจะรับ แต่ในที่สุดมติส่วนใหญ่ให้รับ เพราะบ้านเมืองกำลังอยู่ในภาวะคับขัน และรัฐบาลคณะนายควงฯ ก็เคยทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติมาแล้ว แต่ยังไม่เต็มมือสัก ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ จึงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายควงฯ เป็นนายกรัฐมนตรี และในวันที่ ๑๑ ถัดมานายควงฯ ได้เสนอรายนามคณะรัฐมนตรี ให้ประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้ง บริหารแผ่นดินต่อไป

รัฐบาลนายควงฯ ชุดนี้ถือว่าเป็นรัฐบาลชั่วคราวในระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาใหม่ คงทำหน้าที่รักษาการแทนไปพลางๆ ก่อนและได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งฯ ขึ้นภายในเก้าสิบวัน และเมื่อมีการเลือกตั้งแล้ว คณะรัฐบาลและสมาชิกสภาฯ ชั่วคราวเป็นอันหมดสมาชิกภาพไป

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๔๙๐ นายควงกับพรรคมี
 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และมี ม.ร.ว. เสนีย์ และ
 ร.ต.อ. พิเศษ พรหมายน ได้รับเลือกเป็นผู้แทน ๖ จัง
 หัดพระนคร ส่วนต่างจังหวัดก็ได้รับเลือกตั้งเข้ามามาก
 เป็นอันว่าพรรคประชาธิปัตย์ ชนะใจประชาชนทั่วประเทศ
 เทศ ต่อมาสภาผู้แทนฯ ได้เปิดสมัยประชุม เมื่อวันที่
 ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๐ มีนายเกษม บุญศรี เป็นประ
 ธานสภาฯ ได้อ่านสารัตถ์ของประธานผู้สำเร็จราชการ
 แทนพระองค์มีใจความสำคัญว่า “.....ด้วยได้รับหนังสือ
 นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีว่า เนื่องจากได้มี
 ประกาศ พระราชกฤษฎีกาให้มีการดำเนินการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนฯ พ.ศ. ๒๔๙๑ ตามความในมาตรา
 ๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญ (ชั่วคราว) และบันทึกการเลือกตั้ง
เป็นที่สำเร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เป็นไปตามวิถิ
 การเมือง นายกรัฐมนตรีพร้อมทั้งคณะรัฐมนตรี ลา
 ออกจากตำแหน่งได้ตาม ขอร้องแล้ว จึงแจ้งมาเพื่อ
 ทราบ.....”

๔. เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๔

เมื่อคณะรัฐบาลนายควงลาออกไปแล้ว วุฒิสภาได้เปิดประชุมโดยมี เจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศร์เป็นประธานเพื่อเลือกบุคคลที่จะเข้าดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีสืบต่อไปแทนนายควงกับคณะ ที่ได้มีพระบรมราชโองการให้ออกไปแล้วนั้น

อย่างไรก็ตาม ในวันเดียวกันนั้นเองคือวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ สมาชิกสภาทั้งสองประเภทมีมติเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ยังหาบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใหม่ ๆ ไม่มีใครเหมาะสมในระยะนั้นนอกจาก นายควงอภัยวงศ์ ดังนั้นจึงพร้อมใจกันมอบให้นายควงไปจัดตั้งคณะรัฐบาลใหม่อีก โดยมีพระบรมราชโองการในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ศกเดียวกันนั้นเอง

รัฐบาลของนายควง ฯ แม้จะบริหารประเทศชาติด้วยความสุจริตก็จริง แต่ทว่าไม่มีอำนาจควบคุมเด็ดขาด เพราะจะต้องอยู่ภายใต้อาณัติของคณะรัฐประหารอยู่ มี

ข่าวว่าพรรคพวกนายปรีดี ฯ จะทำการปฏิวัติอยู่ไม่หยุด
หย่อน รัฐมนตรีบางคนไม่ลงรอยกับคณะปฏิวัติ

เช้าวันที่ ๖ เมษายน ๒๔๙๑ อันตรงกับวันจักรี
ขณะนายควงนั่งอ่านหนังสืออยู่ที่บ้านหน้าสนามกีฬา ก็
มีนายทหารอาวุธ ๔ ท่าน ของคณะปฏิวัติมาเรียนว่า
“คณะรัฐบาลของนายควง ฯ ไม่สามารถแก้ไขภาวะ
ทางเศรษฐกิจและลดค่าครองชีพของราษฎร ได้จึงขอให้
ถวายกราบ บังคมลา ออกเสีย โดยให้คำ ตอบภายใน ๒๔
ชม.” แม้ นายควง ฯ จะบอกว่าเพิ่งเป็นนายก ฯ
เพียง ๒๐ วันจะทันได้แก้ไขได้อย่างไร แต่นายทหาร
ทั้ง ๔ ก็บอกว่า ^๑เป็นคำสั่งผู้ใหญ่ ในที่สุดนายควง ฯ ก็ต้อง
ยอมลาออก

๕. อวสานวิถีการเมืองนายควง ฯ

เมื่อนายควง ฯ โทรศัพท์เรียกคณะรัฐมนตรีมาประ
ชุมที่บ้านแล้ว จึงได้ตกลงถวายบังคมลาออกในวันที่ ๘

เมษายน ๒๔๙๑ หลังจาก^๕นั้นนายควงได้รับเลือกเป็นผู้
แทนฯ พระนครถึง ๓ ครั้ง^๕คือ วันที่ ๒๓ มีนาคม
๒๔๔๒ เป็นครั้งที่ ๔ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐
เป็นครั้งที่ ๕ และวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๐ เป็นครั้งที่ ๖ ซึ่งเป็น “การเลือกครั้งที่ไม่ค่อยจะเรียบร้อย” พอ
ติดกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิบัติโค่นจอมพล
ป. ยุบสภาฯ ไม่มีกำหนดเลือกตั้ง จนกระทั่งมีการร่าง
รัฐธรรมนูญฉบับยืนยาวนานที่สุดในโลกซึ่งมาถึงรัฐบาล
จอมพลถนอม กิตติขจร เพิ่งร่างเสร็จแต่รอทูลเกล้าฯ
ในหลวงลงพระปรมาภิไธย ขณะ^๕นั้น

๘๘๘ เกล็ดชีวิตการเมืองของนายควงฯ

ว่ากันตามความจริงแล้ว ลีลาชีวิตของนายควง
อภัยวงศ์ นับว่าน่าสนใจน่าศึกษามากที่สุดคนหนึ่ง
ในบรรดาชีวิตนักการเมืองของไทยทั้งหลาย

เมืองไทยเรานี้มีอะไรแปลกๆ ที่ฝรั่งเขาอาจจะไม่
มี อาทิคนเรียนมาทางหนึ่ง เช่นรัฐบาลไทยไม่ว่าสมัย
ใดๆ ปราภฏว่าจะมีนายทหารมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระ
ทรวงโน้นกระทรวงนี้กันมาก ทั้งๆ ที่ไม่แน่ใจนักว่ามี
ความรู้ความชำนาญ เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องของกระ
ทรวงนั้นๆ หรือไม่ นายควงก็เช่นเดียวกัน เขาเรียน
อินนิเเนีย (วิศวกรรมโยธา) มาจากฝรั่งเศส เดิมทีเดียว
ก็คิดว่าคงจะไม่อยากจะเอาดีเด่นทางการเมือง แต่ก็มา
เป็นนักการเมืองเข้าจนได้และจะเป็นจนกระทั่งลมหายใจ
ครั้งสุดท้ายหลุดลอยไป.....

ตกกระโตพลอยโจน

คนที่^๗เป็นนักการเมืองแล้ว หรือริอ่านเข้าเล่นการเมืองมักจะถอนตัวไม่ออก แม้สังขารจะร่วงโรย ไม่สามารถที่จะปฏิบัติภารกิจใด ๆ ให้ดีได้เท่าที่ควรก็ตาม ถึงกระนั้นใจและคำพูดยังเอยถึงการเมืองอยู่จนได้ บางคนก็ไม่คิดอยากจะเล่น แต่พอเล่นแล้วก็เลิกไม่ได้ บางคน^๘เป็นนักการเมืองเพราะเพื่อนฝูงเสียเขาไม่ได้ แบบตกกระโตพลอย โจนจน ถอนออก จากวง การเมือง ไม่ได้ トラบเท่าหมกลมหายใจไปตั้งกล่าแล้ว

นายควง อภัยวงศ์ ได้เปิดเผยความในใจของเขา เกี่ยวกับการเข้ามาเป็นนักการเมืองเบื้องแรกไว้อย่างนี้

“.....ความจริง ผมไม่คิดจะเป็นนักการเมืองผมชอบงานอินนิเเนียมากกว่า แต่ท่านทั้งหลายคงไม่เชื่อ บอกว่าไม่เป็นอย่างนั้น เป็นนายกยิ่งกว่าเขา ตลอดเวลาอันที่จริงเขามายู่กับผมเอง แล้วผมก็เลยติดร่างแหกับเขาไปถอนตัวไม่ออกจนบัดนี้ ที่พูดอย่างนี้ท่านคอย

ฟังก็แล้วกัน ผมไม่มีเจตนาจะเป็นใหญ่เป็นโตอะไร ผม
 รักของผมไปคนละเรื่องและผมก็ไปอยู่กรมไปรษณีย์แล้ว
 ต่อมาทูลกระหม่อม ฯ ว่างบางขุนพรหมรับสั่งจะให้ผมอยู่
 กรมทาง แต่ผมมาคิดว่าการย้ายไปย้ายมา เขาจะคิดว่า
 เราเห็นแก่เงิน เมื่ออยู่ที่นี้ก็อยู่ ไม่ไปตามรับสั่งละ ผม
 ก็เลยอยู่กรมไปรษณีย์ต่อไป ทางกรมก็แต่งตั้งให้เป็น
 นายช่างผู้ช่วยแล้ว เลขานุการของกองช่าง หม่อมราช-
 วงศ์สนั่น ลดาวัลย์ ก็ทำงานด้วยกันตั้งแต่ผมกลับมา
 ส่วนเรื่องตัดสายอะไร เมื่อปฏิบัติก็เพราะไปอยู่กรม
 ไปรษณีย์นี้เอง ถ้าอยู่กรมรถไฟก็แล้วไป คงไม่ได้ทำ
 อะไรกับเขาหรอก.....”

ตามความคิดเห็นของผู้เขียนเองเห็นว่า การที่
 เพื่อนฝูงนายควงมาชักชวนนายควงร่วมด้วยนั้น ก็อาจจะ
 เป็นเพราะนายควงอาจจะรู้ ความล้มเหลวในที่เคยปรก-
 ษาหารือกันมาแล้วตีมาจากฝรั่งเศสก็อาจเป็นไปได้ และอีก
 อย่างหนึ่งเคยเป็นเพื่อนฝูง เรียนหนังสือมา จากเมืองนอก

มาด้วยกัน และสำคัญที่สุดก็คือนายควง ฯ มาทำงานอยู่
กรมไปรษณีย์ซึ่งพวกปฏิวัติต้องอาศัยเป็นบัจฉัยสำคัญด้วย
แถมนายควงก็เป็นช่างอยู่ด้วย ใช้ให้ทำอะไรลงไปแล้วยัง
จะได้ประโยชน์เพราะเป็นคนกันเอง ไม่เสียหายอันใดนัก

อีกประการหนึ่ง นายควงเป็นคนตกลงขันพูดจา
ไปกษัตริย์เส้นตีพวกเพื่อนฝูงมักจะพอใจ เพื่อเวลาปรึกษากัน
กันเคร่งเครียด นักก็ จะได้มี การมคมคาย ของนายควง มา
ช่วยผ่อนคลายลงบ้างแม้แต่การประชุมปรึกษาหารือใด ๆ
ก็มักจะมีนายควงเข้าไปยุ่งเกี่ยวเสมอ ตั้งแต่ระยะเริ่มเรื่อย
มา

อย่างไรก็ตาม การที่เพื่อนฝูงนายควงเข้าไปยุ่ง
เกี่ยวกับนั้น อาจจะเป็นเพราะถ้าพวกนายปรีดี พนม-
ยงค์ จอมพล ป. ไปปรึกษากันเอง ใคร ๆ ก็อาจจะคิด
ว่า พวกนี้คงวางแผนคิดอะไรกันก็ได้ เพราะใคร ๆ ก็
ย่อมทราบดีว่ามันสมองนายปรีดี ขณะที่กลับจากนอก
ใหม่ ๆ นั้น บรรจุโครงการร้อยแปดพันเก้าไม่รู้อะไร

จิปาละ ประกอบด้วยจอมพล ป. ยศขณะนั้นเพียงร้อยโท
แปลก ชีตตะสังคะ ก็เป็นทหาร คนย่อมจะหวาดระแวง
ไปในทางไม่ดีได้ ถ้าเอนายควงเข้าไปยุ่งด้วย ใคร
เห็นก็อาจจะคิดว่าพวกนี้เป็นนักเรียนนอกด้วยกัน คง
นัดไปเที่ยว สนุกสนาน ธรรมดาสามัญชนที่มีมิตรมากกว่า
เป็นอย่างอื่น

สามสหายคู่คิด

จากคำเปิดเผยของนายควง อภัยวงศ์ เองเกี่ยว
กับการที่เพื่อนฝูงชักจูงให้เข้ายุ่งพัวพันด้วย แม้แต่
เริ่มแรกเขาไม่มีบทบาทอะไรมากนัก ถ้าจะพูดแบบเล่น
ลิเกก็จะดูเป็นว่า นายควงอยู่ในหมู่เล่นเป็นตัว “เสนา”
เท่านั้น ส่วนตัวชูโรง พระเอก-ตัวโกงและตัวเจ้าก็ได้
แก่ นายปรีดี นายแปลก นายประยูร ๓ คนเท่านั้น
ดังปาฐกถาของนายควง อภัยวงศ์กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่อง
สนใจความอย่างนี้

“.....ครั้นมาตอนรัชกาลที่ ๗ เกิดเรื่องเดือดร้อน
ทางเศรษฐกิจ ต้องคุลข้าราชการเป็นการใหญ่ พระ

องค์เจ้าบรรเทชก็ลา ออกเกี่ยวกับเงินเดือนทหารแล้ว ก็มี
ข่าวแพร่สะพรัดว่า จะมีการปฏิวัติ ส่วนทางผมพวกผม
ยังไม่ได้เป็นล่าเป็นสันในเวลานั้น เพราะว่ายังไม่ได้คิด
ถึงอะไรกันมากมาย เพียงแต่พูดว่า มันควรจะเปลี่ยนแปลง
อะไรต่ออะไรเท่านั้น ใครจะเป็นหัวเป็นหางบ้าง
ก็ยังไม่แน่นอน แต่ตัวตั้งตัวตีก็คือ นายปรีดี นายแปลก
และนายประยูร สามคนนี้เป็นตัวตั้งตัวตีทำอะไรต่อ
อะไร.....

ส่วนการประชุมนั้น เขามักจะประชุมกันที่โน้น
บ้างที่นี้บ้าง และการสวดสาบานกันผมก็ไม่เคยสวดสา-
บานกับใคร พูดกันตามความจริง ผมทำตามความคิดเห็น
ของผม ผมเห็นว่าคนไทยที่ควรจะมีสิทธิมีเสียงในการ
ปกครองตัวเองเท่านั้น ไม่ได้คิดเป็นใหญ่เป็นโตอะไร
หรอก.....

.....วันหนึ่ง หลวงประดิษฐ์ หลวงพิบูล เขาชวน
ผมว่า ควรไปเที่ยวเรือกันเถอะ นี่เป็นครั้งแรกที่ผมรู้จัก
เจ้าคุณพหล ฯ เจ้าคุณทรง ฯ เรื่องที่คุยกันไปว่า ถ้าสำเร็จ
แล้วจะไปทำอะไรกัน แต่เขาไม่บอกผม พอไปถึงท่า-

บลหนึ่งทีนทชฌ หลวงประติษฐ์บอกว่าควงล่อเอาป็นไปยงนททีนัฒน ฌมบอกว่ายงยงงเพราะท่านจะไ้เล่นงานให้ชิ แล้วฌมก็ไปกลางนาเสย ฌาก็ไม่ให้ฌมทราบว่ฌาพุดะไรกัน เรื่องอะไรฌมก็ไมรู้ ฌมก็พลอยไปกับฌาอย่างงนเอง นานๆฌมก็ยงบ่นชนฟ้าเสยงดงดง ะ...

.....ต่อมาวันหนึ่งฌามาเรียกฌมไปนั่งประชุมที่บ้าน

คุณประยูร ฌาให้ฌมวางแผนว่การตัดสายโทรศัพทจะตัดที่ตรงไหน สายโทรเลขจะตัดที่ตรงไหนทำอย่างไรต้องการคนกี่คน ฌมก็วางแผนให้ฌาเสร้จว่ คนจะต้งไปทีนัตัดตรงนั้น แล้วฌมก็กลับมา ฌาไมไ้บอกอะไรอื่ก.....

.....ต่อมาเราม่การประชุมกันอื่ก คราวนัต้งไปประชุมที่บ้านฌมฌมก็ไมขัดข้อง ประชุมก็ประชุมพุดเรื่องสมุคปกเลื่อง ซึ่งท่านคงไ้ทราบกันดีแล้วว่ ต่อมาเป็นเหตุที่ทำให้ หลวงประติษฐ์ถูกเนรเทศไปเมืองนอกห้องประชุมใช้ห้องอาหารบ้านฌม และฌาไมให้ฌมฟังอื่ก ฌาบอกฌมว่ ลื่อไปคอยคู้ข้างบ้านดีกว่ ไ้ไรจะมาไ้ไรจะไป พวกอื่จะประชุมกัน.....”

เข้าร่วมปฏิวัติ

นับแต่มีนัดพบปะและปรึกษาหารือกันจนสุกงอมดีแล้ว คือนวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๓๕ นั้นเองเขาก็มอบหมายให้นายคง อภัยวงศ์ ทำหน้าที่ตัดสายโทรศัพท์ โทรเลขทันที

พรรคพวกที่ร่วมมือด้วยครั้งนี้ นายคง นายประยูร ภมรมนตรี นายวิลาศ โอสธานนท์ และนายประจอบ บุญนาค และนายทหารเรือ ๒ คน มีหลวงนิเทศน์ และนายกักบัวจำเอก ๒ คน จำโท ๒ คน รวมทั้งหมดคราว ๆ ๑๐ คนเศษ การตัดไม่ยากเย็นอะไร อาศัยที่เคยเป็นช่างและเคยทำงานในหน้าที่นี้มาก่อนแล้ว พอทำงาน ที่ได้รับ มอบหมาย เสร็จก็ ไป พบกันที่สนามหลวง กะกันไว้ที่ ๕ แต่ไม่พบใครเลยก็เลยแยกย้ายกันกลับบ้าน

พอถึงบ้านนายคงไม่เป็นอันกินอันนอน นี่แหละ เขารู้กันว่าคนที่ทำอะไรผิดนี้มักจะรุ่มร้อนในใจทั้งกายตัวเองสละพัทย่าง เตียวคนงานกรมไปรษณีย์มารายงานว่า เขาพบตกกันใหญ่แล้ว สายโทรศัพท์ โทรเลขถูกตัด

หมด เดียวมาบอกว่า นายประยูรถูกจับตัวมีคนคุมไป
ซึ่งทำเอานายคงไม่เป็นอันอยู่นักกิน กระทั่งมีคนมา
บอกว่า พวกขบถยึดไว้หมดแล้วจับเจ้านายไปขังไว้พระ
ที่นั่งอนันตสมาคมเรียบร้อยจึงตัวร้อนเบาใจลงแทบหมด
สิ้น เขาจึงรับประทานอาหารได้ แต่งตัวออกไปทำงาน
ที่กรมไปรษณีย์ แบบทำเป็นทองไม่รู้ร้อน คล้ายกับว่า
ไม่รู้ไม่ช้ออะไรกับใครเขาเลย

การที่คณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
สำเร็จลุล่วงไปได้โดยไม่มีเลือดตกยางออกครั้งนั้นนับว่า
เป็นคราวชะตาบ้านเมืองไทยเราจะมีอันเป็นไป แม้แต่
นายคงเองก็ยังบอกว่า

“.....พวกกันตามเป็นจริง ที่ทำกันสำเร็จนี้เพราะ
พระสยามเทวาธิราชช่วยแท้ ๆ ท่านคงเห็นแล้วว่าไม่ใช่
ฝีมือพวกกงการอะไรเลย การเตรียมอะไรก็ไม่พร้อม
แต่ทำกันได้ไป ได้ ผมคิดว่าคงจะเป็นไปเพราะชะตากรรม
ของบ้านเมืองจะต้องมีอันเป็นไปอย่างนี้ ความจริงคน
อื่นเขาเตรียมกันมามากก็ล้มเหลวได้ ส่วนพวกไม่มี
สิ่งใดพร้อมเพียงสักอย่างเดียว คุณประยูรก็วิ่งไปเอาคิม

จากเวียงนครเกษมเพื่อตัดประตูตั้งขึ้นเป็นต้น จนกระทั่ง
 โมงเช้าคนจึงมาพร้อมกัน ไม่ทราบว่าเขาขบถกันได้
 อย่างไร.....”

ตามคำเปิดเผยจากใจจริงของ นายควง อภัยวงศ์
 เกี่ยวกับการเริ่มลงมือปฏิวัติครั้งนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่
 พร้อมกันเลยจริง ๆ อันนี้แหละเป็นข้อคิด ข้อสังวรณ
 ไว้ให้จงหนักสำหรับประชาชนคนไทยทุกคน ขณะนั้นภย
 คอมมิวนิสต์กำลังคุกคามรอบบ้านเราอย่างหนัก ถ้าเรา
 ยังไม่เตรียมพร้อม หรือมัวประมาท ไม่สมควรสมาน
 สามัคคีกันก็อาจจะต้อง ล้มเหลวพ่ายแพ้แก่อริราชศัตรูได้
 ง่ายที่สุด อย่างที่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
 รัชกาลที่ ๗ ได้มัวหลงประมาทคาดคิดคิดว่าพวกคณะ
 ราชนาวีไม่มีศักดาอะไร มีแต่เด็ก ๆ ทั้งนั้นคงไม่กล้าคิด
 ใหญ่ไผ่ส่งยึดอำนาจเจ้าเป็นแม่นมั่น

ที่พวกคณะราชนาวีทำการปฏิวัติสำเร็จ ผู้เขียนอยาก
 จะตำหนิเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจ ขณะนั้น ไม่ได้
 เอาใจใส่ต่อหน้าที่การงานของตนอย่างแท้จริง ไม่มีความ
 สมานสามัคคี นัยว่าแม้จะรู้ข่าวระแคะระคายว่าจะมีผู้

ก่อการปฏิวัติรัฐประหารมาบ้างแล้ว ก็หาได้ลงมือจัดการ
ปราบปรามแต่ต้นมืออย่างใดไม่

พุดมาถึงตอนนั้นก็อยากจะให้อ่านได้ทราบ จาก
น้ำพระทัยอันแท้จริงของรัชกาลที่ ๗ ซึ่งขณะนั้น พระ
องค์ก็อยากจะ พระ ราช ทาน รัฐ ธรรมนูญ แก่ประชาชน
อย่างแท้จริง จึงได้ทรงตรัสกับพระยาศรีวิศาลวาจา ต่อ
หน้านายปรีดี พนมยงค์ ด้วยน้ำพระเนตรคลอว่า

“.....ศรีวิศาล ว่าไง นั้นเคยถามแกแล้วนะว่า
สมควรจะให้รัฐธรรมนูญแก่ราษฎรได้แล้วหรือยัง แก
เองกลับบอกว่า ยังไม่ถึงเวลา และแกยังได้ยืบบันทึก
ของสวิตเดน ซึ่งสนับสนุนความคิดเห็นของแกให้
ฉันด้วย.....”

นายควงผู้กินอุดมคติ

ภายหลังเปลี่ยนแปลง การ ปกครอง เรียบร้อยแล้ว
นายควงก็ยังทำงานในฐานะข้า ราช การ ประ จำ ด้วยดี
ตลอดมา ไม่เคยมักใหญ่ใฝ่สูง เขาเสนอตำแหน่งอะไร
ให้ก็มักจะปฏิเสธ แต่พอกลับหลังประกาศทางวิทยุกระ-
จายเสียงมักจะมีชื่อเขาติดออกมาด้วยเสมอ

เพื่อสนับสนุนข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ ใครขอ
นำเอาคำพูดของ นายควง อภัยวงศ์ เอง ใ้กล่าวแสดง
ปาฐกถา “ชีวิตของข้าพเจ้า” มากล่าวไว้ดังนี้

ต่อมาเจ้าคุณพหลฯ นายกรัฐมนตรีท่านจะเปลี่ยน
คณะรัฐมนตรีของท่านให้หลวงธำรง ฯ มาหาผมที่กรม
ไปรษณีย์ บอกว่าเจ้าคุณพหล ฯ จะขอให้ป็นรัฐมนตรี
ลอย คือ รัฐมนตรีไม่มีตำแหน่งประจำกระทรวง แต่ขอ
อย่างเดียวอย่าอะอะ เพราะท่านรู้ว่าผมอะอะในสภา
มาแล้วเป็นความจริง ถ้าผมไม่เห็นด้วยผมต้องค้านไม่
ว่าหน้าอินทร์หน้าพรหมผมบอกกับหลวงธำรงว่า ไม่เป็น
ละผมอยู่อย่างนี้สบายแล้ว หลวงธำรงฯ ก็กลับไป พอตก
ตอนกลางคืน เมื่อประกาศรายชื่อผมพ่วงท้ายเป็นรัฐ-
มนตรีลอยกับเขาด้วย ภายหลังเขาก็ให้ผมไปป็นรัฐ
มนตรีสังฆการกระทรวงเศรษฐกิจ เวลานั้นคุณพระ
สารสาสน์พลชั้นรัชยังอยู่.....”

ใคร ๆ ยึดคนายควง

นายควงทำงานเพื่องาน ไม่เคยทำงานเพื่อหวังผล
ประโยชน์จากผลงานที่เขาทำเลย เขามาอยู่กรมไปรษณีย์

โทรเลขก็ได้ปฏิบัติงานก้าวหน้าไปมากมายทีเดียว คนในกรมนี้รักใคร่นับถือเขามาก ถ้าอะไรถูกเขาจะสนับสนุนทันที ถ้าอะไรผิด เขาจะโต้แย้งเถียงแย้งจะเป็นเจ้านายชั้นสูงกว่า จนกระทั่งอธิบดีกรมไปรษณีย์ขณะนั้นเขาว่าเป็นบ้า ? เงินเดือนก็ไม่ได้ขึ้นกับเขา แต่เพราะความดีทำงานเพื่องาน เทวดาฟ้าดินย่อมรู้เห็นเป็นพยานประทานให้เองในที่สุด ดังที่นายคองเองเปิดเผยไว้ในปาฐกถาของเขาตอนหนึ่งว่า

“.....ผมถือว่าเป็นข้าราชการที่สนใจทำงานในหน้าที่เท่านั้น คือผมเป็นนายช่างผู้ช่วยโทรเลข เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๔๗๑ ได้รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์เอก เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๔๗๑ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวงโกวิทอภัยวงศ์ ในปี ๒๔๗๔ ถ้าพูดถึงข้าราชการด้วยกันแล้วนับว่าผมก้าวหน้าเร็วพอใช้ แต่ผมเป็นคนชอบเถียงท่านอธิบดี (พระยาประกิจกลศาสตร์) จนท่านว่าผมบ้าจะอย่างไรได้ เมื่อผมไม่เห็นด้วยผมเถียง เงินเดือนยังไม่ขึ้น คงติดแค่ ๒๐๐ บาทอยู่นั่นเอง ต่อมาเสด็จในกรมพระ

กำแพงเพชรฯ รับส่งถาม “ตาควงแกได้เงินเดือนเท่าไร”

ผมกราบทูลว่า “ได้ ๒๐๐ พะยะคะ”

ท่านรับส่งถามอีกว่า “รับราชการมานานเท่าไรแล้ว”

ผมกราบทูลว่า “๒ ปีกว่าเกือบ ๓ ปีแล้วพะยะคะ”

ท่านรับส่งว่า “อ้าวเงินเดือนทำไมไม่ขึ้นล่ะ”

ผมกราบทูลว่า “ไม่ทราบเกล้าฯ”

รุ่งขึ้นท่านก็เรียกบัญชีไปตรวจ แล้วก็ทรงรับส่งจากกระทรวงฯ ให้ขึ้นเงินเดือนตาควง ๑๕ บาท นับว่ามากอยู่แล้ว เพราะคนใช้มีเงินเดือนเพียง ๔ บาท เท่านั้น นี่เป็นความจริง ที่แสดงว่าเจ้านายทั้งหลายก็โปรดปรานผม ผมไม่จำเป็นต้องปฎิบัติรัฐประหารอะไรเลย ชาติทางอื่นก็ได้ แม้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ท่านพบผมที่ไหนท่านก็ทรงทักทายว่า “ตาควงแกเป็นอย่างไบบ้าง” สมเด็จพระนางรำไพฯ ท่านก็เรียกผมตาเหมือนกัน แต่การที่ผมร่วมในการปฎิบัติก็เพราะผมเห็นว่าบ้านเมืองจะดีขึ้น ถ้าพวกเรามีส่วนช่วยกันหลายทาง นี่เป็นความคิดเห็นของผมจะผิดหรือถูกก็ไม่ทราบ”

ดังกล่าวนี้อาจเห็นได้ว่า นายควง อภัยวงศ์ ทำงาน
 เพื่องานอย่างแท้จริง ในชีวิตส่วนตัวของเขาปรากฏ
 ว่า ระหว่างเข้ารับราชการหรือเป็นหัวหน้ารัฐบาลนั้น
 การดำรงพร้อยในเรื่องหน้าที่หรือการเงินนั้นไม่มีเลย ชีวิต
 ของเขาชาวสะอาด ใจบริสุทธิ์ ไม่เคยเห็นแก่ตัว เขาทำ
 ตัวเข้ากับประชาชนได้ทุกชั้นวรรณะ มีแต่นักการเมือง
 ฝ่ายอื่น ที่คอยยกตนข่มเขา ดังเคยมีเรื่องฮือฮามาแล้ว
 สมัยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี ๒๕๐๐
 ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงครามให้ชื่อว่า “เลือกตั้งไม่สู้จะ
 เรียบร้อย”

แม่ศรีเรือน

ประเทศชาติไทยของเราต้องการคนอย่าง นายควง
 ท่านผู้อ่านที่เป็นนักการเมืองควรจะเอาแบบอย่างเขา ที่
 คนส่วนมากนิยมชมชอบในตัวนายควง อภัยวงศ์ มากที่
 สุด อีกประการหนึ่งก็คือ คุณหญิงเรขา อภัยวงศ์ ศรี
 ภรรยาผิงขวัญเรือนของเขา ไม่เคยมายุ่งเกี่ยวใช้ตำแหน่ง
 หน้าที่สามี แสวงหาประโยชน์ส่วนตัวหรือครอบครัวเลย
 อันนี้ต้องขอเตือน คุณนาย คุณหญิงทั้งหลายที่คิดจะเป็น

หรือเป็นอยู่แล้ว ได้เอาแบบอย่าง อย่าทำให้ตำแหน่ง
หน้าที่ เกียรติยศ ชื่อเสียงของสามีต้องมัวหมองหรือ
ต้องมัวอันเป็นไป ดังมีตัวอย่างมานักต่อนักแล้ว

คุณหญิงเรขา อภัยวงศ์ นับตั้งแต่นายคงสามีเป็น
นายกรัฐมนตรีมาแต่สมัยแรก ไม่เคยแสดงบทบาทเพื่อ
heim เป็นข่าวครหานินทาบนหน้าหนังสือพิมพ์เลย ไม่
เคยปรากฏว่ายุ่งกับการเมือง คงปฏิบัติหน้าที่แม่บ้าน
แม่ศรีเรือนที่ค่อนข้างน่าชื่นชมมาโดยตลอด และนายคง
เองก็ยกย่องชมเชยศรีภรรยาอดชีวิตของเขาดี มักจะ
เรียกคุณหญิงเรขาว่า “แม่เล็ก” เสมอ

นับได้ว่า นายคง อภัยวงศ์ ได้ภรรยาที่เป็นศรี
แก่ครอบครัวแก่วงศ์ตระกูลอย่างแท้จริง

นโยบายและนายกรัชมมนตรี ๔ ลมัย

ของนายควง

ด้วยคารมคมคาย ตลก จี๋เส้นผู้ฟังให้สนุกเฮฮาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการหาเสียงนอกสภา หรือคำันพรรคอื่นที่เป็นรัฐบาลในสภา นายควง อภัยวงศ์ จึงได้สมญานามหลายอย่าง อาทิ “ตลกหลวง” “ตาปควง” “ควงขี้ยา” และแถมเป็นหมอคูแม่น ๆ เลยได้นามว่า “โหรหน้าสนามกีฬา”

เมื่อเหตุการณ์อันต้องเป็นไปภายหลังที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม แพ้คะแนนเสียงในสภา เพราะการเสนอ พ.ร.บ. เกี่ยวการสร้างพุทธบรมมณฑล และการย้ายนครหลวงไปอยู่เพชรบูรณ์ จอมพล ป. จำต้องลาออกจากรัชมন্ত্রীพร้อมทั้งคณะโดยมารยาท

นับว่ามีเบื้องหลังเล่ากันว่า จอมพล ป. คาคไม่ถึง
 ว่าจะมีใครหน้าไหนกล้าเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีแทน
 เขาได้เพราะเคยทาบเล็บเคียงพลเอกพระยาพหลพลพยุห
 เสนาคุณบ้างแล้ว เจ้าคุณ^๕นี้ไม่ยอมรับอ้างสังขารไม่อำ
 นวยแม้แต่จอมพล ป. ยื่นใบลาออกแล้ว พระวรวงศ์เธอ
 พระองค์เจ้า อาทิตยทิพอาภา ประธานผู้สำเร็จราช การ
 แทนพระองค์ขณะนั้น ก็ไม่ทรงยอมรับ เพราะเกรง
 ศรีบารมีจอมพล ป. ยิ่งนัก เคยเรียกนายควงไปปรึกษา
 นายควงก็ออกความเห็น ว่า รับใบลาเสียก็สิ้นเรื่องแล้ว
 ประกาศทางวิทยุกระจายเสียงไปเลยทีเดียว

ขณะที่จอมพล ป. ยื่นใบลาออกแล้ว ไปตั้งบ๊อม
 อยู่ลพบุรี^๕ ทางกรุงเทพฯ ก็สำรวจคนที่จะเข้ามา
 เป็นนายกรัฐมนตรีกันจั่วละหัวน สำหรับพระองค์เจ้า
 อาทิตย^๕นั้น เขาเสนอใครๆ เข้ามาให้พระองค์ลงพระนาม
 แต่งตั้ง^๕ก็ไม่เอากับใคร ปฏิเสธ^๕เพราะกลัวจอมพล ป.
 จะสั่งจับพระองค์เคยถูกสั่งจับมาทีหนึ่งแล้ว ถึงกับพระ
 องค์ต้องเป็นไข้ไปหลายวัน แต่ถ้าเกิดมีการจับเจ้านาย
 แทนในหลวงตอนนั้น ฝ่ายทหารเรือก็ตั้งบ๊อมคุมเชิงไว้

ลับ ๆ อยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี เพราะความกลัวนี้เอง จึงทำให้พระองค์อาทิตย์ ทรงลาออกจากประธานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พอได้โอกาส นายปรีดี พนมยงค์ จึงเสนอให้มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพียงคนเดียวและก็ได้แก่นายปรีดีฯ ด้วย

เสนอนายควงเป็นนายกรัฐมนตรี

ขณะที่ทหารญี่ปุ่นกำลังเต็มบ้าน เต็ม เมือง ไทย อยู่ ขณะนั้น ไ้เสียก็ไม่ไว้วางใจคนไทยนัก เพราะค้นพบว่า ไทยแอบเล่นใต้ดิน สร้างสนามบินลับไว้หลายแห่ง คิดจะปลดอาวุธญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นกำลังจับให้ได้จริง ๆ แล้วก็คิดจะปลดอาวุธไทยทั่วประเทศเหมือนกัน

ทางนายปรีดีเข้ารับตำแหน่งผู้สำเร็จ ราชการแทนพระองค์แล้ว ก็เรียกนายควงไปพบที่ท่าเหียบท่าช้าง ขอร้องแกมบังคับให้นายควงรับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีแทนจอมพล ป. ให้ได้ คนอื่นมองคแล้วไม่เห็นมีใครสมควรหรือเหมาะสมเลย อย่างน้อยที่สุดนายควงเป็นจอมพล ป. ก็ไม่กล้ามาทำอะไรได้เพราะเป็นเพื่อนเก่าพ่อ ล้อแม่พ่อตลอด ๆ อว ๆ กันมาตั้งแต่เมืองนอกแล้ว

นายควง อภัยวงศ์ เมื่อถูกนายปรีดี พนมยงค์
เพื่อนเก่าทั้งบังคับแบกขู่ให้รับอยู่นั้น ก็ไต่แต่ฟัง ๆ ยัง
ไม่แน่ใจตัวเองนัก แต่ในที่สุดเพื่อเห็นแก่บ้านเมือง
เกรงญี่ปุ่นจะเข้ามาขยี้เอาเป็นแดน ผ่านเมืองขึ้นเสียก็เลย
ตกลงรับและนายปรีดีก็ลงนามแต่งตั้งผ่านสภาไปในที่สุด

ประกาศ ตั้งนายกรัฐมนตรี

โดยเหตุที่จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐ
มนตรีและคณะรัฐมนตรี ได้กราบถวายบังคมลาออก
จากตำแหน่งตาม รัฐธรรมนูญ แห่ง ราชอาณาจักรไทย
มาตรา ๕๓

และโดยที่เห็นว่าพันตรีควง อภัยวงศ์ เป็นผู้ที่เหมาะสม
ควร ไว้ วาง พระ ราช ทัณฑ์ที่จะได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ผู้สำเร็จราชการแทน พระ องค์ ใน พระปรมาภิไธย
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาศัยอำนาจตามมาตรา ๕๖ ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงตั้งให้พันตรี ควง
อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี บริหารราชการแผ่นดิน
ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช
๒๔๘๗ เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ป. วิเชียร ณ สงขลา

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๑

เมื่อได้ออกประกาศแต่งตั้งเข้าดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีแล้ว นายควง อภัยวงศ์ ซึ่งได้ฟอร์มตัวผู้เข้าเป็นรัฐมนตรีไว้พร้อมแล้วเช่นเดียวกัน จึงได้ประกาศรายนามคณะรัฐมนตรีในคณะของเขา ซึ่งครั้งนี้เป็นชุดแรกที่เขาเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๑

ประกาศ ตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรีเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

๑. พลเรือโท สินธุ์ กมลนาวิน

เป็นรัฐมนตรีว่าการกลาโหม

๒. พันตรี ควง อภัยวงศ์

เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

๓. นายเล้ง ศรีสมวงศ์
เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๕. นายศรีเสนา สมบัติศิริ
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ
๕. นายจิตร ศรีธรรมมาธิเบศร ณ สงขลา
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๖. พลเรือตรี พัน นาวาวิจิตร
เป็นรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม
๗. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์
เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๘. พลเรือโท สิ้นธุ์ กมลนาวิน
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๙. พันตรี กวง อภัยวงศ์
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๐. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา
เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๑. นาวาเอก บง ศุภชลาศัย
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

๑๒. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๓. นายจิตร ศรีธรรมาธิเบศร ณ สงขลา
เป็นรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม
๑๔. นายทวี บุญยเกตุ
เป็นรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ
๑๕. นายเตือน บุนนาค
เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๖. นายศรีธรรมราช กาญจนโชติ
เป็นรัฐมนตรี
๑๗. พลตรี ทิน อมรวิชัยสรเดช
เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นาวาเอก ทหาร ขำหิรัญ
เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นาวาเอก ชลิต กุลกำธร
เป็นรัฐมนตรี
๒๐. พลโทชิต มั่นศิลป์ สيناพโยธารักษ์
เป็นรัฐมนตรี

๒๑. นายโประ สมหาหาร

เป็นรัฐมนตรี

ประกาศมา ณ วันที่ ๒ สิงหาคม พุทธศักราช
๒๔๘๗ เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พันตรี ควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี

นโยบายของเขา

นับตั้งแต่ นายควง อภัยวงศ์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งแรกแล้ว เขาได้แสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับพอใจ แก่ มวล สมา ชิก ทั้ง สภาสูงและสภาผู้แทนราษฎร แต่กระทำการใด ๆ ขณะนั้นยังมีอุปสรรคอยู่มาก เขาต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่าง ๆ มากมาย จึงทำให้การพัฒนาบางอย่างเป็นไปได้ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เพื่อที่จะทราบนโยบายของเขาในระยะแรกในการเป็นรัฐมนตรี จึงขอนำเอานโยบายของคณะรัฐมนตรีของเขามากล่าวไว้ ณ ที่นี้

นโยบายของรัฐบาล

ที่แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกทั้งหลาย

เนื่องจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้า

ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามประกาศตั้งนายก

รัฐมนตรี ลงวันที่ ๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗

นั้น บัดนี้ข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีเสร็จแล้ว ตาม

ประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒ สิงหาคม

พุทธศักราช ๒๔๘๗

ในระหว่างภาวะสงครามเช่นนี้ การที่บริหารราช

การแผ่นดินย่อมมีภาวะที่หนักอยู่มาก ยิ่งประเทศที่อยู่

ในสถานการณ์ที่คับขันที่สุดอย่างในเวลานี้ด้วยแล้วก็ยิ่ง

เพิ่มความยากลำบากให้แก่รัฐบาลเป็นอเนกประการ แต่

รัฐบาลนี้ขอปฏิญาณว่า จะต่อสู้อุปสรรคทั้งปวง เพื่อ

สนองคุณชาติบ้านเมืองจนสุดความสามารถ ฉะนั้น

เพื่อให้โอกาสแก่รัฐบาลนี้เข้าบริหารงานได้ โดยด่วน

อีกทั้งเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ของบ้าน เมืองปัจจุบัน รัฐบาลนี้จึงขอแถลงนโยบายแต่เพียงสั้น ๆ ไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในระบอบประชาธิปไตย อันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักปฏิบัติ

๒. รัฐบาลนี้จะยึดหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร เป็นหลักบริหารราชการแผ่นดิน อาทิเช่น หลักเอกราช หลักรักษาความสงบ หลักเอกราชในทางเศรษฐกิจ หลักสิทธิเสมอภาค หลักเสรีภาพ และหลักการศึกษา

๓. รัฐบาลนี้บริหารงาน ด้วย ความ เข้มแข็ง และ ซื่อสัตย์สุจริตต่อพระมหากษัตริย์ ต่อรัฐธรรมนูญและประชาชน สิ่งใดที่เดือดร้อนของราษฎรส่วนมากหรือสภานี้ร้องขอแล้ว รัฐบาลนี้จะได้พยายามช่วยเหลือแก้ไขเต็มความสามารถ และถ้าสิ่งใดเป็นความต้องการ หรือที่เป็นความสุขของประชาชนแล้ว จะรีบส่งเสริมจัดทำขึ้นเท่าที่สามารถจัดทำได้

๔. รัฐบาลนี้จะบริหารงาน และดำเนินการ
ปกครองไปในทางเห็นอกเห็นใจประชาชนเป็นที่ตั้ง

๕. รัฐบาลนี้จะพยายามรักษาความมั่นคงแห่งเงิน
ตราและจะใช้จ่ายโดยทางประหยัด

๖. ในส่วนนโยบายการต่างประเทศนั้น รัฐบาล
นี้จะได้ร่วมมือกับญี่ปุ่นโดยใกล้ชิดตาม สัญญา พันธกรณี
ที่ได้มีต่อกันไว้ด้วยดี ส่วนกับนานาประเทศอื่น รัฐบาล
นี้จะพยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรี ตาม สนธิ สัญญา
ซึ่งมีต่อกันและกันด้วยดี

จึงขอเสนอสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ความไว้วาง
ใจแก่รัฐบาลคณะนี้ ตามราชบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๕๐ เพื่อจะได้เข้าบริหารงานต่อไป ...”

๓.๓ ชักถามนโยบาย

ภายหลังนายควง อภัยวงศ์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี
นำคณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายแล้ว ก็มีบรรดาสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรพากันซักถามบ้างพอสมควร

“กระผมในฐานะผู้แทนราษฎร ขอเรียนถามท่าน
นายกรัฐมนตรีเพื่อให้หายข้อข้องใจว่า เท่าที่ทราบมา

เวลานี้ โรคของประเทศไทยเรานี้ซึ่งถือว่าเป็นโรคร้ายที่สุดมีอยู่สองอย่าง ซึ่งเข้าใจว่า ท่านนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาลนี้คงจะทราบดี โรคที่หนึ่งคือ โรคฉ้อโกง และการกินสินบน ซึ่งเป็นโรคที่ร้ายแรงมาก และกำลังบั่นทอนกำลังของประเทศอยู่ขณะนี้ เข้าใจว่าท่านเป็นนายกฯ คงทราบดีและมีทางแก้ไขอย่างไรบ้าง และโรคที่สอง ปรากฏว่าเมืองไทยเรานี้ มีโรคของการประจบสอพลอ เป็นที่หนึ่ง”

“โรคการฉ้อโกง ประจบสอพลอนี้ ข้าพเจ้าแก้ไขไม่ตกหรอก รับไม่ได้ ถ้าข้าพเจ้าแก้โรคฉ้อโกงตก ตะรางใส่คนชั่วก็ไม่ต้องมี สอพลอก็แก้ไขไม่ได้ เพราะไม่ว่าเมืองไหน ประเทศไหนก็มี สำคัญที่เราจะฟังหรือไม่ฟังเท่านั้น คนเราจะมีสมานิติหรือไม่คืออยู่ที่จิตใจเท่านั้น ข้าพเจ้ายอมรับว่าแก้ไขไม่ได้จริง ๆ”

หลังจากมีอภิปรายซักถามนโยบายพอสมควร แล้วสมาชิกก็ลงคะแนนเสียงมีมติไว้วางใจ นโยบายของเขาในที่สุด

ปราศรัยกับประชาชน

ในค่ำวันศุกร์ที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ เมื่อ
บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลงมติไว้วางใจให้ นาย
ควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้ารัฐบาลบริหารประเทศแล้ว
เขาได้กล่าวคำปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียงมีใจความดัง
ต่อไปนี้

“เพื่อนร่วมชาติทั้งหลาย

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง
ที่ได้มีโอกาสมาปราศรัยกับท่านในค่ำวันนี้

การที่ได้มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
ให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งนี้ ก็ด้วยความยินยอม
และไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเท่ากับเป็นเสียง
ของประชาชนชาวไทย ตามระบบรัฐธรรมนูญแม้ข้าพ-
เจ้าจะได้ตระหนักอยู่แล้วเป็นอย่างดีว่า การเข้ารับตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีในเวลาสงคราม และในขณะที่ยัง
สถานการณ์ของบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะคับขัน ย่อมเป็น

ภาวะที่หนักอย่างยิ่งยวดยิ่ง เมื่อเสียงของประชาชนได้
เรียกร้องให้เข้ามารับใช้ประเทศชาติ ในคราวจำเป็นเช่นนี้
ข้าพเจ้าก็มีอาชีพสุจริตหน้าที่ ที่มีอยู่ต่อประชาชนนั้น
เสียได้

ข้าพเจ้าขอความร่วมมือจากท่านทั้งหลาย ในอัน
ที่จะจรรโลงประเทศและฝ่าฟันอุปสรรคทั้งมวล เพื่อให้
บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบาย ๖ ข้อของรัฐบาลใหม่ที่
ได้แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าทราบเป็นอย่างดีว่า ในขณะที่สถานการณ์
ของบ้านเมืองที่อยู่ในภาวะคับขัน ยิ่งเช่นในเวลานี้ท่าน
ทั้งหลายต่างก็มีภาระหนักอยู่แล้ว รัฐบาลนี้จึงตั้งใจว่า
จะพยายามหลีกเลี่ยงทุกวิถีทางจนสุดความสามารถที่จะไม่
เพิ่มภาระแก่ประชาชนให้หนักขึ้นไปกว่านี้อีกทั้งจะไม่ใช้
วิธีบังคับในทางที่ไม่จำเป็น รัฐบาลนี้จะพยายามให้ความ
สะดวกและส่งเสริมการทำมาหากินซึ่งเป็นอาชีพของท่าน
โดยเสรีภาพทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ แม้ว่าการที่จะปรับ
ปรุงหรือแก้ไขอุปสรรคใดๆ ในขณะนี้จะทำไม่ได้ง่ายนัก

ก็ตาม แต่รัฐบาลนี้จะพยายามเต็มความสามารถ รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย จะต้องพยายามทุกวิถีทาง ที่จะระงับทุกข์บำรุงสุขของราษฎรจนเต็มความสามารถ ในสถานการณ์ปัจจุบัน ความสงบภายในเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เวลานี้ประชาชนชาติไทยต้องต่อสู้ภัยแห่งสงครามอยู่แล้ว ถ้าหากจะเกิดความไม่สงบภายในขึ้นอีกด้วย ความเดือดร้อนกระทบกระเทือนก็จะมาสู่พลเมืองเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า และแม้ในที่สุดเอกราชของประเทศชาติซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนควรหวงแหนอย่างที่สุดก็อาจจะهلكสลายไปได้

ตามระบอบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ การเปลี่ยนคณะรัฐบาล ย่อมเป็นของธรรมดา ไม่เป็นที่แปลกประหลาดแต่อย่างใด แม้ในภาวะสงครามเมื่อมีความจำเป็นก็ควรจะเปลี่ยนกันได้..... ขอท่านอย่าได้ถือ เป็นเหตุที่น่าตระหนกตกใจเลย

ข้าพเจ้าขออย่าว่า ความสามัคคีและความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศชาติเท่านั้น เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้

พวกเราผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ จึงขอให้ท่านทั้งหลาย
ช่วยกันรักษาไว้เพื่อเห็นแก่อนาคตแห่งชาติ

ในที่สุด ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย
และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบันดาลให้
ทหารตำรวจ ข้าราชการพลเรือนและประชาชนพลเมือง
ทั้งหลาย มีความสุขความสำราญ ขอให้ชาติไทยมีความ
วัฒนาถาวร ดำรงคงอยู่ชั่วฟ้าดินสลาย.....สวัสดิ์... ..”

เพลงเขมรไทรโยค

ขณะที่นายควง อภัยวงศ์ ได้มีมติให้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น เขากำลังนอนป่วยด้วยโรค
ต่อมทอนซิลอักเสบอยู่ที่บ้าน แต่ที่กรมประชาสัมพันธ์
อันมีนายวิลาศ โอสถานนท์ เป็นอธิบดีกรมโฆษณา
การได้เปิดเพลงเขมรไทรโยคเป็นการเอิกเกริก ทำนอง
เยาะเย้ยนายควงเป็นคนเขมร พอได้เป็นหัวหน้ารัฐบาล
ก็ควรเปิดเพลงเขมรไทรโยคเฉลิมฉลองสักหน่อยเล่นเอา
นายควงเต้นผาง ريبอกพลตรีไชย ประทีปเสน (เลขา

ธการคณะรัฐมนตรีชุดจอมพล ป.) ให้ไปบอกกรมประ
ชาสัมพันธ์เล็กเล่นเพลงนี้เสียเถิด

ในขณะที่เดียวกันเป็นนายกรัฐมนตรียังไม่ทันนั่ง
เก้าอี้สนิทก็ ก็มีข่าวว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามจะยก
ทัพทหารบกจากลพบุรีมาแย่งเก้าอี้นายก ฯ

นายควงได้ปรึกษากับ พลตำรวจเอก หลวงอคุลย์
เดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจขณะนั้น ตกลงกันให้ไปพบ
จอมพล ป. โดยให้พลตรี ไชย ประทีปเสนไปด้วย

ท่าที่จอมพล ป.

ในที่สุดก็มีการตกลงเข้าใจกันได้ พร้อมกับจอม
พลได้ลงลายลักษณ์อักษรมาออกแถลงข่าวทางวิทยุกระ-
ยายเสียง ใจความว่า

“.....ฉันขอแจ้งให้พี่น้องชาวไทยที่รักทราบว่าตาม
ที่มีผู้พูดว่า ฉันจะยกกองทัพเข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน
เพื่อแย่งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจาก พันตรี ควง อภัย-

วงศ์นั้น ฉันขอแจ้งว่าไม่มีมูลความจริงเลย เพราะฉัน
ได้ลาออกแล้วตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ เหตุใดเล่าฉันจะ
เข้าไปแย่งตำแหน่งจากพันตรี ควง อภัยวงศ์ ซึ่งก็เท่า
กับเป็นน้องชายที่รักของฉัน เมื่อพันตรี ควง อภัยวงศ์
ได้มาพบฉันก็ได้สนทนาอย่างญาติและมิตรที่สนิท ฉัน
ขอตั้งจิตอธิษฐานให้รัฐบาลใหม่นี้ ได้บริหารราชการ
แผ่นดินให้สำเร็จสมความปรารถนาต่อไป

ป. ทิบูลสงคราม.....”

ในเวลาต่อมา ข้าราชการที่ทำการแย่งเก้าอี้นายกรัฐมนตรี
ยังคงมีอยู่เรื่อย ๆ เพราะหลวงอดุลย์ฯ มีคนสืบ
ราชการสืบส่งข่าวเสมอ ๆ

นายควง อภัยวงศ์ ก็ยังพะว้าพะวงในเรื่องนี้
เพราะญี่ปุ่นก็กำลังระแวงสงสัยอยู่เสมอว่า จอมพล ป.
จะปลดอาวุธญี่ปุ่น ตกลงได้เดินทางไปพบจอมพล ป.
ที่เขาน้ำโจนค่ายเอราวัณลพบุรี แคนทหารอีก วาระหนึ่ง
โดยมีพลตำรวจตรี ขุนศรีศรากรผู้บังคับตำรวจสันติบาล
ไปด้วย

การสนทนาคราวนี้ ไม่ยก้อกรสเหมือนคราวแรก
ซึ่งมีท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ศรีภรรยาจอม-
พล ป. ได้ทำสกุยกัเลยง พอนายควงขอร้องแกมบัง
คับว่า จอมพล ป. ควรลาออกจากตำแหน่งผู้บัญชา
ทหารสูงสุดเสีย จอมพล ป. พอได้ยินคำนี้ถึงกับ
หน้าบึ้งหยดพ่นควันบุหรี่ใช้ความคิดอย่างหนัก ไม่ยอม
พูดว่าจะยอมออกแต่อย่างใด ส่วนนายควงเห็นที่ทำไม่ดี
จึงหาเวลาเหมาะคุยกักันไปคุยกัันมา ได้โอกาสลาจอมพล
ป. กลับกรุงเทพ ฯ ทันที

ทางกรุงเทพ ฯ คณะรัฐมนตรีพากันเป็นห่วงนาย
ควงมาก พากันไปร้อยู่ที่บ้านหน้าสนามกีฬาอย่าง
พร้อมหน้ากัน ต่อมาได้ประกาศทางวิทยุกระจายเสียง
ปลดจอมพล ป. จากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด
แล้วตั้งพลเอกพระยาพหล ฯ เป็นแม่ทัพใหญ่ และพลโท
หลวงสินาทโยธารักษ์เป็นรองแม่ทัพใหญ่ นับได้ว่าเป็น
วิธีการที่แยบยล ซึ่งจอมพล ป. เกรงใจอยู่มาก จึงไม่
กล่าวว่ความทำอะไรงไป

ขณะนั้นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ผู้น้อย ๙๕% ไปอยู่
 ลพบุรีหมดในฐานะแม่ทัพใหญ่ เวลาสงครามใครขัดคำสั่งถึงกับโค่นยิงเป้า ดังนั้นเจ้าคุณพลฯ จึงออกคำสั่ง
 เรียกนายทหารเข้ามารายงานตัวที่กลาโหมโดยด่วน นับ
 ว่าคำสั่งที่แม่ทัพใหญ่ออกไปมีความศักดิ์สิทธิ์มาก นาย
 ทหารทยอยกลับเข้ากรุงเทพฯ ฯ จนหมด จอมพล ป.
 หมดทำเลเลยอาลาลพบุรี กลับไปทำไร่อยู่ที่ลาลูกกา
 ปทุมธานีต่อไป

ใช้กลไลบายกับญี่ปุ่น

กองทัพทหารแคะหรือไ้เตี้ย ซึ่งหมายถึงทหาร
 ญี่ปุ่น ขณะนั้นกำลังมองดูท่าทีของไทยอยู่ตลอดเวลาแม้
 แต่พวกเสรีไทยนอกประเทศซึ่งมี ม.ร.ว. เสนีย์ ปรา
 โมช เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันอเมริกัน
 ขณะนั้น และมีเสรีไทยในประเทศอันมี นายปรีดี
 พนมยงค์ เป็นหัวหน้า จะร่วมมือทำการติดต่อการปลด
 แยกปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น ญี่ปุ่นก็สับสนหมด แต่ยังจับ
 ไม่ได้คาหนังกาเขาอย่างจริงจังจึ่งเท่านั้น

มีครั้งหนึ่งนายพลนากามูระแม่ทัพญี่ปุ่น เคยทำหนังสือมาเชิญ นายคง ฯ นายก ฯ ไปเยือนญี่ปุ่นนายคงก็รับปากจะไป แม้จะมีคนไทยส่วนมากขณะนั้นคัดค้านห้ามปราม ซึ่งรวมทั้งจอมพล ป. ด้วย ญี่ปุ่นนี้กว่านายคงไม่กล้าไป ในที่สุดก็ไม่มีวีแววว่าจะให้นายคงเดินทางไปญี่ปุ่นเวลาไหน เมื่อไรด้วย

ครั้นต่อมา ญี่ปุ่นขอชายฉกรรจ์ไทยเพื่อเอาไปเป็นทหารกองหลัง นายคงก็ไม่ขัดข้อง แต่ตั้งข้อแม้ไว้ซึ่งการสนทนากันครั้งนั้นเป็นกโยบายที่ญี่ปุ่นพูดหัวพอดู

“เราไม่ขัดข้องท่านจะเอาทหารกี่พันกี่หมื่น” นายคงกล่าว “เราจะเกณฑ์ให้ท่านทันที”

“เราเอามากซี ขอทะเบียนสามโนครัวชายไทยทั้งประเทศให้เราอีกแล้วกัน.....” นายพลนากามูระเอ่ยตอบ

“ได้ซีนายพล ท่านพร้อมที่จะจ่ายเครื่องบินและอาวุธแก่ชายฉกรรจ์เหล่านั้นหรือยัง” นายคงพูดเชิงหยิงเสียง

“เราพร้อมแล้ว.....ท่านนายก ฯ.....”

นายควง “ถ้างั้นดีแล้ว นี่โงะเพิ่มสถิติพลเมืองที่เป็นชายฉกรรจ์” นายควงหยิบส่งให้นายพลญีปุ่นซึ่งมีราว ๗ แสนคน

นายพลนากามูระ “กองทัพญีปุ่นรู้สึกยินดีมากขอให้ท่านเตรียมพร้อมไว้เถอะ เราจะตกลงกันอีกครั้ง...”

นายควง “ด่วนที่สุด แต่อย่าลืมนะ ประเทศไทยเป็นเมืองข้าวเมืองเกษตร ถ้าเอาชายฉกรรจ์ไปมากท่านและทหารของท่านจะอดข้าวตาย”

นายพลนากามูระ “อ้าวเรื่องอะไรกัน

นายควง “เราขอทหารของท่านมาช่วยไถนาทำข้าวนะซี ถ้าอย่างงั้นไม่ให้อดข้าวละก็อ้อ.....รัฐบาลไทยขอให้ท่านคิดว่า ท่านจะเอาคนหรือเอาข้าว.....”

นายพลนากามูระกับ ทูตทหารนั่งฟังอึ้งไม่พูดอะไร ในที่สุดไม่ได้อย่างที่คิดไว้ก็พากันลानายควงกลับไป

ต่อมาอีก คราวนี้พอพลาดจากคน ก็ขอพิมพ์ธนบัตรออกใช้เองซึ่งคงจำกันได้ว่า ขณะที่ญีปุ่นอยู่ในไทย

นั้น ทหารญี่ปุ่นใช้เงินเป็นเบี้ยเพราะพิมพ์ได้เองร้านค้า
ในกรุงเทพฯ หลายแห่งที่เป็นโรงพิมพ์พากันร่ำรวยไป
ตาม ๆ กัน เพราะรับจ้างพิมพ์ธนบัตรญี่ปุ่นใช้แล้วโรง
พิมพ์เอาไว้มือเสียครึ่งหนึ่ง มีข่าวว่าญี่ปุ่นเกิดพิมพ์แบงค์
ใบละพันออกมา นายทองจึงสั่งเลิกแบงค์ใบละพัน เป็น
อันว่าญี่ปุ่นต้องขนไปทิ้งทะเลเป็นเศษกระดาษไป และ
ก็มีแบงค์ใบละ ๑๐ บาท ญี่ปุ่นพิมพ์ออกมาทางเราไม่
ประกาศใช้ ก็ต้องนำมาตีเป็นใบละ ๕๐ สตางค์ไปก็มี

ต่อมาอีกญี่ปุ่นจับได้ว่า ไทยเราสร้างสนามบิน
ลับ ๆ ที่คลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เครื่องบิน
บินเสรีไทยนอกประเทศลง เมื่อนายพลนาแกมูระมา
รายงาน นายคองนายกรัฐมนตรี เขาจึงหาทางออกรีบ
บอกยังพลตำรวจหลวงอดุลย์ อธิบดีกรมตำรวจขณะนั้น
ให้ไปทำที่ราบปลูกหอม ปลูกกระเทียมพราวงตา อีก
๓-๗ วันจะพาญี่ปุ่นไปดู

พอพวกเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นไปดูสนามบินจริง ก็กลายเป็น
ไร่หอม ไร่ผักกาด กระเทียมไปเสียฉิบ

อย่างไรก็ดี นายควง อภัยวงศ์ ได้เผชิญปัญหา เฉพาะหน้ากับญี่ปุ่นไม่เว้นแต่ละวัน และแต่ละปัญหา เป็นเรื่องน่าปวดหัวทั้งสิ้น เมื่อญี่ปุ่นพลาดเกณฑ์ทหาร ก็หันมาขอพิมพ์ธนบัตร พลาดจากการพิมพ์ธนบัตรก็ ขอตรวจสนามบิน เห็นท่าไม่ได้การจับคนไทยไม่ได้ จึงในที่สุด นายพลนาแกมูระกับทูตญี่ปุ่น ในไทยได้เข้าพบ นายควง ขอเชิญนายทหารยศตง^๕แต่ร้อยเอกชั้น^๕ไปถึง นายพลทหารไทยไปกินเลี้ยงกันในค่ายของทหารญี่ปุ่น

แม้จะมีเรื่องร้อยแปดพันเก้า นายควงก็สามารถ แก่ปัญหาเฉพาะหน้าตกไปด้วยดี นับได้ว่าถ้าไม่อาศัย ปฏิภาณไหวพริบ ตลกหลวงตอนนั้นแล้วคนใจร้อนสัก หน่อยก็อาจจะถูกญี่ปุ่นบีบบคอเอาได้ง่าย ๆ

นายควงเองเคยถูกทหารสารวัตรญี่ปุ่นนั่งรถสะกด ตามอยู่ตลอดเวลา จนนายควงเองก็รำคาญจึงบอก นายพล นาแกมูระว่า จะตามเขาทำไมในเมืองไทยไม่มีใครจะทำ ร้ายเขาหรอก มีแต่คนรักเขาทั้งนั้น ในที่สุดญี่ปุ่นขอ โทษแล้วไม่ติดตามต่อไป

ระยะนั้นไทยขาดแคลนเวชภัณฑ์มาก เครื่องบินอเมริกันได้อะยามาทั้งสนามหลวงมากมาย ร้อนถึงไทยต้องรีบเอาไปเก็บเอาไว้ ญี่ปุ่นก็สืบรู้ วันหนึ่งเข้าไปพบนายคง เห็นนายคงไม่สบาย เลยถามว่าเป็นอะไรไป นายคงบอกว่าไม่สู้สบายนัก นายพลญี่ปุ่นได้ทักบอกว่า “ไ้ไม่กินยาอเมริกันทั้งลงมานั้นเสียเล้าจะได้หาย”

เพื่อให้เข้าใจการที่ญี่ปุ่น เชิญนายทหาร ไปกินเลี้ยง ผู้เขียนขอคัดเอาปาฐกถาของนายคงเกี่ยวกับ “การต่อสู้ของข้าพเจ้า” มากล่าวไว้ดังนี้

“...ในระดับที่ระดับของสงครามแปรปรวนไปอย่างรวดเร็วและมีท่าว่าญี่ปุ่นจะต้องแจ้งไปอย่างเด็ดขาด วันหนึ่งหลวงวีรวัฒน์โยธินผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ ที่กลาโหมแต่งตั้งแทนขุนพลดปรบักษ์ได้มาหาข้าพเจ้าว่า ญี่ปุ่นเชิญตัวหลวงวีรวัฒน์ และนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ทั้งหมดไปกินข้าวเขาเกรงว่าจะถูกลูกไม้ญี่ปุ่นจัดการล้อมกรอบหรือไ้ก็เก็บตัวหรือจะลงมือปลดอาวุธกองทัพไทยในบ่ายวัน

๕
นน

ข้าพเจ้าบอกหลวงวิรุฬห์ว่า ให้ไปกินเถอะนายทหารเรามีเท่าไรก็ขึ้นไปให้หมด กินกันตลอดรุ่งก็ว่ากันเข้าไปเถอะ ไม่เป็นไรหรอก เพราะการรับเชิญเป็นไปอย่างพร้อมเพรียง จะให้ญี่ปุ่นไม่กล้าทำเอง และก็จริงเช่นนั้น การกินในวันนั้นระหว่างนายทหารไทยกับนายทหารญี่ปุ่นทั้งหมด ไม่มีอะไรเกิดขึ้นตามที่ระแวงไว้”

มีข่าวต่อมา ญี่ปุ่นได้เข้าพบนายควง ฟ้องว่าไทยจะหลบหลังปลดอาวุธเขา นายควงก็เลยตอบไปว่า “ไทยนี้จะถามญี่ปุ่นข้อนี้มากกว่า ไทยเองไม่เคยคิดหรือแม้แต่จะคิดเลย เราเป็นมิตรกัน...”

นับว่านายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีครั้งนั้นได้เล่นละครกับ นายพล นากามูระ แม่ทัพ ญี่ปุ่น เสียหลายฉากและก็รอดมาทุกครั้ง

ต่อมาอีกในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘ วิทยุญี่ปุ่นก็ประกาศยอมแพ้ต่ออังกฤษ-อเมริกา เพราะทหารเบิด

ประมาณไปหย่อนลงเพียง ๒ ลูกไม่ไหว กล่าวคือวันที่ ๕ สิงหาคม อเมริกาได้นำระเบิดประมาณลูกแรกไปทิ้งเมือง ฮิโรชิมา และวันที่ ๙ เดือนเดียวกันไปทิ้งที่เมืองนางาซากิ ทำให้ญี่ปุ่นเสียหายยับเยิน ในที่สุดจักรพรรดิก็ยอมจำนน

ทหารญี่ปุ่นหลายคนได้ฆ่าตัวเองตาย ด้วยวิธีซาราคีรี คือคว้านท้องด้วยดาบปลายปืน เพราะเสียใจที่ต้องพ่ายแพ้

นายพลนาทามูระแม่ทัพญี่ปุ่นในไทยได้เข้าพบนายควงแจ้งการยอมแพ้เป็นทางการให้ทราบ นายควงบอกว่าคำสั่งท่าน ลอร์ดหลุยส์ แม่ทัพอังกฤษให้ไทยปลดอาวุธญี่ปุ่น แต่นายพลญี่ปุ่นบอกว่า

“ท่านนายกไม่ต้องกังวลอันใดหรอก พวกเราทหารญี่ปุ่นจะจัดการปลดอาวุธตัวเองให้เรียบร้อย ขอให้ท่านสั่งหน่วยทหารไปรับ อาวุธยุทโธปกรณ์ทั้งหมดจากเราแทน”

นายควงกล่าวแสดงความเสียใจว่า “รู้สึกเสียใจที่ญี่ปุ่นแพ้ แม้จะมีมิตรภาพอันดีซึ่งกัน รัฐบาลไทยจำเป็นต้องปลดอาวุธ ขอโทษด้วย มิตรภาพกับหน้าที่จำต้องแยกออกจากกัน”

พอทุกอย่างเรียบร้อย แสดงว่านายควงและคณะรัฐบาลของเขาหมดภาระ หน้าที่เพื่อรับใช้ชาติแล้ววันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๔๘๘ เขาก็นำคณะรัฐมนตรีทั้งชุดกราบถวายบังคมลา

ทวี-เสนีย์ต่อ

ระหว่างนั้น ได้มีการแต่งตั้งนายทวี บุญยเกษตร เป็นนายกรัฐมนตรีแทนนายควง อภัยวงศ์ เป็นเวลา ๑๗ วัน พอ มร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าเสรีไทย จากอเมริกามาถึงก็ลาออกให้หม่อมเสนีย์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป

อย่างไรก็ดี การแพ้สงครามก็มีการจับกุมอาชญากรกันขึ้น คนที่ถูกจับได้แก่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายสังข์ พัธโนทัย หลวงวิจิตรวาทการ พล.ท. พระ

สารสาสน์พลซันท์ พล.ต. ประยูร ภมรมนตรี พล.ท.
มังกร พรหมโยธี และอื่น ๆ อีก

ในที่สดมีการยกฟ้องผู้ต้องหาไป เพราะพระราช
บัญญัติอาชญากรรมสงครามปี ๒๔๘๘ ที่ร่างขึ้นใช้เป็น
โมฆะ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
กฎหมายนี้จะมีผลย้อนหลังเอาโทษผู้กระทำผิดไม่ได้

แต่ก็มีผู้ตำหน่อมเสียดมาก หาว่าจะฆ่าคนไทยกัน
เอง แท้ที่จริงแล้วถ้าไทยไม่ทำเอง พวกอังกฤษอเมริกา
ก็คงจะยื่นมือจับกุมลงโทษเอาแบบญี่ปุ่นก็ได้ ไทยทำเสีย
เอง แล้วก็โมฆะเสียอย่างนี้ อังกฤษอเมริกาก็ไม่กล้าจะ
มายุ่มย่ามกับกฎหมายไทยด้วย เพราะเขารักศักดิ์ศรี
เราไม่ใช่เป็นประเทศอารักขา ข้อนี้น่าจะเห็นใจในความ
คิดและการกระทำของหม่อมเสียดบ้าง

คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๒

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี
มนตรีสืบต่อจากนายทวี บุญยเกษตร เป็นเวลาเพียง ๔

เดือนเศษเท่านั้น ได้จัดให้มีการเลือกตั้งตามวิถีทางรัฐธรรมนูญต่อไป

กล่าวกันว่า หม่อมเสนีย์เป็นนักประชาธิปไตยเกินไป มีอุดมคติเหมือนนักบุญ ใคร ๆ เลยขนานนามว่า “ฤษี” มักน้อยสันโดษไม่ละโมภโลบมาก เขาต้องการให้ประชาชนเข้าใจความเป็นประชาธิปไตย เห็น ส.ส. ขณะนั้นเอาแต่ได้กอบโกยกันมาก เขารู้สึกเอือมระอา เป็นที่อดสูอย่างมากทีเดียว หม่อมเสนีย์กล่าวว่า

“ความซื่อสัตย์เท่านั้นเป็นนโยบายอันประเสริฐสุดในการบริหารบ้านเมือง และไม่ต้องมีอะไรมากเพียงฝนตกแดดออกก็มีคนตื่นเมืองเท่านั้น ราชนิเทศเราก็มีชีวิตอยู่อย่างผาสุก”

มีการเลือกตั้งทั่วประเทศวันที่ ๖ มกราคม ๒๔๘๕ ปรากฏว่านายควง อภัยวงศ์ได้เป็น ส.ส. พระนคร พอถึงวันที่ ๒๔ มกราคมศกเดียวกันก็มีการเปิดประชุมครั้งแรก เพื่อออกเสียงคะแนนเลือกตัวผู้จะเป็นนายกรัฐมนตรี

นับตั้งแต่เขาได้เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก เขา
 ปลุกศรัทธาแก่บรรดา ส.ส. ไว้เป็นอย่างมากยังมีคนต้อง
 การที่จะให้เขาเป็นนายกรัฐมนตรีอีก แต่นายควงก็เกรง
 ใจนายปรีดี นับว่านายปรีดีเองก็อยากจะเป็นหรือไม่ก็
 อยากจะให้ลูกน้องตัวเองเป็น จะได้คอยวางนโยบาย
 เบื้องหลังได้สะดวกเมื่อการยุ่งเหยิงดู คู่แข่งนายควงก็
 ถูกเสนอขึ้นมาได้แก่นายดิเรก ชัยนาม ในที่สุดปรากฏ
 ว่า พอลงคะแนนจริงๆ นายดิเรกแพ้คะแนนนายควง
 ไปถึง ๒๐ คะแนน เป็นอันว่านายควงได้เป็นนายกรัฐมนตรี
 ครั้งที่ ๒ แต่บัดนั้น

รายนามนายกรัฐมนตรีชุดที่ ๒

๑. นายควง อภัยวงศ์

เป็นนายกรัฐมนตรี

๒. พระยาศรัวิศาลวาจา

เป็น ร.ม.ต. กระทรวงการคลัง

๓. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

เป็น ร.ม.ต. ต่างประเทศ

๔. พระสุทธิธรรมมุนี

เป็น ร.ม.ต. ช่วยว่าการต่างประเทศ

๕. พลโทชิต มั่นศิลป์ สนิทโยธารักษ์

เป็น ร.ม.ต. กลาโหม

๖. พระยาอัครราชทรงศิริ

เป็น ร.ม.ต. กระทรวงเกษตรธิการ

๗. พลโท หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต

เป็น ร.ม.ต. กระทรวงสาธารณสุข

๘. นายประจวบ บุนนาค

เป็น ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

๙. นาวาอากาศเอก หลวงศุภชลาศัย

เป็น ร.ม.ต. กระทรวงอุตสาหกรรม

๑๐. พันตรีทอง อภัยวงศ์

เป็น ร.ม.ต. กระทรวงคมนาคม

๑๑. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์

เป็น ร.ม.ต. กระทรวงยุติธรรม

๑๒. พลอากาศโทมณี มหาสันทนเวชยันรังษฤษฎ์
เป็น ร.ม.ต. กระทรวงการพาณิชย์

๑๓. นายศรีเสนา สมบัติศิริ
เป็น ร.ม.ต. กระทรวงมหาดไทย

๑๔. พระตรณसारวิศวกรรม
เป็น ร.ม.ต. กระทรวงศึกษาธิการ

๑๕. นายชม จารุรัตน์ เป็นรัฐมนตรี

๑๖. พันเอกน้อม เกตุnutí ,,

๑๗. นายเลียง ไชยกาล ,,

๑๘. หลวงอังกณานุรักษ์ ,,

๑๙. นายสุวิชัย พันธุเศรษฐ์ ,,

๒๐. นายใหญ่ ศวิตชาติ ,,

๒๑. นายฟอง สิทธิธรรม ,,

๒๒. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ,,

ปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีชุดนี้ หลายท่านไม่เป็นที่
พอใจของนายปรีดี พนมยงค์ เพราะไม่มีพรรคพวก
ลูกน้องของเขาอยู่ด้วยแม้แต่คนเดียว นับแต่บัดนั้นนาย
ปรีดีจึงวางแผนเป็นศัตรูทางการเมืองกับนายควงเรื้อยมา

เรื่องที่เข้าสภา ฯ บางเรื่องไม่น่าจะคัดค้าน นายปรีดีก็ให้ลูกน้องของตนคัดค้าน จนเป็นเรื่องตลกขบขันและน่ารำคาญเป็นอย่างมาก เหตุการณ์อันไร้สาระเหล่านี้เอง เป็นสาเหตุให้คณะทหารได้หยิบยกเอามาเป็นข้ออ้าง ทำการปฏิวัติรัฐประหารในโอกาสต่อมา

นายควง ฯ แฉลงนโยบาย

นโยบายสมัยนายควงเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ นี้ เขาได้แฉลงนโยบายมีข้อความที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ มีดังนี้

“...รัฐบาลนี้ ย่อมทราบดีอยู่แล้วว่า ข้าพเจ้าได้เข้ามารับหน้าที่ในขณะที่บ้านเมืองกำลังตกอยู่ในฐานะที่ยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง มีสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหลายอย่าง ทั้งที่เกี่ยวกับการภายในและภายนอกเพื่อยังประเทศให้กลับคืนสู่สภาพมั่นคง การที่จะดำเนินการอย่างว่านี้ให้ลุล่วงไปได้ย่อมมีหลักสำคัญ ๒ ประการ

คือ ต้องปรับปรุงสัมพันธภาพกับต่างประเทศ ให้เข้าระดับปกติประการหนึ่ง กับจัดการ บ้านเมืองภายในกลับเข้าระเบียบอันดีประการ หนึ่ง ในด้านต่างประเทศจะได้พยายามแก้ ปัญหาต่าง ๆ ที่ค้างค้ำอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไปโดย การร่วมมือใกล้ชิดกับสหประชาชาติ เพื่อ ความปลอดภัย และป้องกันการกระทบกระ เทือนจากภายนอกในหัวใจของเรื่อง อยู่ที่จะ ต้องจัดให้ประเทศ ได้มี การ ปกครอง ระบอบ ประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ เพื่อราษฎรทั้งประ เทศจะได้มี ส่วนมีเสียงใน การปกครอง ตนเอง โดยแท้จริง อันเป็นทางที่ดีที่สุดที่จะรักษา ประโยชน์ของราษฎร ด้วยเหตุนี้ในสมัยที่ ข้าพเจ้าดำรง ตำแหน่งหัวหน้า รัฐบาล คราวที่ แล้วมา รัฐบาลในครั้งนั้น จึงได้เป็นผู้ริเริ่ม เสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญเพื่อ ให้เหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น เมื่อข้าพเจ้าได้ กลับเข้ามารับตำแหน่งหัวหน้า รัฐบาลปัจจุบัน

ก็มีเจตน์จำนงอันแน่วแน่ที่จะดำเนินแก้ไข
ปรับปรุงรัฐธรรมนูญที่ได้ริเริ่มไว้แล้วให้เสร็จ
สิ้นไปด้วยดี ดังกล่าวข้างต้น นอกจากนั้นก็
จักได้พยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในเรื่องที่
เกี่ยวกับการเงิน การเศรษฐกิจ การปกครอง
อาชีพของราษฎร การรักษาความปลอดภัย
ในการส่งเสริมการศึกษา การส่งเสริมสมรรถ
ภาพและความเที่ยงธรรมของข้าราชการ ตลอดจน
จนช่วยผดุงศีลธรรมของประชาชนโดยทั่วไป

รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มี
นโยบายรวมใจความโดยย่อดังนี้ ถ้าสภาผู้
แทนราษฎรเห็นด้วยกับข้าพเจ้า ขอให้ท่าน
ทั้งหลายโปรดให้ ความร่วมมืออย่างจริงจัง
เฉพาะอย่างยิ่งในภาวะคับขันที่เป็นอยู่ในขณะ
นี้ ซึ่งทุกคนย่อมตระหนักรู้ว่า เป็นเวลาที่เรา
ทั้งหลายจะต้องสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ ช่วย
กันแก้ไขสถานการณ์ที่ยุ่งยาก อยู่ในเวลานี้ให้
ผ่านพ้นไปให้จงได้

ตลกเอาประเทศรอด

ภายหลังแถลงนโยบายต่อสภาแล้ว บรรดา ส.ส. ก็พากันซักถาม เพื่อให้แต่ละกระทรวงแถลงนโยบายว่าจะมีโครงการอย่างไรในการบริหารประเทศชาติ มีอยู่คนหนึ่ง ที่เขาประการมกับนายดิเรกเป็นลูกพรรคที่นายปรีดีโปรดปรานมาก แต่พลาดไปจึงทำให้นโยบายบางประการของนายปรีดีผิดหวังไปอย่างมาก

มี ส. ส. ถามขอให้นายควงแถลงนโยบายเป็นรายการกระทรวง โดยให้เจ้ากระทรวงนั้น ๆ แถลงเอง แต่ นายควงบอกว่า เขาเป็นกัปตันหัวหน้าที่ม เขาขอว่าเสียเอง จึงถูกนายดิเรกแย่งเข้าให้

ดิเรก “.....กัปตันจะเล่นคนเดียวไม่ได้ เล่นไม่ได้ในเมื่อลงเล่นฟุตบอล การที่ท่านบอกว่า ท่านคุมและบัญชารัฐมนตรีทุกท่าน แสดงว่าท่านก็เป็น ดิกเตเตอร์ (Dictator) นะซี มีรัฐมนตรีหลายท่านควรให้เขาแสดงฝีมือไฉไลในสภาบ้าง เมื่อไฉไลในสภาแล้ว ท่านสมาชิกที่เป็นเพื่อนจะได้มองเห็นว่าสมควรไฉไล...”

คง, “.....ที่ข้าพเจ้าเทียบที่มฟุตบอลมิใช่ว่า จะ
นำเอาฟุตบอลมาเตะในสภา..... นี่เท่ากับข้าพเจ้ามาเล่น
มวยวัด... ท่านผู้ดูให้ความไว้วางใจ ข้าพเจ้าก็จัดทีม
อย่างนี้.....สภาเป็นเจ้าของทีม ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้า
ทีมใหม่.....”

.....การที่แถลงนโยบายก็ดี หรืออะไรก็ดีในต่าง
ประเทศเขาไม่ทำ... แต่เมืองไทยทำ มีไหม เมื่อคราวที่
เสร็จมาแล้ว ต่างประเทศเขาทำอย่างไรบ้างไหมข้าพเจ้า
ขอถามหน่อย (มีเสียงปรบมือ-หัวเราะ)... ตามนี้มีได้แก่
ตัว แต่ถามในสำนักงานที่เสร็จมาแล้ว ก็ที่ไหนเตะ
ด้วยเขาแตกแล้วบอกว่าไม่รู้ไม่ชี้ เขาก็ออมรับ มีไหมขอ
ให้ท่านเปิดดูตำราดู จะเป็นดิกเตเตอร์อะไรก็ตามใจเถอะ
เราทำอะไรตรงไปตรงมา ท่านนั้นเองเขาเห็นใจเรา...
อย่างอังกฤษ เมื่อเขาทรงกรุณาโปรดเกล้า ฯ แล้วก็เข้า
บริหารเลยไม่ต้องขอความวางไว้วางใจ แต่ของเราทำ
อย่างฝรั่งเศส ต้องขอความกรุณาและขอความไว้วางใจ
.....ข้าพเจ้าขอบอกว่าในการที่ข้าพเจ้า ไม่ให้รัฐมนตรีได้
แถลงนั้น เขาทุกคนต้องถือนโยบายข้าพเจ้า การที่ท่าน

๓ นักการเมือง ฯ

๑๗๕

นายกรัฐมนตรีไม่มีกำปั้นอันหนาแน่นนั้น รัฐมนตรี
ทุกคนทำงานได้ตามชอบใจทำความอลเวงให้แก่ประเทศ
ดังที่ท่านเคยเห็นมาแล้วเพราะฉะนั้น ในฐานะที่ท่าน
ยอมรับข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ข้าพเจ้าต้องเดิน
วิธีนี้...ส่วนการที่จะพูดโปกฮา เป็นนิสัยของข้าพเจ้า
เล็กไม่ได้ แต่มีได้มาเล่นจำอวดให้ท่านดู ข้าพเจ้าขอ
ชี้แจงตรงไปตรงมาแต่เป็นนิสัยของคน ไม่อย่างนั้น
ข้าพเจ้าจะเป็นนายควงทำไม ทำไมข้าพเจ้าไม่เป็นนาย
ดิเรกเสียเล่า.....ที่ข้าพเจ้าพูดตรง ๆ เพราะเมืองไทย
กำแพงมีหู ประตูกี้ตามีปาก...เราจะต้องทำอย่างระมัด
ระวังที่สุด....”

การชักฟอกเป็นรายกระทรวง ฯ เล่นเอา ๒ วัน
๒ คืน จึงจบโดยนายควงลุกขึ้นโต้ตอบเอง ระหว่าง
วันที่ ๗-๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๙ ในที่สุดสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรก็ลงมติยอมรับไว้วางใจ

ปรีดีเล่นงานควงเบื้องหลัง

ด้วยเหตุนายควง ออกยั่ววงศ์ ไม่ยอมอ่อนข้อตามคำ
ขอร้องของนายปรีดี พนมยงค์ ที่ขอให้เปลี่ยนตัวรัฐ-
มนตรีบางคนที่เขาไม่ชอบ นายควงไม่ยอมเพราะนำ

กราบถวายบังคมแต่งตั้งแล้ว นายปรีดีจึงหาทางเล่่งงาน
 นายควง โดยตั้งพรรคขึ้นใหม่เรียกว่า “พรรคสหชีพ”
 สมาชิกของพรรคนี้ ส่วนมากเป็นลูกศิษย์ก้นกุฎิของ
 นายปรีดีแทบทั้งสิ้น

ส. ส. ปากกล้าที่เป็นตัวการสำคัญครั้งนั้นของพรรค
 สหชีพ มี นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง
 นายถวิล อุดล ตร. ทองเปลว ชลภูมิ ซึ่งเรียกว่า ๔
 อดีตรัฐมนตรีที่ถูก พล. ต. อ. เผ่า ศรียานนท์ บอกว่า
 ตายเพราะทหารกองโจรมลายซิงตัวไปที่บางเขน นอก
 จากนี้ยังมีนายเตียง ศิริขันธ์ และนายสงวน ตุลารักษ์
 เป็นต้น

การเคลื่อนไหวของ ส. ส. ขณะนั้น มีแต่ทางโค่น
 รัฐบาลนายควงทั้งสิ้น ผู้อยู่เบื้องหลังก็คือนายปรีดี
 พนมยงค์ ลูกพรรคที่คอยเชียร์นายควงคอยหมดไปหมด
 ไป เพราะทนต่อสิ่งยั่วและการประจบสอพลอจากฝ่าย
 ตรงกันข้ามไม่ไหว ความจริงนายควงก็รู้ตัว แต่เขา
 ถือว่า “การทำงานรับใช้ชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตนั้น
 ย่อมฝ่าอุปสรรคไปได้.....” แต่อนิจจา “วาจาสัตย์” กับ
 การเมื่องนั้นหาได้ยากนัก

มีครั้งหนึ่ง นายสุวิชัย พันธุเศรษฐ์ ลูกพรรคเสนอให้ตั้งพรรคบ้าง แต่นายควงปฏิเสธ

ครั้นเปิดประชุมสภา ฯ สมัยที่ ๒ นับเป็นการประชุมครั้งที่ ๑๓ เลขช่วย (Bad Lucky Number) ในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๙ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ได้เสนอ พ.ร.บ. ค่าใช้จ่ายของประชาชนในยามคับขัน พุทธศักราช ๒๕๔๙ รัฐบาลนายควงแพ้คะแนนเสียง จึงต้องถวายเป็นมงคลลาออก “แพ้คะแนนเสียงเขาก็ต้องถวายเป็นมงคลลาออก” นายควงกล่าวกับผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์.... “ผมไม่ต้องการหวังตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สิ่งที่เราคิดว่าเราทำไม่ได้ บางทีคนอื่นเขาอาจจะทำได้ต้องหลีกเลี่ยงให้เขาทำดีกว่า.....”

๒. นายก็แก้สถานการณ์ไม่ได้

ต่อจากรัฐบาลนายควง ก็มีรัฐบาลใหม่เข้ามาบริหาร ซึ่งก็เป็นไปตามแผนการของนายปรีดีทกอย่าง ส.ส. ลูกพรรคสหชีพ ได้เสนอนายปรีดีเข้าแข่งขันเป็นนายกกับนายควง ในที่สุดพวกเขาก็แพ้ นายปรีดีจึงขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีสมใจนึก

สำนักพิมพ์ธรรมบรรณาการ

๑๑๘

นายปรีดี พนมยงค์ เข้าเป็นหัวหน้าบริหารแผ่นดิน
ก็หาได้ทำอะไรดีขึ้นไม่ กลับยังมีเหตุการณ์เลวร้ายหนัก
ทุกบรรดาถูกพรรคคอมมิวนิสต์อย่างโน้นอย่างนี้ จนเป็นที่
เดือดร้อนของราษฎร ส.ส. กินจอบ กินเสียม กินทราย
กินถนน ได้เกิดขึ้นมากมาย จนหนังสือพิมพ์ลงข่าว
ไม่รู้จักจบสิ้น

ระยะนี้เอง แม้นายคงจะแพ้คะแนนเสียงไปแล้ว
ก็ยังเป็น ส.ส. พระนครอยู่ บรรดาถูกพรรคมี นายเลียง
ไชยกาล (อูบล) นายสุวิชัย พันธุเศรษฐ์ (เชียงใหม่)
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (พระนคร) นายฟอง สิทธิธรรม
(อูบล) และนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ (ลำปาง) เป็นต้น
ได้นัดกินเลี้ยงกัน แล้วได้ตั้งพรรคการเมืองขึ้นบ้าง
และในที่สุดก็ได้ตั้งชื่อว่า “พรรคประชาธิปไตย” โดย
ยกย่อง นายคง อภัยวงศ์ ซึ่งไม่ได้มาประชุมด้วย เป็น
หัวหน้าพรรค

ราวเดือนมีนาคม ๒๔๘๙ นี้เอง ที่นายปรีดี
พนมยงค์ เข้ารับเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาวันที่ ๙
มิถุนายน ๒๔๘๙ เหตุเศร้าโศกวิปโยคโศกสลดอาดูร

ก็เกิดขึ้นแก่ปวงประชาชนชาวไทย นั่นคือ “มีคนร้ายลอบปลงพระชนม์ในหลวง อานันท์ ร. ๘” นายปรีดีต้องรับผิดชอบ ในที่สุดต้องลาออกและมีการเลือกตั้งผู้แทนกันอีก นายควงก็ไต่เป็น ส.ส. พระนครอีกเช่นเคย แต่ด้วยเล่ห์เหลี่ยมการเมือง กลัวนายควง ฯ จะได้เป็นนายกรัฐมนตรีอีก จึงถูกรัฐบาลชั่วคราวของนายปรีดีส่งไปประชุมยังต่างประเทศ

พอถึงวันประชุมสภา ฯ สมัยแรกหลังจากเลือกตั้งได้มีการลงคะแนนเสียงลับ ผู้แข่งขันชิงตำแหน่งนายก มี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช กับพล. ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ปราบกฐา หลวงธำรงค์ ชนะได้เป็นนายกรัฐมนตรีสืบแทนนายปรีดี พนมยงค์

การที่หลวงธำรงค์ได้เป็นนายกฯ ก็เป็นที่ถูกใจนายปรีดีมาก เพราะไม่อยากให้นายควงเป็นอยู่ก่อนแล้ว ลูกพรรคสหชีพของนายปรีดีสนับสนุน หลวงธำรงค์อย่างเต็มที่

แม้หลวงธำรงค์จะเป็นหัวหน้ารัฐบาล บริหารประเทศก็ทำอะไรไม่ได้มากนัก มีการอภิปราย ๗ วัน ๗ คืน

ยังชนะ เพราะ ส.ส. ลูกพรรคสหชีพสนับสนุน แม้ชนะ
เสียงก็ลาออก แต่ได้เลือกเข้าเป็นนายกฯ อีกวาระหนึ่ง

ข่าวจอมพล ป. กลับมา

ระยะนี้เอง ได้มีข่าวแพร่สะพัดว่า คณะทหารที่
ถูกปลดเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ของไทย มีจอมพลผิน
ชุกหวั่น เป็นต้น ได้พากันประชุมจะเชิญจอมพล ป.
พิบูลสงคราม กลับมาบริหารประเทศอีก

หลวงธำรงคํานายกฯ ทำเป็นไม่กลัว จึงคืนหนึ่ง
เกิดปฏิวัติขึ้นจริง ๆ ขณะที่นายกฯ ร่างอยู่ที่สวนอัมพร
ก็มีทหารปฏิวัตินำไป^๕ หลวงธำรงคําก็ต้องลี้ภัยเปิดไป
สิงคโปร์ และนายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้ลงเรือหลบหนี
ไปด้วย

รัฐประหารเกิดขึ้นครั้งนั้น ตรงกับวันที่ ๘ พฤศจิกายน
๒๔๙๐ มีพลโทผิน ชุกหวั่น (หลวงชำนาญยุทธ
ศาสตร์) นายทหารบำนาญ พันเอกหลวงกาจสงคราม
และนายทหารอื่น ๆ ที่ประจำการ มีพันเอกสฤษดิ์
ธนะรัชต์ พันเอกเผ่า ศรียานนท์ และ พันโทถนอม
กิตติขจร เป็นต้นร่วมด้วย

คณะรัฐประหารครั้งนี้ ออกแถลงการณ์ว่า “วัตถุประสงค์ในการทำรัฐประหารก็เพื่อประเทศชาติ มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ เพื่อล้มรัฐบาลเก่าที่ไม่สามารถแก้ไขความเดือดร้อนของราษฎรได้ แล้วสถาปนารัฐบาลใหม่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง”

รัฐธรรมนูญฉบับที่คณะรัฐประหารนำมาใช้นี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่มแดง” ของหลวงกาจสงคราม อย่างไรก็ดี การที่คณะทหารทำรัฐประหารคราวนี้ ความจริงก็อยากจะจัดตั้งรัฐบาลเอง แต่ก็เกรงว่า จะไม่เป็นที่ถูกใจหรือต้อนรับของ ประชาชน จึงได้ทำที่ให้นายควง หวั่นหน้าพรรคประชาธิปัตย์รับจัดตั้งรัฐบาลต่อไป

คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๓

การเข้าจัดรัฐบาลขึ้น หลังจาก คณะ ทหาร ปฏิวัติ นั้น นับว่าเป็นการจัดคณะรัฐบาลชุดชั่วคราว คือมีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ และในวันที่ ๑๑ เดือนเดียวกัน นายควงก็ฟอร์มตัว คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ขึ้น ดังมีรายนามต่อไปนี้

๑. นายควง อภัยวงศ์
เป็นนายกรัฐมนตรี

๒. พลโทหลวงชาตินักรบ
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พันเอก น้อม เกตุnutí
เป็น ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. หม่อมเจ้าวิวัฒน์ ไชยน์ต์
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงการคลัง
๕. พระยาศรีวิศาลวาจา
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงต่างประเทศ
๖. นายประจวบ บุนนาค
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๗. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๘. นายควง อภัยวงศ์
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๙. พลโทหลวงสินาทโยธารักษ์
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงพาณิชย์

๑๑. พลอากาศตรี มุณี มหาสันทนเวชยันต์รัง
สถิตย์
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงการคลัง
๑๒. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๓. นายเลือน ศราภัยวนิช
เป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๔. พลเรือตรี เล็ก สุมิตร
เป็น ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๕. นายชม จารุรัตน์
เป็น ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๖. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์
เป็น ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๗. พระยาอรรณการีย์นิพนธ์
เป็น ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๘. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
๑๙. นายเลือน พงศ์โสภณ
๒๐. นาวาเอก พระยาวิชิตชลธี

๒๑. นายศรีเสนา สมบัติศิริ

๒๒. หลวงองค์ณานุรักษ์
เป็นรัฐมนตรี

นโยบายของเขา

เมื่อเปิดสมัยประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรกกระหว่าง ที่ใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว ของคณะทหารนี้ นายควง อภัยวงศ์ ได้นำคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๓ ของเขาแถลงนโยบายต่อที่ประชุม ดังนี้

การทหาร

๑. จะได้ปรับปรุงกิจการทหาร ให้สอดคล้องกับการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย คือจัดให้กำลังทหารทั้งหมด เป็นส่วนของชาติโดยแท้จริง ทั้งไม่ให้ทหารเล่นการเมือง และไม่ให้ทหารเป็นเครื่องมือของนักการเมืองใด ๆ

๒. จัดกำลังทหารให้เหมาะสม ที่จะเป็นกำลังป้องกันความเป็นเอกราช และ อธิปไตย ของ ชาติ ทั้งในเวลายุติและสงคราม โดยพิจารณาถึงสภาพความเป็นอยู่ของประเทศ

๓ นักการเมือง ฯ

๑๘๕

๓. บำรุงสมรรถภาพของผู้บัญชาการทหารบกชั้นให้สูงขึ้นในด้านวิทยาการ ให้มีความสามารถตามหน้าที่และใช้เวลาอันน้อยลง จัดให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่วิชาทหาร ในทางส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

๔. จัดการปกครองทหาร ให้เหมาะสมกับทหารของชาติ โดยอยู่ในระเบียบวินัยเคร่งครัด ให้ทหารอยู่ดีกินดี ได้รับการรักษาพยาบาลในเวลาเจ็บไข้ และได้รับความสนุกสนานหย่อนใจในเวลาว่าง

การต่างประเทศ

ในการต่างประเทศ รัฐบาลจะเคารพ และจะได้ปฏิบัติตามบรรดาความผูกพันต่าง ๆ ตั้งใจจะเป็นมิตรแก่นานาประเทศ รัฐบาลจะสนับสนุนองค์การของสหประชาชาติ และจะร่วมมืออย่างจริงจังในกิจการต่าง ๆ ขององค์การเหล่านี้

การคลัง

๑. จัดระบบคลังขึ้นใหม่ ให้มีดุลยภาพ ควบคุมเงินหลวงไว้มั่นคง และจ่ายได้เฉพาะเพื่อการมีกฎหมายอนุญาตให้จ่าย

๒. ทำให้เงินรายได้รายจ่ายของแผ่นดินมีดุลยภาพ ให้มีรากฐานและเงินบาทมีค่าแน่นอนในระดับอันสมควร เพื่อให้การครองชีพของประชาชน อยู่ในระดับอันดียิ่งกว่าปัจจุบัน

๓. ก่อให้เกิดความเชื่อถือ อย่างแน่นแฟ้นในความมั่นคงในการคลังของประเทศ คือ มีการส่งเสริมการค้า และอุตสาหกรรมของประชาชนชาวไทย

การมหาดไทย

๑. จัดการปราบปรามโจรผู้ร้ายอย่างกวาดล้าง ในการนี้จะได้จัดระเบียบบริหาร และปรับปรุงเจ้าพนักงาน ฝ่ายปกครองและตำรวจเสียใหม่ ให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น

๒. การสงเคราะห์ ในด้านการทะนุบำรุงความสุขของราษฎร จะได้เร่งรัดจัดการให้เครื่องอุปโภคได้ ถึงมือราษฎรโดยสะดวกทั่วถึงกัน และจะได้ปรับปรุงขยายการสงเคราะห์คนชรา ทูพลภาพ และเด็กอนาถา

๓. จะปรับปรุงระเบียบราชการบริหาร ส่วนภูมิภาคให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่น จะได้จัดระเบียบใหม่ให้เหมาะสม เป็นผลดีแก่ราษฎร

การศึกษา

ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน ให้ ก้าว หน้า ทั้งใน
ด้านปริมาณและคุณภาพ ให้เหมาะสมแก่การปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ สัมกับ
สภาพความต้องการของประเทศ อบรมจรรยาบรรณ
ของนักเรียนและกวดขันวินัย จัดทำหนังสือตำราเรียน
ให้เพียงพอแก่ความต้องการ ส่งเสริมฐานะครู ขยาย
การศึกษาประเภทอนุปาล

การพาณิชย์

๑. จัดการอย่างสุดกำลังให้ ประชาชนมีข้าวพอกิน
กันภายในประเทศโดยทั่วถึงกัน จะพยายามลดราคาหรือ
รักษาราคาให้อยู่ในระดับพอสมควร ส่วนในด้านการ
ผูกพันกับต่างประเทศ จะได้รวบรวมส่งข้าวตามข้อ
ผูกพันโดยสมบูรณ์

๒. จะดำเนินการ เพื่อลดค่าครองชีพของประชา
ชนอย่างมากที่สุด

๓. จะส่งเสริมการส่งสินค้าไปขาย ในต่างประเทศ
ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้เงินตราต่างประเทศไว้ใช้เพียง

พอแก่ความต้องการ

๔. จะส่งเสริมการค้าภายในประเทศให้เป็นปึกแผ่น
ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ผลิต และผู้บริโภค

การเกษตร

๑. จะส่งเสริมการเกษตร ทั้ง ในด้าน ปริมาณและ
คุณภาพโดยเฉพาะข้าว ฝ้าย ถั่ว ในการนี้จะพิจารณาจัด
ตั้งสภาการเกษตรขึ้น เพื่อรักษาและให้การศึกษาคัด
บำรุงรักษาป่า ส่งเสริมการประมง เพิ่มปริมาณการผลิต

๒. บำรุงเลี้ยงสัตว์ โดยเพิ่ม พันธุ์ สัตว์ และ ปราบ
โรคระบาดสัตว์

๓. ส่งเสริมการชลประทานท้องถิ่น เพื่อให้ผล
เพาะปลูกแน่นอนขึ้น

๔. ขยายกิจการสงเคราะห์สหกรณ์ประเภทต่าง ๆ

การสาธารณสุข

๑. ให้วุฒิและสมรรถภาพของแพทย์ดีขึ้น โดย
ขยายหลักสูตรการศึกษาเพิ่มเติมในโรงเรียน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในทางสาธารณสุข หรือส่งเสริมการศึกษาต่อยัง
ต่างประเทศ

๓ นักการเมือง ฯ

๑๘๕

๒. เร่งสร้างโรงพยาบาลในต่างจังหวัดที่ยังขาดอยู่ และยังขาดโรงพยาบาลขนาดใหญ่ประจำภาค เพื่อเป็น พี่เลี้ยงโรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลของเทศบาลจะได้ปรับปรุงให้เจริญยิ่งขึ้น

๓. มารดาและทารกสงเคราะห์ เป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งของชาติ จึงต้องขยายค่าน้ำ โดยอบรมนางพยาบาล ให้เพียงพอ และขยายสถานีนอนามัยมารดาและทารก สงเคราะห์ให้มากขึ้น

๔. จะกวดขันป้องกันโรคระบาดโรคติดต่อ โดย จัดหน่วยบำบัดและป้องกันโรคติดต่อเคลื่อนที่

อนึ่งรัฐบาลนี้จะจัดการปัญหา เฉพาะ น้ำต่อ ไปนี้ เป็นกรณีพิเศษคือ

ก. กรณีสวรรคตจะ ได้ ดำเนินการ สอบ สวน อย่างจริงจัง

ข. การปราบปรามข้าราชการทุจริต จะได้ดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อให้ประชาชนได้มีสินค้าในการครองชีพเพียงพอและทั่วถึงในราคาอันสมควร

ง. สมรรถภาพของข้าราชการ จะได้ปรับปรุงทุกกระทรวงทบวงกรม เพื่อประโยชน์ของราชการโดยแท้จริง

เมื่อแถลงนโยบายในสภาฯ แล้ว ผู้แทนฯ ลงมติ
รับนโยบายและให้ความไว้วางใจ นับว่าเป็นรัฐบาล
สมบูรณ์ต่อไป

คำปราศรัยในสภา ฯ

เมื่อสภาผู้แทนฯ ลงมติไว้วางใจแล้ว นายควง
อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลบริหาร
แผ่นดินครั้งที่ ๓ ได้กล่าวปราศรัยแสดงความขอบคุณ
มวลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังต่อไปนี้

“.....สวัสดิ์ท่านประธาน ฯ และท่านสมาชิกสภา ฯ
ผู้มีเกียรติ

ในนามของรัฐบาล ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านที่ให้ความ
ไว้วางใจและเรียนต่อรัฐสภาว่า การที่คณะของ
ข้าพเจ้าหาญเข้ามารับหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินคราว
นี้นั้น ไม่ใช่มารับโดยความสะดวกสบาย ขอให้ท่าน
พิจารณาว่า สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในขณะนี้
เป็นอย่างไร แต่ที่กล้าหาญมานี้โดยเหตุถึงว่าปรีชาสา
มารตชาญชัยหามิได้ แต่ทว่ารับทำก็ต้องทำ.....ข้าพเจ้า
อยากจะขอให้ท่านสมาชิกรัฐสภาได้ พยายาม มอง รัฐบาล

ให้ถืถ่วนในการที่จะเดินก้าวหน้าต่อไป เพราะปัญหา
 เรื่องของประเทศชาตินั้น ไม่ใช่ตัวของรัฐบาลเท่านั้น...
 รัฐบาลนี้พร้อมที่จะรับฟังคำของสมาชิก โดยไม่ถือว่า
 พรอคใดพวกใดหรืออะไรทั้งนั้น..... ทั้งนี้ข้าพเจ้าหวัง
 ประโยชน์ของแผ่นดินเป็นใหญ่ ไม่ได้หวังประโยชน์ส่วน
 ตัวหรือของคณะ... เมื่อท่านติดขัดอย่างไรมีเหตุการณ์อย่าง
 ไรก็จะเปิดโอกาส ให้ท่านพบ ได้ทุกท่าน ท้าหน้ากันหมด
 มีอะไรพอที่รัฐบาลนี้จะทำให้ได้แล้ว รัฐบาลก็พร้อมที่
 จะทำได้ทั้งนั้น เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน.....ข้าพเจ้า
 ในนามของรัฐบาลนี้ ขอขอบคุณท่าน.....”

เหตุการณ์ในทางการเมือง

ขณะที่นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีชุด
 ชั่วคราวเพื่อรอกำหนดเลือกตั้งผู้แทนฯ ตามที่กำหนด
 ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของคณะทหารนั้น ทางกรม
 เคลื่อนไหวการเมืองได้มีการจับกุมอดีต ส.ส. ซึ่งคณะ
 รัฐประหารเป็นฝ่ายลงมือจับกุม มี ดร. ทองเปลว ชลภูมิ
 นายถวิล อุดล นายทอง กัณฑ์ธรรม นายศิริ บำเพ็ญอยู่
 ส่วนบางคนเช่นนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายเตียง ศิริ
 ชันธุ์ ได้หลบหนีไปก่อน

เกี่ยวกับคดีสวรรคต ได้มีการจับกุม นายชิต สิงห์
เสนีย์ นายเฉลียว ปทุมรส และนายบุศย์ ปัทมศรินทร์
ในที่สุดทั้ง ๓ คนนี้ ถูกศาลพิพากษาประหารชีวิต

พรรคการเมืองเกิดขึ้นใหม่อีกมี พรรคธรรมมาบัตย์
ของหลวงวิจิตรวาทการ พรรคประชาชนของนายเตียง
ไชยกาล และ พรรคสหชีพ กับพรรคแนวร่วมรัฐธรรมนูญ
ที่เชียร์นายปรีดีได้สลายตัวไปโดยปริยาย หลังจาก
นายปรีดี พนมยงค์ ลี้ภัยการเมืองไปอยู่นอกประเทศ

ในเดือนมกราคม ๒๔๙๑ ได้มีการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรขึ้น นายควง อภัยวงศ์ ได้รับเลือก
เป็น ส.ส. พระนครอีก ติดตามด้วยลูกพรรคมี ม.ร.ว.
เสนีย์ ปราโมช และนายภิเศก พรหมายน ส่วนลูกพรรค
ในต่างจังหวัดได้รับเลือกเข้ามาน้อยมาก

เพื่อให้เป็นไปตามวิถีแห่งรัฐธรรมนูญ นายควง
อภัยวงศ์ จึงได้นำคณะรัฐมนตรีของเขาราบบังคม
ลาออก เพื่อเลือกตั้งผู้จะเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีใหม่
ตามระบอบรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑

คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๔

วุฒิสภาได้เปิดประชุม วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑
ลงมติให้ นายควง อภัยวงศ์ จัดตั้งคณะรัฐบาลบริหาร
ราชการแผ่นดินอีกวาระหนึ่งในวันที่ ๒๕ เดือนเดียวกัน
เขาจึงฟอร์มบุคคลในพรรคขึ้นเป็นรัฐมนตรีดังมีรายนาม
ดังต่อไปนี้

๑. นายควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี

๒. พลโท หลวงชาติจันทร์

ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงกลาโหม

๓. นาวาเอก พระยาวิชิตชลธี

ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม

๔. หม่อมเจ้าวิวัฒน์ ไชยวงศ์

ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงการคลัง

๕. พระยาศรีวิศาลวาจา

ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงต่างประเทศ

๖. พลเรือตรี เล็ก สุมิตร

ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงสาธารณสุข

๗. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย
ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๘. หม่อมเจ้า สิทธิพร กฤษฏาการ
ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๙. พันเอกน้อย เกตุnutí
ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๑๐. หม่อมหลวง อุดม สนิทวงศ์
ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๑. นายชม จารุรัตน์
ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๒. พลอากาศตรี มณี มหาสนั่นทนเวชยันต์รัง
สฤษดิ์
ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๓. นายทอง อภัยวงศ์
ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๔. นายศรีเสนา สมบัติศิริ
ร.ม.ต. ช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๑๕. พระยาอรรธการิย์นิพนธ์
ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๖. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๗. หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์
๑๘. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
๑๙. นายใหญ่ ศวิตชาติ
๒๐. นายเลื่อน พงศ์โสภณ
๒๑. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์
๒๒. นายถึก พรหมานพ
๒๓. นายฟอง สิทธีธรรม
๒๔. น.อ. หม่อมเจ้ารังษิยากร อาภากร
๒๕. นายชลิต อภัยวงศ์
เป็นนายกรัฐมนตรี

อนึ่งเกี่ยวกับนโยบายที่แถลงคือสภาฯ ส่วนใหญ่มี
ใจความละเอียดไปกว่านโยบายที่แถลงคือ ครึ่งเข้าเป็น
นายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๓ บ้างเล็กน้อย เพื่อไม่ให้ยื่น
เยื่อจึงไม่ขอนำมาลง ณ ที่นี้

คณะทหารจี้ตากวางตกเก้าอี้

ในการเข้ามาบริหาร เป็น หัวหน้ารัฐบาลครั้งที่ ๔ ซึ่งนับเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิตของนายควง อภัยวงศ์ นับเป็นการยากลำบากยิ่งในการบริหาร เพราะบ้านเมืองได้รับความกระทบกระเทือนจากภัยสงครามมาหยกๆ การครองชีพแร้นแค้น ฝืดเคือง ใจผู้ร้ายชุกชุม ผู้คนยากไร้อาชีพนาก เพราะภัยสงครามนั่นเอง

ที่สำคัญบรรดาคณะทหารอันมีจอมพลผิน ชุณหะวัณ อดีตนายทหารบ้านาญผู้มีบทบาทสำคัญในการรัฐประหาร ก็อยากจะดำเนินการบริหารประเทศเสียเอง โดยจะยกให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้ารัฐบาล และขณะนั้นยังเงี้ยบไว้อยู่ ต่อมาพอได้โอกาสการครองชีพราษฎรฝืดเคือง ขำยากหมากแพงไข่เป็ดไข่ไก่ขึ้นราคา ค่าครองชีพราษฎรได้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ก็เลยฉวยโอกาสนี้โฆษณาว่า รัฐบาลนายควงไม่สามารถแก้ไขลดค่าครองชีพของราษฎรได้ ไม่มีความสามารถอะไรเลย และก็อ้างว่าเพื่อเห็นแก่ประเทศชาติ คณะทหารจึงขอบริหารประเทศเสียเอง

ในที่สุดก็ส่งทหารเอกมี พันโทกำนันจำนงค์ภูมิเวท พันเอกศิลป์ ศิลปศรชัยรัตนวราหะ พลตรี สวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ และพันโทละม้าย อุทยานานนท์ ไปจู่โจม ควบคุมแบบผู้ดี คือไปแจ้งให้ทราบทั่ว คณะทหารไม่ชอบหน้ารัฐบาลนี้ขอให้ลาออกเสีย อย่าได้ ให้ มีการ ใช้กำลัง วันนั้นตรงกับวันจักรี คือวันที่ ๖ เมษายน ๒๔๙๗

ความจริง นายควง อภัยวงศ์ เข้ามาเป็นรัฐบาล กันไม่ทันร้อนเลย จะให้แก้ปัญหาค่าครองชีพได้อย่างไร นับว่าแปลกมากทีเดียว ย่อมเป็นที่ทราบกันอย่างที่คาดหมายกันไว้แต่แรกแล้วว่า คณะทหารประสงค์จะเป็น รัฐบาลเอง แต่แรกก็เกรงว่าราษฎรจะหาว่าทำรัฐประหาร เพื่อเห็นแก่ตัวหมู่คณะเป็นรัฐบาลเสียเอง จึงทำที่เชิญนายควงตกลงหลวง เข้าเป็นกษัตริย์ไว้ก่อนพยายาม จับตาตุลีสถาธิราชโดยตลอด ได้โอกาสดังกล่าวหาที่ นับว่าเป็นบันไดก้าวเข้าสู่การเมืองชั้นยอดเหมือนกัน

นายควงให้สัมภาษณ์ น.ส.พ.

คณะทหารอ้างว่า พอนายควงเป็นนายก ฯ ปล่อยให้ เสรีเกินไป ภัยคอมมิวนิสต์แพร่หลายยิ่งขึ้น สืบได้ว่า

พลพรรคใต้ดินของนายปรีดีเคลื่อนไหวยู่เสมอ เกรงจะเกิดจลาจลขึ้น ประชาชนจะเดือดร้อน หาใช้คณะรัฐประหารบังคับขู่เชลยให้นายควงลาออกไม่

นายควง อภัยวงศ์ ได้เปิดเผยกับบรรดาผู้สื่อข่าว หนังสือพิมพ์ว่า เขาไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง พวกทหารออกคำสั่งก้าวร้าย เช่น การทหารเป็นอาทิ การฆาตไทยก็เช่นกัน นายเผ่า ศรียานนท์ เป็นเพียงอธิบดีกลับมีการสั่งตัดหน้ารัฐมนตรีมหาดไทยต้านค่าครองชีพไม่ว่ารัฐบาลไหนก็แก้กันมาเรื่อย ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถจะลดค่าครองชีพลงได้ เพราะสถานการณ์บ้านเมืองและของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หลังมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา

นายควงกล่าวอย่างน้อยใจ “สถานการณ์ไทยในนี้ไม่อาจควบคุมได้ เพราะทหารคุมอำนาจทางนี้ไว้ หาได้เป็นอำนาจรัฐบาลไม่ บ้านเมืองไม่ใช่ของผมนคนเดียวใครเขาดีหรือมีคนดีมา ก็ยินดีเปิดทางให้ ผมไม่หวังเก้าอี้”

“ใคร ๆ เขาเป็นนายกฯ เขาจมไม่ลง แต่ผมจมลง
เวลาปฏิบัติรัฐประหาร ผมก็ไม่เดือดร้อน ไม่ห่วงเบื้อง
หน้าเบื้องหลัง ผมทำงานให้ชาติด้วยสัตย์สุจริต.....”

นายควง อภัยวงศ์หรือ พันตรีควง หรือหลวงโกวิท
อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี ๔ สมัย นักการเมืองขวัญใจ
ประชาชนคนไทยทั่วประเทศ บัดนี้ได้จากเราไปไม่มี
วันกลับเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๑ เวลา ๐๖.๐๐ น
ณ บ้านพักหน้าสนามกีฬาแห่งชาติ

ขอดวงวิญญาณของเขาจงไปสู่สุคติภพ โน้น เทอญ
โปรดติดตามอ่านประวัติของท่านจอมพล ป. พิบูล-
สงคราม ต่อไป

๑. จอมพล ป. พิบูลสงคราม

จอมพลคนแรกสมัยประชาธิปไตย

๑.

เทคนิครัฐประหาร

สุภาพบุรุษนักการทหารผู้ก้าวเข้าสู่วิถีชีวิตการเมืองในฐานะผู้ก่อการร่วมกันของ “คณะราษฎร” ปี ๒๔๗๕ นั้น ร.ท. แปลก ชิตตะสังคะ หรือจอมพล ป. พิบูลสงคราม (ปัจจุบัน) ซึ่งเป็นบุคคลเดียวกันนี้ เคยพูดเสมอว่า เขาได้ศึกษาวิชาการทำรัฐประหารมาจากตำราเล่มหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนเป็นชาวอิตาลี นามว่า “มาลาปาร์เต” ตำราวิธีประหารเล่มนี้มีชื่อเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า

“ซึ่งพากย์เป็นภาษาไทยว่า” เทคนิครัฐประหาร จอมพลได้พบตำราเล่มนี้ที่ตลาดขายหนังสือที่ปารีสประเทศฝรั่งเศส และได้นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงการ

ปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นผลสำเร็จ
แถมยังใช้ในการกระทำรัฐประหารในคราวต่อ ๆ มา
อีกด้วย

อย่างไรก็ดี หัวเรี่ยวหัวแรงงานสำคัญที่ให้ข้อเสนอ
นำทางการปฏิวัติและใคร ๆ ก็นับถือมันสมองของเขาคือ
ผู้หนึ่งก็คือ นายปรีดี พนมยงค์ เมื่อคราวนั้น เขายัง
ศึกษาวิชานิติศาสตร์อยู่ ณ มหาวิทยาลัยปารีส บุคคลผู้
นี้มีหัวรุนแรงมาก นับว่าเป็นบุคคลหัวกะทิที่ทำให้
ประเทศหมุนการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่
ประชาธิปไตยเร็วเกินควร เขามีหัวรุนแรงและแรงกล้า
ที่อยากจะเห็นไทยมีรัฐธรรมนูญแบบอารยประเทศ เยี่ยง
อังกฤษและอื่น ๆ แต่การกระทำของเขาเกินขอบเขตและ
มิได้มีโครงการเด็ดขาดแน่นอน เพื่ออนาคตของประชา
ชนอย่างที่ปฏิญาณไว้ จึงทำให้ประชาชนชาวไทยต้องวิปโยค
ได้พบแต่ประชาธิปไตยครึ่ง ๆ กลาง ๆ อยู่ทุกวันนี้ และ
พึงจะเริ่มการปฏิวัติใหม่อีกซึ่งเราจะต้องเอากำลังช่วย อัม
ชูประชาธิปไตยนี้อีกต่อไปอย่างอดทนและประหยัดที่สุด

บุคคลลูกครึ่ง ที่มีหัวชักชวนพวกพ้อง ให้คล้อยตามนโยบายของปรีดีสมัณันที่สำคัญก็มี นายประยูร ภมรมนตรี ขณะนั้นเขายังไม่มีฐานันดรอะไร เขาเป็นสายใยสำคัญของปรีดีในการที่คอยนัดพบ และนัดนักศึกษาหนุ่มไทยในต่างประเทศให้มาประชุมกัน

นามปากกา “จริยมนตรี” กล่าวไว้ในหนังสือพิมพ์ไท-รายสัปดาห์ (จันทร์ที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๐๐) มีใจความขบขันเล่าสู่กันฟังดังต่อไปนี้

“.....นายประยูร ภมรมนตรี.....เป็นบุคคลที่ชอบวิ่งเต้นนัดแนะมิตรสหาย และเก็บจำความลับบางอย่างไว้ดียิ่งนักบุคคลผู้นี้ได้ทำหน้าที่สายใยชักจูงให้นักเรียนไทยรุ่นใหญ่ในปารีส ได้พบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้โดยตลอดมา เขาเป็นผู้นัดแนะให้นายปรีดี พนมยงค์ กับ จอมพลแปลกหรือ ร.ท. แปลก ชีตตะสังคะ ได้พบกัน ตลอดจนคนอื่น ๆ เช่น ร.ท. ทศนัย นิยมศึก หรือหลวงทศนัยนิยมศึก ในเวลาต่อมา ดร. ต้วลพานุกรม และนายแนบ พหลโยธิน ก็ได้เคยแสดงความคิดเห็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของเขาคือนายปรีดี พนมยงค์ด้วย

สมองของนายปรีดีขณะนั้นสั่นปลีด้วยความคิดก้าว
หน้าในทางที่จะพึงเห็นประเทศชาติอันที่รักของเขา “แปร
โฉม” ใหม่ในการปกครองระบบเก่า ๆ อันน่าเบื่อแสน
เบื่อนั้น มองไม่เห็นทางที่จะทำให้ชาติเจริญขึ้นได้อย่างไร
ไรเขามักจะได้ยินเสมอว่า ถ้าเมืองไทยเปลี่ยนการปก-
ครองเป็นอย่างอังกฤษ คือปกครองระบอบประชาธิปไตย
กษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญแล้ว เมื่อนั้นแหละ เมืองไทย
จึงจะพ้นจากความเสื่อมโทรม แต่อย่างไรก็ตาม สมอง
ของนายปรีดีโดยลำพังแล้วจะมีเพียงแต่ความคิด.....คิด
... ..และคิดเท่านั้น เขายังไม่สามารถที่จะเห็นความ
คิดและความฝันของเขาปรากฏเป็นภาพจริงออกมาได้

นายปรีดี พนมยงค์ จะเคร่งอยู่กับตำรารัฐประหาร
หรือไม่มากนักน้อยเพียงใดไม่มีใครทราบ หรือเมื่อ ร.ท.
แปลก ชีตตะสังคะ ได้เกิดความสนใจในระบอบประชา-
ธิปไตยขึ้นแล้วพาให้เคร่งครัดกับตำราเล่มนั้นไปด้วยก็ไม
มีใครทราบเช่นกันสำคัญอยู่ที่จุดของการเริ่มต้นได้ “พัก”
ชั้นแล้วก็จำเป็นที่จะต้องขยับขยายให้มันกว้างยิ่งขึ้น.....

ได้กล่าวแล้วว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นผู้อ่าน
 คนออก และอ่านนายประยูร ภมรมนตรี ออกยิ่งกว่า
 ใคร ๆ เขารู้ดีว่า นายประยูรเป็นคนเข้าคนง่าย พุทจา
 อ่อนหวานยิ่งนักและทำทางก็ขยัน คนที่น่าไว้วางใจได้ พบ
 ใครเข้าก็จับมือถือนั่นเป็นสนิทสนมกับคนทั่วไป ดัง
 นั้นนายปรีดีจึงไม่ผิดหวังเลย “สายโยง” ที่นายประยูรชัก
 ขึ้นนั้นจึงเกี่ยวเป็นสรว้อยระย้าเข้าไป ที่นายเรือโทสินธุ์
 กมลนาวัน เข้าให้อย่างง่ายดาย และโยงต่อไปถึงนายทวี
 บุญเกิด, นายประจวบ บุนนาค, นายบรรจง ศรีจรูญ
 ตลอดจนคนที่นายปรีดี พนมยงค์ ยังห่วงใยอยู่ว่า คน
 คนนี้จะไม่คล้อยตามไปด้วยต่อระบอบประชาธิปไตย ค่า
 ที่คน ๆ ยังหนุ่มกริ่งเกรียงจนเกินไป ซ้ำยังมีความ
 เกี่ยวพันกับเจ้านายเชื้อวงศ์อยู่อย่าง ใกล้ชิด ด้วยคน ๆ นั้น
 คือ นายควง อภัยวงศ์

ความห่วงใยของนายปรีดี ค่อย ๆ คลี่คลายลงไป
 ทุกทีเมื่อนายประยูรรายงานให้ทราบว่า นายควง อภัยวงศ์
 นั้น ก็มีความนิยมต่อการปกครองแบบอังกฤษอยู่ และ
 อยากให้เมืองไทยมีการปกครองเช่นนั้นบ้าง นั่นเอง

หนุ่มนักเรียนไทยในกรุงปารีสขณะนั้น จึงอบอวลไปด้วยบรรยากาศแบบใหม่แบบที่ทุกคน กระตือรือร้น ที่จะให้เมืองไทยมีการปกครองอย่างอังกฤษ และนั่นก็หมายถึงบุคคลกลุ่มหนึ่งที่จากเมืองไทยไปศึกษาในต่างประเทศ มีความเข้าใจแล้วว่าการปกครองของเมืองไทยในขณะนั้น เป็นการปกครองที่สมควรจะเลิก ได้แล้ว พวกเขาทั้งหมดจะเป็นผู้นำระบอบใหม่มาสู่เมืองไทยในไม่ช้ายังรออยู่แต่เพียงจังหวะของมันเท่านั้น จังหวะที่เขาจะร่วมมือกันคิดปฏิวัตินั่นเอง

เมื่อสำเร็จการศึกษากลับมารับราชการพร้อมกันแล้ว คำว่า “ระบอบประชาธิปไตย” ยังคงฝังจิตฝังใจผู้มีวิสัยทัศน์ทุกคนเผ่านึกถึงแต่จังหวะเวลาว่า เมื่อใดหนอโอกาสที่เขาจะปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง นั้น จะมา ถึงเสียที่นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นเจ้าของสมองคิดคนแรก เริ่มวางแผนการอยู่ในใจ เขาพร้อมที่จะนำแผนการจริง ออกวางแผ่หราลงไปบนโต๊ะ เขาชี้ให้มิตรร่วมใจของเขาทุกคนจุดที่จะปฏิบัติงานปฏิวัติได้ทันทีอยู่เสมอ

รัฐบาลของพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ไม่สามารถลดค่าแห่งเงินตราไว้ได้ เนื่องจาก รายจ่ายเกินรายรับ ข้าราชการถูกคุ้ยออกเป็นจำนวนมาก แต่กลับเพิ่มภาษีราษฎร อาณาประชาราษฎร์ ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๗๕

นายปรีดี พนมยงค์ ได้เปิดการประชุมลับขึ้นแล้ว เขาไม่สามารถทนทานต่อภาวะเช่นนั้นได้ จังหวะที่เขา รอมันอยู่นั้นใกล้ระเบิดขึ้นทุกที.....ดังนั้นการประชุมลับ ครั้งแรกจึงประกอบ ด้วย บุคคล สำคัญ ใน วง การ ทหาร และข้าราชการพลเรือนที่จะร่วมกันก่อหวอดปฏิวัติ..... ร.ท. แปลก ชีตตะสังคะ ซึ่งได้รับพระราชทานยศและ บรรดาศักดิ์เป็น นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม แล้ว ได้เป็นสายโยงคนสำคัญกับ นาวาตรีหลวงสินธุ์สงครามชัย และนายร้อยเอกหลวงทัศนัยนิยมศึก จึ่งเอานายทหารชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายทหารบกทหารเรือเข้ามาร่วมด้วย คือ พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา, นายพันเอกพระประศาสน์พิทยายุทธ, เรือเอกหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์, และ

นาวาตรีหลวงศุภชลาศัยเป็นต้น และกำหนดเอารุ่งวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นวันปฏิวัติยึดอำนาจ.....”

นี่คือก้าวแรกจาก นักการทหาร-พันธมิตรหลวงพิบูลสงคราม ได้เดินเข้าสู่วงนักการเมืองละ เขามาจากไหน? เป็นใคร? สำคัญอย่างไร? เราจะได้ศึกษาชีวิตจริงของเขาต่อไป

-๒-

ลูกชาวสวนทุเรียน-ล้มตายโลก

ณ บ้านเรือนแพ ปากคลองบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีครอบครัวชาวสวนครอบครัวหนึ่งได้ให้กำเนิดเด็กผิวสองสี-ดำแดง-คนหนึ่ง นับเป็นบุตรชายคนที่ ๒ หน้าตาอ้วนท้วนน่ารัก-สมบูรณ์เมื่อแรกคลอดอันเป็นเวลาใกล้ พระสงฆ์กำลัง จะออก บิณฑบาต ตรงกับวันพุธที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ บุคลิกลักษณะอันเป็นที่อัศจรรย์แก่พ่อแม่และญาติ พี่น้อง ผู้มาพบเห็นเด็กน้อยผู้นั้นอยู่ประการหนึ่งก็คือว่า หนูน้อยมีหูต่ำกว่านัยน์ตาผิดปกติกับลูกคนอื่น ๆ เจ้าบ้าน-เรือนแพ คือนายชิตและนางสำอังก์ ชิตตะสังคะ จึงให้นามเด็กน้อยผู้นั้นว่า “หนูน้อยแปลก”

ครอบครัวของนายซิดและนางสาวอังก์ได้ให้กำเนิดบุตรธิดาร่วมอุทรเดียวกันกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม รวมทั้งสิ้น ๕ คน มีนายประทีป คนที่ ๑ นายแปลก คนที่ ๒ นางสาวเปลี่ยน คนที่ ๓ นายปรุง คนที่ ๔ และมีนายครรชิตเป็นลูกชายคนสุดท้ายที่ท้องนับเป็นคนที่ ๕

วัยเรียน เมื่อตอนเด็กชายแปลกวัยรุ่น ก่อนข้างจะเป็นคนขี้โรคอ่อนแอ พ่อแม่มักจะหนักใจในเรื่องสุขภาพเห็นว่าเด็กคนนี้จะทำสวนไม่ไหวเป็นแน่ ไม่ชอบเล่นหวักับใคร ๆ เหมือนเช่นพี่ๆ น้อง ๆ พออายุย่างเข้าวัยที่จะเรียนหนังสือได้ คุณพ่อ นายซิด จึงนำเด็กชายแปลกไปฝากเข้าเรียนชั้นมูลที่ โรงเรียน วัดเขมาภิรตาราม (คือโรงเรียนกลาโหมอุทิศปัจจุบัน) นับเป็นนักเรียนของโรงเรียนแห่งนี้คนที่ ๔๗ จึงได้เลขประจำตัว ๔๗ แม้เด็กชายแปลกจะเป็นคนไม่ชอบสนุกสนานและไม่ชอบเล่นหวักับใคร ๆ ก็ตาม แต่ทว่าเป็นเด็กมีสมองดีเรียนเก่ง สติปัญญาเฉลียวฉลาด ถึงแม้พ่อแม่จะหนักใจในเรื่องความอ่อนแอ แต่เมื่อเห็นความดีของเขา ทำให้พ่อแม่ดีอกดีใจเป็นอย่างมาก ยามว่างชอบถือไม้มา

ทำเป็นป็น ยิ่งโน่นยิ่งนี่โดยผ่านใฝ่อยากเป็นทหารทำให้
เป็นเรื่องราวขบขันของพ่อแม่เป็นอย่างดี เพราะไม่เชื่อ
ว่าลูกชายรูปร่างอ่อนแอ อย่างนี้จะ เป็น ทหาร กับ เขาได้
อย่างไรแต่เด็กชายแปลก ก็ยัง ผ่านหวาน-เห็นเครื่องแบบ
ทหารสมัยนั้นสง่างามเป็นที่ต้องอกต้องใจยิ่งนัก คิด
เสมอว่าภายหน้าจะต้องเป็นทหารให้ได้

ความฝันเป็นจริง เมื่ออายุย่างเข้า ๑๒ ขวบ เรียน
จบชั้นสูงสุดที่โรงเรียนวัดเขมาภิรตารามแล้ว บิดาจึง
ถามความสมัครใจของเด็กชายแปลก ว่าจะเรียนอะไรต่อ
สมัยนั้นการเข้าโรงเรียนนายร้อยทหารไม่เสียกนัก ถ้ามี
เงินส่งเสียบ้างเล็กน้อย เพราะเรียนกันเริ่มตั้งแต่ตัว
แปด ๆ ก็ได้เมื่อเด็กชายแปลกอยากเป็นทหาร บิดาจึง
ฝากเรียนต่อที่โรงเรียนนายร้อย จ.ปร. ได้เลขประจำตัว
๒๑๗๕ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๒

ชีวิตภายในโรงเรียนนายร้อย เด็กชายแปลกมุ่งมั่น
ยิ่งขึ้น ร่างกายก็แข็งแรง เพราะได้ฝึกหัดกายบริหาร
รับประทานอาหารเป็นเวลา นอนเป็นเวลา นิสัยใจคอก็
เปลี่ยนแปลงไปมาก คือเป็นคนช่างพูดชอบสนุก ใคร ๆ

กรีก อยากเป็นมิตรสหายด้วย อาศัยมันสมองดี สติปัญญา
เฉลียวฉลาด ในที่สุดปี พ.ศ. ๒๔๕๘ เด็กชายแปลก
เปลี่ยนมาเป็นนักเรียนนายร้อยแปลก ก็สำเร็จการศึกษา
จากโรงเรียนนายร้อยได้ว่าหน้าที่ ร้อยตรี สังกัดกองทหาร
ปืนใหญ่ พร้อมกับมีคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ไปฝึกหัด
ภาคปฏิบัติที่กองพลที่ ๗ ณ จังหวัดพิษณุโลก

นายร้อยหนุ่มลูกชาวสวนเมืองนนท์วัย ๑๘ รูปร่าง
สูงพอปานกลาง พุดจาไฟเราะเรียบร้อย หากได้สนทนา
กับใคร ๆ ไม่ว่าเพศเดียวกันหรือต่างเพศ ไม่มีใคร
รังเกียจที่อยากจะเป็นมิตรกับเขาเลย

-๓-

พบคู่ชีวิต

กล่าวถึงทางบ้าน บิดามารดาของนายร้อยตรี
แปลก ชีตตะสังคะ รู้สึกดีอกดีใจมากที่ลูกชายเรียนจน
สำเร็จสมความปรารถนา ตอนนั้นจึงอยากจะคิดให้ลูกชาย
มีฝั่งมีฟากทันทีที่ตนยังมีชีวิตอยู่ได้เห็นหน้าลูกสะใภ้ จึง
ตกลงกันที่จะเสาะหาหญิงกัลยาณี ละแวก ฝั่ง บ้าน ให้ ลูก
ชายสักคน ดังนั้น สองเฒ่าจึงได้ไปทาบตามขอมัน

ลูกสาวชาวบ้านผู้มั่งคั่งจะกินครอบครัวหนึ่ง เป็นที่เรียบร้อยแล้ว หากแต่เพียงจะรอคอยให้ลูกชายทราบ เพื่อมาทำพิธีวิวาห์ตามประเพณีเท่านั้น

คุณจรรยา กุวานนท์ ได้เขียนเกี่ยวกับชีวิตรักจอมพล ป. ไว้ในหนังสือพิมพ์บางกอกไทม์มีตอนหนึ่งใจความว่า “.....ระหว่างที่ย้ายมาอยู่พิษณุโลกนี้เองจอมพล ป. ซึ่งเคยเป็นเด็กหนุ่มที่ไม่เอาเรื่องเอาราวกับผู้หญิงและช้อยก็แปรสภาพตรงข้ามทันที เมื่อศรสวาทมาเล่นประตักใจนับแต่วินาทีแรกที่ได้พบตรึงงามแจ่มคนหนึ่ง ความงามซึ่งเหมือนสวรรค์สร้างขึ้นมา และอุปนิสัยอันสุภาพเรียบร้อยของตรึงผู้นั้น ซึ่งผ่านสายตาไปมาในขณะที่จอมพล ป. นำทหารออกฝึก ได้สร้างความกล้ำขุ่นทีละน้อยในที่สุดเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ซึ่งไม่เอาใจใส่ก็ชักจะจืดจางขึ้น เพราะเรื่องชนิดนี้ “ถึงไม่มีใครสอนก็เป็นเอง” ฉะนั้นในเวลาต่อมาจึงสืบทราบว่าตรึงผู้เลอโฉมผู้นั้นคือ ละเอียด พันธุ์แก้ว แห่งโรงเรียนมิชชันนารี และก็ได้ถือเข้าทอศสนิทด้วยการประเดิมวาจาที่ทายว่า “น้องหยุดพักสักก่อน.....”

ฝ่ายสาวน้อยแทนที่จะหุ้ยมานพุดคุยกันด้วยดี กลับยกกำปั้นขึ้นพร้อมกับพูดว่า “เดี๋ยวค่อย” ร้อยตรีหนุ่มได้แต่ยิ้มคิดว่า “มีหวัง.....”

-๕-

สมรัก-สมรส

เมื่อศรคามเทพเล่นบ่กอกของหนุ่มวัย ๑๘ กับสาวครูณีแรกแย้มวัย ๑๓ จนกระทั่งแนบแน่นแล้วทั้งสองก็ตกลงปลงใจที่จะเป็นคน ๆ เดียวกัน เดินเข้าสู่ประตูของวิวาห์เสียที

เมื่อเฒ่าแก่จัดการหมั้นเรียบร้อยแล้ว พิธีแต่งงานอันเอิกเกริกก็จัดให้มีขึ้นที่บ้านพักหม่อมเจ้าอลองภู แม่ทัพน้อยที่สอง ตรงกับวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๔๕๙ บรรดาแขกเหรื่อมาในงานคับคั่ง เพราะมีปลัดทัพ คือ พระยาสุรนาทเสนีเป็นเจ้าภาพ จึงนับได้ว่า งานนี้เป็นงานวิวาห์ที่ใหญ่ยิ่งงานหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนฝูงต่างพากันชมว่าช่างสมกันเสียนี้กระไร นายร้อยตรีหนุ่มผู้มีอนาคตแจ่มใส-ครูณีแรกแย้มจากโรงเรียนมิชชันนารีหนุ่มสาวต่างพากันชมทั้งอิจฉาไปตาม ๆ กัน

ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ร้อยตรีแปลกก็ถูกย้ายมาประจำที่
 พระนคร พร้อมกับพา^๒ค^๒ตนา^๒ห^๒ง^๒น^๒ซึ่ง^๒พ^๒ง^๒จะ^๒ช^๒ว^๒ไ^๒ห^๒ม^๒ป^๒ลา
 ม^๒น^๒ไ^๒้^๒เพ^๒ย^๒ง^๒ ๕-๖ เดือน^๒เท^๒า^๒น^๒น^๒ มาอยู่^๒กร^๒ง^๒เท^๒พ^๒ว^๒ ค^๒ว^๒ย^๒
 อยู่^๒พ^๒ระ^๒น^๒คร^๒ไ^๒ม่^๒น^๒า^๒น^๒ ก็ถูกย้ายไปประจำกองทหารปืนใหญ่
 โศก^๒กร^๒ะ^๒เท^๒ย^๒ม^๒จ^๒ั^๒ง^๒ห^๒ว^๒ต^๒ล^๒พ^๒บ^๒ร^๒ี และ^๒ไ^๒้^๒ค^๒ล^๒อ^๒ด^๒บ^๒ต^๒ร^๒ช^๒า^๒ย^๒ค^๒น^๒
 แร^๒ก^๒ (ค^๒ี^๒อ^๒ พ^๒ัน^๒ท^๒อ^๒น^๒ัน^๒ต^๒ พ^๒ิ^๒บ^๒ล^๒ส^๒ง^๒ค^๒ร^๒า^๒ม^๒) ที่^๒น^๒ี^๒ ต^๒อ^๒มา^๒ไ^๒้^๒
 ย^๒้าย^๒ไปอยู่^๒พ^๒ิ^๒ษ^๒ณ^๒ล^๒อ^๒ก^๒เ^๒็^๒อ^๒บ^๒ปี^๒ ก็ถูกย้ายกลับพระนครอีก
 พ^๒ร^๒อ^๒ม^๒ก^๒ับ^๒ไ^๒้^๒ค^๒า^๒ว^๒เพ^๒ิม^๒ซ^๒ึ^๒น^๒บ^๒น^๒บ^๒่า^๒อ^๒ีก^๒ข^๒้าง^๒ละ^๒ห^๒น^๒ึ่ง^๒เม^๒็ด^๒ เป็น^๒
 น^๒า^๒ย^๒ร^๒้อย^๒ท^๒อ^๒แ^๒ปล^๒ก^๒ ช^๒ี^๒ต^๒ะ^๒ส^๒ัง^๒ค^๒ะ

ไปเฟื่องเมืองนอก

เด็กน้อยผู้พิชิตมารดาสงครามแล้วจะทำสวนไม่ไหว เพราะร่างกายอ่อนแอกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ เขา บัดนี้กลับมารุ่งโรจน์เสียด้วย นี่แหละคำของท่านว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นของอนิจจัง สมัยนี้อาจมีอำนาจวาสนา แต่จะแน่นอนตลอดไปหรือ ตัวอย่างก็ให้เราเห็นอยู่ทุกยุคทุกสมัยแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็เช่นเดียวกัน ย่อมหนีกฎความจริง-อนิจจัง-นี้ไม่พ้น

เมื่อ ร.ต. แปลกฯ ได้ถูกย้ายกลับพระนครไม่นาน ก็ได้เลื่อนยศเป็น ร.ท. และได้เป็นนายทหารคนสนิทของ ม.จ. ปรีดีเทพพงษ์ เทวกุล เจ้ากรมทหารปืนใหญ่ขณะนั้น พร้อมกันนั้นก็เข้าศึกษาเป็นนายทหารเสนาธิการด้วย ด้วยความขยัน อดทนเป็นเครื่องเชิดชู-ส่ง

เสริมให้ ร.ท. แปลกฯ ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง^๕
 เขาสอบวิชาเสนาราชการได้ที่ ๑ บรรดานายทหารเสนา
 ธิการ ในปี ๒๔๖๗ จึงได้รับเลือกไปเรียนวิชาเสนาราชการ
 ทหารต่อ ณ ฝรั่งเศส คร^๕ง^๕น^๕บ^๕เป็น^๕คร^๕ง^๕แรก^๕ที่^๕ชี^๕วิต^๕ของ^๕
 เขาต้องจากกัน ซึ่งระยะหนึ่งแม้จะเป็นเรื่องเศร้าสำหรับ
 ความปัจจุบัน แต่อนาคตนั้นเห็นทางอยู่รำไรแล้วว่า
 ปลูกด้วยดอกไม้เงิน-ดอกไม้ทอง สำหรับชีวิตของเขา^๕
 ทั้งสอง

ณ ภัตตาคารคูปองต์ นครปารีส ปี พ.ศ. ๒๔๖๘^๕
 น^๕เ^๕อง^๕เป็น^๕ส^๕ถ^๕าน^๕ที่^๕น^๕ัก^๕เร^๕ียน^๕ไ^๕ท^๕ย^๕ ก^๕ล^๕ุ^๕ม^๕ น^๕ึง^๕ซ^๕ึง^๕ ได้^๕มา^๕ร^๕่ว^๕ม^๕ก^๕ัน^๕
 ค^๕ิ^๕ต^๕ป^๕ฏิ^๕ว^๕ิ^๕ต^๕-เป^๕ล^๕ี^๕ย^๕น^๕แ^๕ล^๕ง^๕การ^๕ป^๕ก^๕ร^๕อง^๕ก^๕ัน^๕ โดย^๕มี^๕น^๕าย^๕ป^๕ริ^๕ต^๕
 พ^๕น^๕ม^๕ย^๕ง^๕ค์^๕ เป็น^๕ห^๕ั^๕ว^๕หน้า^๕ไ^๕ห^๕เ^๕ ซึ่ง^๕ไ^๕ท^๕ร^๕ๆ^๕ก็^๕เร^๕ีย^๕ก^๕เขา^๕ว่า^๕อา^๕จ^๕าร^๕ย^๕
 ก^๕ัน^๕ท^๕ง^๕น^๕น^๕ใน^๕ส^๕ม^๕ย^๕น^๕น^๕ จ^๕อม^๕พ^๕ล^๕ ป. ซึ่ง^๕เป็น^๕ ร.ท. แปลก
 ขณะ^๕นั้น^๕ได้^๕มี^๕โอ^๕ก^๕า^๕ส^๕พ^๕บ^๕ปะ^๕สัง^๕ส^๕ร^๕ร^๕ค์^๕ก^๕ับ^๕บ^๕ร^๕ร^๕ด^๕าน^๕ัก^๕เร^๕ียน^๕ไ^๕ท^๕ย^๕
 เป็น^๕จ^๕ำน^๕ว^๕น^๕ม^๕า^๕ก^๕ ต่าง^๕ได้^๕แ^๕ล^๕ก^๕เป^๕ล^๕ี^๕ย^๕น^๕ค^๕ว^๕ม^๕ค^๕ิ^๕ต^๕เ^๕็น^๕ท^๕าง^๕ำ^๕น^๕
 การ^๕เม^๕ือ^๕ง^๕ก^๕ัน^๕อ^๕ย^๕าง^๕มา^๕ก^๕ม^๕า^๕ย^๕ บ^๕ท^๕ส^๕ร^๕ุ^๕ป^๕ก^๕ี^๕คือ^๕แ^๕ผน^๕การ^๕จะ^๕ต^๕อง^๕
 เป^๕ล^๕ี^๕ย^๕น^๕แ^๕ล^๕ง^๕การ^๕ป^๕ก^๕ร^๕อง^๕ของ^๕ไ^๕ท^๕ย^๕เส^๕ีย^๕ไ^๕ห^๕เ^๕ ร^๕ื่อง^๕ร^๕าว^๕
 ค^๕ว^๕ม^๕ค^๕ิ^๕ต^๕เหล^๕่า^๕น^๕ ต^๕อน^๕น^๕น^๕เก^๕ือ^๕บ^๕จะ^๕ถู^๕ก^๕เ^๕ก^๕อ^๕ั^๕ร^๕า^๕ช^๕ทุ^๕ก^๕ไ^๕ท^๕ย^๕

เล่นงานเอา เพราะบุคคลเหล่านี้ อาทิ นายปรีดี นาย
ประยูร ภมรมนตรี ร.ท. แปลกฯ และนายทอง อภัยวงศ์
ต่างมีหัวปฏิวัติกันทั้งนั้น

เมื่อเรียนวิชาปืนใหญ่สำเร็จแล้ว ร.ท. แปลกฯ ก็
เดินทางกลับปีตุลุมปี-ประเทศไทย และในเวลาต่อมา
ไม่นานก็ได้ยศเป็น ร.อ. และพันตรีพร้อมกับบรรดาศักดิ์
“หลวงพิบูลสงคราม” ซึ่งเป็นเวลาไล่เลี่ยกัน

หัวเลี้ยวหัวต่อชีวิตการทหารของพันตรีหลวงพิบูล
ระยะหลังนี้ ได้โค้งเข้าสู่ชีวิตการเมืองแล้ว เพราะเมื่อ
นายปรีดี พนมยงค์ เดินทางกลับพร้อมกับนักเรียนไทย
รุ่นนั้น ต่างได้รับหน้าที่การงานเป็นปีกแผ่นแล้ว ก็ไม่
วายคิดเปลี่ยนการปกครองกัน ทั้งนี้ ได้มีการนัดแนะ
ประชุมลับกันอยู่เสมอ ทั้งที่ทางฝ่ายเจ้านายชั้นผู้ใหญ่
ขณะนั้นก็ได้ระแคะระคายแต่ไม่มีใครคิดว่าพวกเด็กหนุ่ม
เหล่านี้จะกล้าเสี่ยงต่ออาชญากรรมตายได้ เพราะสมัยนั้น
เป็นสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ช่างไม่ผิดกับคำพระที่
สอนไว้เลยว่า “ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาท เป็น
ทางแห่งความตาย”

ทำการปฏิวัติ-คณะราษฎร

การปฏิวัติคณะนักเรียนไทยตั้ง กล่าวแล้ว ครั้งแรก
กำหนดกันจะลงมือเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๔๗๕ อันเป็น
วันกระทำพิธีเปิดสะพานพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แต่ได้มี
การถกเถียงกันจนไม่เป็นที่ตกลงพร้อมใจกันได้ แผน
การชั้นสองจึงเริ่มกันใหม่ โดยได้ถือเอารุ่งอรุณวันที่
๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นวันลงมือ เพราะในหลวง
ตอนนั้นประทับอยู่ ณ พระราชวังไกลกังวลหัวหิน พอที่
บุคคลชั้นแนวหน้าขณะนั้น ทางฝ่ายทหารได้แก่
พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้าผู้บัญชาการ
ฝ่ายทหาร และมีพันตรีหลวงพิบูลสงครามเป็นมือขวา
ทางฝ่ายพลเรือนมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าความ
จริงแล้วการคบคิดของบุคคลเหล่านี้ทางเจ้านายชั้นผู้ใหญ่
เช่น กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ เสนาบดีกระทรวง
มหาดไทยขณะนั้นก็ทรงทราบดี แต่คิดไปว่า พันเอก
พระยาพหลฯ จเรทหารปืนใหญ่คงมีความรู้ความสามารถ
แพ้พลโทพระยาสิทธิราชเดโชชัยเสนาบดีกลาโหมมากทั้งนี้

เพราะท่านผู้ซึ่งคุมทหารทั่วประเทศไว้อยู่ในกำมือ อย่าง
ดี คงจะไม่มีใครภายนอกที่ตำแหน่งด้อยกว่ามาคิดแบ่ง
แยกกำลังทางทหารทั้ง บก เรือ อากาศ ออกได้

หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ อาทิ ศรีกรุง และกรุงเทพ ฯ
เดลิเมล์ ได้ลงข่าวการปฏิวัติของคณะราษฎร มีใจความ
ดังนี้ “.....ครั้นพอได้กำหนดนัด พ.อ. พระยาพหล
พยุหเสนา, พ.อ. พระยาฤทธิอาคเนย์ พ.อ. พระยา
ทรงสุรเดช และ พ.ท. พระประศาสน์พิทยายุทธ, ใน
เครื่องแบบสนามอาวุธครบมือ พร้อมด้วยกำลังทหาร
อันมีนักเรียนนายร้อยเป็นส่วนใหญ่ ก็เคลื่อนย้ายมาจาก
ที่ตั้งปกติ มาชุมนุมพลรวมกำลังกันอยู่ที่หน้าพระลาน
พระบรมรูปทรงม้า.....เวลา ๕.๐๐ น. ของวันที่ ๒๔
มิถุนายน กำลังทหารบกทหารเรือที่อยู่ภายใต้บังคับ
บัญชาของฝ่ายทหาร อันมี พ.ท. หลวงพิบูลสงคราม
น.ท. หลวงสินธุสงครามชัย ร.น. น.ต. หลวงนิเทศกลกิจ
ร.น. น.ต. หลวงศุภชลาศัย ร.น. และบุคคลอื่น ๆ ก็มา
ยังจุดนัดหมายโดยพร้อมเพรียงกันพร้อม ด้วย กำลังอาวุธ
เต็มอัตราศึก.....ต่อจากนั้นก็คุมกำลังไปทำการจับกุมบุคคล

คลสำคัญต่าง ๆ ของประเทศ อันมีเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ตลอดจนเชื้อ พระวงศ์ องค์สำคัญ กับ เสนาธิการทหารทั้งสามกองทัพอ.....การที่คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินท่านนั้น อันเป็นการปกครองที่เรียกว่าแบบ “ประชาธิปไตย” คือมีราษฎรเข้าบริหารแผ่นดินด้วย โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ.....”

ท่านเองบรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และพระบรมวงศานุวงศ์ก็ยอมรับฟังโดยคุณนิยภาพ

หลัก ๖ ประการของคณะราษฎร

พ.อ.พระยาพหลฯได้ย้าถึงเจตนาอันสำคัญของคณะราษฎรครั้งแล้วครั้งเล่า โดยได้กำหนดหลักสำคัญไว้ ๖ ประการดังนี้

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้มีการประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

๓. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร ใน

ทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำจะวางโครงการเศรษฐกิจของชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอคอย

๔. จะต้องให้ราษฎรมีสติธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่)

๕. จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

๖. จะต้องให้การศึกษาแก่ราษฎรเต็มที่

ต่อมาได้มีการประชุมกันครั้งแรก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม โดยจัดวางระเบียบการดำเนินงานระหว่างสมัยเก่าต่อสมัยใหม่ ทั้งได้จัดแบ่งเป็น ๔ ฝ่าย อย่างนี้

๑. คณะปฏิวัติฝ่ายทหารบก

๑. พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา

๒. พ.อ. พระยาทรงสุรเดช

๓. พระยาฤทธิอาคเนย์

๔. พ.ท. พระประศาสน์พิทยายุทธ

๕. พ.ท. พระເຍມໃຈหาญ

๖. พ.ต. หลวงพิบูลสงคราม

๒. ฝ่ายทหารเรือ

๑. พลเรือตรีพระยาปริชากลยุทธ
๒. พลเรือตรีพระยาศรยุทธเสนี
๓. น.ต. หลวงสินธุสงครามชัย

๓. คณะปฏิวัติฝ่ายราษฎร

๑. หลวงประดิษฐ์มนูธรรม
๒. นายชิม วีระไวทยะ (ผู้จัดรายงาน)

๔. ฝ่ายเสนาบดี

๑. กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ
๒. พระองค์เจ้าศุภโยคเกษม เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ฯลฯ
๓. พระยาศรวิศาลวาจา ปลัดทูลฉลองกระทรวงการต่างประเทศ

ต่อจากนี้ก็มิได้มีการประชุมกันตามกำหนด กระทั่งมีการลงมติคัดเลือกกรรมการคณะราษฎร หรือคณะรัฐมนตรีกันตั้งกล่าวไว้เบื้องต้นแล้ว

อาชญากรรมสงคราม

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นับได้ว่าเป็นอัจฉริยบุคคลที่เกิดมาเพื่อการเมืองโดยแท้ โดยเฉพาะท่านเองเป็นคนที่ทำงานดีมาก แต่เหตุที่ท่านเป็นคนชอบเกรงใจคนอื่น แม้กระทั่งลูกน้อง ดังนั้นพวกบริวารเหล่านั้นจึงอาศัยบารมีของท่านที่ใคร ๆ ต่างเคารพนับถืออยู่เอาไปเที่ยวตะโกนโพนทนา เพื่อประโยชน์ส่วนตัว และก็ทำระยำนานาประการจนเป็นที่น่าอัปยศขายหน้าอย่างมาก แม้ปัจจุบันนี้ท่านจอมพล ป. จะต้องระเหวเรว๋อนไปรอนแรมอยู่ต่างประเทศก็ตาม ประชาชนชาวไทย และข้าราชการ ส่วนมากก็ยังเคารพ นับถือท่าน อยู่จะว่าไปแล้ว การที่ท่านต้องถึงกับบัลลังก์พังทลายไปคราวนี้ ก็เพราะบริวารแท้ ๆ แต่ท่านเองก็อาจจะรู้อยู่เต็มอก เนื่องจากความเกรงใจตัวเองจึงต้องเป็นเช่นนั้น

บุคคลที่นับว่าเป็นยอด ซึ่งเกิดมาเป็นคู่บารมีของ
จอมพล ป. ก็ไม่มีใครนอกจากท่านผู้หญิงละเอียด ฯ
ศรีภรรยาผู้ทุกข์ยากของท่านเอง ท่านผู้หญิงละเอียด
เป็นกุลสตรีที่ท่านนับถือ มีกิริยาวาจา อากัปกริยาน่ารัก
น่าเอ็นดูแก่บุคคลผู้พบเห็นอยู่ทั่วไป ยิ่งจอมพล ป.
แล้วใครเห็นใครก็ทักทายยิ้มแย้ม มืออ่อน เห็นใครไม่
ว่าชาวนา ยกมือไหว้ไม่เลือนหน้า อากัปกริยาอย่าง
ที่ผูกพันจิตใจบุคคลที่พบปะสนทนาท่านทุก ๆ คนไม่ลืม
เลย

วิกฤตการณ์เมืองบันปลาย สงครามโลกครั้งที่ ๒
ทำให้วิถีชีวิตการเมืองของจอมพล ป. ต้องถึงกาลอวสาน
ฉับพลันเพราะสงครามหน้าสีวหน้าขวาน เพื่อเป็นไป
ตามวิถีรัฐธรรมนูญ เมื่อคณะรัฐบาลแพ้คะแนนเสียงใน
ในสภาผู้แทน ฯ คณะรัฐมนตรีของท่านจอมพล จึงต้อง
ยกโขยงลาออก ทั้งนี้เพื่อดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของ
รัฐธรรมนูญของประเทศ

การแพ้สงครามครั้งนั้น ในฐานะที่ไทยเป็นภาคี
ร่วมรุกรบกับญี่ปุ่นต่อสู้กับฝ่ายสัมพันธมิตร มีอเมริกา
อังกฤษและฝรั่งเศสเป็นต้น ไทยจำเป็นต้องเป็นฝ่ายแพ้
สงครามด้วยการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ มี ม.ร.ว. เสนีย์
 ปราโมช ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดผลทางการเมือง
จึงได้ประกาศ พ.ร.บ. อาชญากรสงคราม พ.ศ.
๒๔๘๘ ออกมาและได้ออกประกาศใช้บังคับในราชกิจ-
จานุเบกษา ฉบับที่ ๓๘ ประจำวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๘
เพื่อใช้พิจารณาเอาความผิดแก่ผู้เป็นอาชญากรสงคราม

พ.ร.บ. อาชญากรสงครามนี้ บัญญัติว่าให้รัฐบาล
จัดตั้งกรรมการขึ้น ๑๕ นาย มีหน้าที่สอบสวนและจับ
กุมดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหว่าเป็นอาชญากรสงคราม ประ
ธานกรรมการคณะนี้ได้แก่นายสงวน ตุลารักษ์

หลังจากที่ พ.ร.บ. อาชญากรสงครามได้คลอดออก
มาเพียง ๕ วันเจ้าหน้าที่ก็ดำเนินจับบุคคลผู้เป็นอาชญา-
กรสงครามทันที บุคคลแรกที่ถูกจับกุมได้แก่จอมพล ป.

๓ นักการเมือง ฯ

๒๒๕

พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรียันนั้น พร้อมทั้ง
บริวารอันมี พลเอกมังกร พรหมโยธี อดีตแม่ทัพ
บูรพา พลโทเสรี เรืองฤทธิ์ รองแม่ทัพบูรพา พระ
สารสาสน์พลขันธ์ พลโทประยูร ภมรมนตรี เจ้ากรมยุ
วชนทหารบก พระราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พัธโน
ทัยผู้ให้กำเนิดวิทยุนายมัน-นายคง ที่มีประชาชนฟังกัน
ติงอมนงมสมัยนั้น

- ๑ -

ชีวิตในตาราง

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้จับกุมตัวนักอาชญากรสงครามแล้ว
ก็นำไปฝากขังไว้ที่สันติบาล จอมพล ป. ก่อนข้าง
เคราะห์ร้ายคือ ถูกนำไปขังไว้ห้องเดียวกับห้องที่นาย
วนิชย์ ปานะนนท์ เคยผูกคอตาย ท่านนี้มิใช่ใครเลย
เป็นรัฐมนตรีร่วมคณะจอมพล ป. มาก่อน แต่มีหัวสั
มันต์เป็นมิตรสนิทของญี่ปุ่น

จอมพล ป. เคยถูกย้ายไปขังที่ศาลาแดง (สถานที่
ตำรวจลุมพินีปัจจุบัน) โดยเหตุที่อยู่ว่างเปล่าเปลี่ยว

จอมพล ป. ต้องอาศัยอ่านหนังสือทางพระพุทธศาสนา
อาทิ นิบาตชาดก และธรรมบทต่าง ๆ เป็นสัพ พ. เล่ม
เมื่อมีแต่เพื่อนใจไม่มีเพื่อนคุยด้วย เจ้าหน้าที่ก็เห็นใจ
จึงอนุญาตให้นายสังข์ พัทธโนทัย ไปคุมขังรวมอยู่เป็น
เพื่อนคุยด้วย

ห้องขังจอมพล ป. ที่ศาลาแดงนั้นนับว่าดีที่สุดใน
บรรดาห้องขังที่เป็นอาชญากรสงครามด้วยกัน กว้าง ๖
เมตรยาว ๘ เมตร ซึ่งกำหนดคูก็กว้างใหญ่พอๆ แต่ที่
เสียอยู่ประการหนึ่งก็คือ กลิ่นขังๆ ห้องขังมีกลิ่นแรง
มาก เพราะมีน้ำเฉอะแฉะ ถังส้วมไม่มีฝาปิด ห้องขัง
แม้จะเป็นมุ้งลวดแต่ก็มีรอยขาดโหว่รูโตะ ๆ ยุงได้เข้าไป
รบกวนอยู่ตลอดเวลา นอนไม่ค่อยจะหลับเลย แถมยังมี
สารวัตรทหารเดินตรวจยามเกะกะ เสียงรบกวนทั้งนี้

หยุด

มิ่งมิตรภรรยา

ระหว่างที่ถูกคุมขังไว้ที่ศาลาแดงนี้ บุคคลที่คอย
มาปรนนิบัติไม่ว่างเว้นแต่ละวันก็คือ ศรีภรรยาของท่าน
จอมพล ป. เอง คือท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม
คือเอาอาหารมาส่งไม่ขาดวันละ ๓ เวลา แม้จอมพลจะ
ขอร้องว่าให้มาส่งเพียง ๒ เวลา แต่ท่านผู้หญิงหายิน
ยอมไม่ เจ้าหน้าที่ควบคุมก็ไม่ค่อยจะเข้มงวดนัก มักจะ
ปล่อยให้ท่านผู้หญิงเข้าไปใกล้จอมพล ป. บ่อยครั้ง ภาพ
ประทับใจทุกคนที่ได้พบเห็นก็คือ เมื่อถึงเวลากลับบ้าน
ท่านผู้หญิง เอลียดจะ ขออนุญาต ดำรงเข้า ไปกราบเท้า
จอมพล ป. ผู้สามีทุกครั้งไม่ว่าเช้า-บ่าย-เย็น พร้อมกับ
ลูกสาวคนเล็กคือรัชนิภาเมื่อติดตามแม่ไปเยี่ยมพ่อด้วย

กุลสตรีจะมีศรีสง่าก็เพราะสามี ดังนั้นท่านผู้หญิง
ละเอียดจึงเป็นภรรยาที่จอมพล ป. กล่าวยกย่องมิได้ขาด
ถ้าหากันตามรูปร่างลักษณะแล้ว ท่านผู้หญิงก็ไม่ใช่สวย

เลิศเลอโฉมกว่าสตรีอื่น แต่อาศัยที่ว่าเป็นกุลสตรีที่มีมารยาทเรียบร้อย อากัปกริยาอ่อนหวานพูดจาไพเราะยิ้มแย้มอ่อนหวาน-อ่อนโยนต่อทุกๆ คน ที่เข้าไปพบปะอย่างไม่ถือเนื้อถือตัว แม้ขณะที่ท่านจอมพล ป. จำต้องนิราศจากเมืองไทยไปอยู่ดินแดนอาทิตย์อุทัย ก็ไม่ทำให้ท่านผู้หญิงห่างเหินสามีได้ จึงนับได้ว่าภรรยาอย่างนี้หาใน ๑ ของ ๑๐๐ นั้นยากเต็มทนในสมัยปัจจุบัน

- ๓ -

วาระแรกของนักอาชญากร

เมื่อจอมพล ป. และคณะนักอาชญากรที่ถูกจับกุมขังไว้ราว ๓-๔ เดือน เพื่อรอการลงโทษตาม พ.ร.บ. อาชญากรสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้นก็ถึงวาระส่งฟ้องวันนั้นที่ศาลอาญามีประชาชนมามุ่งดูกันแน่นหนา มิใช่อื่นไกล ต่างอยากรจะมา ดูหน้าตัวอาชญากร สงคราม หมายเลข ๑ ของเมืองไทยเท่านั้นเอง

ขณะที่รถยนต์จอดหน้าศาลอาญา จอมพล ป. อยู่
ในชุดเสื้อแจ็กเกต หลวงเสรีปล่อยนวนเคราะห์รุ่มร่าม
พระสารสาสน์ผัดหน้าเสียนวลผ่อง สวมเสื้อเชิ้ตสีไข่ไก่
พระราชธรรมนิเทศแต่งชุดสากล เตะแหนบตราไก่ติด
ตามตัวนายสังข์ พัทธโนทัย บริวารผู้ซื่อสัตย์ของท่าน
เมื่อศาลออกนั่งบัลลังก์เป็นเวลา ๒ ชั่วโมง เจ้าพนักงาน
ศาลจึงนำคำร้องของศาล ขอให้ศาลอาญาฝากขังลหุโทษ
เป็นเวลา ๑๕ วัน เพื่อรอฟ้อง ครั้นนับได้ว่าจอมพล
ป. ถูกนำไปสอบสวนและถูกส่งลหุโทษเป็นครั้งแรกใน
ชีวิต

ชีวิตในลหุโทษจอมพล ป. กับคณะมิได้รับอนุญาต
ให้อยู่เป็นอิสระแต่อย่างใด นักโทษอื่นเขาอยู่อย่างไร
ก็คงอยู่อย่างเดียวกัน ห้องขังก็แคบด้วยเพียงกว้าง ๑
เมตรยาวเพียง ๔ เมตร พื้นลานซีเมนต์ มีเตียงเล็ก ๒
เตียง ไม่มีมุ้ง มีถังน้ำกิน ๑ ถัง ถังส้วม ๔ ถัง พร้อม
ถังผ้าปัด อาศัยว่าสะอาดก็อย่างเดียว มิฉะนั้นนักโทษคง
แย่งไปตาม ๆ กัน

วาระสุดท้ายในตาราง

ณ ที่ลหุโทษ ท่านจอมพล ป. ได้จารึกลายมือไว้
ริมผนังตึกห้องซังเป็นกลอนมีใจความว่า :-

อันมหาสมุทรแสนสุดล้ำ
ดูเขียวคล้า^ะน้ำกับฟ้า^ะนำ^ะหวัน^ะไหว
แต่ยังไม่เหมือนคุณทุก^ะซาย^ะใจ
ยิ่งแลไปเหลือ^ะระอา^ะฟ้ากับ^ะกรง

ภายในลหุโทษ แพทย์จะมาทำการตรวจโรคและซัง
น้ำหนักนักโทษทุก ๆ คน แม้กระทั่งการหักกายบริหาร
ท่านจอมพล ป. และคณะก็โดนด้วย นับว่าเป็นของ
แปลกที่ตนเคยแต่หักคนอื่นและมียศชนาคนายพลต้องมา
โดนผู้คุมชั้นจัตวา เรียกมาหักขวาหัน-ซ้ายหัน วิ่งรอบๆ
สระนี้ เขาว่าโลกกลม

พอถึงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๔๘๙ ทางราชการมี
คำสั่งปล่อยตัวหลวงพรหมโยธีออกจากลหุโทษ คณะ

กรรมการตาม พ.ร.บ. อาชญากรรมสงคราม อันมีพระยา
อรรถกรมฯ เป็นโจทก์ฟ้องจอมพล ป. กับคณะในวันที่
ที่ ๑๒ มกราคม และศาลนัดไต่สวนสำนวนฟ้อง และ
สืบพยานตามกำหนดวันที่ ๑๖ มกราคม ศกเดียวกัน

ทางจอมพล ป. ได้ตั้งพระมณูภาณวิมลศาสตร์ เป็น
ทนายจำเลย ซึ่งท่านผู้^๕ได้เป็นกรรมการผู้หนึ่งของคณะ
กรรมการตาม พ.ร.บ. อาชญากรรมสงคราม หากแต่ว่า
ได้ชิงลาออกเพราะไม่เห็นพ้องด้วยกับ พ.ร.บ. ฉบับ^๕
ท่านผู้^๕ได้เต็มใจช่วยเหลือจอมพล ป. กับคณะอย่าง
เต็มที่ และเป็นผลสำเร็จด้วย

เช้าวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ นับเป็น
นิมิตประหลาดได้มีนกตัวหนึ่ง คาบดอกไม้สีแดงไม่
ทราบว่ามีมาจากไหน ได้บินผ่านที่จอมพล ป. นั่งแล้ว
ทิ้งดอกไม้มุ่งตรงหน้าจอมพล ป. กับคณะต่างดีใจและ
ต่างพูดกันว่า คงจะเป็นนิมิตอันดีงามของตน พอรุ่ง
เช้าวันที่ ๒๓ วันตัดสิน ศาลฎีกาได้อ่านคำพิพากษาต่อ
หน้าจำเลย มีความสรุปแล้วว่าให้ศาลปล่อยจำเลยทุก ๆ

คน โดยมีสาระสำคัญเพียงว่า พ.ร.บ. อาชญากรสงคราม
นี้ไม่เพียงแต่ขัดกับประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ในข้อ
ที่ว่า กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง เอาความผิดแก้จำเลย
แล้ว ยังขัดต่อรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทยอีกด้วย

จอมพล ป. ทั้งคณะ ฯ ลืมตัวด้วยความดีใจถึง
กับให้ร้องออกมาเสียงดังด้วยความปีติใจยิ่ง ครั้นนั้นนับว่า
เป็นครั้งแรกที่ จอมพล ป. ตกอับ หมครศมีตั้งแต่
แรกเริ่มประเดิมชีวิต เป็นนักการทหารและนักการ
เมืองมา

เกียรติประวัติทางราชการ

เครื่องอิสริยาภรณ์และยศฐานบรรดาศักดิ์ ของ
จอมพล ป. ที่ได้รับพระราชทานมาตั้งแต่แรกจนกระทั่ง
ถึงวาระสุดท้ายชีวิตการเมืองท่านที่นับว่าสำคัญมีดังนี้

๑. วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๔๗๑ ได้รับพระราช
ทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงพิบูลสงคราม พร้อมกับ
ตำแหน่งยศทางทหาร นายพันตรี และได้กราบบังคม
ลาออกจากบรรดาศักดิ์ - หลวง - เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม
๒๔๘๔

๒. วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๔๘๔ ได้รับพระราช
ทานยศจอมพล, จอมพลเรือ, จอมพลอากาศ นับได้
ว่าเป็นบุคคลแรกในสมัยประชาธิปไตย ที่ได้เป็นจอมพล
สามกองทัพบ

๓. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ของไทยที่สำคัญ ๆ ก็มี
 - ก. เหรียญบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๗
 - ข. เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
 - ค. เหรียญรัตนาภรณ์รัชกาลที่ ๘ ชั้นที่ ๑
 - ง. มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
 - จ. เหรียญรัตนาภรณ์รัชกาลที่ ๘ ชั้นที่ ๑
๔. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ จากต่างประเทศได้แก่
 - ก. เครื่องอิสริยาภรณ์ ดาราภาสดเยอรมัน
 - ข. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เซนต์มอริส-มาซาอิตาลี
 - ค. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตรังค์ครังซ์ เคลา-เลของออนเนอร์ ฝรั่งเศส
 - ง. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เซนต์ไมเกล-เซนต์-เยอร์ชชั้นชั้น ๑ อังกฤษ และเครื่องอิสริยาภรณ์สำคัญชั้นสูง จากต่างประเทศอีกหลายสิบประเทศ

เราควรจะยุติชีวิตส่วนตัวของท่านจอมพล ป. ไว้
 เพียงแค่นี้ ต่อไปจะนำท่านผู้อ่านไปคุยกันถึงปัญหา
 การเมืองและการเปิดฉากการเลือกตั้ง การเปิดเปรสส์
 คอนเฟอเรนส์ ระหว่างพรรคเสรีมนังคศิลา กับ พรรค
 ประชาธิปัตย์ต่อไป

- ๑ -

จอมพล ป. กลับมาอีก

บ่ายวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๔๙๐ บรรดาหนังสือ
 พิมพ์เกือบทุกฉบับในตลาดเมืองไทยได้พากันหัวข่าวทั่ว
 ว่า “จอมพล ป. จะกลับมาอีก” หรือบางฉบับมีหัวข่าวว่า
 “จอมพล ป. จะกลับมาเล่นการเมือง “หรือ” จอมพล ป.
 ยืนยันจะเล่นการเมืองแน่”

ณ บ้านซอยชิดลม เข้าวันที่ ๒๕ มีนาคม มีนัก
 หนังสือพิมพ์มากมายได้มาชุมนุมกันที่บ้านนักการเมืองผู้
 ใหญ่ยิ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเปิดให้สัมภาษณ์

เป็นกรณีพิเศษ โดยแสดงเจตจำนงจะหวนกลับมาเล่น
การเมืองอีกเด็ดขาด เมื่อมีการต้อนรับขับสู้กับบรรดา
นักหนังสือพิมพ์พื่อหอมปากหอมคอแล้ว จอมพล ป.
เจ้าบ่อนก็กล่าวออกมาด้วยเสียงอันหนักแน่นว่า

“เออละคุณ ชื่นต้นตามที่คุณก็ทราบดีอยู่แล้วว่า
เคยพูดเมื่อตอนผมลาออกจากการเมืองทุกตำแหน่งคราว
นั้น ผมจะไม่กลับมาอีก แต่ผมออกจากวงการเมืองไป
แล้วผมก็ถูกตำหนิเป็นธรรมดาของการเป็นปฏิปักษ์ใน
การเมืองฝ่ายปฏิปักษ์หรือฝ่ายตรงข้าม ซึ่งผมไม่ยอ
ว่าศัตรู แต่สำหรับเมืองไทยมักถือว่าผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่
กันนั้นเป็นศัตรู เมื่อฝ่ายตรงข้ามกับผมต้องการจะกีด
กันผม เขาต้องการค่าผมให้จมลงไปเลย เพื่อความแน
ใจว่าผมจะไม่กลับมาเล่นการเมืองอีก ผมจึงให้คำปฏิ
ญาณลงในหน้าหนังสือพิมพ์ว่าจะไม่ขอเกี่ยวข้องกับการ
เมืองอีกแล้ว เพื่อเขาจะลดการค่าผมลงไปบ้าง อันที่
จริงผมปลงใจเลิกจริง ๆ ตำแหน่งอะไรผมก็ลาออกไป

หมดแล้ว แต่เขาก็ไม่ขายค่าผม เขาค่าผมเรื่อยมาเป็นเวลา ๓ ปี เขาอาจจะไม่แน่ใจว่าผมจะไม่กลับมาอีกก็ได้ ตลอดเวลาสามปีนั้น ผมทนถูกค่าไม่ได้หยุคหย่อนจะขาดระยะไปบ้างเป็นระยะ ๆ เท่านั้น เมื่อเร็ว ๆ นี้เขาเริ่มค่าผมด้วยเรื่องเงิน ๘๓ ล้านบาท เขาค่าผมเอาเงินไปใช้ฟุ่มเฟือยเป็นส่วนตัว และอะไร ๆ อีกหลายอย่าง ผมทนให้ค่ามา ๓ ปีแล้ว เมื่อไม่รู้จักเลิกแล้วกันไปเสียที ผมก็คิดว่า ควรจะรีวิวงานที่ผมทำมาแล้วแสดงต่อประชาชนเสียบ้างให้ประชาชนวินิจฉัยว่า งานของผมบกพร่องเสียหายอย่างไร ไม่ใช่ให้เขาค่าเอา แต่การรีวิวงานที่แล้วมาผมต้องมีหลักฐาน เพราะเหตุนี้แหละผมจึงตัดสินใจกลับมาเล่นการเมืองอีก แม้ว่าผมจะต้องเสียสัจย์และพวกที่จะแคลซ์ (Clash) กระแทกกับผมก็เห็นจะเป็นพวกเสรีไทยนั้นแหละมากแต่ถ้าจะเกิดการกระทบกันจริง ผมก็จะปล่อยเป็นหน้าที่ของประชาชนเขาตัดสินกันเอง."

นี่เป็นส่วนหนึ่งของการให้สัมภาษณ์ นักหนังสือพิมพ์ในวันที่ ๒๙ มีนาคม ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ถ้าจะพูดความจริงกันแล้ว จอมพล ป. อาจจะคิดเลิกไป
 ยุ้งเกี่ยวกับการเมืองอย่างแท้จริง แต่จอมพลคนเดียวก็
 คงไม่คิดกลับมาเล่นการเมืองอีกเป็นแน่ หากมีบุคคล
 ภายนอกมายุยงปลุกหลังจอมพล ป. ให้ออกหน้าแล้ว
 ไปรยพืชผลตามรอยเท้าจอมพล ป. เท่านั้น บุคคลอีก
 ท่านหนึ่งที่นับว่ามีอิทธิพลมากที่สุด ถึงกับสามารถจูงใจ
 จอมพล ป. ให้หันมาเล่นการเมืองอีกครั้งหนึ่งก็คือ จอม
 พลผิน ชุณหะวัณ กับพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์
 เพราะบุคคลทั้งสองนี้ นับจากหลังสงครามโลกครั้งที่
 สองแล้ว ถูกพวกเสรีไทยมีคำสั่งปลดออกจากราชการ
 อย่างไม่เป็นธรรม ปลอຍให้เดินนับไม้หมอนมาจาก
 เมืองเหนือสู่กรุงเทพฯ ฯ

สำหรับท่าน จอมพลผินนับว่าเคยไปฟังเทศน์ตาม
 วัดบางขุนพรหมบ่อย ๆ พูดถึงการเมืองคราวไรเป็นน้ำ
 ตาร่วงเผาะ จนบรรดานักหนังสือพิมพ์ในเมืองไทย
 ชนนานนามให้ท่านว่า “จอมพลเจ้าน้ำตา” ไป

จริงอยู่ จอมพล ป. กลับมาอีกแต่การมาครั้งแรกของท่าน มาแบบเสียตะลุยกั้นสิ่ง มาแบบเงียบ ๆ แต่ไม่ยอมถอดเขี้ยวถอดเล็บอย่างที่เคยพูดไว้จริง การมาคราวนี้ได้ใช้วิธีการปิดหน้าฉาก โดยมอบให้ นายควง อภัยวงศ์ เป็นตัวตลกออกหน้าเวที (เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล) ไปพลาถ ๆ ก่อน และไม่วายให้ลูกน้องวางเพลิง (ท่า) คณะรัฐบาลนายควง ไม่เว้นแต่ละวัน เดียวก็เรื่องค่าครองชีพสูงลิ่วบ้าง เดียวก็เรื่องกรรมกรว่างงานบ้างจิปาตะ จนกระทั่งมีประชาชนต่าง ๆ พวกกันเกลียดชังรัฐบาลนายควงไปตาม ๆ กัน ครั้นแล้วเปลวปฏิวัติก็เริ่มคุกรุ่นขึ้น เพื่อให้เรื่องการปฏิวัติของจอมพล ป. ครึ่งนี้แจ่มกระจ่าง จะขอนำเอาบทความของ “นาถ มานพ” ที่เขียนลงในไทยสัปดาห์ “หนังสือรายสัปดาห์ชั้นนำของตลาดเมืองไทยฉบับหนึ่ง ปี พ.ศ. ๒๔๙๐ มีใจความอย่างนี้

“.....วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๕.....ตกในตอนบ่ายวันนั้นเอง ขณะที่กระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นศูนย์

กลางของการ รัฐประหารกำลัง คลาคลำไป ด้วยนายทหาร
 ชั้นผู้ใหญ่และผู้น้อย ที่ก่อการรัฐประหาร ตลอดจน
 บรรดาผู้แทนนักหนังสือพิมพ์ ที่ไปรอสืบข่าวคืบหน้า
 อยู่ชั้นล่างนั้น ก็ปรากฏว่าร่างผอมหย่องกรอดของนาย
 ควง อกัยวงศ์ และชายคนผิวคล้ำค่อนข้างเล็ก นายสอ
 เสรษฐบุตร์ เดินผ่านแนวตรวจตราของเจ้าหน้าที่ทหาร
 เป็นชั้น ๆ ขึ้นไปบนที่ประชุมใหญ่ของกระทรวงกลา
 โหม นายควงมายังกองบัญชาใหญ่ของรัฐประหารครั้ง
 นี้ มิใช่จะต้องการมาแสดงความยินดี ที่พวกคณะรัฐ
 ประหารสามารถจัดรัฐบาลของหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ซึ่ง
 อยู่ภายใต้อิทธิพลของนายปรีดี พนมยงค์ ลงเสียได้
 หากมาในฐานะที่คณะรัฐประหารได้เอา “ราชรถ” ไป
 เกยให้มา “ช่วย” กันเป็นนายกรัฐมนตรีกันเสียหน่อย
 โดยไม่รู้สีก้าว ส่วนนายสอ เสรษฐบุตร์มาในฐานะนัก
 การเมืองและนักหนังสือพิมพ์ เพราะในขณะนั้นเขาเป็น
 บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ ชื่อ “ลิเบอร์ตี”

ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่เชียร์รัฐประหาร อย่างตรงกันข้ามกับ “บางกอกโพสต์” หนังสือภาษาอังกฤษอีกฉบับหนึ่ง.....”

นี่เป็นตอนหนึ่งที่จอมพล ป. ยังคงเป็นมิตรดีกับนายควง นักเรียน ฝรั่งเศสด้วย กันเมื่อ ครังยัง หนุ่ม แน่น (รายละเอียดตอนสนทนากันตอนนี้ จะขอนำไปกล่าวไว้ในเรื่องชีวิตของนายควง อภัยวงศ์โดยละเอียด) อย่างไรก็ตามชีวิตการเมืองตำแหน่งนายกรัฐมนตรี - ของนายควงต้องหมุนเวียนไปถึง ๔ ครัง ๔ ครา เพราะลมเพชชิงเบื้องหลังการย้ายของบริวารจอมพล ป. ขณะนั้นบั้นให้มีการกระต้างกระเดื่องขึ้น โดยกษัตริย์ให้ม็อันเป็นไปหลายอย่างหลายชนิด เช่นรัฐบาลนายควงไม่สามารถลดค่าครองชีพให้ประชาชนได้อยู่ดีกินดีบ้าง นายควงไม่สามารถควบคุมราคาสินค้าเพื่อประชาชนบ้าง แล้วอะไรจึงปาละ เริ่มสถานการณ์ทางการเมืองวุ่นวายไม่ดีขึ้นแล้วแต่นายควงก็ใจดีสู้เสือตลอดไป ความจริงใจจอมพล ป.

อาจจะไม่คิดเป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้ เพราะเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑ จอมพล ป. แม้จะมีใครชักชวนให้สมัครรับเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ก็ไม่ยอมสมัคร เพราะได้พิจารณาไว้กับนายควงเป็นมั่นเป็นเหมาะแล้ว

พอเมื่อการเลือกตั้งผ่านไป วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ พรรคประชาธิปัตย์ของนายควง อภัยวงศ์ ชนะการเลือกตั้ง จอมพล ป. ก็ได้แสดงความดีใจแล้วส่งความยินดีไปยังนายควงด้วย แล้วไม่ได้ใช้สิทธิพลของรัฐประหาร บีบบังคับคณะรัฐบาลนายควงแต่อย่างใด

ขณะที่นายควงเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใหม่ พร้อมทั้งบริวารอยู่ได้ไม่นานนัก เหตุการณ์ที่นายควงกับคณะรัฐมนตรีของเขา คาคไม่ถึงว่าจะเป็นไปได้ก็อุบัติขึ้นคือปรากฏว่า ๔ ทหารเสือแห่งคณะรัฐประหาร มี พันโทก้าน จำนงภูมิเวท พันเอกศิลปชัย รัตนวราหะ พลตรีสวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ และพันโทละหม้าย อุทยา-

นันทน์ ได้ลากกระบี่และปืนไปเยี่ยมเยือนนายกรัฐมน
ตรีกวถึงบ้านที่หน้าสนามกีฬาแห่งชาติในตอนเช้า เวลา
๓ โมงเช้าของวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๑ พร้อมกับแจ้ง
ให้นายก ฯ คงทราบแทนเป็นของขวัญว่า “คณะรัฐ
ประหารมีความไม่พอใจคณะรัฐบาลนี้เป็นอย่างยิ่ง จึง
ได้ประชุมกันมีมติ ขอให้รัฐบาลนี้กราบถวายบังคมลา
ออกไปภายใน ๒๔ ชั่วโมง.....”

แต่นายคงไม่เชื่อว่าการที่ ๔ นายทหารเสีมา
เยี่ยมเยือนครั้ง^๕จะมาพูด^๖เป็นทางการ หรือเป็นความ
ประสงค์อันแท้จริงของคณะรัฐประหาร จนกระทั่งเวลา
บ่าย เวลา ๑๔.๐๐ น. ของวันเดียวกันนั้นเอง คราว
นี้บุคคลผู้ยิ่งใหญ่ของคณะรัฐประหารมา เยี่ยมและยืนยัน
เป็นหลักฐานอีกครั้งหนึ่ง นายคงจึงโทรศัพท์เรียกคณะ
รัฐบาลของเขาทั้งหมดมาที่บ้าน และประชุมกันว่าจะเอา
อย่างไรกันแน่ คณะรัฐมนตรีทุกคนลงมติให้นายคง
ถวายบังคมลาออกได้ตามมติของคณะรัฐประหาร ด้วย

เหตุ^{นี้}นายควงจึงถวายบังคมลาออก เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๔๙๑ การเป็นนายกรัฐมนตรีคราวนี้ของเขามีระยะเพียงเดือนเศษ ๆ

รุ่ง^{ขึ้น}วันที่ ๑๐ เมษายน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเคยให้สัญญากับนายควงเพื่อนนักเรียนฝรั่ง เสดด้วยกัน มีอันเป็นหน้ามือเป็นหลังมือ แม้นายสอ เศรษฐบุตร ก็ได้ยื่นคำมั่นสัญญาที่จอมพลป.ให้สัญญากับนายควงไว้ ตนไม่ต้องการมีอำนาจทางการเมืองอีกเด็ดขาด บัด^{นี้}จอมพล ป. กลับรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจากคณะรัฐประหารอย่างหน้าขึ้นตาบาน พร้อมกับมีประกาศของรัฐบาลว่า “จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยเห็นว่าเป็นผู้เหมาะสมและสมควรไว้วางพระราชหฤทัย.....”

นับแต่วัน^{นั้น}เป็นต้นมา จอมพล ป. ผู้ไม่ปราถนาจะมีอำนาจทางการเมือง เมื่อเกิดรัฐประหารครั้งแรกก็กลายเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลชุด^{นั้น} ครอบงำอยู่

ประหารจากคณะทหารตั้งตกเก้าอี้ไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าหนีไปซ่อนตัวอยู่ที่ญี่ปุ่นตราบเท้าปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ตาม จอมพล ป. หาได้เชื่อแน่ว่าบรรดาทหารหนุ่มทั้งหลายจะกล้าเล่นกับเสือเผ่นลายครามเจ้าตำรา “เทคนิครัฐประหาร” อย่างท่านได้ เหตุการณ์คาดไม่ถึง.....จอมพล ป. ผู้นิราศ.....ก็ได้เป็นไปแล้ว ?

จอมพล ป. ผู้นิราศ

“ประวัติศาสตร์ย่อมชำระรอยของมันเอง” ข้อความนี้ นักประวัติศาสตร์โลกคนหนึ่งได้กล่าวไว้นานมาแล้ว และมาโดนเข้ากับชีวิตการเมืองของจอมพล ป. เสียเอง ครึ่งหนึ่งเมื่อจอมพล ป. หวลกลับมาใช้อำนาจการเมืองอีกครั้งหนึ่งเมื่อปี ๒๔๙๑ นั้น เขาเองเคยประกาศก้องจากกองบัญชาการคณะรัฐประหารโดยเร็ว

บัดนี้ภาพและเสียงนั้นยังคง กึกก้องที่ โสตของเสือรัฐประหารน้อย เหตุการณ์ที่คาดไม่ถึงว่าประวัติศาสตร์-รัฐประหารจะชำระรอยของมันเอง ก็อุบัติขึ้น-แก่จอมพล ป. พิบูลสงคราม

เมื่อเวลา ๒๓.๓๐ น. ของวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ เป็นวันที่เลิกล้มความหวังและความทะเยอทะยานของจอมพล ป. กับบริวารเสียสิ้น จอมพล ป. ถึงกับ

สะตุงเฮือก เมื่อได้รับโทรศัพท์บอกอย่างระล่ำระลักว่า
เกิดรัฐประหารขึ้นแล้วขอให้รีบหนี มีทหารพวกหนึ่ง
กำลังจะมาทำการควบคุมตัวท่าน ขอให้รีบหนีด่วน.....”

จอมพล ป. กับผู้ใกล้ชิดอีก ๔ ท่าน มีนายฉายน
วิโรจน์ศิริ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี พล.ต. บุณย์ศักดิ์
วรรณมาศ นายทหารประจำทำเนียบนายกรัฐมนตรี
พ.ต.อ. ชุมพล โลหะชาละ นายตำรวจประจำตัวและ
ร้อยเอกจำเนียร นายทหารคนสนิท ได้ขับวิหคสายฟ้า
คันโปรด พุ่งปราดออกจากทำเนียบอย่างลู่ร่น
จากแหล่ง ผู้ขับก็คือจอมพล ป. นั่นเอง

ก่อนที่จะผ่านถนนเพลินจิตไป จอมพล ป. หวล
ระลึกถึงบ้าน จึงรีบหักพวงมาลัยวิหคสายฟ้าคู่ชีวิตของ
ท่านเข้าซอยชิดลม โดยไม่พูดพล่ามทำเพลง รับสั่งให้
คนใช้ห่อเสื้อผ้าให้ ๒-๓ ห่อ พร้อมกับหยิบปืนกระบอก
สี่แดง ๆ ติดตัวไปด้วย ๒-๓ ปืนติดตัวไปด้วย เมื่อได้
อะไร ๆ พอใจแล้ว จอมพล ป. ก็เปลี่ยนรถคู่ชีพมานั่งซี
ตรองสีไข่ไก่ ขับมุ่งสู่ถนนใหญ่ตรงไปกรุงเทพฯ สมุทร
ปราการ

“เราจะไปที่ไหนกันดี” “สัทธิบชี.....”

เบื้องหลัง, เวลาหวุดหวิดกัน ทหารที่ถูกสั่งมาให้เชิญตัวจอมพล ป. ไปยังกองบัญชาการกองทัพบก ก็มาถึงที่ทำเนียบรัฐบาล เปลา.....เขาผู้นั้นไม่อยู่เสียแล้ว... ..ไปแล้ว.....จึงพากันกลับไปอย่างผิดหวัง กลับมารายงานตัวต่อผู้บัญชาการตามระเบียบ

จริงอยู่จอมพล ป. ย่อมเป็นบุคคลหมายเลขหนึ่ง ที่ทางรัฐประหารชุดนี้ต้องการ และทุกคนที่ติดตามจอมพล ป. มาในรถคันเดียวกันขณะนั้น ต่างพลีชีวิตเพื่อจอมพล ป. เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร.อ. จำเนียร ในมือกระชับแมตสันไว้นั่น มิตรแมื่อย่อมเห็นใจกันได้เมื่อยามทุกข์

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จอมพล ป. จะออกจากพระนคร เขาได้บึ่งรถคู่ชีพเข้าไปยังบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งมิใช่บ้านของใคร เพื่อนำเงินจำนวนหนึ่งติดมือไปด้วย บ้านหลังนี้คือบ้านลูกเขยของท่านเอง รถสี่ตรองสี่ไซ้ไก่อ

๓ นักการเมือง ฯ

๒๔๕

คู่ชีพเร่งความเร็วเกือบล่อไม่กระทบกับพื้นถนน ๕ ๕
เพื่อให้ออกพ้นเขตพระนคร บ่อยครั้งทจ่อมพลพา ๕ ๕
เพราะมีรถคันใหญ่ ๆ วิ่งผ่านไปบ้าง สวนมาบ้าง แต่
โดยมากเป็นรถบรรทุก หากมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ก็หมายความว่า
เกมชีวิตของบุรุษของนักการเมืองผู้ต้องถึง ๕ ๕
อวสาน อาศัยชั้นเชิงชั้นบรรณลายคราม จึงนำรถคู่ชีพ
ไปได้อย่างปลอดภัย และพ้นสะพานเทพหัสดินที่แม่น้ำ
น้ำบางปะกง อันนับได้แล้วว่า บริวารที่อยู่ในรถต่าง
โล่งออกไปตามกัน บัดนี้ชีวิตได้ย่างเข้าสู่ภาวะหนึ่งแล้ว
ใครขวางหน้าก็หมายความว่าแลกชีวิตกันเท่านั้น เพราะ
ร.อ. จำเนียร นายทหารคนสนิทพร้อมเสมอที่จะฝ่า
ชีวิตไปให้ได้อย่างเดียวเท่านั้น

พอเที่ยงคืนผ่านไป เม็ดพิรุณก็โปรยลงมาอย่าง
ชุ่มฉ่ำ ทำให้ทุกคนในรถพากันสบายใจว่าคงไม่มีใคร
ติดตามมาอีกแล้ว จุดหมายแรกที่จ่อมพล ป. กำหนด
ไว้ก็คือจะต้องไปพบพลเรือจัตวา ประสงค์ พิบูลสงคราม
เสียก่อน ที่สัทธิปปเพราะลูกชายผู้ เป็นผู้บังคับบัญชา
การนาวิกโยธินอยู่ที่นั่นและถ้าจากนั้น ก็จะมุ่งไปยังตราค

และเขตกัมพูชาต่อไป แต่จนจะถึงสัปดาห์จอมพล ป. กลับเปลี่ยนใจไม่ยอมเข้าไปหาลูกชาย

เกือบจะรุ่งอรุณ หลังจากไม่ได้ไปพบลูกชายที่ สัปดาห์แล้ว จอมพล ป. เห็นว่าขึ้นรถซ้ำอาจจะถูกพวก ปฏิวัติติดตามมาจับตัวก็ได้ แล้วมิต้องการให้ลูกชายมีส่วนพัวพันด้วย จอมพล ป. จึงบึ่งรถซีตรอมคู่ชีพมุ่งตรงดิ่งต่อไป ทุกคนภายในรถไม่มีใครหลับนอนเลย โชว์เฟอร์ คงเป็นจอมพล ป. เช่นเคย ทุกคนต่างอดทนและคราวนี้เองทุกคนได้รู้ดีแล้วว่าการหนีนั้นคนอื่น เขามีความรู้สึกละอย่างไร หนีถูกจับกุม หนีหายมเกียรติกู้ผู้ชาย หนีตาย นั้นไม่มีใครจะให้คำตอบได้ว่าอะไรกันแน่ คนอื่น ๆ ที่เคยหลบหนีมาแล้วนั้นจะเป็นอย่างคราวนี้หรือไม่ จอมพล ป. เท่านั้น รู้แล้ว ณ บัดนี้

เมื่อรถคู่ชีพมาถึงแหลมมอญ จังหวัดตราดก็รุ่งสางแสงทองขึ้นส่องฟ้าแล้ว รอบ ๆ รถจะมีชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวประมงมารุมกั้นรอบรถ และไม่มี

ใครสักคนเดียวรู้ว่าในรถนั้น เป็นจอมพล ป. เลย เพราะ
 ต่างคิดว่าคงเป็นรถเจ้านาย หรือไม่ก็เป็นคนสำคัญคน
 ใดคนหนึ่งมาทัศนาศรยังเห็น พ.ต.อ. ชุมพล ในเครื่อง
 แบบเต็มยศ และ ร.อ. จำเนียรในเครื่องแบบทหารแล้ว
 ยังเห็นว่าเป็นเจ้านายมาจากกรุงเทพ ฯ เป็นแน่ แต่ไม่
 มีใครคิดว่า จอมพล ป. นี่ นี่ จากการจับกุมจาก
 คณะปฏิวัติมาเลย

จอมพล ป. ในชุดปาล์มสีเทา สวมหมวกสีขาว
 ชุ่มด้วยหยาดน้ำฝน จอดรถไว้ริมทางถนนใกล้ตลาด
 ก้าวลงมาจากรถลงไปซื้อเสื้อฝนมาตัวหนึ่ง มาเพื่อกันฝน
 และปกปิดความหนาว ขณะที่กำลังตกลงซื้อเสื้อฝนอยู่
 นั้น ก็มีอดีตสืบทอทหารกรรมรถรบคนหนึ่ง ซึ่งปัจจุบัน
 เป็นพ่อค้าอยู่ที่นั่นร่วมกับพี่ชายของเขา อดีตสืบทอผู้
 นั้นมาพิจารณาว่าอาคันตุกะที่มาหาซื้อเสื้อฝนนี้ คงเป็น
 คนสำคัญแน่ เพราะท่าทางบุคคลลักษณะบอกว่าเป็น
 ผู้ดี และมีตำแหน่งสูงตงนั้นเขาจึงสะกิดพี่ชายให้ดู

ทันทีนั่นเอง พี่ชายของอดีตสืบทอผู้นั้นจึงผลุนผลัน
 เดินเข้าไปสะกิดนายฉาย วิโรจน์ศิริ พร้อมกับยกมือ

ให้ไว้ เพราะเขาเคยรู้จักมักคุ้นกับนายฉายมาก่อนเป็นอย่างดี เมื่อสมัยอดีตพร้อมนั้นนั้นชายคนนั้นก็ได้แนะนำให้น้องชาย ซึ่งเป็นอดีตสืบทโให้รู้จักกับนายฉายและจอมพล ป. พร้อมกับเล่าสถานการณ์ให้ฟังโดยตลอด

อดีตสืบทโผู้นี้มีนามว่า สืบทโประมวล คำมะลิ เมื่อทราบเหตุการณ์ดังนั้นจึงตกลงหาทาง เพื่อช่วยเหลือจอมพล ป. ให้หลบหนีไปได้อย่างปลอดภัย เพราะเขาเองเป็นคนพื้นเมืองถิ่นนั้น และย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองว่าต้องรู้ทางหนีที่ไล่ได้ดี

แผนการแรก อดีตสืบทโได้แนะนำให้จอมพล ป. หลบซ่อนตัวตามบ้านแถบนั้นก่อน แต่นายฉาย วิโรจน์ศิริบอกว่ ขอให้หาทางหลบออกนอกเขตไทยก็แล้วกัน ขณะที่นายฉายกับพี่เชยและสืบทโ กำลังปรึกษาหาทางอยู่นั้น จอมพล ป. ในเสื้อคลุมกันฝนได้ยื่นแอบอยู่ใต้ต้นมะพร้าว กระซิบขึ้นเมตสันไว้แนบแน่นสนิท โดย

เอามาจาก ร.อ. จำเียร บัดนี้เขาเป็นคนถือมันเองเสียแล้ว ตอนนั้นหากมีใครพรวดพลาดเข้าไปใกล้ตัวเขาก็นับว่า^๗เป็นคราวเคราะห์ร้ายเต็มขาด เพราะดวงตาของเขาขณะนั้นลูกโพลงลอกแลกไม่ไว้ใจใครทั้งนั้น เมื่อเห็นว่านายฉวยพูดจากับอดีตสิบโทล่าช้าไม่ทันกาล จอมพล ป. จึงพรวดพราดออกมา แนะนำขอให้^๘นำทางเขาหลบหนีออกนอกเขตเข้าสู่เขมรดีกว่า

เมื่อตกลงกันเป็นขั้นสุดท้าย ส.ท. ประมวล ก็เป็นคนนำทาง พอไปถึงริมฝั่งทะเล เขาจึงตกลงเช่าเรือยนต์ลำหนึ่งในราคา ๓๐๐ บาท โดยว่าจ้างให้ไปส่งยังเกาะช้าง และก่อนที่จะลงเรือได้สั่งให้นายฉวยไปซื้อข้าวผัดห่อมาเป็นอุปกรณ์แก้ท้องหิว ระหว่างเดินทางด้วย

คงไม่มีใครคิดว่าจอมพล ป. ซึ่งเวลาก่อนหน้านั้นเคยรับประทานอาหารแต่ชนิดคีเล็ค ไม่น่าจะมาพบกับข้าวห่อ ซึ่งบุคคลสำคัญอย่างเราท่านกินกันไม่สู้จะบ่อย

นักเลย บัดนี้สถานการณ์ได้ทำให้จอมพล ป. ต้องรับ
 ประทานได้และต้องได้อย่างแน่นอนด้วย เมื่อนายฉาย
 กลับไปยังเรือพร้อมกับข้าวห่อและกระตักน้ำแข็ง และ
 โอวัลตินพระรุงพระรังเรียบร้อยแล้ว เรือที่ว่างไว้ก็ออก
 จากฝั่ง มุ่งเกาะช้างต่อไป

นับว่าเป็นที่น่าสังเกต ท่านจอมพล ป. ขณะนั้น
 ใ้ใบหน้าเศร้าสลด เพราะคิดห่วงหน้าห่วงหลัง ไม่ทราบ
 อนาคตว่าชีวิตจะแปรปรวนไปถึงไหนกันแน่ แต่ก็ยัง
 แน่ใจว่าเขาจะต้องปลอดภัย เพราะมีสหยาคุชีพิติดตาม
 ไปด้วยเป็นกำลังใจ สำหรับนายฉาย จอมพล ป. ขอ
 ให้กลับบ้าน แต่นายฉายตามจอมพล ป. ไปจนกว่า
 จอมพล ป. จะถึงที่ปลอดภัยอย่างดียิ่ง ถึงอย่างไร ๆ ก็
 จะไม่ยอมกลับเด็ดขาด ดังนั้นจอมพล ป. จึงยอม และ
 มอบให้พลตรี บุณยรัต เป็นคนนำชีตรองคุชีพกลับ
 พระนคร เพื่อแจ้งให้ทางบ้านทราบข่าวคราวต่อไป

จอมพล ป. แต่เข้ากระทั้งบ่าย ท้องยังไม่แตะต้อง
 ข้าวเลยสักเม็ด นอกจากโอวัลตินที่ติดไป อาจจะเป็น
 เพราะความตื้นตันใจ และความเศร้าสร้อยต่อวิถีชีวิต

การเมืองของตัวเองก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตาม พอบ่ายแล้ว จอมพล ป. ก็พยายามรับประทานข้าวผัดเข้าไปได้ ถึงหนึ่งช้อนหนีจากชีวิตนี้ไม่มีอะไรแน่นอนหรือยกท่าน

เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๐ เวลา ๗.๐๐ น. เรือถึงเกาะช้าง ส.ท. ประมวล ได้ว่าจ้างเรือยนต์ลำใหม่ เพราะลำเก่าเล็กและแรงม้าน้อย อาจจะไม่ปลอดภัยเมื่อเดินไปกลางทะเลกว้าง เรือยนต์ลำที่สองได้นำจอมพล ป. พร้อมทั้งคณะถึงชายแดนกัมพูชาเกือบเวลา ๘ น. เศษ คณะจอมพล ป. ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่กัมพูชาทราบว่าเขาคณะเป็นผลึกการเมืองมา ขอความกรุณาด้วย และได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี ณ ที่ตำนัน

ทางเจ้า หน้าที่ทหาร กัมพูชาที่นั่นได้ รายงานไปยัง พนมเปญให้เจ้านายชั้นสูงทราบ ทางรัฐบาลกัมพูชาได้สั่งเรือรบมารับอย่างสมเกียรติ พร้อมกับพระมหากษัตริย์ กัมพูชาได้ทรงเชิญให้จอมพล ป. และคณะให้ไปพำนักรที่ประทับร้อนทั้งจัดทหารมาอารักขาอย่างดีด้วย

วันรุ่งขึ้นจอมพล ป. ยังได้โทรเลขทางไกลให้ท่านผู้หญิงละเอียดศรีภรรยาออกชีวิต ซึ่งขณะนั้นไปประชุมอยู่ที่เจนีวาให้ทราบข่าว และได้มาพบท่านที่พนมเปญโดยเร็วเพราะจะออกเดินทางไปอเมริกาต่อไป

ปัจจุบัน ภายหลังที่จอมพลพำนักอยู่ที่กัมพูชาไม่นานได้เดินทางไปยังอเมริกาต่อไป มีมหาวิทยาลัยบางแห่งเชิญเป็นอาจารย์ ผู้บรรยายประวัติศาสตร์ประเทศตะวันออกแต่จอมพล ป. ปฏิเสธต่อมาได้เดินทางไปอยู่ญี่ปุ่น และได้เดินทางไปอินเดีย อุปสมบทเป็นภิกษุสงฆ์ที่พุทธคยาอาระหนึ่ง เมื่อลาสิกขาบทแล้วได้เดินทางไปพำนักที่ญี่ปุ่นพร้อมกับท่านผู้หญิงละเอียดอีก

จอมพล ป. กับหนังสือพิมพ์

เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์จอมพล ป. นับว่าเป็นนักการเมืองและนักการทหารท่านหนึ่ง ที่มีความสนใจมิใช่น้อยระหว่างก่อนจะมีกรณีพิพาทกับอินโดจีน ฝรั่งเศส ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ท่านจอมพลเคยเขียนบทความมาอ่านออกอากาศที่สถานีวิทยุศาลาแดง (กรุงเทพฯ) บ่อยครั้ง และที่เขียนมาให้นายมัน-นายคงอ่านปลุกใจประชาชนบ่อยครั้ง

โดยใช้นามปากกาว่า “สามัคคีชัย” และต่อมาเกรงว่าญี่ปุ่นจะจับเคล็ด ลับนามปากกา ได้จึงเปลี่ยน เป็น “สามัคคีไทย” คำพูดของท่านจอมพลมีความคมคาย และเผ็ดร้อนยั่วใจคน ไทยสมัยนั้นให้เกลียด ชังฝรั่งเศสค่อนก่อนจะพูดถึงการหนังสือพิมพ์กับชีวิตของจอมพล ป. จะ

ขอนำเอาคำพูดของคุณสังข์ พัทธโนทัย ที่กล่าวถึงเคล็ดลับวิธีปลุกใจคนไทย ให้ต่อสู้กับฝรั่งรานั้น มาเล่าสู่กันฟังดังนี้

“.....การที่จอมพล ป. คิดรบพุ่งกับฝรั่งเศสในตอนแรก ๆ เกิดตกตะลึงกันมาก เพราะกลัวโรคฝรั่งมันจับกุมมานาน.....แต่โดยที่จอมพลได้ปลุกชาตินิยม และได้แสดงความสามารถเท่าเทียมกับ ฝรั่งเศสไว้หลายประการ ความลังเลต่าง ๆ จึงค่อยหายไปทีละน้อย ท่านจอมพลรู้เคล็ดลับของการทำสงครามเป็นอย่างดี ท่านเห็นว่าจะต้องทำขวัญของประชาชนมันคงเสียก่อน จึงจะดำเนินการทางทหารได้ฉะนั้นท่านจึงให้หลักการโฆษณา นายมัน-นายคงไว้ ๒ ประการคือ

๑. ต้องทำให้ประชาชนในอินโดจีนลุกฮือขึ้น

๒. ต้องทำให้ประชาชน ในประเทศไทยไม่กลัวฝรั่ง และเกิดความเชื่อว่า สามารถรบชนะฝรั่งได้แน่ ๆ.....หลัก ๒ ประการในการโฆษณาที่ท่านจอมพล

มอบหมายให้นายมัน-นายคง ทำก่อนข่าวได้รับผลสม
ความประสงค์ของท่านจอมพล และคณะเสนาธิการทหาร
ในขณะนั้น เพราะประชาชนได้แสดงออกมาให้เห็นทั้ง
ในการเดินขบวน และในการเสียสละทรัพย์สินช่วยกับ
กองทัพอย่างพร้อมเพรียง.....”

ตามที่นำมากล่าว^๕ แสดงว่า ท่านจอมพล ป. เป็น
คนมีวิธีการ และเป็นนักการทหารชั้นเยี่ยม มิฉะนั้น
แล้วท่านคงจะคุม ลูกน้องทำการ ปฏิวัติไม่สำเร็จแน่ ๆ
หนังสือที่ท่านจอมพล ชอบมากที่สุด และ นำมาจากฝรั่ง-
เศสก็คือ “เทคนิคการรัฐประหาร” แต่ภายหลังได้มอบ
ตำราเล่มนี้แก่นายพลตำรวจเอกเผ่า อธิปัตติกรมตำรวจ
สมัยนั้นไป ต่อไป^๕ เป็นวาทะของท่านจอมพล ป. ที่
แสดงถึงความสำคัญของหนังสือพิมพ์ไว้ จะขอนำมา
กล่าวบางตอนที่เห็นว่าเป็นสาระสำคัญอย่าง^๕

“.....ข้าพเจ้าได้มีความรู้สึกอยู่ว่า เกี่ยวกับกิจการ
ของหนังสือพิมพ์นั้น ก็เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ของเราทั้งในอดีต และในปัจจุบันได้มีความเจริญก้าวหน้ามา^๕นาน^๕ กตองค์การหนังสือพิมพ์^๗เป็นหลักสำคัญ..... สำหรับหนังสือพิมพ์^๕น้อย^๗เป็นสถาบันอันหนึ่งซึ่งท่านที่เคารพทั้งหลายย่อมทราบค้อยู่แล้วว่า เป็นสถาบันอันสำคัญของ ประเทศชาติ และเป็นสถาบัน ที่คู่ขนานกันไปกับระบอบประชาธิปไตย เพราะเหตุว่าในการที่เรามีการปกครองกัน แม้ในสมัยโบราณหรือในสมัยปัจจุบัน^{๕๘}ก็ตาม ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่า ในการที่เราจะบริหารราชการแผ่นดินให้มีความเจริญก้าวหน้า^๕นั้นเราจะต้องได้รับความสนับสนุน จากประชาชน ในประเทศชาติเป็นส่วนมาก กิจกรรมงานนั้นจึงจะสำเร็จไปได้ แม้แต่เราจะออกกฎหมายฉบับหนึ่ง ถ้าหากเราไม่ได้รับความสนับสนุนจากประชาชน กฎหมายเหล่านั้นก็จะกลายเป็นหมันไปไม่มีประโยชน์สำหรับประเทศชาติบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้ากล่าวในหน้าที่ของส่วนรัฐบาล เราไม่จำเป็นที่จะต้องได้รับฟัง ความคิดเห็นของประชาชนที่เรียกว่าประชามติ.....ความสำคัญของหนังสือพิมพ์ จึงนับว่า

เป็นสิ่งสำคัญมากในขณะนี้เราจะได้เห็นว่ ในระบบการปกครองประชาธิปไตยนั้น ประชาชนที่รัฐบาลได้ยกมา เพื่อให้ได้รับความสนับสนุนจากประชาชน เพราะเพื่อได้บริหารดำเนินการตามประชาติของประชาชนแล้ว ก็เป็นของแน่นอนที่ประชาชนจะให้ความสนับสนุน เพราะเป็นของที่ท่านเหล่านั้นเขามีความชอบอยู่แล้ว แต่ว่าในระบบประชาธิปไตยของเราขณะนี้ยอมเห็นอยู่ชัดว่า ในการที่รัฐบาลจะรับเอาหนังสือพิมพ์นั้นเอง... ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงคิดว่า การปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้นจึงนับว่า การหนังสือพิมพ์นั้นเท่ากับเป็นกระบอกเสียงถ่ายทอดออกมาหาประชาชน.....”

“.....เพราะฉะนั้น ในการบริหารส่วนราชการแผ่นดินระบบประชาธิปไตย หรือกับหนังสือพิมพ์นั้น ข้าพเจ้ามีความรู้สึกอยู่กับหนึ่งว่า ท่านจะต้องคิดต่อสู้ให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพในการที่จะ กระทำในเรื่องเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ให้ได้มากที่สุดที่จะทำได้ แต่ส่วนของฝ่ายรัฐบาลนั้นเอง เมื่อเขาไม่รู้ว่าเสรีภาพเพียงไหนที่จะก่อให้เกิด ท่านจะสร้างมติของประชาชนหรือประชาติขึ้น

ได้ ทางรัฐเองก็ไม่สามารถที่จะสอดส่อง หรือสามารถ
ที่ประกันประโยชน์เกี่ยวกับเสรีภาพให้แก่บรรดานักหนังสือพิมพ์ได้.....”

นี่เป็นส่วนหนึ่งที่ท่านจอมพล ป. กล่าวถึงคุณค่า
และอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ไว้ ท่านจอมพล ป. เอง
เคยให้สัมภาษณ์ หนังสือพิมพ์เมื่อ ก่อน มีการ เลือก ตั้ง
(สมัยไม่สู้จะเรียบร้อย) นั้น มีอยู่ตอนหนึ่งที่ท่าน
จอมพล ป. เองเคยให้สัมภาษณ์ว่าถ้าออกจากตำแหน่ง
จากนายกแล้ว หรือว่าเลิกการเมืองแล้วจะขอเป็นนัก
หนังสือพิมพ์ด้วยคนหนึ่ง ท่านเคยเป็นบรรณาธิการหนังสือ
พิมพ์มาแล้วสมัยหนึ่งเมื่อเป็นนายทหารปืนใหญ่ และ
เมื่อสมัยเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ก่อนสงครามโลกครั้งที่
๒ ขณะที่เกิดกรณีพิพาทกับอินโดจีนฝรั่งเศส ท่าน
เคยเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์บ้าง เคยเขียนไป
อ่านในวิทยุกระจายเสียงบ้าง โดยให้นายมัน-นายคง
เป็นผู้ดำเนินการ โดยให้ชื่อนามปากกาว่า “สามัคคีชัย”
บ้าง ต่อมาเปลี่ยนเพื่อมิให้ญี่ปุ่นจับได้จึงเปลี่ยนท้ายคำ
ท้ายอีกนิตหนึ่งว่า “สามัคคีไทย” บทความของท่านมี

การมคมคายมาก ทำเอาประชาชนลูกชื้อเดินขบวนเรียกร้อง ดินแดน คืนกัน เอ็กเร็กแม้ ชาวลาว หรือเขมร รับฟัง ชาวจากไทยก็เกิดปฏิกิริยาต่อฝรั่งเศสเหมือนกัน ทำให้ฝรั่งเศสเค้นเคืองนายมัน-นายคงมาก ต่อมาญี่ปุ่นก็เคืองมิใช่น้อย มักจะมาถามที่สถานี่บ่อย ๆ ว่า นามปากกา “สามัคคีชัย” หรือ “สามัคคีไทย” นั้นเป็นใครกันแน่ แถมติดสินบนให้คนอื่นที่บอกความจริงเสียด้วย แต่นิสัยของคนไทย เมื่อเกิดสภาวะการณ์ร้ายแรงแล้ว เราจะร่วมแรงร่วมใจกันดียิ่งและจะเป็นอย่างนี้ทุกยุคทุกสมัยมาแล้ว เลือดไทยเข้มข้นนักไม่ค่อยถอยหลังให้ใครเลย นี่คือชีวิตไทยแท้-ไม่เคยยอมใคร หากแต่ชาติอื่นมารุกรานก่อน

ความจริงแล้วพล ฯ จอมพล ป. ในด้านส่วนตัว ท่านไม่มีใครรังเกียจ เพราะเป็นนักการเมืองที่มีน้ำใจ อุดหนุนเป็นนักกีฬาแท้ นิสัยใจคอสุขุม ใบหน้าอ้มเอิบ ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาอ่อนหวานไพเราะ ใคร ๆ ได้ฟังคำ ท่านจะรู้สึก ว่า น่าเคารพรักใคร่ท่านเลยทีเดียว ใครยกมือไหว้ท่าน ๆ จะยกมือไหว้ตอบ ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นคนชั้น

ไหนด และยกมือไหว้ได้สวยงาม

ทางที่ทำให้ประวัติของท่านจอมพล ป. เสร้าหมองก็เพราะท่านมีบริวารเลว ชอบประจบสอพลอท่านในทางที่ผิด ท่านเลี้ยงลูกน้องและคนลูกน้องไม่ค่อยอยู่ ไม่ค่อยมีใครเชื่อฟังท่าน มักจะหาเรื่องเดือดร้อนในทางเสื่อมเกียรติ และทำลายชื่อเสียงมาให้ท่านเสมอ แล้วท่านก็พยายามแก้ไขให้มันดีขึ้นไม่ได้ อย่างไรก็ตามคนเราเมื่อมีศักดิ์ย่อมมีเสียอยู่บ้าง สำหรับข้าพเจ้าแล้วมีความรัก-เคารพใน ความดีที่ท่านทำไว้แก่ประเทศไทยไว้มาก นับว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษามากทีเดียว ประวัติศาสตร์ไทย ย่อมจะไม่ลืม จารึกความดี ของท่านไว้ เพื่ออนุชนรุ่นหลังจะได้ศึกษากันเป็นแน่แท้

ขอจบเรื่องราวของท่านจอมพล ป. กับหนังสือพิมพ์ไว้แค่นี้

อภินิหารจอมพล ป.

นับว่าเป็นเรื่องที่น่ามหัศจรรย์ยิ่ง เกี่ยวกับอภินิหารหากจะพูดไปแล้วคนส่วนมากมักจะไม่น่าจะเชื่อว่าเป็นความจริง แต่ก็เป็นจริงและเหตุการณ์ที่เคยปรากฏมาแล้ว และเกิดแก่บุคคลชั้นนำของเมืองไทยเสียด้วย บุคคลชั้นนำท่านผู้หนึ่งคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรีของไทย โดยมีบุคคลตามปณิธานของท่านหลายครั้งหลายคราว แต่ก็รอดชีวิตมาได้อย่างประหลาดทุก ครัง^๕ ทุก คราเช่น เดียว กันดังจะ ประมวล เฉพาะ รายใหญ่ ๆ เป็นข้อ ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

๑. พ.ศ. ๒๔๗๗ ถูกนายพุ่ม ทับสายทอง ลอบยิงที่สนามหลวง
๒. พ.ศ. ๒๔๘๑ ถูกนายยัง ประไพศรี ตักยิงที่ตลาดศรีย่าน

๓. พ.ศ. ๒๔๘๑ (ปลายปี) ถูกนายลี บุญตา
ลอบยิงบนบ้านพักบางซื่อ

๔. พ.ศ. ๒๔๘๑ ถัดจากรายที่ ๓ ถูกแม่ครัววาง
ยาพิษ

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ เกิด แก่ จอมพล
ป. โดยละเอียด โดยจะขอเอาเรื่องราวที่ ๒ กล่าวกไว้ใน
หน้าหนังสือพิมพ์-ไท-สัปดาห์ อันนับว่าละเอียดกว่าของ
บุคคลอื่น ๆ แม้จะเล่าเรื่องราวเพียงเหตุการณ์แต่ละครั้ง
สั้น ๆ ก็ตามดังต่อไปนี้

“.....จอมพลเป็น บุคคลที่มีอำนาจมหัศจรรย์เสีย
จริง ๆ ในวงการเมืองต้องยอมรับกันว่า จอมพลผู้มี ‘นะ’
ตัวอย่างประหลาด ถ้าหากพิจารณาไปในด้านปฏิหารย์ก็
ต้องว่า “ยังไม่ออกพ้นไม่เข้า” หรืออีกนัยหนึ่ง “ตกน้ำ
ไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้” นั้นเองกล่าวกันว่า จอมพลเป็น
นายกรัฐมนตรีคนเดียวในโลก ที่รอดตายมานับครั้งไม่
ถ้วน หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งกล่าวว่า “นี่เป็นการรอด
ตายครั้งที่ ๕” ความจริงยังน้อยเกินไป เราเห็นว่านี่เป็น
การรอดตายครั้งที่ ๑๐ ด้วยซ้ำไป เป็นการตายทั้งที่ยัง

ไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ทั้งสิ้น เท่าที่เราประมวลการรอดตายของนายกรัฐมนตรี โดยละเอียดนั้น อย่างน้อยก็ ๙ ครั้ง ที่เดียว ต่อไปนี้เป็นชีวประวัติ โดยย่อ แห่งการ รอดตาย ของ จอมพล ป. นายกรัฐมนตรี มีรวมทั้งหมดดังนี้

การรอดตายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เริ่มต้นเป็นครั้งแรก เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๔๗๗ เพราะฉะนั้นความเข้าใจของคนทั้งหลายที่ว่า จอมพลพิบูลสงคราม ซึ่งถูกนายพุ่ม ทับสายทอง ประทุษร้ายที่สนามหลวง เป็นการรอดตายครั้งแรกนั้น จึงเป็นความเข้าใจที่ผิด ก่อนถูกนายพุ่มยิง จอมพลถูกดักยิงมา ๒ ครั้งแล้ว คือที่สถานีหัวลำโพงในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๗๗ และในเดือนธันวาคมปีเดียวกันที่สนามหลวง

ปรากฏว่าวันหนึ่งในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๗๗ วันนั้น เป็นวันที่เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ หลวงธำรงค์ นาวาสวัสดิ์กับคณะเดินทางไปเฝ้าพระปกเกล้าฯ ที่ลอนดอน เพื่ออัญเชิญกลับมาสู่ประเทศไทย นักปฏิวัติคณะหนึ่งได้ให้นายทหารกลุ่มหนึ่งไปดักยิงหลวงพิบูลสงคราม

กับบุคคลบางคนทีที่หัวลำโพง ซึ่งคาดว่าบุคคลสำคัญ ๆ จะต้องไปส่งกันมากที่นั่นการยิงให้ใช้ปืนกลยิง แต่บังเอิญหลวงพิบูลสงครามกับบุคคลที่ตกเป็นเป้า ไปส่งไม่พร้อมกันทำให้การตักยิงด้วยปืนกลชะงักไป นี่เป็นการรอดตายครั้งที่ ๑.

ส่วนการ รอดตายครั้งที่ ๒ นั้น เกิดขึ้นในงานฉลองรัฐธรรมนูญ เดือนธันวาคม ๒๔๗๗ โดยนักปฏิวัติชุดเดียวกัน, นายทหารชุดเดียวกัน และนักแม่นปืนชุดเดียวกัน แต่โอกาสไม่อำนวย ทำให้ยิงไม่ได้เนื่องจากมีทูตต่างประเทศ ไปร่วมงานฉลองรัฐธรรมนูญ ท้องสนามหลวงมากหน้าหลายตาด้วยกัน ตามแผนการยิงหลวงพิบูลสงครามแล้วให้หนีไปอยู่กรมทหารแห่งหนึ่งใกล้ ๆ แถวนั้น แต่แล้วในที่สุดก็ยิงหลวงพิบูลสงครามไม่ได้ด้วยเหตุผลดังกล่าว

จอมพลรอดตายเป็นครั้งที่ ๒ แต่ผู้ประทุษร้ายบางส่วนหนีไปอินโดจีนบางส่วนขึ้นศาลถูกประหารชีวิต คือ นายร้อยเอกจรัส สุนทรภักดี นายร้อยโทแสง วรรณศิริ นายร้อยโทสัย เกษจินดา และนายร้อยโทเสริม พุ่มทอง

รอตตายุครั้งที่ ๓ เหตุเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗ จอมพลพิบูลสงครามได้ถูกนายพุ่ม ทับสายทองยิงที่สนามฟุตบอลสนามหลวง หลังจากได้มอบเครื่องบินจำลองให้แก่สสสมชัญ ซึ่งเป็นฝ่ายชนะไปรษณีย์ ๓-๑ ขณะขึ้นรถกลับ นายพุ่ม ทับสายทอง ซึ่งยืนจังกายอยู่แล้วควักปืนออกมายิงจอมพล ๒ นัด ถูกจอมพลเหมือนกันแต่ไม่ใช้ในที่จกรรจ์ และถ้าไม่ได้หลวงสนาวินิวัฒน์ กระโดดบักมือเสือพุ่มแล้ว กระสุนปืนที่พุ่งออกมาหลายนัด ก็คงพุ่งเข้าไปในร่างกายจอมพลเป็นแน่ แต่คนอื่นกลับรับเคราะห์แทนหลายคน กระสุนนัดหนึ่งเจียดต้นคอจอมพล อีกนัดหนึ่งถากสับกเป็นแผล ผลก็คือนายพุ่มถูกประหาร

รอตตายุครั้งที่ ๔ เสือแม่นปืนรายนี้ได้แก่เสื่อยังหรือมีชื่อเต็มว่า ยัง ประไพศรี เสื่อยังได้รับคำสั่งหลวงราชนาวีกาให้ไปดักยิง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ตลาดสยาม เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๘๑ แต่จอมพลขี้อวดเร็วทำให้เสื่อยังยิงไม่ได้ ตัวหลวงราชนาวีกาเองต่อสู้ในระหว่างจับกุมกระสุนปืนถูกเจ้าหน้าที่ตายที่ วัดโสมนัสวิหาร เสื่อยังถูกเจ้าหน้าที่ตามจับอย่างไม่ลดละ แต่ใน

ที่สุดก็ถูกยิงตายที่เมืองนนทบุรีขณะซ่อนตัวในเรือ ผู้
ร่วมคิดกับหลวงราชนิกาย คือ นายดาบพวง พลนาวี
ถูกประหารชีวิต

รอดตายครั้งที่ ๕ มีปืนประหารจอมพลรายนี้ได้
แก่ นายชลอ ฉายกระวี ไปตักยิงหลวงพิบูลสงครามที่
เชิงสะพานมัฆวานเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๘๑ แต่
นายชลอ ฉายกระวี ยิงไม่ทัน พระสุวรรณจิตกับคณะถูก
ประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิตตามควร แก่กรณีโทษ

รอดตายครั้งที่ ๖ โดยนายลี บุญตา ไต่ยงบนบ้าน
พักบางซื่อ ขณะจะออกไปกินเลี้ยงที่กระทรวงกลาโหม
ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๘๑ ผู้มีส่วนช่วยในการจับ
กุมคราวนี้มีจอมอัครวิเศษ ศรียานนท์ ด้วยผู้หนึ่ง ผู้ซึ่ง
ขณะนั้นยังมียศเป็นร้อยเอก กระสุนปืนลั่นออกมา๒นัด
แต่ไม่ถูกใคร เพราะท่านจอมพลวิ่งหนีทัน เครื่อง
ประดับพั้งพินาศแทน ...นายลี บุญตา ถูกประหารชีวิต
อีกเหมือนกัน

รอดตายครั้งที่ ๗ คราวนี้ถูกวางยาพิษที่บ้านบางซื่อ
อีกรายก่อน ขณะนั้นเป็นเวลาในระหว่างงานฉลองรัฐ
ธรรมนูญ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๔๘๑ จอมพลกับคณะ

ของท่านกินอาหารกลางวัน เพื่อจะรีบไปงานฉลองรัฐธรรมนูญ กินไม่ทันเสร็จก็สวัสดีไปตามๆ กัน จำเลยในคดีนี้คือ ร.ท.ณ. เณรตาละลักษณ์ ซึ่งเป็นผู้วางแผนการให้แม่ครัวโรยยาพิษถูกประหารชีวิต

รอดตายครั้งที่ ๘ บัญหามีอยู่ว่าการรอดพ้นจากความเป็นอาชญากรสงครามอยู่ในข่ายนี้ ด้วยหรือไม่ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามบัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นอาชญากรสงคราม ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี.....” โดยนัยนี้การที่ศาลฎีกายกฟ้องโดยถือว่าเป็นโมฆะนั้น ย่อมไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า จอมพลจะรอดตายแน่จอมพลถูกขังเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๘๘ เป็นอิสระภาพเมื่อ ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๙

รอดตายครั้งที่ ๙ รอดตายครั้งนี้ต้องนับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์อย่างหนึ่งของโลก ท่ามกลางเสียงปืนกลใหญ่ จอมพลได้กระโดดลงจากเรือศรีอยุธยา ลอยคอในแม่น้ำเจ้าพระยา เรือยังสดๆ ร้อนๆ อยู่ในความทรงจำของพวกเขา ซึ่งคงจะจำกันได้ว่า จอมพล ป. ถูกทหาร

เรือคณะหนึ่งจ้ะเอาไปเป็นประกัน อันมีนาวาโทมนัส
 จารุภา เป็นหัวหน้า หลังจากจ้ะเอาไปแล้วต่อจากนั้นก็
 เกิดรบกันใหญ่ ทหารฝ่ายรัฐบาลโจมตีคณะจลาจลถอย
 กรุดกราดเครื่องบินจากคอนเมืองทิ้งระเบิดเรือศรีอยุธยา
 จม จอมพล ป. ถูกกักตัวเรือศรีอยุธยา กระโดดน้ำหนี
 อันนั้นต้องนับว่าเป็นวีรกรรมของจอมพล ป. อย่างหนึ่ง
 ซึ่งอายุก็มากแล้ว ก็ยังว่ายน้ำแข็งแรงและฝ่าท่ากระสุน
 ปืนข้ามปากจนได้ นับว่าเป็นการรอดตายครั้งหลังที่สุด
 ที่จอมพล ป. ต้องเผชิญเหตุการณ์อันน่าตื่นเต้น อย่าง
 ไม่เคยประจักษ์มาก่อนเลย.....”

นี่แหละครับ สภาพบุรุษผู้รอดตายมาแล้ว ๙ ครั้ง
 ๙ ครา น้าหวาดเสียวนัก ลีลาชีวิตของเขายังไม่จบ
 มาดูกันต่อไป.....”

ชีวิตสมรสจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงตัวอย่างสมรสจากชีวิตจริงมาแล้ว ถึง ๗ ท่านแต่ละท่านมีฐานันดรต่างกัน ตั้งแต่สูงสุดลงมาถึงบุคคลธรรมดาสามัญ ที่มีคนไม่รู้จักก็คนหนึ่ง เพื่อให้ท่านผู้อ่านที่เคารพได้ทราบความจริงว่า ชีวิตสมรส^๕นี้ ผู้มีเงินหรือยศฐาบรรดาศักดิ์สูง กับผู้ยากจน^๕คนแค่นี้ก็เหมือนกัน ที่ดีที่สุดและที่เลวที่สุดก็มีอีกมาก เว้นแต่เราไม่ค่อยได้ยินข่าวคราว ของบุคคลเหล่านั้นเท่านั้นเอง การหัดเป็นนักสังเกต จดจำและนำสิ่งดีของบุคคลไปเป็นแนวทางปฏิบัติเว้นส่วนเลวไม่เหมาะสมกับตนแล้ว ข้าพเจ้าว่า ชีวิตสมรสจะราบรื่นนิรันดร์ การหย่าร้างจะไม่มีเกิดขึ้น แต่ที่ว่่านี้นิไมใช่ว่าฝ่ายเดียวปฏิบัติได้อีกฝ่ายหนึ่งไม่คล้อยตาม ฝ่ายและเมียจะต้องเข้าใจซึ่ง

กันและกัน รู้จักรักกันและเหตุผล ยอมรับผิดอย่างหน้า
 ขึ้นตาบาน ไม่มีทิฐิมานะต่อกัน ต้องรู้จักให้อภัยเมื่อ
 ฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบ ต้องไม่ถือและผูกโกรธ เมื่อตนเป็นฝ่าย
 แพ้คำว่าชนะ และต้องการเอาเปรียบจะนำมาใช้กับชีวิต
 สมรสชีวิตคู่-เมียไม่ได้เป็นอันขาด แม้แต่ศัตรูเขายัง
 รู้จักให้อภัยและพยายามผูกตนเป็นมิตรด้วย ดังนั้นสาม
 ภรรยาจะต้องถือว่าเป็นมิตรสนิท มิตรในเรือนใจ และ
 ถือเป็นบุคคลเดียวกันทีเดียว

เออละ ? ข้าพเจ้าทำความเข้าใจมากโข เข้าเรื่อง
 ตามหัวข้อเสียที มีอะไรก็จะได้ว่ากันอย่างตรงไปตรง
 มาดังต่อไปนี้

จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับท่านผู้หญิงละเอียด
 เป็นสุภาพชน ที่ข้าพเจ้านับถือมาก และพยายามศึกษา
 วิถีชีวิตของท่านทั้งสอง มิใช่ว่าข้าพเจ้ามักใหญ่ใฝ่สูงหรือ
 ตีตนเทียมท่าน หรือใฝ่สูงเกินศักดิ์ ท่านทั้งสองไม่ได้
 เป็นญาติวงศ์อะไรกับข้าพเจ้าเลย และไม่เคยพบจาปรา
 ศรัยกันด้วย ข้าพเจ้าเพียงแต่คอยสดับรับฟังชีวิตเร
 ืองของท่านทางหนังสือพิมพ์และปากคำของบุคคลที่ใกล้

ชีวิต และการไปในงานต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้เห็นด้วยตาตนเอง อากัปกริยาที่ท่านแสดงออกต่อฝูงชนที่มาต้อนรับท่าน เป็นตริงตาตริงใจต่อทุก ๆ คน

อะไรเล่าที่ท่านจอมพลมีดี ? อ้อ ? ง่ายนิดเดียว ถ้าเราจะเอาอย่าง คือมีมืออ่อน หน้าตายิ้มแย้ม พุดจาไฟเราะ ใจละท่าน

คำว่า มืออ่อน หมายความว่า ท่านจอมพล ป. ไม่ว่าจะไปไหนมาไหน ใครยกมือไหว้ท่านจะต้องไหว้ตอบทุก ๆ คน ไม่ว่าบุคคลนั้น ๆ จะเป็นคนมั่งมียากจน หรือแต่งตัวอย่างไรก็ตาม การยกมือไหว้ของท่านก็ไหว้ได้สวยงาม กัมศิระษะนิต ๆ แสดงการอ่อนน้อม เต็มใจรับไหว้คน ไม่เหมือนผู้มียศบางคน เมื่อเห็นคนอื่นไหว้ก็เฉยเสียหรือไม่ก็ยกมือข้างเดียวขึ้นพอเป็นพิธี ถ้ายกสองข้างก็แข็งกระด้าง อย่างกะขอไปที่ แท้จอมพล ป. แล้วนานับถือและแสดงอาการน่าชมมากในเรื่องนี้

หน้าตายิ้มแย้ม ของท่านจอมพล ป. เป็นที่ตริงตาตริงใจคนทั่วไปที่ได้พบปะสนทนาด้วย ท่านแสดงความเป็นมิตรกับทุกคน

พูดจาไพเราะก็เช่นเดียวกัน ไม่ว่าแต่ในบ้านนอก
 คอกนา ที่พูดคุยกับจอมพล ป. หรือบรรดานักหนังสือ
 พิมพ์มาขอสัมภาษณ์ ท่านไม่เคยพูดจาหยาบคายหรือดุด่า
 และพูดจาแต่ละคำ สรรพนามแทนตัวท่านจะต้องใช้คำ
 ว่า “ผม” และแทนตัวคนอื่นว่า “คุณ” หรือ “ท่าน” เสมอ
 ตังนั้นคำว่า “ลือๆ” หรือ “อ้อๆ” นั้นจะไม่มีใครได้ยิน
 ออกจากปากจอมพล ป. เลย

ท่านจอมพล ป. มีแทบทุกอย่าง แต่เสียอย่างเดียว
 คือคุณลูกน้องไม่อยู่ และมักจะเอาใจลูกน้องโดยไว
 เนื้อเชื่อใจเกินไป และลูกน้องก็แสนจะเลวมีแต่คอย
 ประจบประแจงพูดจาเป็นคำ-คำเป็นขาวอยู่เสมอ ซึ่ง
 ก็น่าเห็นใจท่านๆ ที่มีลูกน้องมากควบคุมไม่ทั่วถึง

ต่อไปนี้จะพูดถึงชีวิตสมรสของท่าน ส่วนชีวิตรัก
 นั้นผู้เขียนขอแนะนำให้อ่านในหนังสือ “สารคดีประวัติ
 ศาสตร์ นักการเมืองชั้นนำของไทย” โดย ดร.เอกช-
 เรตส์ เพราะในเล่มนั้นกล่าวถึงชีวิตรักของท่านค่อนข้าง
 ละเอียด

ทัศนะ สมรสของท่าน จอมพล ป. ที่มีท่านผู้หญิงละเอียดยะศรีภรรยาของท่าน ตั้งปรากฏอยู่ในหนังสือวรรณคดีสารฉบับประจำเดือนตุลาคม ปี ๒๔๘๕ ซึ่งท่านจอมพลเป็นผู้เขียนเองมีคติและแนวความคิดอันควรที่คู่สมรสทั่ว ๆ ไป จะถือเป็นเยี่ยงอย่างได้ ตั้งจะขอคัดมาบางตอนเพื่อเล่าสู่กันฟัง ดังต่อไปนี้

.....ความรักของผัวเมียที่มีต่อกัน ระหว่างฉัน กับเมียนั้นเป็นบทที่แน่นแฟ้นมั่นคงอย่างไร ฉันไม่สามารถบอกได้ถูก เพราะได้ปฏิบัติมาแล้วปีที่ ๒๖ แล้ว ฉันเคยจากเมียมาหลายครั้ง โดยตัวเองไปราชการบ้าง เมียไปธุระบ้าง แต่ไม่เคยแยกเพราะซัดใจกันเลย การจากเมียรักกันชั่วครึ่งชั่วคราวนั้น เราถือโอกาสส่งข่าวถึงกันและกันเสมอ ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่เราได้รู้ซึ่งและซาบซึ้งว่า ความรักระหว่างผัวเมียที่รักกันนั้น มีสิ่งลึกลับที่ตนจะเข้าใจได้ดูจตาเห็น ฉันเองไม่เคยจูบเมียไม่รู้จักจูบ แต่ส่งจดหมายเพื่อระบายกิดถึงเมีย จากความรักนับพรรณานานนั้น ฉันเคยฝากจูบไปยังเมียไม่รู้จักจูบ ครั้นถึงก่อนรับจดหมายจากเมียฉันอ่านแล้วว่า ไม่แพ้ ของฉัน

เลย เมียนั้นได้ฝากสนองมาทุกอย่างทุกประการเท่าที่ฉัน
ฝากไป หรือบางทีก็เกินกว่าเสียด้วยซ้ำ

เวลาอยู่บ้านด้วยกัน ฉันรู้สึกว่ามีงานน้อยกว่าที่
เขียนนั้นมาก ยิ่งเวลาที่ฉันไม่สบาย เพราะเผชิญเคราะห์
กรรม การเมืองด้วยแล้ว เมียนั้นยังไม่เคยแสดงความ
รักอย่างจดหมายเลย แต่หันไปทางกอดคอกันตาย มีว่า
เหตุการณ์จะเข้าตาร้ายสักเพียงไหน บางเวลาฉันเฝ้าคิด
ถึงความรักระหว่างฉันกับเมียให้รู้สึกว่าเป็นความหวานอย่าง
ประหลาดยิ่ง ความหวานใด เมื่อมีคุณอนันต์ก็ต้องมีโทษ
มหันต์ ผู้ใช้จะต้องใช้ให้ถูกทางคุณมีสองคม ถ้าใช้ผิด
ก็เกิดเป็นโทษ

ความรักระหว่างฉันกับเมียนั้น โดยปกติย่อมมีปริมาณ
มากนัก ปราภฏเริ่มตื้นกันมาตั้งแต่แรกรักกัน ความรัก
นั้นสูงระดับสูงสุดนั้น เมื่อวันเข้าพิธีสมรสซึ่งผูกพันเพิ่ม
ขึ้นด้วยญาติมิตรและผู้มีเกียรติ มาอำนวยความสะดวกให้แก่คู่สมรส
ต่อจากวันพิธีสมรสฉันกับเมียนั้นอยู่ด้วยกันตลอดมา ต่างปรอง
ดองเพิ่มพูนความรักยิ่งขึ้นทุกวัน มากทางสุดจะพรรณา
ได้หากแต่บางที่เรายังไม่ได้สังเกต ความรักกันอนันต์อยู่ใน

ภายนอกเหมือนแท่นบูชา แต่ที่ทราบปริมาณแห่งความรักได้ก็ต่อเมื่อเราจากกัน คือคิดถึงกัน สมองถึงกัน และในที่สุด ฝากอะไร ๆ มาให้แกกัน.....

ฉันไม่ใช่ชายที่อยากเอาใจหญิง แต่เป็นคนชอบทำให้ผู้หญิงพึงพอใจเท่าที่ฉันทำได้... เขาย่อมต้องการเมียถูกใจตน แต่การจะให้เมียทำถูกใจฉัน อยู่ดี ๆ เมียย่อมทำไม่ได้แน่นอน ยังต้องเป็นผู้ใหญ่ใช้บุญญานำเมียไปในทางถูกใจตนเอง.....

ฉันเคยคิดว่าฉันจะหยิบพฤติกรรมตอนแรก ที่ฉันได้เริ่มจะลองพูดเรื่องรักกับเมียคนนี้ วันหนึ่ง เมียฉันได้พบกำลังไปโรงเรียน ขณะนั้นอายุ ๑๓ ปีเศษ ส่วนฉันนั้น ๑๘ ปี มียศเป็นว่าที่ร้อยตรี ฉันเดินตรงไปถึงตัวแล้วกล่าวคำตามตำราวรรณคดีออกไปทันทีว่า “น้องหยดพูดกันก่อน” แทนที่จะเปิดการสังสรรค์ นางสาวละเอียดยังไม่ตอบฉันสักคำหนึ่งกลับตอบด้วยคำว่า “ประเดี๋ยวฉันค่อย” พร้อมกับยกมือคว่ำพอได้ฟังคำของฝ่ายหญิงอย่างที่ไม่นึกไม่ฝันเช่นนั้น ฉันจนปัญญา ถึงกับรีบออกเดินทาง ปล่อยให้นางสาวละเอียดยผ่านไป แต่ก็หวัง เพราะ

เลยไปแล้วยังเหลียวหลังม้ายิ้มตอบตามควรแก่กรณี และ
 จันทน์ก็มาคิดคำนึงนึกมิวาย ว่าหญิงสาว คนนี้ ชะรอยจะเป็น
 นักรบแท้คนหนึ่งเสียแล้ว แต่ถึงอย่างไร ๆ จันทน์หา
 กลัวไม่ก็ควรหรือที่ฉันจะกลัว ในเมื่อฉันก็เป็นทหาร
 เป็นนักรบแท้ในเนื้อหาอยู่แล้ว เมื่อเช่นนั้นฉันจึงพยายาม
 ดำเนินการแสดงบทบาทของฉันตามวิธีการ ต่อ ไป จนถึง
 จุดหมาย และได้เข้าสู่พิธีสมรสด้วยกัน.....

.....สภาพสตรีผู้เป็นเมียที่ฉันรักจนวันตายเพราะ
 เป็นผู้ให้ความสุขทุกประการแก่ฉัน ถ้าปราศจากท่านผู้
 น้อยเป็นเมียแล้ว ฉันก็ยังคงไม่ถึงว่า ฉันจะทำงานได้ดี
 เป็นหรือไม่ เสน่ห์ที่ใบหน้าของเมีย ย่อมเป็นเครื่อง
 บำรุงใจให้ปฏิบัติงานได้เต็มสมรรถภาพของฉัน และสิ่ง
 เหล่านี้เมียของฉันได้มีอยู่ครบบริบูรณ์.....”

จบลงไปนี้เป็นที่ชนะๆ ของท่านจอมพล ป. ฯ ซึ่ง
 ท่านผู้อ่านได้อ่านจบแล้วก็คงจะคิดได้ทันทีว่า ท่าน ฯ รัก
 และยกย่องศรีภรรยาของท่านเพียงใด และน่าแก่การ
 สรรเสริญหรือไม่ ผู้เขียนจะขอแนะนำเอาพฤติการณ์ที่ท่าน
 ผู้หญิงละเอียดประณีตปฏิบัติสามีของท่าน มาเล่าสู่กันฟัง

โดยส่งเขปต่อไปนี้

-๑-

มิ่งมิตรเมียบัวญ

.....ระหว่างที่จอมพล ป.ฯ ถูกควบคุมขังไว้ที่ศาลาแดงในฐานะเป็นอาญากรรมสงครามนั้น บุคคลที่มาคอยปรนนิบัติไม่ว่างเว้นแต่ละวันก็คือ ศรีภรรยาของท่านเอง คือท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม คือเอาอาหารมาส่งไม่ขาดวันละ ๓ เวลา แม้จอมพลฯ จะขอร้องว่า ให้มาส่งเพียง ๒ เวลา ก็พอ แต่ท่านผู้หญิงหายินยอมไม่ เจ้าหน้าที่จะควบคุมก็ไม่กล้าจะเอาเข้มงวดนัก เพราะยังรู้สึกเกรงๆ อยู่ มักจะปล่อยให้ท่านผู้หญิงฯ เข้าไปส่งอาหารใกล้จอมพลฯ บ่อย ๆ ครั้ง และก็ไม่เคยตรวจอาหารดูนักโทษอื่น ๆ

เมื่อถึงเวลาจะกลับบ้าน ท่านผู้หญิงละเอียดจะขออนุญาตตำรวจเข้าไปลาท่านจอมพล ป.ฯ ถึงในที่คุมขังการเข้าไปนั้น ก็คือการเข้าไปกราบเท้าสามที่รักสุดหัวใจของท่านเองทุกครั้งไม่ว่าเช้า-บ่าย-เย็น พร้อมกับลูกสาวคนเล็ก-รัชนีบุลเมื่อติดตามแม่ไปเยี่ยมพ่อด้วย

กุลสตรีจะมีศรีสง่าก็เพราะสามี ดังนั้นท่านผู้หญิง
 ละเอียตจึงนับได้ว่า ศรีภรรยาที่จอมพล ป.ว. กล่าวยกย่อง
 สรรเสริญทั้งกล่าวแล้วนั้นไม่เกินความจริงเลย ถ้าว่า
 ตามรูปร่างลักษณะสวยงามกันแล้ว ท่านผู้หญิงฯ มิได้
 เลอเลิศเลอโฉมกว่าสตรีอื่น ๆ เลย รูปร่างทางกายท่าน
 อาจจะแข่งขันประชันกับสตรีอื่นไม่ได้ แต่น้ำใจและ
 ความประพฤติตัวท่านสิ หาสตรีอื่นใดเปรียบเทียบได้
 ยากยิ่งนัก ท่านผู้หญิงเป็นกุลสตรีที่มีมารยาทเรียบร้อย
 อออัปกริยาอ่อนหวานอ่อนโยน พุดจาไพเราะยิ้มแย้ม
 แจ่มใส แสดงความเป็นมิตรกับทุกคนที่พบปะสนทนา
 ด้วย ไม่ถือเนื้อถือตัว แม้ขณะที่จอมพล ป.ว. ต้องนิราศ
 ไปอยู่กรุงโตเกียวดินแดนอาทิตย์อุทัย ก็ไม่ทำให้ท่าน
 ผู้หญิงละเอียตทอดทิ้งเหินห่างสามีได้ ดังนั้นคำที่ท่าน
 จอมพล ป.ว. พุดว่า “ยิ่งเวลานั้นไม่สบายเพราะเผชิญ
 เคราะห์กรรมการเมืองด้วยแล้ว เมื่อนั้นยังไม่เคยแสดง
 ความรักอย่างจดหมายเลย แต่หันไปทางกอดคอกันตาย”
 นี่จึงสมจริงแน่แท้

ด้วยเหตุนี้จึงนับได้ว่าศรีภรรยาอย่างนี้ จะค้นหาในบรรดา ๑๐๐ คน จะเจอเพียง ๑ คน นั้น ย่อมเปรียบเสมือนงมเข็มในมหาสมุทรเอาทีเดียว และยังในสมัยปัจจุบันนี้ด้วยแล้วยากยิ่งถึงเสียเวลาเปล่า

ทัศนะครองชีวิตสมรสของท่านผู้หญิงละเอียดฯ ที่มีต่อสามีของท่าน เป็นสิ่งที่มิสสาระประโยชน์อันควรที่กุลสตรีทุกท่านในฐานะจะเป็น แม่บ้าน หรือ เป็นอยู่แล้ว ควรจะเอาไปปฏิบัติบ้าง คงจะเป็นประโยชน์เอาเสียทีเดียว และสิ่งเหล่านี้ตัวท่านเป็นผู้เปิดเผย ดังจะขอนำมากล่าวบางตอนที่เห็นว่าสำคัญดังต่อไปนี้

“.....ชีวิตสมรสในครอบครัวจะผาสุก และราบรื่นได้ต้องนับว่า สามีเป็นจักรกลตัวสำคัญในการสร้างและทำลาย เพราะสามีเป็นพ่อบ้าน เปรียบเสมือนผู้นำของครอบครัวหากประพฤติเหลวไหลกละเลยหน้าที่ พ่อบ้านเสียแล้ว ชีวิตภายในบ้านก็ปราศจากความสุข และเมื่อความไม่สงบเกิดขึ้นแล้วปัญหา เรื่อง ทะเลาะ หย่าร้างก็จะอุบัติติดตามมา.....”

“.....เราเข้าใจอะไร ๆ กันดี และอยู่กันด้วยความ
เห็นอกเห็นใจกัน ฉะนั้นชีวิตในครอบครัวจึงราบรื่น
ไม่มีการทะเลาะและขัดใจกัน และเฉพาะท่านจอมพลฯ
ก็เป็นสุภาพบุรุษที่น่ารัก มีอุปนิสัยอ่อนโยนต่อทุกคนไม่
ว่าจะเป็นลูกเมียหรือบุคคลอื่น จอมพลฯ เป็นคนขี้สงสาร
คน อยากเห็นคนทุกคนมีความสุขท่านก็ชื่นใจ.....”

สำหรับพระการที่ ท่านผู้หญิงช่วยเหลือสามีนั้น
ท่านได้บรรยายออกมาเป็นโคลงอย่างไพเราะ แสดงว่า
ท่านมิใช่จะเก่งแต่ทางแม่บ้าน แม้การประพันธ์หรือวีก
ก็เก่งสมกับนามสกุลเดิมของท่านที่ว่า “พันธ์กวี” เสียด้วย
โคลงนี้มีพรรณาวไว้ในหนังสือวรรณคดีสาร ประจำเดือน
กรกฎาคม ๒๔๘๕ ขอคัดมามีใจความดังต่อไปนี้

“โปรดฟังฉันกล่าวแจ้ง	ความนัย
ฉันไม่มีพรใด	กล่าวอ้าง
เพราะกิจทว่ผดุงทุกข์	ถูกมอบ มาแฮ
ตั้งพรเจ้าเสกสร้าง	สั่งไว้ให้ทำ
ฉันจักจำแนกให้	เห็นความ จริงพอ
หน้าที่ที่พยายาม	รับใช้

ปรนนิบัติทุกโมงยาม
 คอยช่วยทุกสิ่งให้
 ยามมีกิจท่วมท้น
 เห็นคเห็น้อยสุดจักทวง
 ทุกข์ท้อท่าเขาหลวง
 ฉันอยู่ช่วยรับใช้
 ด้วยใจซื่อสัตย์
 ทำทุกสิ่งท่านจะ
 ยามทุกข์ไม่เลยละ
 ช่วยทุกข์ช่วยจัดให้
 ความหวังเพื่อท่านได้
 เพื่อกอบกิจการราชการ
 ตัวไซ้รไม่ต้องการ
 แสนทุกข์แสนเห็น้อยล้น
 ฉันแสดงหน้าที่ด้วย
 ถือเครื่องเพียงปฏิบัติ
 ดังที่เครื่องครัด
 นำชาติให้คลาตแคล้ว

จิตมั่น
 เสรีด้วยภักดี
 ทับทรวง ท่านนา
 ออกได้
 แบกรับ ไฉนา
 ช่วยให้เห็น้อยหาย
 มานะ
 สุขได้
 เผื่อปลอบ
 ห่วงพันกังวลหลัง
 ใจสราญ
 ล่วงพัน
 หาสุข
 ไม่เอื้ออรรถแถลง
 ซื่อสัตย์
 มั่นแล้ว
 งานชาติ
 ส่งร้ายคล้ายดี”

หลวงสารานุกรมประพันธ์ อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์สมัยจอมพลฯ เป็นผู้นำเรื่องอำนาจ ได้สารถยายไว้ในหนังสือเล่มหนึ่ง เกี่ยวกับท่านผู้หญิงละเอียดฯ มีข้อความที่น่าสนใจจึงขอนำมากล่าวไว้สรุปท้าย ของชีวิตสมรสของท่านดังต่อไปนี้

“ท่านผู้หญิงเคยถามฉัน (คำว่าฉัน ๒ หมายถึงคุณหลวงสารฯ) ในวันหนึ่งว่า “คุณหลวงคะ คุณหลวงนึกว่า ที่ดิฉันเกิดมาได้เป็นเมียนายกฯ เช่นนี้ เรียกว่ามีบุญหรือมีกรรม คุณหลวงโปรดตอบให้ยุติธรรมที่สุด”

ฉันตรองอยู่ครู่แล้วก็ตอบสนองว่า “กระผมเห็นว่าท่านผู้หญิงมีกรรม ไม่ใช่มีบุญ”

ท่านผู้หญิงถามขึ้นทันทีว่า “เพราะอะไรคุณหลวงจึงว่าเช่นนั้น”

ฉันตอบ “ก็เพราะการเป็นเมียนายกฯ ของท่านผู้หญิงมิได้ความสบายแต่ประการใดเลย มีหรือ? ท่านผู้หญิงแทนที่ท่านจะมีความสุขนั่งกินนอนกิน มีคน รับผิดชอบอย่างสะดวกกลับต้องไปทำครัวเอง ต้องคอยพิทักษ์รักษาชีวิตท่านผู้นำสูงสุด ในหน้าที่อันใกล้ชิดที่สุดของท่าน

เท่ากับเป็นอีกภาคหนึ่งของท่านทั้งนี้ จะว่ามีบุญอย่างไร แต่^๕ท่านต้องจัดว่าท่านผู้หญิงได้กระทำหน้าที่ของ เมียโดยบริบูรณ์ เมียที่ซื่อสัตย์และกตัญญูต่อผัวถึงขนาด ทั้งเป็นการช่วยชาติด้วยในเวลาเดียวกัน เมื่อผู้นำปลดกษัย มีความสวัสดิ์ ชาติไทยก็ปลดกษัย และสวัสดิ์ตามด้วย”

ท่านผู้หญิงยมพลางกล่าวว่า “.....คุณหลวงเป็นคนแรกที่พูดความจริง และพูดถูกใจดิฉันโดยแท้ หลายคน^๕ที่ดิฉันได้ถามมาแล้ว ต่างพากันตอบแต่ว่า ดิฉันมีบุญ มีบุญอะไร มีบุญตรงไหน.....”

เอาละท่าน เท่าที่กล่าวถึงตัวอย่างชีวิตสมรสจริงของพญาจอมพล ป. กับท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม มาตั้งแต่ต้นจนจบลง^๕ จะเห็นได้ว่า จอมพลฯ เป็นคนสุภาพบุรุษที่รักศรีภรรยา และให้เกียรติภรรยาอยู่ตลอดเวลาการชมเชยการยกย่อง การแสดงออกซึ่งความรักต่อภรรยาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความกระชับสัมพันธ์ ให้ชีวิตสมรสมั่นคงสถาพรตลอดกาลนาน ^๕นี้เป็นเคล็ดลับสำคัญยิ่ง ที่พ่อบ้านทุกคนควรจะนำไปเป็นหลักคิดและปฏิบัติเท่าที่จะทำได้

สำหรับท่านผู้หญิงฯ นับได้ว่าเป็นกุลสตรีเลอเลิศ
 ในทางปรนนิบัติสามีหาตัวจับได้ยาก แม้ว่าท่านจะเป็น
 ถึงเมียนายกฯ ท่านก็ยังปรุงอาหาร จัดหาให้สามีรับประทาน
 เองทุกอย่าง แม้กระทั่งน้ำท่าก็จัดแจงยกมาให้เอง
 น่าน้ำปล้ำใจแทนท่านจอมพลฯ ที่เลือกภรรยาด้วยสายตาอัน
 หลกแหลมที่สุด ไม่ว่าคราวอยู่ที่มีเกียรติ หรือตกอับกับ
 ชั้นสนวนสนา ท่านผู้หญิงก็ไม่เคยแสดงอาการรังเกียจ
 ที่จะปฏิบัติตนในหน้าที่ภรรยาที่ดีเสมอต้นเสมอปลาย

ตรงกันข้ามกับภรรยาบางคน พอผิวได้ตีช่วยยก
 ด้วยและเห่อเหิม แสดงอาการออกนอกหน้าออกตา จน
 บางครั้งทำให้ผัวอับอายขายหน้าสังคมไปด้วยก็มี บางคน
 พอผัวตกอับสิ้นอำนาจสนากลับทอดทิ้ง คบขู้สาว
 กับชายอื่น เหยียดหยามข้ามเกียรติผัวตัวเองไปก็มีมาก

นี่เป็นบทเรียนอันมีค่า ซึ่งคู่สมรสทุกท่านน่าจะนำ
 ไปเป็นเยี่ยงอย่าง เพื่อชีวิตจักได้อยู่อย่างสถาพรชั่วกาลปาว
 สาน ขออุทิศบทนี้ไว้เพียงแค่นี้ กรุณาหาความรู้ความ
 สำนึกในบทต่อไป

ชีวิตในต่างแดน

ภายในค่ำวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ นั้นเอง
เป็นวันและวาระโอกาสอัน สดุดีเปล่า เศร้าสร้อย ที่สุดใน
ชีวิตจอมพล ป.ว เป็นการสูญเสียอำนาจเด็ดขาด และ
โอกาสสุดท้ายที่ท่านได้ย่างเหยียบอยู่บนผืนแผ่นดิน ไทย
มาตุภูมิของท่านนับแต่บัดนั้น.....จอมพล ป.ว มิได้ย่าง
เหยียบกลับมาบนผืนแผ่นดินนี้อีกเลย..... นอกจากอัฐิ
ของท่าน

เมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ลูกน้องมือขวาเคย
ประกาศปาว ๆ ว่า จะไม่วัตรอยเท้าจอมพล ป.ว และเคย
พูดต่อหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับว่า ขอเป็นนักการ
ทหารอย่างเดียวจะไม่ขอเป็นนักการเมืองเด็ดขาด เพราะ
ตนถือว่าตนคงจะเป็น “นักการเมืองที่เลว นักการทหาร
ที่ดี” แลหลังก็สมจริงอย่างจอมพลสฤษดิ์ว่า พูดเองเป็นเอง
เสียด้วย เมื่อโดนลูกน้องหักหลังวัตรอยเท้าเข้าไปให้ เสือ
ใหญ่ จอมพล ป.ว ก็ต้องเผ่นหนีออกจากแดนไทยทาง
จังหวัดตราดข้ามเรือไปพำนักอยู่กับเจ้าสีหนุ แห่งกัมพูชา

พักหนึ่ง หลังจากลาสิกขาบทแล้วจึงกลับไปพำนักอยู่ที่
ญี่ปุ่นจนกระทั่งวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

รวมเป็นเวลาแห่งการจากมาตุภูมิไปถึง ๗ ปี ไม่
เคยกลับมาอีกนอกจากกระดูกเท่านั้น อนิจจา! ชีวิตของ
คนเรา บางครั้งก็หมดความหมาย บางครั้งก็มีความหมาย
เราจะเอาอะไรมาเป็นเครื่องวัด เงินหรือ? เกียรติหรือ?
เปล่าทั้งสิน ท่านอาจจะร่ำรวย ท่านอาจจะมีเกียรติยศ
สูงศักดิ์ แต่ที่เท่าเทียมกันของมนุษย์คือ “ความตาย”
ไฉไลท่าน

เล่ม ๒ ๕ เริ่มต้นเมืออวสาน

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เคยมีพระคุณกับข้าพเจ้า
แม้ท่านจะไม่เคยรู้จักหน้าค่าตาของข้าพเจ้าเลย แต่ท่าน
มีส่วนช่วยข้าพเจ้า ให้มีพลังใจเป็นนักเขียน ชื่นมา บนผืน
แผ่นดินทองของคนหนึ่ง ดังนั้น ความช่วยเหลือทางอ้อม
ของท่านจึงยังจารึกในความทรงจำ ของข้าพเจ้า ตราบชั่ว
กาลปาวสาน

ข่าวที่ไม่น่าเชื่อบนหน้าหนังสือพิมพ์วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๐๗ ประโคมข่าวพาดหัวตัวโตเห็นชัดเจนว่า
“จอมพล ป.ว อสังกรรมแล้ว” การจากไปของจอมพล
ป.ว นับเป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ของไทยเหมือนกัน แต่
ทว่าท่านจากไป ขณะที่ชะตาอันต้องระเหวเรวอนนอนตาย
นอกประเทศก็จริง กระนั้นภายหลังการจากไปของท่าน

จึงดงามไม่ฉาวโฉ่เหมือนคลั่งให้ใคร ๆ เชนำเอามาสับ
 ไชลกษัยช้อย่างคนอื่น ๆ เขา แต่มีหนังสือพิมพ์บางฉบับ
 ด้านหลังลงข่าวว่า จอมพล ป.ฯ อยู่เบื้องหลัง “การกบฏ
 นายพัน” และ “กบฏนายพล” เมื่อปลายปี ๒๕๐๗ น
 จึงนับว่า เออ ? คนเรานี้แม่ตายแล้ว ถ้ามันเกลียดกัน
 ละก้อ ไม่วายที่จะหาเรื่องใส่ความให้โดยที่เขาไม่มีทางมา
 แก่คำกล่าวหาได้

จอมพล ป.ฯ ได้ถึงอสัญกรรมด้วยโรคหัวใจวาย
 ณ บ้านพักที่ตำบลซากามิโอโน ซานกรุงโตเกียว ตอน
 กลางคืนของวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๐๗ เวลา ๒๐.๓๐ น.
 (ของไทย) ภายในอ้อมแขนของท่านผู้หญิงละเอียด พิบูล
 สงคราม ยอดศรีภรรยา ที่จะหาใครเสมอเหมือนมิได้อีก
 แล้ว อย่างสงบเสงี่ยม หลังจากพูดได้เป็นคำส่งสุดท้ายว่า
 “เธอ... ความตาย คือความสุข” กระทั่งถึงวันจากไปไม่
 กลับมาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น รวมอายุได้
 ๖๗ ปีเศษ

เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๐๗ ณ ท่าอากาศยาน
 ดอนเมือง มีประชาชนล้นหลามผิปรกติ เขาเหล่านี

มิได้มารับญาติพี่น้อง มิได้มารับบุคคลสำคัญที่จะมาเป็น
 อาคันตุกะ มิได้มารับบุคคลใด ๆ ทั้งสิ้น แต่เขา มารับ
 อัฐมิใช่คน ไม่มีตัวตน แต่เป็นกระดูกที่พอจะนำมาได้
 ของบุคคลผู้หนึ่งซึ่งเคยเป็นผู้นำของเขา ผู้สร้างอารย-
 ธรรม วัฒนธรรม และผู้มีส่วนนำประเทศไทย ไปสู่
 ความสวัสดีที่มีใครปฏิเสธได้มาแล้วในอดีต สมัยที่เขา
 เป็นผู้นำของชาติ

เขาอยู่และจากไป มิได้มีอะไรแปลกไปกว่าเดิม
 มีอยู่อย่างใดก็มีอย่างนั้น ที่นับว่าแปลกมีอยู่อย่างเดียว
 ซึ่งไม่เหมือนกับนักการเมืองอื่นๆ เขา ก็คือชื่อของเขา
 “แปลก” ไร้ละท่าน

พอเครื่องบินไทย “สุรนารี” ร่อนลงสู่สนาม แม่
 ทักษิณ ได้นำฝูงชนไปรับอัฐิถึงบันไดเครื่องบิน ฝูง
 ชนที่ไปรับ มีทั้งพระสงฆ์

รัฐมนตรี อดีตรัฐมนตรี และ ส.ส. สมาชิกสภา
 วัฒนธรรมฝ่ายหญิง คณะครูอาจารย์นักเรียน พ่อค้า
 คหบดีประชาชน ทหารไอปาร์ค และชาวต่างประเทศ
 รวมแล้วมากกว่า ๓ พันคน การได้รับต้อนรับอย่างอบอุ่น

ในวาระสุดท้ายของสามี่เชนน^๕ เป็นที่ตื้นตันใจอย่างสุด
ซึ้งของท่อนผู้หญิงละเอียดพิบูลสงคราม

ผู้ไปต้อนรับมี น้ำตา นอง หน้า อาบ เอ่อ ด้วยความ
เศร้าโศกสลดเห็นใจผู้สูญเสีย กลับมา หน้าตา หม่นหมอง
ซ่อนความเศร้ารันทดใจไว้ในส่วนลึก พุดสั้นเครือ ยกมือ
รับไหว้สั้นเทา ใครเล่าถ้าเป็นและอยู่ในสถานนั้นจะเป็น
อย่างไร

ณ บ้านซอยชิดลมอันเป็นบ้านเดิมที่จอมพล ป.ว
เคยพำนักพักพิงตลอดสมัยที่อยู่เมืองไทย ได้มีพิธีกรรม
ทางศาสนาขึ้นท่ามกลางความเศร้าสลดของลูกหลานญาติ
มิตรและผู้อยู่ได้บังคับบัญชา ในคำวันเดียวกันในหลวงฯ
โปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าไตร ๑๐ ไตร โดยให้ราช
เลขาธิการนำมาถวายบังสกุล

ในวันที่ ๒๗ มิถุนายนศกเดียวกัน คณะรัฐมนตรี
จอมพลถนอม กิตติขจร ได้เป็นเจ้าภาพ และต่อจากนั้น
ก็มีผู้เคารพนับถือขอ เป็นเจ้าภาพ ทำ บุญ อุทิศให้ไม่ขาด
ระยะ

๓ นักการเมือง ฯ

๒๕๕

เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๗ อันเป็นวันครบ
ทำบุญครบรอบ ๕๐ วัน ของจอมพลผู้วายชนม์ จึงญาติ
มิตรและผู้นับถือทั้งหลายได้นำอัฐิท่านจอมพล ป.ฯ ไป
บรรจุไว้ ณ วัดศรีมหาธาตุบางเขน ซึ่งวัดนี้เป็นวัดที่
ท่านจอมพล ป.ฯ กับคณะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
๒๔๗๕ ได้ร่วมสร้างไว้เป็นอนุสรณ์ ชีวิตจอมพล ป.
พิบูลสงคราม นักการเมืองชั้นนำของไทย และนับเป็น
วีรชนชั้นนำของไทยคนหนึ่งก็ขอยุติเพียงเท่านี้

แต่บรรพชนชั้นนำของไทยทุกท่าน

รูป ชีวติ มจฺจํ นามโคตฺตํ นชีรติ

รูป.....ย่อมย่อยยับได้

แต่ชื่อ.....และ.....โคตร.....ไซ้

บัสันสูญหาย

พุทธภาษิต = รัชกาลที่ ๖

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร. ปรีดี พนมยงค์)

๑. คว้นหลงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สุภาพบุรุษจากฝรั่งเศส ที่ได้รับยกย่อง
ว่าเป็น “มันสมอง” ของคณะปฏิวัติ เขาเป็น
ต้นคิด เป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของ
เมืองไทย ออกแถลงการณ์ต่าง ๆ ในระหว่าง
ดำเนินการปฏิวัติ ท่านผู้นี้คือ “หลวงประดิษฐ์
มนูธรรม” หรือ “นายปรีดี พนมยงค์” ดังจะ
ขอนำท่านไปทำความรู้จักกับลี้ลาชีวิตของเขา
ละเอียดพอสมควร ต่อไปนี้

นายปรีดี ฯ มันสมองของคณะปฏิวัติได้ร่างวาง
โครงการหรือนโยบายการบริหารประเทศไว้มี ๖ ข้อด้วย
กัน จะขอมากล่าวซ้ำไว้อีก ดังนี้

๑. เกราช จะต้องรักษาความเป็นเกราช ทั้งหลาย เช่นเกราชในทางการเมือง ทางศาล ทางเศรษฐกิจ ฯ ของประเทศไว้อย่างมั่นคง

๒. ความปลอดภัย จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลง

๓. เศรษฐกิจ จะต้องบำรุงเศรษฐกิจของราษฎรให้สมบูรณ์ ไม่ให้อดอยากต่อไป

๔. เสมอภาค จะต้องให้ราษฎรมีสติธิเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๕. เสรีภาพ จะต้องให้ราษฎรมีสรีภาพ อิสระภาพอันไม่ขัดต่อหลักทั้ง ๔ ข้างต้น

๖. การศึกษา จะต้องให้การศึกษแก่ราษฎรอย่างเต็มที่

ผู้อ่านโปรดพิจารณาหลักนโยบาย ๖ ประการของคณะผู้ก่อการ ฯ ปี ๒๔๗๕ โดยคุลยพินิจที่เป็นธรรมเถิด นโยบายดังกล่าวนี้ดีแน่ แต่ผู้บริหารหาได้ดำเนิน

การให้เป็นไปตามหลักนโยบายดังกล่าวให้ได้ผลจริงจึงปรากฏว่าหลัก ๖ ประการเหล่านี้ ชวนเซหรือบางหลักล้มไปแล้วก็มี เพราะคณะผู้ก่อการ ฯ ในเวลาต่อมาเกิดขึ้นที่ชิงเด่นแย่งอำนาจวาทสนากันเอง ดังได้ทราบมาจากประวัติของ ๒ คณะหลวงที่อ่านผ่านมาแล้วนั้น

ขณะที่เกิดการปฏิวัติคราวนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ ประทับอยู่ ณ พระราชวังไกรกัณฐ์ หัวหิน เมื่อคณะปฏิวัติยึดอำนาจได้แล้ว จึงนำหนังสือไปกราบถวายบังคมทูลเกล้า ฯ อัญเชิญเสด็จกลับพระนคร หนังสือทูลเกล้า ฯ ถวายนั้น มีใจความดังนี้

พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยคณะราษฎรข้าราชการทหารพลเรือน ได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ได้แล้ว และได้เชิญเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์ มีสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นต้นไว้เป็นประกัน ถ้า

คณะราษฎรนั้นถูกทำร้ายด้วยประการใด ๆ ก็ดี จะต้องทำ
ร้ายเจ้านายที่จับกุมไว้^๕ เป็นการตอบแทน

“คณะราษฎร” ไม่ประสงค์จะแย่งชิงราชสมบัติ
แต่อย่างใด ความประสงค์อันยิ่งใหญ่ก็เพื่อจะให้มีรัฐ-
ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จึงขออัญเชิญใต้ฝ่าละ
อองธุลีพระบาทเสด็จกลับคืนสู่พระนคร และทรงเป็น
กษัตริย์ต่อไปโดยอยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน
ซึ่ง “คณะราษฎร” ได้สร้างขึ้น ถ้าใต้ฝ่าละอองธุลี
พระบาทตอบปฏิเสธก็ดี หรือไม่ตอบภายใน ๑ นาฬิกา
นับแต่ได้รับหนังสือ^๖นี้ “คณะราษฎร” จะได้ประกาศ
ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินโดยเลือกเจ้านายพระ
องค์^๗ก่อนที่เห็นสมควร^๘ขึ้นเป็นกษัตริย์ ถ้าไม่มีเจ้านายพระ
องค์ใดยอมรับเป็นกษัตริย์ คณะราษฎรก็จะจัดการปก
ครองประเทศชาติโดยระบอบสาธารณรัฐต่อไป

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

พันเอก พระยาทรงสุรเดช

พันเอก พระยาฤทธิอาคเนย์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ เมื่อได้ทรงอ่านหนังสือของคณะปฏิวัติ ทรงเห็นว่า หากจะขึ้นหนังสือเหี้ยมเวลาไป ก็อาจจะมีการเกิดนองเลือดขึ้นแน่นอน เพราะ นายทหารชั้นผู้ใหญ่หลายคน ยังจงรักภักดี ต่อพระองค์อยู่ ในที่สุดเพื่อไม่ให้มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นในหมู่คนไทยด้วยกันเอง พระองค์ได้ทรงตอบลายพระหัตถ์ไป มีข้อความดังนี้

สวนไกลกังวล หัวหิน

วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ถึง ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร

ด้วยได้ทราบความตามสำเนาหนังสือที่ส่งไปยังกระทรวงมรธาธว่า คณะนายทหารมีความปรารถนาที่จะเชิญข้าพเจ้าให้กลับพระนคร เป็นกษัตริย์อยู่ได้พระธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร์ ไม่อยากให้เกิดเลือดเนื้อกับทั้งเพื่อจัดการโดยละม่อมละไม ไม่ขึ้นชื่อว่าจลาจลเสีย

หายแก่บ้านเมือง และความจริงข้าพเจ้าก็ได้คิดอยู่แล้วที่จะเปลี่ยนแปลงทำนองนี้ คือมีพระเจ้าแผ่นดินปกครองตามพระธรรมนูญ จึงยอมรับที่จะช่วยให้เป็นตัวเชิดเพื่อให้คุณโครงการทั้งรัฐบาล ให้เป็นรูปตามวิธีเปลี่ยนแปลงทั้งพระธรรมนูญโดยสะดวก เพราะว่า ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมเป็นตัวเชิด นานาประเทศคงจะไม่ยอมรับรองรัฐบาลนี้ จึงจะเป็นความลำบากยิ่งขึ้นหลายประการ ความจริงข้าพเจ้าเองในเวลานี้ก็ทราบกันอยู่แล้วว่า มีอาการทุพพลภาพไม่มีลูกสืบวงศ์สกุล และจะไม่ทนงานไปนานเท่าใดนัก ทั้งไม่มีความปรารถนามักใหญ่ไผ่สูงเกินศักดิ์และความสามารถที่จะช่วยพุงชาติของเราให้เจริญเทียมหน้าเขาบ้าง พุดمانเป็นความจริงใจเสมอ

ประชาธิปไตย ปร.

ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ เวลา ๑๗.๐๐ น. พระองค์ได้ลงพระปรมาภิไธยในร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวแล้วพระราชทานแก่คณะปฏิวัติ รัฐธรรมนูญฉบับนี้เรียกกันว่า “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครอง

แผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕” และวันที่ ๒๘ มิถุนายน ก็มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรก สมาชิกแรกนี้มี ๗๐ นาย คณะปฏิวัติตั้งตนเองทั้งสิ้น มีเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ได้รับเลือกเป็นประธานสภาผู้แทนคนแรก

ในวันเปิดประชุม ๖ ครั้งแรกนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้พระราชทานกระแสรบส่งไปเปิดประชุม มีข้อความบางตอน ดังนี้

“.....วันนี้ สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมเป็นครั้งแรก นับว่าเป็นการสำคัญอันหนึ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศอันเป็นที่รักของเรา ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านทั้งหลายคงจะตั้งใจที่จะช่วยกันปรึกษาการงาน เพื่อนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศสยามต่อไป และเพื่อรักษาความอิสระภาพของไทยชั่วฟ้าและดิน.....

.....ข้าพเจ้าขออำนาจพระแก้วบรรดาผู้แทนราษฎรทั้งหลาย ให้บริบูรณ์ด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา เพื่อ

จะได้ช่วยกันทำการ ให้สำเร็จ ตามความ ประสงค์ของเรา
และของท่าน ซึ่งมีจุดหมายอันเดียวกันทุกประการ
เทอญ ฯ”

คณะบริหารประเทศชุดแรก

คณะปฏิวัติสมัยนั้น ได้ประชุมคัดเลือกบุคคลชั้น
คณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการราษฎร” ซึ่งต่อมา
ก็ได้แก่คณะรัฐมนตรีนั่นเอง มีมหาอำมาตย์โท พระยา
มโนปกรณ์นิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นประธาน
คณะกรรมการคณะราษฎร (คือตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
ในเวลาต่อมา) และประกอบด้วยกรรมการราษฎรอีก
๑๔ นาย

ต่อมาได้มีการตั้งกรรมการ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับ
ถาวร และได้มีการเฉลิมฉลองกันอย่างเอิกเรียมไพโร
คือพระราชทานรัฐธรรมนูญ ตรงกับวันที่ ๑๐ ธันวาคม
๒๔๗๕ พร้อมกันนั้นได้ประกาศแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี
ชุดแรกขึ้นบริหารประเทศ ภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญ
ฉบับถาวร มีพระยามโนปกรณ์นิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรี

ตรี ประกอบด้วยคณะรัฐมนตรีอีก จำนวนรวมทั้งสิ้น ๒๐ นาย (รายนามคณะรัฐมนตรีชุดแรก โปรดดูใน บทแรก ๆ ของเล่มนี้)

วิกฤติการณ์หลังปฏิวัติ

ภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ แล้ว คณะผู้รักษาการพระนคร ฝ่ายทหารเริ่มสำนึกผิด เพราะบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดแรกสมัยนั้น ล้วนแต่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ มีบรรดาศักดิ์สูง ๆ ทั้งสิ้น และคณะรัฐมนตรีผู้ทำหน้าที่ บริหารประเทศแล้ว ก็เป็นบุคคลภายนอกส่วนมาก ต่าง ปฏิบัติหน้าที่ใน ลักษณะเห็น ประโยชน์ ราษฎร มากกว่า เห็นประโยชน์ของคณะปฏิวัติเอง ยิ่งมีการประชุมกัน บ่อยเข้าก็ยิ่ง มีรอยร้าวจุกจอก ทิ่มแทง ใจคณะ ปฏิวัติ มาก เพียงนั้น ความขัดแย้งในปัญหาต่าง ๆ ทางการเมือง ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ต่อมาได้มีการออกพระราชบัญญัติอากรมรดกโดยไม่มีการยกเว้น แม้กระทั่งพระ

ราชทรัพย์ของพระเจ้าแผ่นดิน บังคับให้ต้องเสียภาษี
 อาก^๕ทงสน^๕ การมีการเสนอให้มีการเก็บภาษีมรดก^๕
 นับว่าเป็นความคิดของนายปรีดี ฯ โดยตรง สมาชิกส่วน
 มากและบรรดาคณะปฏิวัติเองต่างก็มีความเห็นว่า พระ
 ราชบัญญัติ^๕นี้ไม่สมควรนำมาใช้ในเมืองไทยขณะนั้นเลย

ในเวลาไล่เลี่ยกัน นายปรีดี ฯ ได้เสนอ “สมุดปก
 เหลือง” หรือ “เค้าโครงการเศรษฐกิจ” ของเขาต่อ
 บุคคลในวงการปฏิวัติ มีการพิมพ์แจกขอความเห็นกัน
 เป็นจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดมีการวิพากษ์วิจารณ์กัน
 อย่างกว้างขวาง เกิดมีบุคคลออกความเห็นแยกเป็น ๒
 ฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า เค้าโครงนี้ดี อาจจะ
 นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ โดยเร็ว
 แต่อีกฝ่ายหนึ่งออกความเห็นว่ายังไม่สมควรที่จะกระ
 ทำเช่นนั้น เพราะเค้าโครงในสมุดปกเหลืองของนาย
 ปรีดี^๕นั้น มีลักษณะเป็นระบบโซเซียลลิสต์อย่างรุนแรง
 หรือจะว่าเป็นระบบของคอมมิวนิสต์เลยก็ไม่ผิดนัก ความ
 เห็นฝ่ายหลัง^๕ มีบรรดาขุนนางและบรรดาข้าราชการ

หัวเก่า ๆ มีพระยามโน ฯ และพรรคพวกรัฐมนตรีที่เป็น
ขุนนางเก่า และบรรดานายทหารที่เป็นขุนนางหัวเก่าก็
พลอยไม่เห็นชอบด้วย อาทิ พระยาทรง ฯ พระยาฤทธิ ฯ
และพระประศาสน์ ฯ เป็นต้น

ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ พระ
องค์ทรงถึงกับทรงมีพระราชวิจารณ์ไว้ในสมุคปกขาวโต้
แย้งความคิดเห็นของนายปรีดี มีใจความสำคัญตอน
หนึ่งว่า

“.....โครงการนั้น เป็นโครงการอันเดียวกัน
อย่างแน่นอนกับที่ประเทศรัสเซียใช้อยู่ ส่วนใครจะเอา
อย่างไหน ข้าพเจ้าไม่ทราบสตาลินจะเอาอย่างหลวง
ประดิษฐ์ หรือหลวงประดิษฐ์จะเอาอย่างสตาลินก็ตอบ
ไม่ได้ ตอบได้ข้อเดียวว่าโครงการทั้งสองนี้เหมือนกัน
เหมือนจนรายละเอียดเช่นที่ใช้ และรูปของวิธีการกระ
ทำ จะผิดกันก็แต่รัสเซียนั้นแก่เป็นสยาม หรือสยาม
นั้นแก่เป็นรัสเซีย.....”

ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อคณะปฏิวัติมีนายปรีดีเป็นตัวตั้งตัวตี ได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของเขาเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร จึงแพ้วะแนนเสียง ทำให้นายปรีดีกับพวกพากันไม่พอใจรัฐบาลของพระยามโน ฯ การประชุมสภาเริ่มวุ่นวาย มีการถิ้ออภิสิทธิพกอาวุธปืนเข้าไปกันได้ ร้องถึงพระยามโน ฯ ในฐานะนายกรัฐมนตรี ออกคำสั่งให้ตำรวจทหารค้นตัวสมาชิก ฯ ห้ามพกปืนเข้าสภา ฯ เกิดขาด และต่อมาได้ละเมิดอำนาจสภา ฯ ต่างๆ นานา

เมื่อเกิดเหตุการณ์คับขันมากขึ้น พระยามโน ฯ จึงมี “พระราชกฤษฎีกาให้ปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่” ออกมาบังคับใช้วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖

วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๔๗๖ นายปรีดี ฯ ก็ถูกเนรเทศออกไปอยู่นอกประเทศ คือฝรั่งเศส ตามคำแนะนำของพระยามโน ฯ และคณะรัฐมนตรีบางท่านสมัยนั้น

การที่คณะรัฐบาลเนรเทศมันสมองของคณะปฏิวัติออกไปนอกประเทศเช่นนั้น เพิ่มความแค้นเคืองให้แก่

คณะปฏิวัติอย่างมหาศาล ต่อมาในวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๗๖ สืบทหารเสือมีพระยาพหลฯ พระยาทรงฯ พระยาฤทธิ์ฯ และพระประศาสน์ฯ จึงพร้อมใจกันลาออกจากหน้าที่ทั้งตำแหน่งทางทหาร และตำแหน่งการเมือง ความวุ่นวายทางการเมืองเริ่มตึงเครียดมีตทะเล้น หนักยิ่งขึ้น พอถึงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๗๖ การยึดอำนาจโดยการนำของคณะเสือเกิดขึ้น แต่ผู้ทำหน้าที่แท้จริงคือ พระยาพหลฯ ติดตามด้วย พันโท หลวงพิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าฝ่ายทหารบก นาวาโท หลวงศุภชลาศัย เป็นหัวหน้าฝ่ายทหารเรือ และหลวงนฤเบศร์มานิต (สงวน จุฑาเดมิย์) เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน กองบัญชาการตั้งอยู่ที่วังปารุสสถาน

การยึดอำนาจเป็นไป ด้วยความเรียบร้อยง่ายดาย คณะรัฐบาลของพระยามโนฯ จำต้องยอมลาออก แล้วถูกบังคับให้เนรเทศไปอยู่เสียต่างประเทศ และจบชีวิตที่นั่น

พันเอกพระยาพหลฯ ได้ตั้งคณะรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ เริ่มดำเนินการบริหารตามนโยบายของคณะ

ปฏิวัติโดยไม่มีใครขัดขวางแต่อย่างใด แต่มันสมองหรือผู้ที่ห้จะออกความคิดเห็นในการบริหารได้ดี ไม่มีใครสมควรเท่านั้นายปรีดี ฯ พระยาพหล ฯ นายกรัฐมนตรีจึงติดต่อไปยังนายปรีดีที่ฝรั่งเศส พร้อมกับขอพระบรมราชานุญาตพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ให้นายปรีดีเดินทางกลับมาไทย ช่วยกันบริหารประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว รัฐบาลของพระยาพหล ฯ ได้ออกแถลงการณ์ฉบับหนึ่ง เพื่อปรับความเข้าใจต่อราษฎรไทยทั่วประเทศ ดังประกาศนียบัตรรับรองความประพฤตินายปรีดี ฯ มีใจความว่า .-

“.....โดยที่หลวงประดิษฐมนูธรรม รับรองว่าพร้อมที่จะร่วมมือกับรัฐบาล ในอันที่จะดำเนินการตามหลักนโยบายซึ่งรัฐบาลได้วางไว้แล้วในการปกครองกล่าวคือ

๑. รักษาผลประโยชน์ของชนทุกชั้นทุกเหล่าและสมานผลประโยชน์นั้นให้กลมกลืนกัน โดยให้ชนทุกชั้นทุกเหล่าช่วยกันบำรุงเศรษฐกิจของชาติ

๒. ใช้ที่ดินของประเทศที่ยังว่างเปล่าอยู่มาก ให้เป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจยิ่งขึ้น

๓. ให้ราษฎรมีช่องทางประกอบการเลี้ยงชีพโดยทั่วหน้ากัน

๔. ให้คนไทยเลื่อมใสในการกสิกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม โดยวิธีที่รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือ การฝึกฝนการร่วมมือและการควบคุมเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ผู้ประกอบการนั้น ๆ ได้รับผลเต็มที่ที่ตนควรได้ และมีช่องทางผ่อนความหนักในหนี้สินที่มีอยู่ให้เบาบางลง

๕. ให้สินค้าออกของประเทศมากมาย และมีปริมาณมากขึ้น.....”

นายปรีดี พนมยงค์ ได้เดินทางกลับเมืองไทย เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๖ และต่อมาได้เข้าร่วมเป็นรัฐมนตรีในคณะของพระยาพหลฯ ด้วย

๒. นายปรีดี พนมยงค์

เขาเป็นนักการเมืองชั้นแนวหน้า มอง
เห็นการณ์ไกล แต่บางอย่าง เขามีแนวความคิด
ล้ำหน้าจนคนอื่นเดินตามไม่ไหว เช่น “เค้าโครง
การเศรษฐกิจ” หรือ “สมุดปกเหลือง” ของเขา
ผู้ร่วมก่อการด้วยกัน เรียกเขาว่า “อาจารย์”
เพราะเขาเรียนรู้สารพัด รู้จริงๆ มีลูกศิษย์ลูกหา
เต็มบ้านเต็มเมือง ด้วยความเป็นอัจฉริยะของ
เขาเอง จึงอยู่เมืองไทยไม่ได้ เพราะคนอื่น
เดินตามไม่ทัน และเขาเองก็ดูเหมือนจะลืมน
กาลเทศะไปบ้าง..... เรามาศึกษาลัทธิวิพากษ์ผู้
ผู้นับก่อนข้างพิสดาร ดังต่อไปนี้.....

เด็กน้อยชาวพระนครศรีอยุธยา ได้ลืมตาขึ้นมา
ดูโลก เมื่อรุ่งอรุณวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ณ
ตำบลท่าวาสกรี อำเภอเมืองกรุงเก่า จังหวัดพระนคร-
ศรีอยุธยา ราชธานีเก่าแก่ของไทย เขาผู้นี้มีนามว่า
ปรีดี พนมยงค์ บิดาขุนนายเสียง มารดาชื่อนางลูกจันทน์
พนมยงค์ คหบดีชาวเมืองอยุธยา นั้นเอง

- ๑ -

การศึกษา

เด็กชายปรีดี พนมยงค์ เมื่อถึงวัยเรียนวิชาหาความ
รู้ ได้เข้าศึกษาเบื้องต้นจากโรงเรียนตัวอย่างมณฑลพระ
นครศรีอยุธยา ครั้นจบหลักสูตรชั้นสูงของโรงเรียนนี้
แล้ว บิดาได้ส่งมาเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ โดยให้มา
พำนักอยู่กับพระสงฆ์ ณ วัดเบญจมบพิตร ต่อมาได้เข้า
เรียนวิชากฎหมายในกระทรวงยุติธรรม และเข้าเป็น
เสมียนพนักงานในกรมราชทัณฑ์

เมื่อจบเนติบัณฑิตย์แล้ว บังเอิญเป็นคราวโชคดี
รัฐบาลเปิดชิงทุนนักเรียนผู้จบกฎหมาย ไปศึกษาต่อยัง
ประเทศฝรั่งเศส นายปรีดี พนมยงค์ นับว่าเป็นเด็กหนุ่ม

๓ นักการเมือง ฯ

๓๑๓

ที่หัวคี่ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถสอบชิงทุนหลวงครองนินได้ที ๑ รัฐบาลจึงส่งไปเรียนประเทศฝรั่งเศส ในลักษณะวิชากฎหมายต่อไป

ระยะเวลาที่อยู่เมืองนอก นักเรียนไทยภาคพื้นยุโรป มักจะมีนัดพบสังสรรค์กันเสมอเป็นประจำทุก ๆ ปี นักเรียนไทยที่นับว่าเป็นแนวหน้าของรุ่นเดียวกัน ขณะนั้นก็มี นายปรีดี พนมยงค์ นักศึกษากฎหมาย นายทองอุ้ยวงศ์ นักศึกษาเอนจิเนียร์โดยทุนส่วนตัว ร.ท. แปลก ชิตตะสังคะ นายทหารหนุ่มนักเรียนวิชาทหารปืนใหญ่ และนอกนั้นก็ยังมีอีกหลายคน ต่อมาได้รวมหัวกันคิดวางแผนปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ จนได้ดังได้กล่าวมาแล้วในชีวประวัติ ๒ คุณหลวง ที่อ่านผ่านมาแล้วนั้น

นายปรีดี ฯ ศึกษาวิชากฎหมายจบ เป็นด๊อกเตอร์อังทรวส์ และยังได้ปริญญาชั้นสูงทางเศรษฐกิจ และได้เดินทางกลับมายังประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ โดยเข้ารับราชการในกระทรวงยุติธรรม กรมร่างกฎหมาย และเป็นอาจารย์สอนวิชากฎหมาย และต่อมาได้สถาปนา

โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม ซึ่งย้ายไปสอนที่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพักหนึ่ง ให้มารวมตั้งเป็นมหา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ที่กรมทหารท่าช้าง
วังหลวง ทำพระจันทร์ เาเองได้เป็น “ผู้ประกาศนการ”
มหาวิทยาลัยคนแรกด้วย เหตุนี้เอง นายปรีดีฯ จึงมี
ลูกศิษย์เต็มบ้านเต็มเมือง ใครจบจากธรรมศาสตร์ ต่างก็
ไปเป็นปลัดอำเภอ นายอำเภอ ข้าหลวงประจำจังหวัด
(ผู้ว่าราชการจังหวัดฯ) ทั่วเมืองไทยหมดเลยทีเดียว ยิ่ง
เมื่อตอนที่เขาได้ว่าที่รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย ในรัฐ
บาลพระยาพหลฯ ด้วยแล้ว ลูกเหลืองแดงแรงฤทธิ์-
ธรรมศาสตร์ชั้นหม้อมาก มีศักดิ์ศรีมีคนรู้ทั่วไป นาย
ปรีดี หรือ ต่อมาได้บรรดาศักดิ์เป็นหลวงประดิษฐมนู
ธรรม ได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง หรือ นัยหนึ่งว่าเป็น
“มันสมอง” ในการ คิดเปลี่ยนแปลงการปกครองสมัย
ปี ๒๔๗๕

-๒-

วิถีชีวิตการเมืองของเขา

ย่อมเป็นที่ยอมรับนับถือกันโดยทั่วไปว่า คติภาษิต
การเมืองบทหนึ่ง ย่อม อมตะ เสมอมานั่นคือ “บุคคลจะ

เป็นนักการเมืองที่ดี และนักการทหารที่ดี ในเวลาเดียวกันไม่ได้” ดังนั้น วิถีชีวิตการเมืองไทยกับของคนไทย จึงเปลี่ยนผู้นำการบริหารเรื่อย ๆ มา ดังเป็นที่ทราบกัน คืออยู่แล้วในปัจจุบัน

ด้วยประการฉะนี้เอง จึงทำให้นายปรีดี หรือชรั ทำช่างได้มีโอกาสได้เป็นนายกรัฐมนตรีเมือง ไทยกับเขากคนหนึ่งจนได้ เรื่องราวเป็นมาดังจะขอเล่าสู่กันฟังดังต่อไปนี้

ระหว่างที่นายปรีดีฯ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ดี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอยู่ก็ดี ระบบการปกครองและสถานการณ์ของรัฐบาล พระยาพหลพลพยุหเสนา มีสมรรถภาพมั่นคงและมีเสถียรภาพมากที่สุด นายปรีดี ฯ ได้แก้ปัญหาเศรษฐกิจการครองชีพของราษฎรได้อย่างดีเยี่ยม แก้ปัญหาเงินเฟ้อ และได้วางแผนการปฏิรูปที่ดิน และการสหกรณ์ไว้เป็นอย่างดี แต่หาได้นำออกใช้ในสมัยที่เขาใช้อำนาจวาสนาอยู่ไม่ บางอย่างเพิ่งเอามาใช้กันในสมัยหลัง ๆ นี้เอง เช่นระบบการสหกรณ์ และการจัดสรรที่ดิน สมัยเปลี่ยน

แปลงการปกครองใหม่ ๆ นายปรีดีฯ มีแนวคิดเรื่องนี้ไว้ในสมุดปกเหลืองหรือเค้าโครงการเศรษฐกิจของเขา จนถูกหาว่าเป็นคนมีหัวโซเซยลลิสต์อย่างแรง หรือว่าเป็นหัวคอมมิวนิสต์ไปเลยทีเดียว เพราะเอามาใช้ผิดกาลเวลานั่นเอง

สมัยที่นายปรีดีฯ เป็นรัฐมนตรีการคลัง ได้เป็นต้นคิดธนาคารชาติขึ้น ระบบการธนาคารจึงได้รุ่งเจริญก้าวหน้าเรื่อย ๆ มาตราบเท่าทุกวันนี้ นับว่าเขาสายตามองเห็นการณ์ไกลจริง แต่เอามาเผยแพร่รวดเร็วเกินที่คนไทยสมัยนั้นจะยินยอมรับใช้ได้

-๓-

นายปรีดีฯ ถูกสอบข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์

เมื่อนายปรีดีฯ เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจเข้าคณะรัฐมนตรีแล้ว ต่อมารัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจของเขาทันที ณ วังปารุสกวัน เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เวลา ๐๘.๒๐ น. ผู้เข้าประชุมมี

๑. หลวงคหกรรมบดี
๒. หลวงเกษตรสทนต์
๓. หลวงเกษตรชาติวงศ์วรารัตน์
๔. พันเอก พระยาทรงสรเดช
๕. นายทวี บุญยเกษตร
๖. นายแนบ พหลโยธิน
๗. หลวงประติษฐิ์มุนธรรม
๘. นายประยูร ภูมิมนตรี
๙. พระยามโนปกรณ์นิติธาดา
๑๐. พลเรือโท พระยาราชวังสัน
๑๑. นายวิลาศ โอสถานนท์
๑๒. พระยาศรีวิสารวาจา
๑๓. หม่อมเจ้าสกลวรรณากร วรวรรณ
๑๔. หลวงอรรถสารประสิทธิ์

นายปรีดี พนมยงค์ เจ้าของเค้าโครงการ ฯ ได้
แถลงก่อน มีใจความว่า

“...ก่อนที่จะมาชี้แจงในที่นี้ ได้ประชุมผู้เริ่มก่อ
การทั้งปวงครั้งหนึ่งแล้ว และนำเรื่องขึ้นเสนอรัฐมนตรี

รัฐมนตรีจึงตั้งกรรมการชุดนั้นขึ้นพิจารณา...เนื่องจาก
 หลัก ๖ ประการ ที่ได้ประกาศไว้ในข้อ ๓ มีใจความ
 อยู่ ๓ ประการ ในการบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร
 ในทางเศรษฐกิจ คือจะจัดการมิให้ราษฎรอดอยาก จะ
 วางโครงการเศรษฐกิจของชาติ ในการจัดการไม่ให้
 ราษฎรอดอยากนั้น ต้องจัดให้มีความเป็นอยู่ตามสมควร
 หางานให้ทำเหมือนกับเราที่อยากทำงาน ข้อความละ
 เียดอยู่ในหนังสือนี้แล้ว แต่เราไม่ทำโครงการทีเดียว
 จะทำตามกำลังของเรา ข้อที่เป็นตัวเลขบางตอนจะถือ
 เครื่องครัดไม่ได้ เป็นการอุปมาพอเป็นเค้าโครงเท่านั้น
 โครงการนี้ไม่ใช่หลักการคอมมิวนิสต์ เรามีทั้งแคปปี
 ตอลลิสต์และโซเชี่ยลลิสต์รวมกัน ถ้าหากพวกคอมมิว
 นิสต์ มาอ่านจะติมากกว่า เพราะยังรับรองพวกมั่งมีให้
 คงอยู่ ความที่กล่าวแล้วว่า ตัวเลขนั้นเป็นการอุปมา
 เท่านั้น หน้าที่ของเราในที่นี้คือ จะรับไปใช้นี้หรือไม่
 เมื่อรับแล้วจึงเรียกผู้ชำนาญมาทำการพิจารณาให้ละเอียด
 ภายหลัง.....”

นายทวี บุญยเกตุ กรรมการคนหนึ่ง ได้กล่าว
ยอมรับโครงการว่า

“... ข้าพเจ้าขอ^๕แจ้งและสนับสนุน ข้อ ความ ของ
หลวงประดิษฐมนูธรรม เพื่อเป็นแนวทางพิจารณาต่อ
ไป... ถ้าเราอ่านดูเพียงผิวเผิน ๆ โดยมีได้ไตร่ตรอง
หรือคิดให้ซึ่งหรือมีใจลำเอียงไปในทางลัทธิหนึ่งลัทธิใด
แล้ว ก็จะเห็นว่าโครงการนี้ต่อไปในทางคอมมิวนิสต์
หรือโซเชี่ยลลิสต์ แต่ถ้าพิจารณาถึงวิธีการของโครงการ
อัน^๕นี้ เรามีได้รับทรัพย์สินใคร เราไม่ได้เอาเงินทองใคร
มาแบ่งปันกัน เรามีได้เอาผู้หญิงมาเป็นของกลาง เรา
ไม่ได้บังคับหรือเกณฑ์ทั้งหมดให้มาทำงานให้แก่สหกรณ์
ของเรา เราไม่ได้เกณฑ์คนให้มาเป็นทาส เพราะฉะนั้น
จะเรียกว่า หรือเหมาเอาว่า โครงการอัน^๕นี้จะมีวิธีการ
เป็นคอมมิวนิสต์หรือโซเชี่ยลลิสต์อย่างไรได้ ความ
ประสงค์รัฐบาลก็คือต้องการให้ ราษฎรทุกคนและทุก
ชั้นได้รับประกันจากรัฐบาลโดยร่วมกันทำ และโดยการ
ควบคุมของสหกรณ์ เราไม่ต้องการให้คนทุกคนเป็นทาส
ของสหกรณ์โดยการเลิกทำมาหากินส่วนตัว แต่เราต้อง

การให้ผู้ที่กำลังทรัพย์ได้ทำมาหากินอยู่ก่อนแล้ว คงดำเนินการต่อไป หรือผู้ที่สามารถทำมาหากินส่วนตัวได้ก็ให้ทำไป เราจะช่วยแต่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล หรือคนจนกับพวกที่ไม่มืงานทำ ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย และที่ได้รับทุกข์ลำบากเท่านั้น หาได้พาตึงไปบังคับคนที่มั่งมีทั้งในบางประเทศทำกันอยู่ไม่ เพราะถ้าคนเหล่านี้ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลแล้วใครเล่าจะเป็นผู้ช่วย ความหายนะต้องมาสู่แน่นอน ธรรมชาติของคนต้องเสียไปโดยไม่ต้องสงสัย และความไม่สงบสุขจะต้องบังเกิดขึ้นแก่ประเทศเป็นแน่

ไม่ควรวิตกที่สหกรณ์จะไม่มีคนทำงาน เพราะในเวลา^{นี้} คนว่างงานมีอยู่มาก เมื่อเรารับรองว่าจะให้ความสุขแก่เขาเช่น^{นี้}แล้ว ใครเล่าจะไม่อยากมีความสุข ใครเล่าที่จะไม่อยากมีเงิน และใครเล่าอยากจะอดตาย

พูดกันอย่างง่าย ๆ การที่จะตั้งสหกรณ์เช่น^{นี้} ก็ไม่ต่างอะไรกับบริษัทหรือห้างร้านที่ทำการค้าใหญ่ ๆ ถ้าจะมีผู้เถียงว่ารัฐบาลไม่ควรทำการค้าเองแล้ว ก็เหตุไฉนเล่ารัฐจึงสร้างทางรถไฟ รัฐบาลจึงสร้างโรงไฟฟ้า

รัฐบาลจึงทำการไม่ยอมให้ราษฎรทำ การที่จะตั้งสหกรณ์นี้ ไม่แต่จะ ช่วยเหลือชาวนาที่ ยากจน แล้วสหกรณ์ยังจะ ช่วยเปิดเหมือง และบำรุงความเจริญของประเทศอีกด้วย จากผลกำไรที่ได้จากสหกรณ์เอง.....

วิธีการโดยย่อของโครงการอันนี้คือ รัฐบาลจะซื้อ ที่นาจากเจ้าของที่ดิน โดยออกใบบอนด์และให้ดอกเบี้ยตามสมควร การที่ต้องการที่นี้คือที่จำนวนมากและเป็น ผืนแผ่นดินเดียวกันนี้ ก็เพื่อสะดวกในการปกครองและ ในการประกอบภารกิจกรรมเช่น การไถ การคราด การ ทดนา เหลลาน เป็นต้น เมื่อสหกรณ์ได้เนื้อที่นาตามจำนวน ต้องการแล้ว สหกรณ์ก็ประกาศรับกรรมกร หรือ หลวง ประดิษฐ์มนูธรรมเรียกว่า ข้าราชการ เฉพาะผู้ที่ต้องการ ความช่วยเหลือจากรัฐบาลกับผู้ที่ไม่มีอาชีพอย่างอื่น คือ พวกที่เบียดเบียนเขากิน แต่ไม่บังคับผู้ที่มั่งมี และผู้ที่ ไม่ประสงค์จะทำงานให้แก่สหกรณ์ในเมื่อเขาหางานหรือ อาชีพอื่นทำได้ คือเขาจะไปประกอบอาชีพส่วนตัวก็ได้ สุดแต่ความพอใจของตน

การบังคับให้คนที่ไม่มีข้าวกินให้มีข้าวกิน บังคับให้คนที่ไม่มีที่อยู่ให้มีบ้านอยู่อย่างสบาย บังคับให้คนที่เกิดทุกข์ยากให้มีความสุขเหล่านี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นเป็นของเสียหายอะไร เช่นพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ก็ได้เคยใช้บังคับคนในบังคับบัญชาของท่านทางมณฑลบักซ์ได้มาแล้วและปรากฏว่าได้ผลดี จนบัดนี้ยังมีผู้นึกถึงบุญคุณอยู่

อนึ่ง การประกาศรับสมาชิกสหกรณ์^{นี้} ก็เท่ากับสหกรณ์จ้างให้มาทำงานให้สหกรณ์ โดยให้เงินเป็นรายเดือนรายปี ข้ายังจะได้ส่วนแบ่งกำไรของสหกรณ์อีกด้วย เช่นเดียวกับงานของห้างร้านหรือบริษัทต่างๆ ส่วนเงินค่าจ้างที่สหกรณ์จะวางอัตราลงไปนั้นคงทำได้ดังนี้ ให้สอบสวนดูถึงกำลังแรงงานของชาวนาคนหนึ่งที่มีร่างกายอ่อนแอที่สุด ที่ขี้เกียจที่สุด และโง่ที่สุดว่างานชิ้นหนึ่งที่สหกรณ์จะให้ทำนั้นจะต้องสิ้นเวลาแรงงานเท่าใด และจะคุ้มกับราคาสินค้าเท่าใด ผลเงินที่ได้นั้นจะมาใช้จ่ายในสิ่งจำเป็นเพื่อยังชีวิตของตน เช่นค่าอาหารเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น เมื่อทราบอัตราและได้วางลงไปเป็นที่แน่นอน

แล้ว เราจะไม่เสียเวลาที่จะควบคุม ส่วนคนงานที่ทำงานเสร็จก่อน คนงานนั้นก็ได้เปรียบในการที่จะได้พักผ่อน หรือ ใช้เวลาที่เหลือไปทำงานให้แก่สหกรณ์ เพื่อหารายได้งอกเงยขึ้นอีกด้วย วิธีการเช่นนี้จะเป็นการยอมน้ำใจ ให้คนที่ทำงานดี ได้ทำงานเต็มตามความสามารถอยู่ในตัว ผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำเท่าใด ผลประโยชน์นั้นจะเป็นของสหกรณ์ทั้งสิ้น สหกรณ์เป็นผู้ขนส่งและสหกรณ์เป็นผู้ขาย เมื่อได้เงินมาเท่าใด เหลือจากเงินเดือนแล้ว ก็หักออกเป็นกำไรไว้แบ่งออกเป็นส่วน ๆ คือ ไว้เป็นทุนสำรองบ้าง เป็นทุนที่จะเปิดการสมาคมและความเจริญของสหกรณ์บ้าง คิดเฉลี่ยให้แก่สมาชิกบ้าง

ส่วนเงินที่จะจ่ายให้เป็นเงินเดือน หรือ เงิน ปี ของสมาชิกของสหกรณ์นั้น ถ้าจะคิดให้ดีแล้ว ก็ไม่น่าจะเป็นตัวเงินเท่าใดนัก เพราะเป็นเงินที่หักกลบลบหนี้ และหมุนเวียนอยู่เสมอ คือโดยที่สหกรณ์วางกฎข้อบังคับว่า สมาชิกสหกรณ์ทุกคนจะต้องซื้อของจากสหกรณ์ โดยสหกรณ์ขายให้ในราคาเยาที่สุด เมื่อการณปรากฏ

ดังนี้แล้ว ก็ไม่น่าจะมีข้อวิตกอันใดในความสำเร็จของโครงการอันนี้ ซึ่งจะนำมาซึ่งความสุขและความปลอดภัยของราษฎรชาวนาไทยที่ยากจนทั้งหลาย... ..”

เรื่องการประชุมพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจครั้งนั้น ปรากฏว่า ได้มีการรวมการโต้เถียงกันมากจนในที่สุด ได้ออกแถลงการณ์ว่า ให้เสนอรายงานประชุมต่อผู้ก่อการ แล้วเสนอคณะรัฐมนตรี คือเห็นแตกแยกออกเป็น ๒ ทาง

(๑) ทางพระยามโนปกรณนิติธาดา ให้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจอย่างรัฐบาลเก่า และเลือกให้ทำแปลกกว่าตามโอกาสอำนวย

(๒) ทางหลวงประดิษฐมนูธรรม ให้วางหลักที่จะดำเนินนโยบายตามเค้าโครงการ เมื่อตกลงนโยบายอันใดได้แล้ว ตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติสำรวจและวางแผน เมื่อมีกำลังแรงทุนเพียงพอใด ทำเพียงเท่านั้น และตกลงว่า ถ้าความเห็นไม่ลงรอยกัน และถ้ารัฐบาลเห็นทางพระยามโนปกรณนิติธาดา ให้หลวงประดิษฐมนูธรรม ประกาศโครงการของหลวงประดิษฐมนูธรรม ในนามของตนเอง และอย่าให้คนเข้าใจผิด

ว่า รัฐบาลจะเป็นอย่างนั้นให้ชี้แจงว่า หลวงประดิษฐมนูธรรมไม่ใช่คนชั่วขาดในคณะรัฐมนตรี.....

ในเวลาต่อมา วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๗ รัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งไม่เห็นพ้องกับโครงการดังกล่าว จึงทำการปิดสภาผู้แทนราษฎรเสียเลย เพราะสมาชิกสภาพรรคพวกผู้ก่อการได้พยายามหาเรื่องโจมตีรัฐบาลอย่างสาหัสเสียหลายประการด้วยกัน

เมื่อปิดสภาแล้ว ในเวลาต่อมา หลวงประดิษฐมนูธรรม หรือ นายปรีดี พนมยงค์ ก็ถูกเนรเทศไปอยู่ต่างประเทศ คือประเทศฝรั่งเศสนั้น และได้เดินทางกลับภายหลังที่คณะผู้ก่อการ อันมีพระยาพหลพลพยุหเสนา คិតล้มล้างรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดา ลงได้สำเร็จ

๓. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับสมุคปกเหลืองของนายปรีดี ฯ

กษัตริย์ผู้อาภัพที่สุดในราชวงศ์จักรีไม่มี
ใครเกิน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่
หัวรัชกาลที่ ๗ เพราะทรงขึ้นครองราชย์เมื่อ
คราวภาวะเศรษฐกิจของบ้านเมืองตกต่ำ แทบ
จะไปไม่รอด พอขึ้นครองราชย์ไม่นานนักก็
เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง.....ไ้ ? รา-
ชนัยผู้อาภัพ... ..

ราชันย์ผู้อำภัพในยุคนสมัยใหม่

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เป็นราชโอรสองค์
สุดท้ายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ กับสมเด็จพระ
พระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ (โอรสองค์ที่ ๗๖)
ประสูติเมื่อวันพุธที่ ๘ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๖
ณ บ้านอัมพวา เมืองสมุทรปราการ มีพระนามเดิมว่า
เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ ต่อมาได้เป็นที่สมเด็จเจ้าฟ้า
กรมขุนสุโขทัยธรรมราชาและได้เป็นกรมหลวงใน พ.ศ.
๒๔๖๘

เมื่อพระชนมายุ ๑๓ พรรษาได้เสด็จไปศึกษา ณ
ประเทศอังกฤษ ที่โรงเรียนอีตัน พอจบแล้วได้เข้าเรียน
ในโรงเรียนนายร้อยเมืองวูลิช แผนกวิชาทหารปืนใหญ่
มา จบแล้วได้เป็นนายร้อยกิตติมศักดิ์แห่งกองทัพบก
อังกฤษ

เมื่อเสด็จกลับเมืองไทย ได้อยู่กับเจ้าฟ้ากรมหลวง
พิษณุโลกประชานาถ พระบิดาของพระองค์เจ้าจุลจักร-
พงษ์ ได้เลื่อนยศเป็นนายพันโท และผู้บังคับกองโรง
เรียนนายร้อยชั้นประถม

พ.ศ. ๒๔๖๐ เสด็จออกทรงผนวช ณ วัดบวร
นิเวศวิหาร ๑ พรรษา หลังลาสิกขาแล้วได้เขกสมรสกับ
หม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี ณ พระราชวังบางปะอิน เมื่อ
วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้เสด็จไปยุโรปเพื่อรักษาพระองค์
และได้เข้าศึกษาวิชาทหารที่กรุงปารีสด้วย เสด็จกลับ
เมืองไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔

เนื่องด้วยพระเชษฐาเสด็จ ทิวงคตต่อกันโดยลำดับ
ไม่มีใครจะรับตำแหน่งพระมหากษัตริย์แทน จึงจำเป็นต้อง
ต้องรับขึ้นเป็นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ รัชกาลที่
๗ แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๖๗
ขณะมีพระชนมายุ ๓๓ พรรษา ทรงประกอบพิธีบรม
ราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

พระองค์เคยเสด็จประพาสต่างประเทศ หลายแห่ง
คือเสด็จประพาสชวา พ.ศ. ๒๔๗๒ และเสด็จประพาส
อินโดจีนของฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๗๓ เสด็จประพาส
อเมริกา พ.ศ. ๒๔๗๔ ขากลับได้เสด็จผ่านประเทศแคน
าดา ฮอังกง เชียงไฮ้ อินโดจีน นับว่าได้รับความ
รู้ในการเสด็จต่างประเทศเป็นอย่างมากที่สุด

หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว คณะราษฎรได้เชิญเสด็จมาเป็นกษัตริย์ใต้รัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวและฉบับถาวรในปีเดียวกัน เสด็จไปประเทศอังกฤษเพื่อรักษาพระองค์ และได้ลาออกจากราชบัลลังก์ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ รวมปกครองประเทศ ๑๐ ปี

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ มีพระชนมายุได้ ๔๘ พรรษา ไม่ทรงมีพระราชโอรส-ธิดาเลย

- ๒ -

พระบรมราชวินิจฉัย ฯ

เมื่อนายปรีดี พนมยงค์ พิมพ์เค้าโครงการเศรษฐกิจ หรือสมุดปกเหลืองของเขาออกเผยแพร่ นั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ ได้ทรงอ่านและทรงวิจารณ์ด้วย ข้อความพระราชวินิจฉัย จะขอนำมากล่าวไว้เพื่อ

เป็นอนุสรณ์ในประวัติศาสตร์ไทย โดยไม่มีการตัดทอน
แต่ประการใด ดังต่อไปนี้

บันทึกพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

เรื่องเค้าโครงการเศรษฐกิจ ของหลวงประดิษฐมนูธรรม

ข้าพเจ้า (หมายถึงรัชกาลที่ ๗) ได้อ่านเค้าโครง
การเศรษฐกิจและร่างพระราชบัญญัติว่า ด้วยการประชุม
สุขสมบูรณ์ของราษฎร กับเค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย
การประกอบเศรษฐกิจตลอดแล้ว ขอให้ความเห็น
พิจารณาข้อความต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

ข้อ ๑ หมวด ๑ ว่าด้วยหลักเศรษฐกิจของคณะ
ราษฎร ข้อความหมวดนี้ข้าพเจ้าไม่มีความเห็นอันใด
พิสดาร นอกจากว่าการที่จะจัดการเศรษฐกิจนั้นก็ดีแล้ว
แต่ข้อสำคัญมีอยู่เพียงว่า ถ้าทำการตามโครงการเศรษฐกิจ
นี้เมื่อใดแล้ว ขอให้จัดการจัดราษฎรเป็นผู้เลือกที่จะ

ใช้การเศรษฐกิจทั้งนี้จริง ๆ คือขอให้ฟังเสียงราษฎร
จริง ๆ อย่าหักโหมบังคับเอาโดยอ้อม หรือโดยทางใด
ทางหนึ่งให้ออกเสียงเห็นด้วยเลย ขอย้ำโกรธราษฎร
ถ้าเขาพากันออกเสียงมาว่า ไม่ชอบวิธีนี้เหล่านี้ ซึ่งย่อม
ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่พวกผู้เขียน (หมายถึงหลวง
ประดิษฐ์มนูธรรมกับพวก) โดยแน่นอน และขอย้ำ
ไต่ว่าราษฎรนั้นคือทัญญูมีมานะมลายหรืออุบาทว์กาลิโลก

หมวดที่ ๒

ข้อ ๒ หมวด ๒ ความร้ายแค้นของราษฎร ผู้
เขียนเล่าว่าราษฎร เวลานั้นร้ายแค้น อดอยากเหลือเกิน
และราษฎรไม่ทราบเลยว่า รุ่งขึ้นจะมีอาหารเพียงพอไม่
ขาดแคลนหรือไม่ ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า ราษฎรของเรา
ตลอด^๕คนขอทาน ยังไม่เคยปรากฏว่าอดตาย คนที่
อดตายจะมีแต่คนที่กลืนไม่ลง เพราะความเจ็บไข้เท่า
นั้น แม้แต่สุนัขตามวัดก็ปรากฏว่าไม่อดตาย แม้แต่ใน
ปี^๕น้ำท่วม พ.ศ. ๒๔๖๐ ผู้เขียนก็ยังกล่าวเองในเค้าโครง

การเศรษฐกิจว่า ไม่มีราษฎรอดตาย เพราะมีข้าวเพียงพอที่จะแจกกันกิน และยังมีเหลือที่จะเอาไปจำหน่ายต่างประเทศอีกด้วยซ้ำ ความอดอยากแร้นแค้นนั้น ย่อมแล้วแต่ใช้ตราชื้ออะไรเอาซึ่งหรือวัด คนที่ได้เงินเดือน ๒๐๐ บาทก็นับว่าอดอยากยากแค้นได้ ถ้าเทียบกับฐานะการกินกับผู้ที่ใช้เงินเดือน ๑,๐๐๐ บาท

จริงอยู่ ราษฎรของเราไม่มีตึกอยู่โดยทั่วไป และไม่มีเครื่องแต่งตัวอย่างฝรั่งโดยทั่วไป และไม่มีรายได้เท่ากับคนงานของฝรั่ง ถ้าคิดเทียบตามอัตราเงิน แต่ฝรั่งนั้นถึงได้มากก็ใช้มาก เพราะราคาสินค้าของเขาถึงแม้จะสูงก็จริง เมื่อเทียบกับเงินของเรา แต่อำนาจในการซื้อสิ่งของบำรุงร่างกายนั้น มีน้อยกว่าของเราแน่ ๆ ถ้าจะเปรียบถึงใจและความพอใจของราษฎรฝรั่งและราษฎรของเราแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าราษฎรของเรามีความสุขใจมากกว่าเสียอีก ข้าพเจ้ายอมรับรองว่าฐานะของราษฎรในเมืองต่างประเทศ ดังเช่นอังกฤษ

หรืออเมริกาแต่ตามรายงานของโปรเฟสเซอร์ชิมเมอแมน
นั้น กล่าวว่าฐานะราษฎรของเรานี้สูงกว่าบรรดาราชกร
ในประเทศอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย (เฉพาะบนพื้นทวีป
ไม่รวมเกาะต่าง ๆ) และมีความอดอยากยากแค้นทั้งกาย
และใจน้อยกว่าราษฎรชาวนาในประเทศรัสเซีย ซึ่งใช้
โครงการเศรษฐกิจรูปอยู่ ณ บัดนี้โดยแน่นอน ราษฎร
เราเกือบจะน้อยหรือไม่มีก็ได้ นอกจากผู้นั้นจะกระตือ
กระตือตัวไม่ไหว หาไม่ฉะนั้นคงหากินได้เสมอ ใน
ประเทศรัสเซียเสียอีก ที่ราษฎรนอนตาไม่หลับ รุ่งขึ้น
ไม่ทราบว่าจะได้อาหารกินเพียงพอหรือไม่ เพราะถ้า
สหกรณ์อาหาร มาไม่ได้เพียงพอจึงปรากฏ อยู่เป็น ของ
ประจำวัน การซื้ออาหารจะหาமாகก็ไม่ได้จะกลับไปทำ
ของตัวกินเองก็ไม่ได้ เพราะไม่มีที่จะทำกินเสียแล้ว คน
ไทยเรายังมีนามีสวนที่จะปลูกข้าวปลูกผักได้แล้ว ก็ยัง
หวังอยู่ได้เสมอว่า จะพอหาข้าวกินได้ไม่อดอยาก นอก
จากถ้าดำเนินกิจการแบบรัสเซียเข้าแล้ว ความอดอยาก
ยากจนตายนั้นอาจปรากฏกลายเป็นความจริงขึ้นได้ โปร
เฟสเซอร์ชิมเมอแมนกล่าวว่า รายได้และฐานะการกินอยู่

ของราษฎรไทยนั้น สูงกว่าราษฎรชาติใด ๆ ทั้งหมดในทวีปเอเชีย ที่อยู่บนพื้นทวีปที่สำคัญ ย่อมเป็นเครื่องสนับสนุนความเห็นของข้าพเจ้าอีกส่วนหนึ่ง

หมวดที่ ๓

ข้อ ๓ การประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร การที่จะคิดประกันความสุขทั้งนั้นนั้น ความจริงย่อมเป็นของดีแท้ แต่ตามธรรมชาติของประกันแล้ว ผู้ประกันย่อมจะต้องสละสิ่งใดสิ่งหนึ่งแลกเปลี่ยน เพื่อประกันความสุขสมบูรณ์ตามแบบนั้น

ผู้ประกัน จะต้องเสียสละอะไร แลกเปลี่ยน แรงงาน และการ เสียภาษีไว้วันละ เล็กน้อยเท่านั้น และหรือจะเป็นค่าแลกเปลี่ยน ข้าพเจ้าอยากจะว่า ค่าประกันความสุขสมบูรณ์อันนั้น จะต้องเสียสละเสรีภาพกระมัง การเป็นไทยจะกลายเป็นทาสไปเสียละกระมัง เพราะความที่ปรากฏในรัสเซีย ก็ได้ใช้วิธีการแบบนี้เหมือนกัน ราษฎรต้องประกันความสุขของเขาด้วยเสรีภาพ และยอมตนเป็นทาสของรัฐบาล เมื่อได้อ่านวิธีดำเนินการ

ตามโครงการเศรษฐกิจที่เขียนมาทั้ง ๒ ภาค ซึ่งเป็นวิธีการเหมือนกับที่ใช้อยู่ในรัสเซีย ณ บัดนี้แล้ว ก็ไม่มีทางใดอื่นที่จะเห็นได้ นอกจากว่าการมั่นคงต้องเป็นไปในรูปเดียวกันเสียเป็นแน่ ก็เพื่อประกันความสมบูรณ์^๕นี้อาจต้องแลกเปลี่ยนด้วยเสรีภาพ ความเป็นไทยแล้ว ก็อาจจะเป็นการยากสักหน่อย ที่จะเลือกยินดีสละออกเป็นประกัน หรือไม่เห็นว่า จะยากอะไรที่จะสละเสรีภาพ

ข้อ ๔ ราษฎรเป็นข้าราชการ ความนี้อาจเป็นจริงได้ แต่ก็ไม่ใช่จริงอย่างตลอด เพราะเหตุว่าความหมายของราษฎรในคำว่า “ข้าราชการ” นั้น มิได้หมายตรงดังที่ผู้เขียนหมาย “ข้าราชการ” ตามความจริงของราษฎรนั้น คือผู้ที่นั่งชั้นวอานวยการงาน หรือผู้ที่นั่งโต๊ะเป็นเสมียนกินน้ำชาอ่านหนังสือพิมพ์ และทำงานเบาๆ ในประเภทเช่นนั้น ข้าราชการเช่นนั้น ข้าพเจ้ายอมรับว่าราษฎรอยากเป็นจริงเพราะสบายดี ไม่ต้องเหนื่อยยากอันใด แต่ถึงกระนั้นเองก็ยังไม่เป็นการจริง^๕ ทงสน เพราะมีราษฎรหลายคนที่ไม่พึงประสงค์จะเป็น

แม้แต่เสมียน เขาชอบประกอบการอาชีพ ทำการเป็น
อิสระทั้งนี้ มีจำนวนมากอยู่ไม่น้อย ข้าราชการที่ผู้เขียน
หมายถึงนั้นมี ๒ ชั้น คือราชการนั่งโต๊ะ และข้าราชการ
ชดชดดิณ ข้าราชการประเภทหลังนี้ เชื่อแน่ว่าไม่มี
ใครอยากเป็นเลย จะมีอยู่น้อยเต็มที ดูตัวอย่างเรื่อง
กรรมกรว่างงานที่อยากได้งานทำ กรรมกรพวกเหล่านี้
มาบอกว่า ว่างงานอยากเข้าทำงานอย่างเอิกเกริก และ
แสดงว่าได้งานอะไรก็เอา แต่ครั้นรัฐบาลจัดงานชดชดดิณ
ทำถนนให้ก็ไม่มีใครเขาเอา ทั้งนี้ชี้ให้เห็นได้ว่า สิ่ง
ที่เขาประสงค์นั้น เป็นตำแหน่งข้าราชการที่นั่งโต๊ะหรือมี
หน้าที่ชนหมุนโน่นเป็ดนี้สำรวจเท่านั้น พวกที่ชอบ
อยากเป็นข้าราชการนั้น โดยมากพวกที่ได้รับการศึกษา
และทีราคาของตัวสูงเกินไปที่จะทำนา ชอบแต่จะเป็น
เสมียนนั่งชดชดดิณ และนั่งเถียงการในข้อกฎหมายเท่า
นั้น แต่ราษฎรส่วนมากจริงๆ นั้น เชื่อว่ามีน้อยคนที่
อยากเป็น ดูตัวอย่างทหารที่ถูกเกณฑ์เข้ารับราชการ
เหล่านี้ ก็เป็น ข้าราชการโดย พร้อม บริบูรณ์ และมี บั๊จจัย
ทั้ง ๔ ข้อ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตอย่างบริบูรณ์ ถึงกระ

๓ นักการเมือง ฯ

๓๓๗

นั่นก็ปรากฏว่าหนีอยู่เนื่อง ๆ มิได้ขาด ก็ผู้เขียนจะตั้งสหกรณ์และให้ราษฎร เป็นข้าราชการชุดดินออกแรงงานให้สหกรณ์และบังคับให้อยู่ในวินัยใต้ข้าราชการ ซึ่งถ้ามีผิดหรือเกียจคร้านก็ถูกลงโทษหลายสถาน เลี้ยงดูก็ไม่ต่างอะไรกับกรมทหารนัก ดังนั้นแล้วผู้เขียนนึกหรือว่าราษฎรจะพากันปีติยินดีพอใจ และไม่มีการหลีกเลี่ยงตั้งเช่นความเป็นไปในกรมทหาร การบังคับให้ราษฎรรับราชการเป็นทหาร ๒ ปีนั้นดูไม่สู้กระไร ไม่ทารุณเกินไป แต่การที่จะให้ราษฎรต้องรับเป็นข้าราชการชุดดินและอยู่ใต้วินัยคล้ายทหารตลอดชีวิตแล้ว ออกจะหนักมือไปหน่อยกระมัง ข้าพเจ้าจึงเห็นได้ว่าคงไม่มีราษฎรคนใดที่อยากเป็นข้าราชการชุดดิน ตามที่คาดหมายนักดอก

ข้อ ๕ เงินเป็นสิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยน เงินนั้นเป็นเพียงแต่คะแนนอันดับหนึ่ง เป็นสิ่งที่กินเข้าไปไม่ได้และมีประโยชน์ อยู่ก็แค่สำหรับใช้ แลกเปลี่ยน บ้างจ่ายแห่งการดำรงชีวิตเท่านั้นก็จริงอยู่ แต่เราต้องอย่าลืมว่า ณ บัดนี้ไม่เห็นมีอะไรที่จะเป็นเครื่องตีเทากับเงิน เพราะเงิน

นั้นพอใจที่จะได้รับทุกคน ถ้าเลิกเงินก็ต้องกลับไปใช้
 วิธีโบราณคือการแลกสิ่งของด้วยของ ซึ่งคงทำความลำ
 บากให้แก่มหาชนไม่น้อย กล่าวคือคนเรานั้นมีใจไม่
 เหมือนกัน ถ้าเราเอาของที่เรามีอยู่ จะไปแลกกับอาหาร
 หรือสิ่งที่เราประสงค์จากคนอื่น เราไม่มีความรู้สึกแ
 นอนเลยว่าจะได้ของนั้นมาเพราะเจ้าของของสิ่งนั้น เขา
 อาจไม่ต้องการสิ่งที่เราไปแลกก็ได้ การเช่นนี้ย่อมทำให้
 การติดต่อระหว่างบุคคลลำบากอีกมาก ถ้าเลิกเงินก็เท่า
 กับถอยหลังเข้าคลองไปหาสมัยเก่า ซึ่งผู้เขียนก็ดูเหมือน
 ไม่ชอบไม่ใช่หรือ คนเรานั้นผู้เขียนจะนำโครงการ
 เศรษฐกิจนี้ออกใช้แล้วก็ดี ก็ยังคงต้องการติดต่อซึ่งกัน
 อยู่เสมอ ถ้าเลิกเงินความลำบากก็จะมี

จริงอยู่ ผู้เขียนไม่ได้พูดว่าจะเลิกเงิน แต่ทาง
 ดำเนินมัน เป็นไปในทาง ที่จะตัดราคาเงินให้สูญไปที่ละ
 น้อย ดังที่ทำอยู่ในประเทศรัสเซีย มีหนังสือเล่มหนึ่ง
 ชื่อ อีคอนอมิก ฮิสตอรี ของโซเวียตรัสเซีย แต่งโดย
 ลอดนั้ มีข้อความที่เกี่ยวกับการเลิกเงินนี้ว่า ประเทศ
 รัสเซียนั้นได้พยายามที่จะเลิกเงินมานานแล้ว โดยวิธี

การอย่างเดียวกัน คือจะจ่ายเงินเดือนให้ราษฎร แล้วให้ราษฎรนั้นนำเงินซื้อจากร้านสหกรณ์ ที่เหลือก็นำเข้าธนาคารชาติ การที่ดำเนินการดังนี้ รัฐบาลต้องจำหน่ายเงินเพิ่มขึ้นอีกมาก การเพิ่มเงินก็ต้องเพิ่มธนบัตรขึ้นเมื่อเพิ่มธนบัตรมากขึ้นและมีเงินประกันจริงน้อย ราคาก็ตกต่ำ จนในที่สุดต้องเลิกใช้เงิน ราษฎรพากันใช้วิธีโบราณ คือแลกเปลี่ยนสิ่งของด้วยสิ่งของ ผู้ใดที่ไม่มีสิ่งของ มีแต่เงินเดือนที่รัฐบาลจ่ายแล้วก็อดตาย ผู้คนที่อยู่ในเมืองใหญ่ซึ่งย่อมไม่มีสิ่งของพืชผลอันใดที่จะเป็นเครื่องแลกเปลี่ยนอาหารได้ เพราะตนเป็นเพียงคนงานในโรงงาน ได้แต่เงินเดือนเท่านั้น ร้านของสหกรณ์ที่รัฐบาลจัดขึ้นนั้น ก็หาอาหารว่างให้ราษฎรไม่เพียงพอ คนที่อยากกิน หรือกินไม่อิ่มก็อยู่ในเมืองต่อไปไม่ไหว ต้องทิ้งออกไปอยู่ตามบ้านนอก เพื่อประสงค์ที่จะได้หาเงินจากพื้นดินเพื่อที่จะหาของแลกเปลี่ยนได้ดีขึ้น พลเมืองในประเทศรัสเซียประมาณ ๑๕๐ ล้านคน แต่ปรากฏว่าเพียง ๑๒ ล้านคนเท่านั้น ที่ได้รับความดูแลจากรัฐบาล พวก ๑๒ ล้านคนที่ได้รับเลี้ยงก็เหลือทน

เพราะเงินไม่มีราคา พลเมืองกรุงเปโตรกราดนั้นเคยมีอยู่ ๒,๖๐๐,๐๐๐ คน แต่เมื่อได้เกิดทำวิธีนี้แล้วมีคนแต่เพียง ๖๐๐,๐๐๐ คนเท่านั้น เพราะอยู่ต่อไปก็ไม่มีอะไรไปแลกเปลี่ยนของกินดังกล่าวแล้ว ดูตัวอย่างทหารของเราที่ผู้บังคับบัญชา ได้พยายามหลายครั้งแล้ว ที่เลี้ยงอาหารเป็นส่วนรวมและงดการจ่ายเบย์เลี้ยง แต่ทหารไม่พอใจเลย ชอบรับเบย์เลี้ยงไปซื้อกินเองดีกว่า ดังนั้นย่อมเห็นได้ว่าเงินนั้นยังมีความสำคัญเพียงไร เพราะฉะนั้นผู้เขียนจะดำเนินการอย่างใดก็ตาม ต้องพยายามอย่าทำลายค่าของเงินให้ปั่นป่วนไปเสีย และถ้าจะให้ราษฎรเป็นข้าราชการทั้งหมดแล้ว และจะจ่ายเงินเดือนให้ก็ต้องให้เป็นเงินจริง ๆ แล้วไม่ใช่กระดาษไม่มีราคา หากไม่จะทำให้ราษฎรได้รับความลำบากโดยแท้ อย่าลืมนะ ถ้าเลิกเงินเสียแล้วจะใช้วิธีตราค่าสิ่งของอย่างไร จะต้องถอยหลังเข้าคลองไปใช้วิธีแลกเปลี่ยนอย่างโบราณอีกตั้งขึ้นหรือความเจริญ

ข้อ ๖ ธนาการชาติ การตั้งธนาคารแห่งชาตินั้น จะสำเร็จได้หรือไม่ ย่อมแล้วแต่ราษฎรจะเชื่อธนาคาร

นี้แค่นั้น ถ้ารัฐบาลดำเนินการค้าขายขาดทุน และจะ
มาเอาเงินจากธนาคารแห่งชาติไปไม่รู้จักจบ ดังนั้นแล้ว
ธนาคารเห็นจะอ่อนแอเต็มที เพราะฉะนั้นการตั้งธนาคาร
เพื่อดำเนินวิธีดังกล่าวแล้ว คือจะให้ราษฎรเอาเงิน
ฝาก ถ้าราษฎรไม่เชื่อจะเอาอย่างไร ราษฎรนั้นยังเข้า
ใจน้อยเต็มทีในเรื่องนี้ คุณแต่ชาวนาของฝรั่งเศสก็ไม่ใช่ว่า
จะชอบเอาเงินฝากในธนาคารเสียแล้ว ราษฎรของเรา
ซึ่งยังไม่ฉลาดเฉลียวเท่านั้น จะทำบ้างเห็นจะเชื่อได้ยาก
สักหน่อย คลังออมสินก็ตั้งมานานแล้วแต่ก็ไม่ปรากฏว่า
มีคนเอาเงินไปฝากเท่าใด การใช้เลียงแลกเปลี่ยนด้วย
เช็คนั้นกับคนไทยทั่วไปคงไม่ได้ เพราะยังเขียนหนังสือ
ไม่เป็นอีกมาก หรือการทำบัญชีอย่างไม่มีเงินอย่างรัส
เซียที่ว่าง่ายนักหนา ไม่ต้องการความรู้อันใดนอกจาก
บวกลบคูณหารนั้น ก็สงสัยว่าจะทำได้ไม่สู้สะดวกนักรัส
เซียเคยลองทำการอย่างนั้นมาแล้ว เช่นพยายามเก็บเงิน
แต่ผลที่สุดก็ต้องกลับไปใช้เงินอีก และข้าราชการก็ได้
รับเงินเดือนเป็นเงิน แต่เป็นเงินที่ราคาตกมาก ๆ เท่า

นั้น ถ้าไทยเราต้องรับการเช่นนี้บ้างเห็นจะเต็มทีสัก
หน่อย

ข้อ ๗ ราษฎรไม่มีที่ดินและทุนพอ ผู้เขียนกล่าวว่า
ราษฎรของเรา^{นี้} เป็นจำนวน ๙๙ % ไม่มีที่ดิน และ
ทุนที่จะทำอะไรได้เอง แต่ข้าพเจ้าได้พบในรายการของ
โปรเฟสเซอร์ ซิมเมอแมน กล่าวว่าราษฎรที่ไม่มีที่ดิน
และทุนที่จะทำการเลี้ยงชีพ มีแต่เพียง ๓๖ % เท่านั้น^{นี้}
ดูใกล้เคียงมากกับผู้เขียนกำหนด จริงอยู่ตัวเงินทุนอาจไม่
มากนัก แต่ที่ดินนั้นเขามีกันแน่ไม่ต้องสงสัย

ข้อ ๘ ที่ดิน แรงงาน เงินทุนของประเทศ ผู้เขียน
กล่าวว่าชื่อเสียงของประเทศสยามนั้นยังดีอยู่ และพื้น
ดินจำนวนพลเมืองก็มีอยู่มาก พอที่จะจัดการตามโครง
การ^{นี้}ได้ โดยไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ข้อนี้ยังมีที่น่า
สงสัยอยู่กระมัง เพราะในประการที่ ๑ เมื่อเราประกาศ
ที่จะดำเนินการตามโครงการ^{นี้}แล้ว ผู้เขียนเชื่ออย่างไร
ว่า ประเทศเพื่อนบ้านเขาจะพากันเห็นด้วยวิธีการที่ทำ^{นี้}
จริงอยู่ไม่ใช่วิธีคอมมิวนิสต์ แต่ก็ใช่วิธีที่รัสเซียเขาใช้
อยู่และประเทศต่าง ๆ เขาเห็นว่าวิธี^{นี้}แหละ เป็นอันแก้

สันติสุขของโลก ถ้าเราใช้บ้าง เราจะไปหวังอย่างไร
 ได้ว่า ชื่อเสียงของเราจะหอมอยู่ดังเดี๋ยวนี การที่จะ
 ทำอย่างนั้นเสียอีก จะทำให้ชื่อเสียงของประเทศที่ยังมีคน
 นับถืออยู่เสมอเสียไป ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว จะหาเงินที่
 ไหนมา เป็นทุน โดยมิต้องทำความเดือดร้อนให้แก่ ประ
 ชาชน

หมวดที่ ๔

บทที่ ๑

ข้อ ๕ แรงงานที่สูญเสียไป และพวกหมักโลก แรง
 งานสูญเสียไป ๔๐% จริงอยู่เวลานี้ ราษฎรของเราทำงาน
 ๖ เดือนแล้วก็หยุดเสีย ๖ เดือน และถ้าเราสามารถจัด
 การให้ราษฎรทำงานเพิ่มอีก ๖ เดือน ที่ทิ้งว่างอยู่เสีย
 นั้นได้แล้ว จะบังเกิดประโยชน์เป็นอันมาก ข้อนี้ไม่มี
 ใครเถียง แต่วิธีที่จะให้ราษฎรทำงานในเวลาที่เหลืออีก
 ๖ เดือนนั้น เวลานี้อย่าลืมว่าเรามีได้มีวิธีชักชวนหรือ
 สอนให้เขาทำอะไรเลย ถ้าได้มีการชักชวนหรือแนะนำ
 โดยแสดงตัวอย่างแล้ว บางที่ราษฎรก็คงจะพยายามทำ
 ตามเป็นส่วนมาก คงยังไม่จำเป็นแน่ที่รัฐบาลจะเข้าแย่ง

ราชการทำงาน และเกณฑ์ราชการให้เป็นลูกจ้าง เพราะ
 การที่จะจัดให้ราชการทำงานให้แก่ราชการดังนี้ได้ โดย
 รัฐบาลมีอำนาจเต็มที่จะสั่งให้ทำอะไรก็ได้ ทั้งแผนนี้
 ข้าพเจ้ารู้สึกว่ ถ้าจะทำก็คงต้องถึงใช้บังคับกันอย่าง
 หนัก ถึงกับต้องยิงกัน อย่าลืมนว่คนไทยนั้นรักเสรีภาพ
 ความเป็นอิสระภาพอยู่ในเลือดแล้ว เขายอมสละเสรีภาพ
 มาให้ง่าย ๆ ไม่ได้แน่ ถ้าจะต้องบังคับอย่างนั้นแล้ว จะ
 สมควรหรือ เราหวังจะให้ความสุขสมบูรณ์แก่ราชการทั่ว
 ไป การต้องบังคับกดขี่ให้เขาทำงานนั้น จะจัดว่ให้
 ความสุขสมบูรณ์แก่เขาอย่างไร มักจะกลายเป็นทุกข์สม
 บูรณ์เสียมากกว่า ฟังนี้กว่การเป็นคนบังคับเขากับเป็น
 คนถูกบังคับนั้นต่างกัน ทางความคิดทางความเห็นของ
 คนทั้งสอง ประเภทนี้ ต่างกันมากทีเดียว ผู้เขียนเป็น
 ทหารถูกบังคับให้อยู่ในวินัยบ้างหรือยัง การถูกบังคับ
 มิใช่เป็นของสบาย เพราะฉะนั้น ในการนี้ ถ้าทำได้
 โดยมิต้องมีการบังคับแล้วก็คงเป็นการดีแน่ แต่สงสัยว่
 จะทำไม่ได้โดยไม่ถูกบังคับ อย่างน้อยก็คงจะต้องทำ
 หลักเช่น “ใครไม่ทำงานก็ต้องไม่กิน” ขึ้นใช้เป็นแน่

ผู้เขียนจะไม่มี ความประสงค์ที่ จะบังคับให้ราษฎรทำงาน
 ดังเช่นรัสเซีย ผลที่สุดก็ต้องจำเป็นทำ เพราะไม่มีทาง
 อื่นทั้งที่ปรากฏแล้วในประเทศรัสเซีย ทำให้คนบาดเจ็บ
 ล้มตายเพราะความลำบาก และการถูกบังคับกดขี่ขึ้นนับ
 ล้านคน ผลก็น่าจะเป็นเช่นนั้นในประเทศเรา เพราะ
 ฉะนั้นจึงขอเตือนให้ตรวจดูให้มากในข้อนี้

บทที่ ๒

ข้อ ๑๐ แรงงานเปลืองโดยแยกกันทำ การรวม
 กำลังทำงานนี้ ราษฎรก็ร่วมมือกันทำอยู่แล้ว ถ้ารัฐบาล
 จะชักชวนต่อไปแล้วก็คงได้ผลดีบ้างเป็นแน่ แต่ต้อง
 ไม่บังคับ ถ้าบังคับแล้วจะไม่ได้ผลเลย ขออย่าลืมสุภา
 ชิตเรื่องโคนันทิวศาล

บทที่ ๓

ข้อ ๑๑ ความคิดของผู้เขียนที่กล่าวว่า ถ้าใช้
 เครื่องจักรกลทำมาแล้ว จะทำให้เป็นการท่น แรงงานเป็น
 อันมาก และทำนาได้ผลมากขึ้นกว่านั้น ข้าพเจ้า
 สงสัยว่าจะยังไม่สู้เป็นจริงนัก เพราะในการเก็บเกี่ยวข้าว
 นั้น ตามที่ปรากฏในเทคนิคของการทำนา ทราบว่าการ

ทำนาเช่นนั้นไม่ได้ อย่างไรเสียการเก็บเกี่ยวข้าวก็คงยัง
ต้องใช้คนงานเก็บเกี่ยวอย่างเดิม นอกจากนั้น ณ บัดนี้
ก็ยังไม่ปรากฏทีเดียวว่ามีเครื่องจักรชนิดใดที่เหมาะสมจะ
ใช้ในการทำนา ซึ่งเจ้าหน้าที่กำลังทดลองอยู่ เพราะ
ถึงแม้รัฐบาลจะเริ่มทำนาเอง ณ บัดนี้ ก็คงจะเว้นเสีย
มิได้ที่จะใช้แรงคนเป็นจำนวนมากมาดั่งเดิม ดังนั้นจะ
เรียกว่าท่นแรงงานที่ตรงไหน ความเสียหายเสียอีกอาจ
จะเกิดขึ้นได้ ในข้อที่จะต้องใช้คนเป็นทาส อันเป็น
สิ่งอันพึงรังเกียจอย่างยิ่ง

อีกประการหนึ่ง ผู้เขียนกล่าวว่า ถ้าจะอนุญาตให้
บุคคลทำงานอาชีพร โดยใช้เครื่องจักรกลช่วยเหลือแรง
งานแล้วจะทำให้เกิดคนงานไม่มีงานทำเช่นนั้น ข้าพเจ้า
ก็ยังสงสัยอีกเช่นเดียวกันอีกว่า น่าจะไม่เป็นจริงสำหรับ
เมืองไทยเรา เพราะในประเทศสยามนั้น เรายังมีที่ดิน
เหลือ ดังเห็นได้ว่าทุกวันนี้เรายังต้องการกรรมกรมา
ช่วยทำงานอยู่ ถ้างานเรามีน้อยไม่พอที่จะให้ราษฎรทำ
กันได้ทั่วไปแล้ว เราจะต้องการเงินพวกนี้มาทำงานแทน
พวกเราทำไม เรื่องการที่จะเกิดคนไม่มีงานทำสำหรับ

เมืองไทยเรา^{นี้} ยังเป็นความฝันมากกว่าความจริง เพราะงานเรายังมีอีกมาก ที่คนจะไปได้ ที่เกิดมีคนเรียกตนเองว่าไม่มีงานทำเพราะหาไม่ได้จริง ๆ ที่หาไม่ได้ก็เพราะเขาหางานที่สบาย ๆ เช่นการเป็นเสมียนไม่ได้ต่างหาก เพราะฉะนั้น ถึงแม้เราจะต้องเกิดคนไม่มีงานทำ ชนิดที่ต้องการแต่งงานเบา ๆ ^{๕๕}นั้นเท่าใดก็ตาม ก็ย่อมยังดีกว่าที่จะจัดการ เปลี่ยน แปลง ประเทศ สยาม ให้กลายเป็นโรงเลี้ยงทาส บังคับคนให้ทำงานให้รัฐบาลดังผู้เขียนกล่าว

การเก็บภาษีทางอ้อม อย่าลืมว่าการเก็บภาษีทางอ้อม^{๕๖}นี้จะถึงขีดที่สุดอยู่แล้ว ถ้าทำต่อไปก็เกิดความเดือดร้อนเท่านั้น เพราะฉะนั้น การที่จะคิดหาเงินโดยเก็บภาษีทางอ้อม^{๕๗}นี้ ไม่ควรหวังมากนัก หาไม่แผ่นดินจะร้อนทุกเส้นหญ้า

การหาเงินโดยหวังพึ่งรัฐบาลก็เช่นเดียวกัน กับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถ้าดีจริงคนเชื่อทั่วโลกก็ดี ถ้าเราเสียเข้ามาก ๆ แล้ว ใครเลยเขาจะให้เรายืมเงินคล่อง ๆ การที่จะเสีย^{๕๘}นั้นอาจมีได้เป็นแน่ เพราะ^{๕๙}ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้

ใหญ่ที่นับว่าเป็นผู้ชำนาญ ก็ยังไม่มีควาชำนาญจริง
 อย่างไม่รู้ หรือพวกคนงานก็ยังไม่มีฝีมือที่เคยชินอย่างไร
 อาจพลาดพลั้งได้ง่าย ๆ ประเทศรัสเซียนั้นเคยได้มีโรง
 งานมาก่อนแล้ว แต่ถึงกระนั้นเมื่อจะขยายใหญ่โตก็ยัง
 เกิดลำบากเสียหาย เพราะขาดความชำนาญและฝีมือถึง
 กล่าวแล้ว คนที่ค้าขายชำนาญแล้วยังพลาดพลั้งได้
 ทำไมเรา ซึ่งไม่เคยทำการค้าขายมาเลยจะพลาดพลั้งไม่ได้
 นอกจากนั้น เมืองเราเป็นเมืองเล็ก หนี้เราก็มียู่แล้ว
 มากมาย ถ้าเจ้าหน้าที่มีอยู่เดี๋ยวนี้เขาไม่เชื่อถือในวิธี
 กระทำการของเราว่าจะเป็นผลสำเร็จ นี่แหละหรือว่าเขา
 จะลยหน้าให้เราลยหน้าอยู่เฉย ๆ โดยไม่ขอยึดทรัพย์
 เราไว้เป็นประกัน นอกจากนั้นก็ปรากฏอยู่แล้วว่า พวก
 เจ้าหนี้ของเราเขาไม่เห็นด้วยกับวิธีดังนี้อยู่แล้ว เมื่อเรา
 ทำเช่นเขาก็คงจะมาคิดทวงหนี้ทันที หรือไม่ทวงคืนเขา
 ก็จะขอยึดสิ่งของเป็นประกัน ดังมีตัวอย่างมาแล้ว สำ
 หรับเรานั้นเขาอาจเข้ายึดรถไฟขายใช้ หรืออะไรเมื่อใดก็
 ได้ สันนิบาตชาติจะทำอะไรให้เราได้ เราจะเอา
 ตัวเราไปเปรียบกับประเทศรัสเซียไม่ได้ เขามีคน

๓ นักการเมือง ฯ

๓๔๕

๑๕๐,๐๐๐,๐๐๐ คน และที่ดินใหญ่โตกว่าเราหลายสิบเท่า ใครจะทำอะไรเขาก็ลำบากกว่าที่จะทำอะไรแก่เรา เป็นอับมาก เทียบกันไม่ได้เลย

บทที่ ๔

ข้อ ๑๒ พวกนักโลกทำให้ถ่วงความเจริญ คนนักโลกตั้งผู้เขียนกล่าวนี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าจะหมดไปได้ นอกจากนั้น ใครจะยอมรับว่าใครนักโลก ตัวเราก็พูดว่าคนอื่นนักโลก เรามันเห็นตัวไม่หนักเสมอ ต่างคนต่างก็นึกเช่นนั้นเสมอเป็นธรรมดา เราเห็นว่าเราทำความดีให้ชาติ คนอื่นเขาก็คงมีเหตุผลอย่างเดียวกันที่นึกดังนั้น คนเราย่อมมีใจคิดเช่นนั้น ใครจะมาเป็นผู้ตัดสินว่าใครผิดใครถูก โดยไม่มีข้อพิสูจน์อย่างใดชัดๆ ย่อมไม่ได้ เช่นพวกปรบักซ์ของรัฐบาลจำพวกที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น

บทที่ ๕

ข้อ ๑๓ วิธีซึ่งรัฐบาลจะหาที่ดิน แรงงาน เงินทุน หลักสำคัญที่ผู้เขียนกล่าวว่า จะดำเนินการโดยละม่อม ไม่ประหัตประหารคนมั่งมีนั้น ข้าพเจ้าขอให้เป็นอย่าง

หัวจริง ๆ เกิด ลงท้ายเข้าเกรงจะหันมาเข้าหาวิธีอย่าง
รัสเซียใช้ คือเก็บภาษีชุดเล็กไปทีละน้อย ๆ ให้ใบ
บอนด์ซึ่งไม่มีราคาเกินราคากระดาษ จัดการเข้าประทัด
ประหารคนมั่งมี และหาว่าคนมั่งมีหนักโลกเสียกรรมัง

บทที่ ๖

ข้อ ๑๔ เจ้าของที่ดิน เวลา^๕ไม่ได้ผลจากที่ดิน
เพียงพอ ความเป็นไปดังที่ผู้เขียนกล่าว อาจจะเป็นจริง
ก็ได้ และวิธีการที่จะคิดซื้อที่ดินกลับคืน โดยไม่ใช้การ
ริบ^๕นั้น ก็คงจะเป็นการดี ถ้าการซื้อคืน^{๕๕}โดยผู้ขาย
เต็มใจขาย ให้ราคาขาย^{๕๕}พอสมควรและซื้อด้วยเงินตรา
แต่ถ้าการซื้อ^{๕๕}จะซื้อโดยให้กระดาษแผ่นหนึ่ง คือใบ
บอนด์ซึ่งอาจมีผู้เชื่อว่าไม่มีราคาอะไร นอก จาก กระดาษ
แผ่นหนึ่งแล้ว เห็นจะทำการซื้อตามใจผู้สมัครขายไม่
สะดวกนัก เพราะการเอาใบบอนด์^{๕๕}ก็เงินมาซื้อ^{๕๕}ก็ไม่มี
อะไรมาประกัน นอกจากชื่อเสียงที่หอมของรัฐบาล ซึ่ง
ได้พูดมาข้างต้นแล้วว่าอาจเหินไปได้ ถ้ารัฐบาลทำการ
ค้าขายพลาดพลั้งไป รัฐบาลจะเอาดอกเบี้ยร้อยละ ๗
ร้อยละ ๘ ที่ไหนมาใช้ตามที่ว่า ลงท้ายราคาใบ^{๕๕}นั้นก็คง

ไม่เกินราคาสำหรับกระดาษแผ่นนั้นแผ่นเดียว

ข้อ ๑๕ การซื้อที่ดิน นาและสวน ทั้งหมดนั้น
 ย่อมทำให้เกิดความลำบากแก่ราษฎรได้ เพราะชาวนา
 ที่มีนาเป็นของตนเองก็มีอีกมาก การจะซื้อที่ ๆ เจ้าของ
 เขาไม่ได้ทำเองก็พอทำเนา เพราะกฤษฎีธรรมอยู่ที่จะทำ
 เช่นนั้น เมื่อเจ้าของเขาไม่ได้ทำอะไรกับที่ดินนั้น จะ
 เก็บเอาไว้อะไรทำไม เพราะฉะนั้นไม่ขัดข้องในข้อนี้ แต่จะ
 บังคับซื้อที่นาทั่วไปนั้นยังกระไรอยู่ เพราะบัดนี้ยัง
 ปรากฏอยู่เนือง ๆ ว่า ราษฎรที่ชอบถางป่า ทำไร่ตาม
 อีสระก็ยังมีอีกมาก เมื่อเขาถางเขาถางอย่างนั้น โดย
 ประสงค์จะปลูกพืชผล ดังนั้นเกรงจะทำให้เกิดความไม่
 พอใจ ในที่สุดก็ต้องบังคับหรือริบเอาเท่านั้นเอง

ข้อ ๑๖ รักษาดีหรือรักตัว การที่มนุษย์รักตัวนั้น
 ไม่ต้องมีใครสอน เกิดมาก็มีอยู่ประจำเป็นธรรมชาติ
 ให้มาแล้ว คนเรานั้นจะดีหรือจะทำอะไร ก็เพราะหวัง
 แก่ตัวและลูกหลาน ถ้าผู้ใดรักตัวเองไม่เป็นแล้ว ก็คง
 จะรักอะไรอย่างอื่นไม่เป็นเลยเป็นอันขาด การที่จะรัก
 อะไรๆ ได้จริงๆ จังๆ ย่อมต้องเกิดขึ้นจากความรักตัวก่อน

ชาติที่เกิดขึ้นนั้น ก็เพราะคนรักตัวอยากถนอมตัวของ
 ตัวให้พ้นภัย จึงเข้ารวมเป็นหมู่ ที่มีความรู้สึกร่วมกัน
 รักษา^๕ นั้น ร่วมกับตัว เพราะการที่จะรักษาตัวไปคน
 เดียวสู้ยันตรายลำบาก ถ้ารวมกำลังป้องกันรักษา^๕
 สะดวกเข้า ดังนั้นจึงเกิดการรวมกันขึ้นเป็นหมู่ เพื่อช่วย
 กันและกันรักษาผลประโยชน์ของตัว เมื่อจะรักษาประ
 โยชน์ของตัวที่เป็นคนหนึ่งอยู่ในหมู่ ก็เกิดความจำเป็น
 ที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของหมู่ด้วย หมู่
 หมู่เดียวก็รักษาตัวยากอีก หมู่ต่าง ๆ จึงรวมกันขึ้นเป็น
 พวก เป็นชาติ^๕ ๕๔ เพื่อจะได้เป็นการร่วมมือกันช่วย
 รักษาสิทธิและผลประโยชน์ส่วนของคนในชาติและประ
 โยชน์ส่วนรวมของชาติที่ทำให้ชาติตั้งอยู่ได้ การรักษา
 ชาติจึงเกิดขึ้น และแลเห็นได้ชัดว่า การรักษาชาติ^๕
 ย่อมเกิดเพราะการรักษาตัวก่อนเป็นที่ตั้ง ไม่สักแต่คน
 หน้าตาผิวพรรณอย่างเดียวกันที่ไม่มีความ รักษาตัวเลย
 จะรักพวกพ้องผิวพรรณอันนั้นเท่านั้น ชาติ^๕นั้นก็ได้
 แปลว่าเป็นที่ดิน ถ้าที่ดินเป็นชาติแล้ว ที่ดินในเกาะ
 จะเรียกว่าชาติอะไรเล่า เพราะฉะนั้นการที่จะมาพูดว่า

คนที่เช่าที่เขาอยู่ หรือคนที่มียี่สิบดินของตัวเองว่า ใครจะรักชาติมากกว่าใครนั้นไม่ได้ เราจะรู้ได้อย่างไรว่าใครกลับจะต้องไปพิสูจน์เสียว่า ถ้าชาติพังทำลายเสียแล้ว ผู้ใดจะเสียประโยชน์มากกว่ากัน เป็นคะแนนวัดความรักชาติเสียอีก เพราะคนย่อมรักของๆ ตัวและประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ จึงจะมีความรักใคร่ส่วนรวม คือชาติที่คอยช่วยป้องกันผลประโยชน์ให้ ผู้เช่าห้องแถวเขาอยู่อาจรักชาติมากกว่าคนที่มียี่สิบดินก็ได้ แต่ต้องอย่าลืมว่าคนพวกนั้นนั้น ถึงแม้ชาติจะเสียไปตนก็ไม่ได้เสียอะไรสำคัญส่วน นอกจากความพากพุมใจในการเป็นชาติอิสระ ส่วนการเช่าก็ยั้งเช่าเขาอยู่ตามเคย ส่วนคนที่มียี่สิบดินนั้น ตรงกันข้าม ถ้าเสียชาติแล้วอาจเสียของๆ ตัวไปด้วยก็ได้ และเสียความพากพุมใจในความเป็นไทยไปในขั้นที่ ๒ ด้วย ซึ่งต่างกันอยู่ เราต้องเข้าใจให้ดีเสียก่อนว่าชาติคืออะไร หาไม่อาจจะรักชาติไปในทางที่ไม่ถูก เราอาจบอกว่ารักชาติมากกว่าตัว แต่ถ้าการกระทำที่ดำเนินอยู่แล้วนั้น แสดงว่ามีได้หัวนเกรงสิ่งอันตรายที่จะพึงมีมายังชาติของตัว คิดแต่จะหาซื้อเสียงเข้าตัวใน

การที่จะได้ชื่อว่าได้ช่วยชาติ รักชาตินั้น อาจจะเป็นการ
ตรงกันข้ามว่าไม่รักชาติ จะขายชาติทำลายชาติ เพื่อ
ความเฟื่องฟูในเกียรติของตัวก็ได้

ที่ดินที่กลายมาเป็นของกลางนั้น จริงอยู่อาจมีคน
รักษา แต่คนที่รักษาทุกคนก็คงไม่ตั้งใจรักษาเท่าที่
ที่เป็นของตนจริง ๆ ข้อนี้นั้นเป็นความจริงของมนุษยชาติ
หาไม่ที่สาธารณสถานในประเทศของเรา คงไม่สกปรก
โสโครกดังเป็นอยู่เดี๋ยวนี้เลย สวนหลวงทิ้งมาได้ ต้อง
การเงินและคนเข้าไปรักษามาก ผิดกับบ้านที่เสียเงิน
ค่ารักษาเท่าใดก็เห็นได้ชัด ๆ เพราะการที่รักษาของกลาง
นั้น คนไม่ได้อะไรด้วย เงินเดือนนั้นถึงจะพิเศษ
หรือดีพอปานกลางไม่ให้ถูกตำหนิได้ ก็คงได้เงินเท่ากัน
นอกจากนั้น เมื่อมีหลาย ๆ มือ การเกี่ยวกับการรักษา
ก็คงจะมีมิได้ขาด การที่พูดดังนี้ ผู้เขียนอาจพูดว่า เป็น
การคดโกงข้าราชการผู้ชำนาญก็ได้ แต่ก็พูดได้เช่นเดียว
กันว่าพวกผู้ชำนาญที่เทียวสอนราษฎร และว่าราษฎร
ไม่เปิดหูเปิดตานั่น ก็ออกจะเป็นการคดโกงราษฎรได้
เท่า ๆ กัน ราษฎรเวลานี้ต้องการตัวอย่าง ราษฎรไทย

ชอบที่จะใช้ของใหม่เสมอ คุณแต่การเปลี่ยนแปลงเครื่อง
 นุ่งห่ม หรือทางจรรยาอันใดที่หนึ่งนายราชฎาก็ได้ราช-
 ฎาที่เห็นพากันชอบทำเสมอ ในการเศรษฐกิจก็เหมือน
 กัน ปรากฏว่าราชฎาอยาก رؤอยากเห็นวิธีการใหม่ ๆ ถม
 ไป ข้อที่ขัดข้องอยู่ ณ บัดนี้^{๕๕} เป็นเพราะพวกผู้
 ชำนาญที่ออกไปทำการสั่งสอนนั้น ยังไม่ได้ทำให้ราชฎา
 เลื่อมใสเพียงพอจึงไม่เชื่อ เพราะผู้สอนไม่ได้ทดลอง
 วิชาการที่นำไปสอนให้เห็นประจักษ์ตาเสียก่อน พวกที่
 ไปสอนก็สอนตามตำรา (Theory) เท่านั้น ความบกพร่อง
 ของมันอยู่ที่ Practice มากไปและขาด Theory เท่านั้น
 เพราะฉะนั้นจะว่าราชฎาไม่ชอบเรียนของใหม่นั้นไม่ถูก
 การที่ไม่ได้ผลดัง^{๕๕} ก็เพราะการสอนการวางตัวอย่างยัง
 ไม่ดีต่างหาก เพราะฉะนั้นไม่ควรดูหมิ่นราชฎาเลย ถ้า
 ใครดูหมิ่นราชฎาได้ ^{ผู้^{๕๕}}นั้นก็ควรจะดูหมิ่นตัวเองได้
 เท่า ๆ กัน

การที่ราชฎาจะได้รับความสุขสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เมื่อ
 ให้รัฐบาลจัดการ เศรษฐกิจ ตาม โครงการ ที่เขียนมานั้น^{๕๕}
 ก็เป็นแต่ทางคาดผลสำเร็จในทาง Theory ว่าจะเป็นอย่าง

นั้น ที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ในประเทศที่ใช้วิธีการ
 อย่างเดียวกัน ผลกลับตรงกันข้าม เช่นในประเทศ
 รัสเซียปรากฏว่า ราษฎรได้รับความลำบากมากขึ้นกว่า
 เก่า ในเรื่องปัจจัย ๔ ที่จะใช้เลี้ยงชีวิตเป็นอันมาก ถึง
 กับอดตายกันมาก นี่จะให้ราษฎรได้รับความเจริญอย่าง
 ชนิดน่ารังเกียจดังนี้อย่างนั้นหรือ

ผู้เขียนกล่าวว่า ข้าราชการในปัจจุบันนี้ ส่วนมาก
 เป็นตระกูลที่เคยทำนา และต้องละทิ้งที่นามารับราชการ
 นั้น ไม่ใช่จะหมายความว่า พวกข้าราชการที่ทิ้งนามา
 ดังนี้ รักชาติน้อยกว่าชาวนาไม่ได้ ข้อนี้พูดตามความ
 จริงก็ไม่ใคร่จะมีใครเขาเห็นว่ามากนัก นอกจากข้าราชการ
 การชนิดนั้นจะเกิดกินปูนร้อนท้องไปเอง การรักชาติ
 นั้นก็ได้กล้วแล้วว่า ใครรักมากรักน้อยนั้นพิสูจน์ได้ยาก
 สำหรับข้าราชการที่ละนาเข้ามา นั้น ก็ไม่ใช่รัก ชาติน้อย
 แต่การที่ละนามารับราชการนั้น ก็หาใช่มีจุดหมายใน
 การรักชาติเป็นที่ตั้งอันเดียวไม่ การที่ละนาเข้ามานั้น
 ถ้าจะให้เหตุผลแล้วก็ต้องว่า เพราะ ความ รัก ตัว เอง มาก
 กว่าคนอื่น หมกน้ำใจที่จะคิดทนบำรุงแผ่นดินซึ่งเป็น

ของบิดามารดาปู่ย่าตาทวด เพราะความกลัวเหนียว
 อยากหาความสบายให้ได้งาน ๆ และเงินมาก ๆ ถ้าเรา
 จะว่าคนที่ละทิ้งที่นาเขามารับราชการ ทำดังนี้เพราะ
 ความรักชาติแล้ว ข้าราชการอื่น ๆ ตลอดจนบุคคลที่
 เทียววิ่งทุก ๆ ทิวหวักระไดบ้านผู้มีบุญ ให้วักrabขอ
 งานทำ หรือผู้ใหญ่ที่จะจัดการเอาลูกหลานของเขาเข้า
 รับราชการโดยทางใดทางหนึ่ง ก็จะต้องนับว่าที่ทำดังนี้
 เพราะรักชาติเหมือนกัน

ข้อ ๑๗ ระวังคำล่อลวง ผู้เขียนกล่าวว่า พวก
 บุคคลที่นิยมลัทธิให้เอกชนต่างคนต่างทำนั้น พยายาม
 ล่อลวงราษฎรให้หลงเชื่อในความคิด ความ ประเสริฐไป
 ในทางนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ล่อลวงก็เห็นจะได้ผลอยู่
 แต่เดิมแล้ว ลัทธินั้นไม่มีผู้ใดประกาศสอน หรือทั้งใบ
 ปลิว ลัทธินั้นก็เกิดอยู่เป็นของธรรมดามนุษย์อยู่แต่ไหน
 แต่ไรมาแล้ว แต่ถ้ายึดมั่นพวกเหล่านี้ออกเทียวล่อลวง
 ต่าง ๆ อีกอย่างจริง ๆ ดังที่ผู้เขียนว่าแล้ว ข้าพเจ้าอยาก
 จะขอเติมอีกว่า พวกที่คิดจะล่อลวงไปในทางอื่นก็มีมาก
 เหมือนกัน เช่น พวกที่ล่อลวงให้คนนิยมนับถือไปใน

ทางศาสนาหรือพระศรีอารีย์ คอยเก็บต้นกล้วยพฤษกัม
 ล่อลวงให้อยากได้สิ่งให้เห็นสิ่งที่ทำไม่ได้ จนในที่สุด
 แทนที่จะได้ไปสู่สวรรค์ของพระอารีย์ มักจะเลยกลาย
 ไปตกนรกอเวจีของพระศรีอารีย์เสียก็ได้ เพราะพวกที่
 ล่อลวง^๕ เทียวพุดเกลี้ยกล่อมอธิบายให้เห็นแต่ทางที่
 จะได้ ส่วนผลร้ายไม่นึกถึง ล่อเอาด้วยความโลภ
 ความโมหะ ได้เข้าปีดบังในตาผู้ไร้ปัญญาไม่ให้เห็นทาง
 อื่น ให้ครอบงำอยู่ในความมมงาย ซึ่งเป็นอากาศธาตุ
 ของ Theory เท่านั้น พวกนี้ย่อมเป็นพวกที่เป็นอันตราย
 ต่อสันติสุขของประเทศชาติอยู่ไม่น้อย ราษฎรก็จำเป็น
 จะต้องระวังเหมือนกัน

บทที่ ๑

ข้อ ๑๔ ข้าราชการบางคนที่ติดกันไม่ยอมให้ราษฎร
 เป็นข้าราชการ คำพูดเช่นนี้เป็นกรกล่าวโทษข้าราชการ
 โดยไม่ยุติธรรมเลย หมู่บุคคลหรือข้าราชการที่คัดค้าน
 ว่า รัฐบาลไม่ควรทำอุตสาหกรรมนั้น ถ้ามีจริงข้อหา
 ก็คงเป็นเพราะว่า เขาเหล่านั้นเห็นภัยที่จะมาถึงราษฎร
 ที่เขาพยายามทะนุบำรุงมากกว่าที่ติดกัน ถ้าเห็นว่าไฟ

จะไหม้บ้าน หมู่บุคคลก็ช่วยกันป้องกันมิให้ไฟนั้นเกิด
ขึ้น จะเรียกได้หรือว่าเขาเหล่านั้นก็กักกันตัดอาชีพของ
พวกที่จะมาทำการก่อสร้างตึกที่จะถูกไฟไหม้ นั่น ข้าราชการ
การก็เท่ากับเป็นผู้รับจ้างราษฎร ถ้าเขาพยายามป้องกัน
มิให้ราษฎรมีภัย จะเรียกว่าเขาก็กักกันหาควรไม่ การที่
จะคิดแย่งอาชีพของราษฎร เช่นการทำนา ทำสวนเสีย
อีก เป็นสิ่งที่ควรรังเกียจและนับว่าเป็นการกักกันมิให้
ราษฎรได้มีอิสระทำมาหากินตามใจชอบ ถ้าคิดจะช่วย
ราษฎรให้มีความสุขมากขึ้นก็ควรจะหาทางช่วย ที่จะไม่
เป็นการขัดขวางต่ออิสรภาพของราษฎร ในการทำมา
หากินจึงจะถูก แต่แทนที่ผู้เขียนจะคิดจัดการหาทางไม่
ให้ใครมาทำร้ายราษฎร โดยกักกันมิให้เขาทำนาทำสวน
ซึ่งเขาเคยทำมาตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายาย ผู้เขียนกลับกล่าว
โทษผู้ที่พยายามจะช่วยป้องกันมิให้ ราษฎร ถูกแย่งอาชีพ
ทั้งนี้หาควรไม่ อัยประการหนึ่งเพื่อชี้ให้ชัดว่า ข้าราชการ
มิได้กักกันผู้ใดที่ประสงค์จะเข้ารับราชการเลย ขอชัก
ตัวอย่างซึ่งผู้เขียนเป็นผู้กล่าวเองว่า มีข้าราชการเป็น
อันมากที่มีตระกูลเป็นชาวนา คือแปลว่าละทิ้งไร่นาของ

ตัวเขามารับราชการตั้ง^๕ นอกจาก^๕วิธีการรับคนเข้า
ราชการ ก็ไม่มีสิ่งที่แสดงว่ากีดกัน ช่องต่าง ๆ ก็เปิดอยู่
เสมอหน้ากัน ใครมีคุณสมบัติก็เข้าทำราชการได้เต็มที่
ไม่มีขีด^๕กันว่าคนนั้น^๕เป็นชาวนา คนนั้น^๕เป็นชาวสวน เข้า
ทำราชการไม่ได้ ตั้ง^๕นี้จะว่ากีดกันได้อย่างไร เรื่องที่
ว่าราษฎรไทยมีนิสัยชอบทำราชการนั้น มีความจริงแค่
ใดก็ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว แต่จะขอเน้นให้ฟังว่า คน
ไทยไม่ชอบเป็นข้าราชการ ชนิด^๕ที่ต้องตรากตรำลำบาก
ขูดหิน ข้าราชการที่^๕เป็นอยู่เดี๋ยวนี้แทบทุกคนจะไม่มีใคร
เป็นข้าราชการเลย ถ้าตัวต้องไปทำงานขูดหินไถนาแทน
ที่จะนั่งโต๊ะ^๕ชนวน อย่าว่าแต่จะให้ไปขูดหินหรือทำงาน
หนักอันใดเลย แม้แต่สั่งให้ย้ายไปรับราชการหัวเมือง
ก็ไม่ชอบเสียแล้ว ตั้ง^๕นี้ใครบ้างที่จะอยากเป็นข้าราชการ
ชนิด^๕ที่ผู้เขียนจะจัดให้มีขึ้น ถ้าผู้เขียนว่าคนไทยนั้น^๕มี
นิสัยชอบเป็นคนนั่งชนวนให้ผู้อื่นทำงาน ข้าพเจ้าไม่คัด
ค้านเลยเพราะเป็นความจริง

ข้อ ๑๕ ยกเว้นเอกชนบางจำพวกที่ไม่ต้องรับราชการ
รัฐบาลจะบังคับให้ราษฎรทั้งหมดเป็นข้าราชการ

หรือ ผู้เขียนตอบว่าไม่เป็นต้องบังคับให้ราษฎรทั้งหมด
เป็นข้าราชการ รัฐบาลอาจยกเว้นเอกชนที่มั่งมีพอที่จะ
แสดงตนว่าจะเลี้ยงชีพต่อไปได้เอง ให้ทำงานเป็นอิสระ
ถ้าการเป็นไปอย่างนี้อย่างตรงไปตรงมาก็ดี แต่เนื่องจาก
คำว่าอาจยกเว้นได้ แต่ต้องแสดงว่าเลี้ยงชีพต่อไปเอง
ได้นี้ มันเป็นเรื่องล่ออยู่ในตัว ก่อนข้างจะเป็นที่
สงสัย ราษฎรส่วนมากมักจะถูกบังคับให้ทำงาน เพราะ
ข้อพิพาทที่จะสามารถเลี้ยงตัวได้ หรือไม่ รัฐบาลเป็นผู้
ปัญหาพิพาท ข้อสำคัญในการพิพาทจะเป็นอย่างไรก็
ไม่ทราบแน่นอน แต่ทำให้เกรงไปว่าข้อพิพาทจะสูง
เป็นอันมาก ที่เกือบจะไม่มีผู้ใดหลีกเลี่ยงได้เสียเลย
ทางที่ควรนั้น ถ้ารัฐบาลอยากให้ราษฎรได้รับความสุข
สมบูรณ์ โดยไม่ทำความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแล้ว แทน
ที่จะไปพิพาทว่าราษฎรจะเลี้ยง ตัวของเขาเอง ได้หรือไม่
รัฐบาลควรจะเดินแผนตรงกันข้าม คือให้ราษฎรพิพาท
ว่าตนเองเลี้ยงตัวไม่ได้ขอให้รัฐบาล ช่วยเลี้ยงคนเช่นนั้น
ต่อไปจะเหมาะกว่ากระมัง ถ้าไม่ใช้วิธีดังนี้การพิพาท
ของรัฐบาลนั้นจะกลายเป็นบังคับทั่วไป ให้เข้าทำงานใน

ชั้นต้นนี้ก็จริง ต่อไปก็คงจะต้องค่อย ๆ ทะล่อมคนที่
ทำงานในอาชีพอิสระนั้น เข้ามาในวงการบังคับให้มา
ทำการให้รัฐบาลทุกที โดยวิธีเก็บภาษีสุบเล็ดทางอ้อม
ทีละเล็กละน้อย จนย่นนอกนั้นสิ้นกำลัง อดเข้าวง
กระเสือกกระสนเข้าหาแอกเอง อันเป็นวิธีการบังคับ
ทางอ้อม ที่ประเทศรัสเซียเขาเคยใช้เพื่อกำเนินการ
โดยนโยบายที่แสดงว่า ไม่กดขี่ราษฎรอย่างของผู้เขียนนี้

ข้อ ๒๐ อาชีพอิสระ การอนุญาตให้ราษฎรมี
อาชีพอิสระได้ก็แต่เฉพาะอาชีพเช่นนักประพันธ์ แพทย์
ทนายความ และช่างเขียน และการมีโรงงานบางชนิด
ที่มีมาอยู่ก่อนแล้ว ส่วนการทำนาหรือทำสวนนั้นดูไม่
ปรากฏเลยว่าอนุญาต อย่างไรก็ตามก็ดีถึงแม้ ณ บัดนี้ จะ
อนุญาตให้ราษฎรมีโอกาสที่จะทำการอาชีพอิสระ ได้บ้าง
ก็จริง แต่ต่อไปก็น่ากลัวจะค่อยดำเนินวิธีการสุบเข้าหา
รัฐบาลจนหมดสิ้น ด้วยวิธีเก็บภาษีทางอ้อมและโดยการ
แสดงความขัดข้องเล็กน้อย ๆ ซึ่งเป็นการบังคับอยู่
ในตัวให้เลิกการอาชีพอิสระ การที่สัญญาว่าจะอนุญาต
นี้ ไม่สู้จะมีน้ำหนักนัก ข้าพเจ้ายังอดวิตกไม่ได้เลยว่า

ในที่สุดก็จะกลายไปเป็นอย่างรัสเซีย ซึ่งเขาค่อยทำลาย
 อาชีพอิสระ^๕ไปทีละน้อย ๆ จนในที่สุดเกือบจะไม่เหลือ
 เลย ถ้าผู้ใดอยากทราบ^๕ว่า ข้าพเจ้าทราบความเป็นไป
 ในประเทศรัสเซีย^๕มาได้อย่างไรแล้ว จะบอกหนังสือ
 พิมพ์ให้อ่านก็ได้ นอกจากนั้นเรายังชอบเสรีภาพ ถ้า
 ปล่อยให้ทำอาชีพอิสระได้ ก็คงมีคนทำกันเป็นอิสระ
 เป็นส่วนมาก ถ้าเป็นดังนี้แล้ว โครงการนี้จะดำเนิน
 ไปอย่างไร เมื่อดำเนินไปตามความมุ่งหมายไม่ได้รัฐ
 บาลก็ต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการ ซึ่งในที่สุดก็ต้องบังคับ
 โดยทางอ้อมต้องให้เลิกไปเอง ดังในเมืองรัสเซีย อย่า
 ลืมคำที่พวกรัสเซียเขาพูดกันไว้ว่า “การที่เขายังไม่
 สำเร็จดั่งประสงค์^๕นั้น เป็นเพราะเหตุอื่น ๆ ทั่วโลกยังไม่
 เป็นอย่างเขา ถ้าทั้งโลกกลายเป็นดำเนินวิธีอย่างเขาแล้ว
 การก็จะสำเร็จโดยเรียบร้อย” นี่ก็เช่นเดียวกัน ถ้าทำไม่
 สำเร็จก็คงบอกว่า เพราะคนทุกคนยังไม่รักชาติ หรือ
 ยังไม่รักการเป็นทาสพอจึงยังไม่สำเร็จ ก็เมื่อไม่สำเร็จ
 จะนั่งอยู่^๕หนึ่ง ๆ คงเป็นไปไม่ได้ คงจะต้องเดินวิธีทำให้
 สำเร็จ รัสเซียเขาไม่หนึ่ง^๕หนึ่ง ๆ เขาคิดจะให้มีการจลาจล

เกิดขึ้นในโลกเสมอ ๆ การเปลี่ยนแปลงในประเทศเรา
 นี้ก็จะกลายเป็นส่วน หนึ่ง ของ โครงการ ของ รัฐเซียก็ได้
 เพราะฉะนั้นในที่สุดข้าพเจ้าออกจะแน่ใจว่า การอาชีพ
 อิสระนี้ก็จะจะมีไม่ได้อีกต่อไปในประเทศเรา

ข้อ ๒๑ ผลคิของราษฎรส่วนมากที่สมัครเป็นข้า
 ราชการ ในข้อนี้ถ้าราษฎรสมัครเป็นข้าราชการเอง
 โดยไม่ต้องบังคับทางอ้อมหรือทางตรงก็ดี ส่วนผลคิที่
 รัฐบาลจะได้รับนั้นข้าพเจ้าก็ไม่สงสัย นอกจากนั้น
 บรรดาข้าราชการผู้ชำนาญต่าง ๆ ทั้งที่นั้งอยู่ในสภำบำรุง
 เศรษฐกิจและนอกสภำก็คิจะได้ผลคิอันประเสริฐเหมือน
 กัน ใครที่หวังจะได้ตำแหน่งหนึ่งแล้ว ย่อมอยากให้
 เขาคำเนินเป็นดังนั้นแน่ เพราะถ้าเป็นดังนั้นแล้ว ตนก็จะ
 ได้เป็นนายชนวมิตาสมากร ๆ สำหรับใช้ ข้อสำคัญ แต่
 อย่าให้กลายเป็นบังคับแล้ว ราษฎรอาจขัดขืนและพากัน
 หันเข้าป่าก็ได้ คนไทยเรานั้นเลิศจรอันไม่เหมือนคน
 รัฐเซีย ที่จะยอมให้ถื่อเล่นง่าย ๆ นั้นไม่มี ถ้ายิ่งรู้ว่าให้
 สัญญาว่าจะให้ความสุขแล้วเอาความ ทุกข์ความลำบากมา
 ให้เขาอาจจะพากันเอะอะก็ได้ ถ้าเอะอะไม่สำเร็จก็หนี

ร้อนไปฝั่งเย็น เช่นไปสมัครอยู่กับฝรั่งเศสเสียเป็นต้น
 ที่เมืองรัสเซีย^๕ ราษฎรที่ต้องหนีร้อนไปฝั่งเย็นก็มีเป็น
 อันมาก แต่ที่ออกไปนอกประเทศไม่ได้มากก็เพราะ
 รัฐบาลทำกำแพงกันด้วยวิธีตรวจใบอนุญาตเดินทางและ
 การหาเรื่องลงโทษผู้ที่พยายามหลบหนี^๕ นอกนั้นเมื่อ
 เร็ว ๆ นี้^๕ ที่กบดที่รัสเซีย และถ้าถามว่าพวกราษฎรรัส
 เซียไม่พอใจวิธีการเช่นนี้แล้ว ทำไมเขาจึงไม่โหวตให้
 รัฐบาลออก และเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่^๕ ข้อน
 ขอดตอบได้ว่าการที่รัสเซียเก็บคนไว้เป็น สัตว์หรือทาสนั้น^๕
 ก็โดยใช้คนทั้งเมืองเป็น สบาย ซึ่ง กัน และกัน ให้บังเกิด
 ความไม่เชื่อถือทั้งหมด สบายในรัสเซีย^๕ นีมี^๕ ๗๐%
 ของพลเมือง สบายเหล่านี้เกิดขึ้นโดยวิธีแบล็กเมลล์บ้าง
 ล่อลวงบ้าง จนในที่สุดไม่มีใครจะเชื่อกันได้ เมื่อความ
 เป็นไปในรัสเซียเป็นดังนี้ ก็ไม่มีใครที่จะกล้าคิดอะไร
 เพราะไม่รู้ว่าใครเชื่อใครได้ ในการโหวตเลือกตั้งผู้
 แทนราษฎร ก็ไม่ยอมออกเสียงจริง ๆ ใครมีเสียงแหลม
 มากในที่ประชุม ว่าไม่เห็นด้วยกับผู้ที่รัฐบาลจัดมาให้
 เป็นผู้แทนตำบลนั้น^๕ ผู้นั้นก็ถูกรังแกต่าง ๆ จนในที่สุด

ไม่มีใครกล้าทำอะไร นี่เราจัดการให้คนของเรากลายเป็นอย่างนั้นบ้างอย่างนั้นหรือ การที่จะดำเนินโครงการเศรษฐกิจแบบนั้น ผู้กล่าวว่าจะทำให้เป็นการตัดการรบกวนระหว่างคนต่างชนชั้นนั้นไม่จริง กลับจะทำให้เกลียดกันยิ่งขึ้นและไม่ไว้ใจกันยิ่งขึ้น ส่วนชนชั้นก็จะไม่หมด คงกลายเป็นข้าราชการผู้ชำนาญที่คอยนั่งชนว กับชนข้าราชการที่ต้องทำงานกรรมกรหรือผู้เขียนจะนึกว่าตนและพวกพ้องที่เป็นผู้ชำนาญจะ รักษาติ พอที่จะ สละกำลังร่างกายของตนลงไปเป็นกรรมกรเหมือนคนอื่น ๆ ทั่วไป และยอมผลัดให้ชาวนาได้มาเป็นคนชนวนบ้างเล่า ขอเตือนอีกทีว่าการที่จะเป็นคนบังคับใครให้เขาทำงานอย่างนั้นหาสมนั้น ผู้ที่จะบังคับควรจะต้องเคยเป็นทาสมาเสียก่อน นั่นแหละบางทีจะเห็นใจได้บ้าง ดังนั้นถ้าราษฎรไม่สมัครยอมเป็นข้าราชการนั้นกรรมกร โดยน้ำใสใจจริงแล้ว จะเห็นได้ว่าผลดีและความสุขสมบูรณ์ที่จะเกิดขึ้นตั้งสัญญาไว้นั้น ก็จะมีได้เฉพาะเท่านั้นพวกผู้ชำนาญที่คอยนั่งชนวบัญชาการเท่านั้น ส่วนผลที่ราษฎรจะได้รับนั้น แทนที่จะเป็นสุข จะกลายเป็นฐานะที่ต้องนั่งร้องไห้หน้าตาท่วมหัวเข้า

บทที่ ๘

การจัดหาเงินทุน

ข้อ ๒๒ การหมุนเวียนแห่งเงินทุน ในข้อนี้

ผู้เขียนกล่าวถึงวิธีการจัดหาเงินทุน ซึ่งแบ่งออกเป็น
๒ ประเภท

ประเภทที่ ๑ นั้น เก็บไว้สำหรับซื้อสิ่งของจากต่างประเทศ ซึ่งจะจัดให้เป็นเงินตราที่มีราคาเปลี่ยนแปลงได้จริง ๆ ส่วน ประเภทที่ ๒ นั้น เป็นเงินที่รัฐบาลจะใช้สำหรับแจกเงินเดือนข้าราชการจำนวนเงิน จำนวนประเภทที่หนึ่งนั้นไม่เป็นปัญหา แต่ประเภทที่ ๒ เป็นเงินที่รัฐบาลตั้งใจจะไม่ให้เสียเงินไปเลย กล่าวคือจะทำบัญชีชนิดที่ไม่มีตัวเงิน (Moneyless Account) รัฐเขียนนั่นเอง การหักกลบลบหนักรันนี้เป็นปกติ ได้ประโยชน์แก่ผู้ให้ เพราะ อำนาจการ ต่งราคา สิ่งของที่คน งานจะต้องซื้อสิน
น่อยุ่ที่ผู้ให้คือรัฐบาล

จริงอยู่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่า จะมีเงินสำรองส่วน

น้อยไว้ สำหรับกำกับเงินที่ราษฎร เหลือใช้ที่หัก หนี้^๕ออก
แล้ว แต่เงินสำรองส่วนนี้อาจไม่ต้องมีเลยก็ได้ เมื่อถึง
เวลาเป็นจริงที่จะทำการตามโครงการนี้ เพราะรัฐบาล
อาจตีราคาและของจัดเสียจนพอ ที่จะให้ราษฎร ที่ทำงาน
นั้น แทนที่จะเป็นเจ้าหนี้รัฐบาลจะต้องกลายเป็นลูกหนี้^๕
ของรัฐบาลไปก็เป็นที่แน่นอน ข้อนี้เป็นสิ่งพึงบังเกิดได้โดย
ง่าย และเป็นสิ่งที่รัฐบาลจะแก้ตัวได้ง่ายที่สุด

อินัยหนึ่งข้อนี้ก็ คือ รัฐบาลอาจสามารถโอนเงิน
ธนบัตรทั้งสินไปรวมไว้ในประเภทที่หนึ่ง สำหรับซื้อ
ของต่างประเทศ แต่สำหรับประเภทที่ ๒ นั้นก็ทำธนบัตร^๕
ขึ้นโดยไม่มีเงินสำรองกำกับ เพราะเชื่อแน่ว่าอย่างไร
เสียเงินประเภทนี้ก็คงไม่มี โอกาสเล็ดลอดออกไปทางอื่น
ได้ คงต้องกลับมาเข้าคลังหมด ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีเงิน
สำรองไว้กำกับเลยก็แทบได้ วิธีนี้เป็นวิธีฉลาดที่มุ่ง
หมายอย่างเดียวคือ จะตบตาคนทั่วไปที่เป็นข้าราชการ
ให้หลงไปว่าตนได้รับเงินจริง ๆ เงินเหล่านี้^๕อาจมีได้^๕
แต่การ^๕ซื้อขายระหว่างรัฐบาลกับราษฎร ซึ่งเป็นลูกหนี้^๕
ของรัฐบาล แต่ถ้าซื้อขายกับคนอื่น ๆ แล้ว อำนาจราคา

ชอกชังไม่มีเท่าใด เพราะจะเกิดความไม่เชื่อถือน
อย่าลืมว่าข้าราชการ^๕ไม่อยากได้เงินเดือน ไม่อยากเป็น
ลูกหนี้^๕ของรัฐบาล เพราะความ ต้องการของคนนั้น ไม่อยู่
กับการหาของกินและเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น ความต้องการ
อย่างอื่นยังมีอยู่อีกเป็นอันมาก การกลบหลบหนี้ในที่สุด
ราษฎรต้องเป็นลูกหนี้รัฐบาลหมด เพราะรัฐบาลเป็นผู้
กำหนดราคาสิ่งของที่จะขายให้ราษฎร ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลง
ราคาให้พอ ที่ราษฎรจะต้องเป็นลูกหนี้ เมื่อไรก็ได้
ดังกล่าวนั้น ผลที่สุดราษฎรหรือข้าราชการนั้นจะไม่ได้
เงินสดกับสตางค์เดียวก็อาจเป็นได้ และคนใดไม่อยาก
เป็นหนี้^{๕๕}ก็ต้องอดอยากด้วยไม่มีของกินเพียงพอก็ได้

ภาษีทางอ้อม การเก็บภาษีทางอ้อมนั้นได้กล่าวนำ
แล้วข้างต้นว่า เกือบถึงขีดที่สุดแล้ว ภาษีมรดกที่จะเก็บ
นั้นเชื่อว่าคงจะไม่ได้เป็นตัวเงินเท่าใด คงได้กินแต่พื้น
ดินเสียมากและเก็บอยู่ได้ไม่เท่าใด ก็คงหมดไม่มีเหลือ
อย่างมากที่สุดก็ไม่เกิน๓ชั่วคน ซึ่งแปลว่าเป็นการริบอย่าง
ช้า ๆ เท่านั้นเอง ภาษีรายได้^๕นั้นก็เช่นเดียวกัน ราษฎร
ไม่มีรายได้มากเท่าใดที่เหลือใช้ รัฐบาลจะเก็บสักเท่าใด

ก็คงไม่ได้มากเป็นแน่ เพราะราษฎรออกจะเชื่อว่าการ
การหาเงินทุนในทางนั้น น่าจะไม่ได้เงินมากเท่าใด

ออกสลากกินแบ่ง (ลอตเตอรี่) ข้อนี้อาจขัดข้อง

เงินกู้ การกู้เงินภายในรัฐบาลกำลังทำที่จะกู้
ราษฎรเป็นจำนวน ๑๐ ล้านบาท ข้าพเจ้าว่าจะกู้ได้
ครึ่งครึ่งเดียวเท่านั้น เพราะต่อไปคงไม่มี ถ้ายังมีภาษี
รายได้ภาษีมรดกแล้วเงินที่จะหาอยู่ก็ไม่มียิ่งขึ้น นอก
จากถ้าราษฎรไม่มีความไว้วางใจในรัฐบาลแล้ว การ
กู้จะดำเนินโดยยาก

การหาเครดิต การที่จะให้ฝรั่งมาตั้งโรงงานนี้ คง
ทำได้ทั้งรัสเซียทำอยู่ เพราะเขามีประกันคือโรงงานของ
เขาถ้าเราใช้เงินของเขาหมดเมื่อใด โรงงานนั้นก็จะเป็น
ของเรา ดังนั้นบางทีอาจจะใช้ได้ ถ้าเมื่อฝรั่งเขาตกลง
ตามนี้ ข้าพเจ้าก็ตกลงตามนี้เพราะไม่เห็นเสียหายอันใด
ถ้าเงินไม่มีเขาก็เอาโรงงานของเขาเป็นประกันไปเอง ข้อ
สำคัญอย่าเดินอย่างรัสเซียก็แล้วกัน วิธีที่กล่าวก็คือ เมื่อ
รัฐบาลไม่มีเงินเข้าแล้ว ก็หาทางที่จะจับผิดฝรั่งต่างๆ

ว่าเขาทำผิดสัญญา และพยายามแย่งเฉย ๆ อยู่ร่ำไป
 รัสเซียนั้นทำได้ ทั้งได้ชื่อว่าเป็นเอทลอร์ของโลกอยู่
 แล้ว ซึ่งใหญ่โตเหลือเกินที่ใครจะปราบได้ ถ้าเราจะ
 เริ่มทำตัวของเราเป็นเอทลอร์บ้างแล้ว อย่าได้นึกเป็น
 อັນชาว่า เพื่อนบ้านเราจะปราบไม่ได้อย่างที่เขามองกล้า
 ปราบรัสเซียฐานะของเรากับรัสเซียนี้ต่างกันไกล เทียบ
 กันไม่ได้เลย

หมวดที่ ๕

การทำดุลยภาพ

บทที่ ๑

ดุลยภาพภายใน

ข้อ ๒๓ หักกลบลดหนี้ วิธีทำให้เกิดดุลยภาพภายใน
 ได้นั้น ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่าไม่มีทางใดดีกว่าที่จะจัดการให้
 ราษฎรเป็นลูกหนี้รัฐบาล ดังที่ผู้เขียนเตรียมไว้จะทำใน
 โครงการเศรษฐกิจนี้ ถ้าไม่จัดให้ราษฎรเป็นหนี้รัฐบาล
 แล้ว ถ้ารัฐบาลขาดทุนก็ขึ้นราคาของเสียเอง ราษฎรก็

ต้องเป็นหนี้มากขึ้น เพราะไม่มีกิน รัฐบาลก็คงจะล้ม
ละลายได้ยาก ข้าพเจ้าก็เชื่อแน่ว่า จะทำได้สะดวกก็
แต่มีข้อสำคัญอีกข้อหนึ่ง ซึ่งจะเดินคู่กันไปกับการเป็น
หนี้ ข้อสำคัญก็เมื่อราษฎรเป็นหนี้รัฐบาลมากขึ้น
และของก็ยังต้องกินอยู่ ถ้าเงินที่ตนจะใช้ซื้อไม่มีแล้ว
ก็จะเกิดการคิดลักขโมยของๆ รัฐบาลขึ้น เมื่อเกิดการ
ขโมยดังนั้น รัฐบาลก็จะจับเอาตัวมาลงโทษ ตั้งแต่
จำคุกไปจนถึงประหารชีวิต อย่างที่ทำอยู่รัสเซียเป็นแน่
เมื่อเป็นดังนี้แล้วบ้านเมืองก็จะหมดความสุข และรัฐบาล
จะไปโทษว่าคนเลวระยำ หรืออุบาทว์กาลิโลกไม่ได้
เป็นอันขาด ความรับผิดชอบต้องอยู่กับรัฐบาล คือผู้
ชำนาญที่นั่นโตะชนัว เป็นยมนาประจําชุมชนรูกเท่า
นั้น ข้อเสียหายข้อนี้เป็นสิ่งที่ควรคิดอยู่ หรือเห็นดีที่
ได้ลงโทษประหารชีวิตคน เพราะจะขโมยข้าวโพด ๒
ดอก หรืออะไรเช่นนั้นในประเทศสยาม ดังที่เป็นอยู่
ในรัสเซีย การที่จะเกิดความยากนั้น คงจะต้องมีขึ้น
โดยไม่ต้องสงสัยเลย ที่รัสเซียอันเป็นพระเจ้าบรมครู
ของวิธีเหล่านี้ปรากฏว่า ไม่มีน้ำจืด ๔ อย่างแจกจ่าย

ราษฎรได้เพียงพอเลย เขาก็ดำเนินการมาตั้ง ๑๕ ปี
แต่ถึงกระนั้นจนทุกวันนี้ราษฎร ก็ยังไม่มีของกินเพียงพอ
เพราะถ้าหากรัฐบาลก็ไม่ขาย หรือขายเขาก็ต้องเป็นหนี้
มาก ลงท้ายก็ต้องเกิดความทุกข์ทรมาน การเช่นนี้คิด
เล่นในกระดาษสะดวกกว่าที่จะทำจริง

บทที่ ๒

ดุลยภาพระหว่างประเทศ

ข้อ ๒๔ การทำดุลยภาพระหว่างประเทศนั้น การ
ที่รัสเซียใช้ในเวลานี้คือ นำอาหารของกินออกไปขาย
ต่างประเทศ เพื่อเอาเงินมาทำทุนซื้อเครื่องจักร ส่วน
ราษฎรนั้นต้องอดอยากเป็นจำนวนมาก เมืองไทยนั้นคง
เป็นอย่างเดียวกัน เงินรายได้จากสินค้าออกเวลานั้น
ได้อยู่ ๑๓๔ ล้านบาท กว่าจะทำได้มากกว่านี้กินเวลา
อีกนาน และกว่าจะถึงเวลาที่เราจะทำได้มากกว่านี้กิน
เวลาอีกนาน และกว่าจะถึงเวลาที่เราจะมีน้ำตาลกิน มี
เสื้อผ้าใช้บริบูรณ์ จนถึงกับเราสามารถนำเงิน ๑๓๔
ล้านบาท นี้ไปซื้อเครื่องจักรได้ ประเทศสยามอาจ

เปลี่ยนมือผู้ปกครองเสียอิสรภาพไปก็ไม่ได้ หรือมิฉะนั้น
ถ้ารัฐบาลทำการค้าขายเอง ด้วยคนที่ยังไม่มีความชำนาญ
ในการค้าขายดังที่ปรากฏอยู่ ณ บัดนี้ ในหมู่ราชการผู้
ชำนาญของเราแล้ว เงินรายได้ ๑๓๔ ล้านบาทนี้ เกรง
จะกลายเป็นแต่เพียงครึ่งหนึ่งหรือต่ำกว่านั้นก็ได้

หมวดที่ ๖

ข้อที่ ๒๕ การจัดเศรษฐกิจโดยรัฐบาลต้องระงับมิ
ให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์ ในข้อนี้ผู้เขียนได้กล่าวว่า ได้
จัดการระงับมิให้ราษฎรเป็นสัตว์ต่อไปเลย เพราะถ้าแก้
ก็จะมีเสียบ้านานานให้ ผู้หญิงก็จะไม่ให้เป็นของกลาง
กฎหมายลักษณะฉ้อโกงก็จะไม่ยกเลิก ราษฎรก็จะยังมี
บ้านอยู่ ตามสถานที่ที่จะจัดให้ดีขึ้น นั่นก็เป็นความกรุณา
ที่ดีอยู่ แต่ผู้เขียนนี้กว่าสภาพการเป็นสัตว์หรือเป็นทาส
กับความเป็นมนุษย์หรือความเป็นไทนั้น มีข้อความสำ
คัญที่ต่าง ๆ กันอยู่ คือมนุษย์นั้นย่อมต้องได้เสรีภาพ จึง
จะจัดว่าอยู่ในสภาพของมนุษย์ ถ้ามนุษย์ไม่มีเสรีภาพ
ความเป็นไท ที่จะทำอะไรในทางถูกกับกฎหมายด้วยใจ

สมัครตลอดชีวิตแล้ว เมื่อ^๕นั้นความ^๕เป็นมนุษย์ก็กลายเป็นสัตว์หรือเป็นทาสทันที การที่จะระวังไม่ให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์ ก็ต้องระวังในข้อ^๕เท่านั้น^๕เป็นสำคัญ เพียงแต่จะจัดให้มีเบี้ยบำนาญ ให้มีของกินให้มีบ้านอยู่ มีกฎหมายลักษณะ^๕ผ้า^๕เมียเท่านั้น^๕ไม่ใช่ข้อสำคัญ เพราะสัตว์ที่เราเลี้ยงใช้เราก็ออมให้สิ่งเหล่านั้นอยู่เหมือนกัน เช่น เมื่อแก่เราก็ปล่อยไปไว้ทุ่งให้กินอยู่ตามอำเภอใจ คอกโรงก็มีให้อยู่ เพราะฉะนั้นการที่จะจัดให้คนไม่กลายเป็นสัตว์นั้น ย่อมอยู่ที่จะคอย^๕เฟ่ง^๕เลี้ยงดูมิให้เขาเสียเสรีภาพของเขาเป็นใหญ่ แต่ตามโครงการเศรษฐกิจที่ผู้เขียนกล่าวไว้แล้วนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าจะให้เป็นผลสำเร็จไม่ได้เลย ถ้าไม่ใช้การบังคับ เพราะในขั้นต้นชัด ๆ ว่าก็ไม่มีสิทธิที่จะไปทำนาทำสวนได้ตามใจสมัครเสียแล้ว และในข้อความ ในพระราชบัญญัติที่จะออกกำหนดอยู่ชัด ๆ ว่า ราษฎรจะมีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ไม่ได้ การเช่นนี้จะไม่เรียกว่าเป็นการบังคับเป็นการตัดเสรีภาพในทางที่ถูกกับกฎหมาย และถูกกับหลัก ๖ ประการ ที่คณะราษฎรได้ประกาศในหลักเสรีภาพหรือ ดั่ง^๕นี้หรือจะเรียก

ได้ว่าในความมุ่งหมายจัดการตามโครงการนี้ จะพยายาม
 มิให้คนกลายเป็นสัตว์ จริงอยู่บางที่อาจที่จะไม่ถึงเป็น
 สัตว์ แต่ก็ต้องเป็นทาส เช่นเมื่อครั้งก่อนพระบาทสม
 เด็จพระพุทธเจ้าหลวง ทรงประกาศเลิกทาสเสียอีก และ
 แทนที่จะเรียกว่าข้าราชการ จะกลายเป็นรัฐทาสเสียมาก
 กว่า สัตว์นั้นนอกจากได้มากกว่ามนุษย์ เพราะมันหา
 หนุ่กินได้สบายกว่า แต่รัฐทาส^{นี้}ไม่มีหนทางใดที่จะหา
 กินที่เดียวนอกจากทนเป็นทาส เพราะจะไปเพาะปลูก
 อะไรกินก็ไม่ได้เสียแล้ว ตกต้องอยู่ในฐานะที่ขาด
 เสรีภาพยิ่งกว่าสัตว์พาหนะเสียอีก และแทนที่ข้าราชการ
 หรือรัฐทาส^{นี้} จะรักใคร่กับรัฐบาล กลับกลายเป็นศัตรูกัน
 เพราะธรรมดา ทาสกับนายนั้น จะรักใคร่กัน ถึงขนาดเห็น
 จะไม่ได้ ใครเคยได้ยินบ้างว่าทาส^{นี้}มีมานะความพยายาม
 ในการช่วยเหลือส่งเสริมความเจริญแก่นายโดยน้ำใส
 ใจจริง การที่มาเทียบว่า ถ้าคน कहว่า ราษฎรจะมานะที่
 จะช่วยส่งเสริมความเจริญแล้ว ข้าราชการบัด^{นี้}ก็คงหมด
 มานะที่จะส่งเสริมความเจริญด้วย^{นี้}หาควรไม่ เพราะ

ฐานะของข้าราชการ บัดนี้ กับฐานะข้าราชการที่ต้องทำ
งานอยู่ได้ร่มาเงา โครงการ เศรษฐกิจ ของผู้ เขียน ต่างกัน
ข้าราชการบัดนี้เป็นโหมิใช้ทาส เขาไม่ถูกบังคับให้เข้า
มาทำงานเขาสมัครเข้ามาเอง จะลาออกเมื่อใดก็ไม่มีใคร
ห้าม ส่วนข้าราชการของผู้เขียนนั้นจะเข้ามาก็โดยถูกบัง
คับทางอ้อมมาแล้วเป็นอย่างดี และจะลาออกก็อาจ
ได้รับโทษถึงตาย เพราะจะต้องออกไปอดตายทั้งที่อยู่ใน
ประเทศรัสเซีย ซึ่งมีความจริงอยู่ว่า ถ้ากรรมกรของ
รัฐบาล ลาออก หรือถูกลง โทษไล่ ออกจากที่ทำงานแล้ว
บัตรอนุญาตสำหรับซื้ออาหารก็ถูกตัดด้วย คน ๆ นั้นไม่
รู้จะไปซื้ออาหารกินที่ใด ในที่สุดก็ต้องอดตาย วิธี
การเหล่านี้ย่อมยากเลยที่จะไม่โผล่เข้ามาปรากฏในประเทศ
สยาม แล้วอย่างนี้หรือที่จะเรียกว่านำความเจริญสุขมาสู่
ราษฎร ความเป็นไปเหล่านี้ข้าพเจ้าบอกหนังสือให้อ่าน
ได้เป็นอันมาก มีอาทิเช่น “แอน อีคอนโนมิก ฮิสตอรี
ออฟ โซเวียต รัสเซีย” และหนังสืออื่นๆ อีก ถ้าอยาก
ทราบจริง ๆ ก็จะต้องให้ทราบต่อไป

หมวดที่ ๗

การแบ่งออกเป็นสหกรณ์

ข้อ ๒๖ ผู้เขียนกล่าวถึงสหกรณ์ที่รัฐบาลจัดอยู่ ณ บัตันนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินเท่านั้น จึงจะเป็นสมาชิกในสหกรณ์ได้ ส่วนชาวนาที่เช่าเขาทำอันมีจำนวนมากนั้น ไม่มีโอกาสที่จะเป็นสมาชิกได้ ตามความข้อนี้อาจเป็นความจริงได้ แต่อย่าลืมนึกว่าจำนวนคนที่ไม่มีนาของตนในประเทศสยามเวลานั้นมีอยู่เพียง ๓๖ % และในจำนวน ๓๖ % นั้น ก็ทำงานรับจ้างเขาอยู่ในเมืองต่างๆ ก็ยังมีอีกมาก

ข้อ ๒๗ ในกิจการต่างๆ การจัดให้มีการสหกรณ์ในประเทศสยามนั้น ควรจัดให้เป็นไปดังรูปที่เคนมาร์คดำเนินอยู่ การสหกรณ์ที่เคนมาร์คทำอยู่นั้นไม่เป็นของรัฐบาล เป็นส่วนของราษฎรที่รวมกันขึ้น เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของตัวโดยเฉพาะ ไม่ใช่เอาคนเข้ามาเลี้ยงไว้เป็นทาส

หมวดที่ ๘

รัฐบาลจะจัดให้มีการเศรษฐกิจ

ชนิดใดบ้างในประเทศ

ข้อ ๒๘ บ่อนักปิดประตูค้า การที่จะคิดการบ่อนักปิดประตูค้านี้เป็นการดีอยู่ แต่ถ้าจะพูดถึงความจำเป็นแล้วว่า เราควรจะกลัวการปิดประตูค้าหรือไม่ ก็ต้องตอบว่าไม่ควรกลัวเลย การปิดประตูค้านี้ ถ้าใครจะทำกับประเทศสยามแล้ว ก็เป็นการโง่ของผู้นั้น เพราะจะมาเสียเงินทำเช่นนั้นทำไม มีวิธีอื่นที่จะบังคับให้ประเทศสยามต้องยอมจำนนได้ถมเถไป มีอาทิเช่นส่งเรือรบซึ่งมีเครื่องบินบรรทุกอยู่เสร็จ เข้ามาเข้ามากับเรือครูเซอร์บรรทุกทหารมาขึ้นที่กรุงเทพฯ ก็คุมกรุงเทพฯ อยู่แล้ว ทุกวันนี้อะไรก็รู้ดีว่า เพื่อนบ้านเขาไม่ชอบวิธีการเศรษฐกิจแบบนี้ ถ้าเราทำเช่นเมื่อใด ก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่า เขาจะไม่ส่งคนของเขาเข้ามายึดทรัพย์สินของเรากิ่งแล้วแล้ว กว่าเราจะมีกำลังพอที่จะป้องกัน การปิดประตูค้าได้ บ้านเมืองของเราทั้งหมดไปเสียแล้ว

โดยแม่แต่บานประตูก็คงจะยังไม่แล้วทัน เพราะ
 จะเห็นการกลัวที่จะปิดประตูค้ำ^๕ ก็จะเป็นการกลัวที่หา
 มวลไม่ได้ เป็นการเอาอย่างประเทศรัสเซียเท่านั้น เพราะ
 ประเทศรัสเซีย กลัวการปิดประตูค้ำ^๕ เป็นอันมาก ที่
 รัสเซียกลัวเช่นนั้นก็เพราะว่า คนทำตัวเป็นของตัวเป็น
 เอาท์ ลอว์ (Out Law) ของโลก และกลัวใครเขาจะ
 มาแกล้ง การที่ใครจะแกล้งรัสเซียให้รัสเซียต้องยอมแพ้
 ได้ั้น ไม่มีหนทางใดกระทำได้สะดวกเท่ากับปิดประตู
 ค้ำ เพราะถ้าจะยกทหารไปปราบก็คงจะสิ้นเปลืองเงิน
 มากกว่าการปิดประตูค้ำ เพราะรัสเซียเป็นประเทศใหญ่
 รัสเซียมองเห็นอันตรายทางนี้ จึงต้องป้องกันการปิด
 ประตูค้ำ ที่ผู้เขียนมิได้นึกถึงฐานะของประเทศสยาม
 เรา มัวไปหลงเสียว่าเหมือนกับรัสเซียเสียหมด เขาจะ
 ทำอะไรก็ไปคัดลอกเขาออกมา โดยมีได้ใคร่ตรองให้
 สมเหตุผลเท่านั้น จึงได้คิดจะป้องกันการปิดประตูค้ำใน
 ประเทศสยามบ้าง ซึ่งถึงจะป้องกันไปสักเท่าใดก็ไม่มี
 ใครเขามาทำเช่นนั้น เขามีวิธีอื่นที่ดีมไป เพราะเมื่อ
 เรานึกเดียวเท่านั้น และสภาพก็เหมาะที่จะทำการรุกราน

ด้วยกำลังทหารได้คล่องแคล่ว เพราะเราไม่มีเครื่อง
 ป้องกันการรุกรานอย่างง่าย^๕เพียงพอ ยังจะมัวไปคิด
 ป้องกันการปิดประตูค้าทำไมให้ป่วยการ คล้ายกับวาง
 ขวากขวางประตูบังกันขโมย แต่นอนเปิดหน้าต่าง ๒
 บานเต็มที ตั้ง^๕นั้นขโมยอะไรจะดันไปเข้าทางประตู ป็น
 ขนหน้าต่างขโมยเอาของมิดีกว่าหรือ

นอกจากนี้ การที่ประเทศสยามจะเป็นรัฐบริบูรณ์
 ไปได้นั้น ยังสงสัยเพราะเราขาดวัตถุดิบ (Aow Materials)
 ในการทำอุตสาหกรรม เราขาดทั้งเหล็กและถ่านที่จะทำ
 การตั้ง^๕ กว่าที่จะทำได้ก็คงเป็นเวลานานับร้อยปี

การที่ยกตัวอย่างว่า อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส
 จะทำการอย่าง^๕นั้นหมดคน^๕นั้น ก็ยังไม่จริง มิสเตอร์ แมก-
 โดแนล, ฮิตเลอร์ และคาลาคิเออร์ อาจไม่คิดถึงสิ่งเหล่านี^๕
 ่นักอาจเป็นได้ แต่ก็ไม่ปรากฏว่าใครเริ่มทำการเหล่านี^๕
 เลย แมกโดแนลนั้นดูเหมือนจะเลิกเอาเสียด้วยซ้ำ ส่วน
 ฮิตเลอร์นั้น เเดินแบบฟาสซิสต์มากกว่า และก็ได้อำนาจ
 ทำการปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ คาลาคิเออร์
 นั้นก็ยังไม่ปรากฏว่าทำอะไรตั้ง^๕นี้ อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่า

ประเทศทั้ง ๓ นั้น เขาจะดำเนินการตามนี้ เขาก็คงไม่
 ทั่วไปด้วยการบังคับราษฎร ทั้งที่มีอยู่ในโครงการนี้
 ประเทศเหล่านี้ เขามีเครื่องจักรเครื่องมือพร้อมบริบูรณ์
 แล้ว ตลอดจนคนที่ชำนาญถ้าเขาจะทำจริงๆ เขาก็มี
 โอกาสทำได้สำเร็จดีกว่าเรามาก แต่ถึงกระนั้นก็ยัง
 ปรากฏว่าเขาทำ แต่ถ้าผู้เขียนเชื่อว่าเขาจะทำกันแล้วก็
 ลองดู เขาทดลองต่อไปอีกมิตีกว่าหรือจะรีบชวนเขาทำ
 เป็นที่ ๒ รัสเซียทำไม รัสเซียซึ่งเป็นพระบรมครูเองก็
 ยังไม่ปรากฏว่าได้ผลอย่างงาม ก็รอดูเขาไปอีกสักหน่อย
 จะมิตีกว่าหรือ

หมายเหตุ ๙

การป้องกันความยุ่งยากในปัญหาเรื่องนายจ้างกับลูกจ้าง

ข้อ ๒๕ เอกชนเป็นเจ้าของโรงงานทำให้ระส่ำระ-
 สาย การที่ผู้เขียนกล่าวเช่นนั้น ความจริงก็อาจมีได้บ้าง
 แต่ข้าพเจ้าคิดว่าถ้ารัฐบาลจัดการทำเศรษฐกิจเสียหมด
 เองแล้ว และห้ามราษฎรไม่ให้ทำเนาเอง ไม่ให้จับจอง
 ที่ดินเอง โดยการจำกัดออกสัมปทานแล้ว การระส่ำ

เรื่องนผู้เขียนกล่าวว่า ถ้าคนงานเป็นข้าราชการ
แล้วจะไม่มีการหยุดงานนั้นไม่เป็นการแน่นอน การเป็น
คนงานหรือข้าราชการก็เป็นเหมือนกัน ถ้าคนงานไม่
พอใจได้ นอกจากจะกดขี่ข้าราชการดังกล่าแล้วให้กลายเป็น
เป็นรัฐทาส จนคนหมดความเป็นมนุษย์แล้ว การอาจ
เป็นไปได้อีกอย่างหนึ่งก็ได้ รัฐบาลที่มาทำการค้าขายก็
เปรียบเหมือนนายจ้าง ถ้าลูกจ้างได้รับการกดขี่ก็จะ
สะไตรค์ได้อย่างเดียวกัน ผิดกันอยู่ก็แต่ว่า ถ้ารัฐบาล
เป็นนายจ้างแล้ว ถ้าลูกจ้างเลิกงานหรือดื้อดึงขึ้นมา
รัฐบาลก็มีปืนกลและการตัดใบซื้ออาหาร เป็นเครื่องมือ
ทำการบังคับเช่นที่รัสเซีย ถ้าคนงานคนใดไม่พอใจเขา
ก็เชิญออกจากงาน เมื่อออกจากงานแล้วก็ถูกตัดใบซื้อ
อาหาร คนๆ นั้นก็ต้องไปอดตาย

เรื่องกรรมกรรณางที่ผู้เขียนอ้างว่า เป็นการ
แสดงข้อหนึ่งถึงความระส่ำระสายอันนั้น หาใช่หยด
เพราะความเดือดร้อนจริง ๆ จัง ๆ อันใดไม่ ที่เกิดเป็น
ด้นนั้นขึ้นก็เพราะมีคนพยายามให้เกิดการหยุดงานขึ้น เพื่อ
จะได้เป็นโอกาสให้ตั้งสมาคมคนงาน และตนจะได้เป็น
หัวหน้า ได้รับเงินเดือนกินสบาย ๆ เท่านั้น

รัฐบาลทำมีกำไร ถ้ารัฐบาลทำดีมีกำไร ราษฎร
จะได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นนั้น แต่ก็ไม่เห็นว่ามีอะไรมา
เป็นของประกันว่าผลที่ทำงานนั้นจะดี นอกจากความเชื่อว่า
จะดีเท่านั้น แต่ถ้าผลนั้นร้าย ราษฎรก็คงพากันอดตาย
ไปหมด จะมีผู้ที่ไม่ไปร่วมอดตายกับราษฎรก็คือพวก
ท่านที่ชำนาญคอยชฉวนอำนวยการเท่านั้น การที่ทำอะไร
ด้นนั้นต้องนึกถึงหัวอกทั้ง ๒ ฝ่าย ว่าจะรู้สึกอย่างไร ถ้า
ท่านผู้ชำนาญต่าง ๆ ลองไปเป็นข้าราชการชดดินและกลับ
ให้ราษฎรมานั่งอำนวยการแทนแล้วบ้าง ก็จะต้องมีการ
ระส่ำระสายเดือดร้อนโดยแน่นอน ซึ่งถ้าปล่อยให้
ราษฎรทำนาไปเองแล้ว คงจะไม่มี ความเดือดร้อนถึงคน
นั้นเกิดขึ้นเป็นแน่

การขาดทุน การขาดทุนนั้นจะเกิดขึ้นได้ ก็ตาม
 ตามธรรมดา^๕ ถ้ารัฐบาลทำอะไรแล้วอาจเป็นการ
 เปลืองมาก ความจริงข้อนี้เป็นของที่รู้ ๆ กันทั่วไปเพราะ
 คำว่ารัฐบาล^๕ ข้าราชการผู้ทำการให้รู้สึกว่าจะไม่
 คล้ายมนุษย์ ไม่สู้กลัวเสียหายนักมีเงินที่ไหลมาไม่ขาด
 สาย ถึงจะขาดตกบกพร่องบ้างคงไม่เป็นไร และมักจะ
 ไม่ระวังเท่ากับเป็นของ ๆ ตัวเอง ตัวอย่างเช่นนี้หาได้
 มากมายและถึงแม้ว่า รัฐบาลจะจัดระเบียบเป็นอย่างดี
 แม้การเช่นนี้จะไม่มีเลยก็ตาม ข้อเสียหายก็อาจมีได้จาก
 การอื่น เช่นความชำนาญและฝีมือ เพราะสิ่งสำคัญที่สุด
 ในการสร้าง ก็คือฝีมือของคนงานและความชำนาญของ
 ผู้ดูแลการงาน การที่จะเพาะฝีมือให้เกิดขึ้นโดยทันทีย่อม
 ไม่ได้ ย่อมต้องการเวลาหัดอีกเป็นเวลาสมควร และ
 ต้องการความชำนาญประกอบ การที่ไม่มีฝีมือ^๕ นั้นย่อม
 ใช้ของเสียเร็ว ถึงแม้รถยนต์หรือเครื่องจักรไถนา จะ
 เป็นการใช้อย่างก็จริง แต่การที่จะสอนให้ถนัดชำนาญขึ้นนั้น
 ก็ต้องการฝีมือมากเหมือนกัน หาไม่รถนั้นจะเสียหายโดย
 เร็ว อันเป็นการเปลืองโดยมิใช่เหตุ

อีกอย่างหนึ่งคือตัวอย่างรัสเซีย ที่เขาสร้างโรงงานต่าง ๆ เขาก็เอาคนไปใส่ไว้เพิ่มเติมมากกว่าความจำเป็นอันมาก คนงานของเขาจึงไม่มีความชำนาญหรือฝีมือของที่เขาทำออกจากโรงงานก็ใช้ไม่ได้เสียถึง ๗๐ % ซึ่งภายหลังก็ต้องพังโรงงานทำใหม่ อันเป็นการเปลืองเงินโดยใช่เหตุ นอกจากนี้วิธีหักกลบลบหนี้ดังกล่าวแล้วย่อมจะทำให้เกิดการยกยอกขึ้นอีกเป็นมาก เพราะคนคงมีหนี้ท่วมหัวและคงต้องหาเงินใหม่ หาโดยทางตรงไม่ได้ก็ต้องหาโดยทางอ้อม ความลำบากต้องถูกลงโทษเช่นเช่นนั้นก็ยังมีมิได้ขาด นอกจากนี้การช่วยให้พวกเดียวกัน เข้าทำงานในตำแหน่งที่สบาย ๆ ก็ย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นอีก และการที่เรียกว่า Red Tape ช่วยคนอะไร เหล่านั้นก็จะเพิ่มทวีขึ้น การเสียหายขาดทุนในการที่รัฐบาลทำเศรษฐกิจเองนั้นมีความจริงอย่างชัดเจน ดังเหตุที่กล่าวมาแล้วคือ การเปลืองโดยใช่เหตุประการหนึ่ง การ Red Tape อีกประการหนึ่ง และการจัดหาคนฝีมือดีหรือผู้ชำนาญมิได้คืออีกประการหนึ่ง ประเทศรัสเซีย ซึ่งมีผู้ชำนาญ ในเชิงการ เศรษฐกิจ นั้นมีมากกว่าเรา

หลายเท่า แต่กระนั้นเมื่อรัฐบาลจัดทำเศรษฐกิจเอง
แล้วก็ยังขาดทุนนับ^๕ พันล้านจังก์ จะเห็นได้จากคำพูดของเซอร์
ชินสกี^๕ ซึ่งเคยเป็นสภานายกของสภาบำรุงเศรษฐกิจ
President of the Supreme Economic Council ได้พูดในที่
ประชุมของสภา เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ค.ศ. ๑๙๒๒
ดังปรากฏในหนังสือเรื่อง “แอน อีคอนโนมิก ฮิสตอรี
ออฟ โซเวียต รัสเซีย” เล่ม ๒ หน้า ๓๒๓-๓๓๒ รัส-
เซีย^๕ นั้น เวลาอยู่นั้นอย่างสิ้นเปลืองที่สุด ใช้เงินหลาย
ร้อยล้านรูเบิลไปในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ การงาน
หยุดอย่างเดิม เป็นอย่างออฟฟิศรัฐบาล การค้าขายทุก
อย่างที่รัฐบาลทำ ไม่มีข้าราชการทำเกินจำนวนต้องการ
ถึง ๑,๐๐๐ คนเศษไปทั่วทุกแห่ง การเงินที่ทุก ๆ ออฟ
ฟิศขอเพิ่มพิเศษก็มีมากมายก่ายกอง การที่ต้องเปลือง
ไปเหล่านั้น^๕ ก็สำหรับใช้แต่ในเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น
ส่วนประเทศบ้านนอกแล้วอดอยาก อาหารไปถึงไม่
เพียงพอเลย การใช้จ่ายที่เปลืองอย่างนี้ ทำให้ราคาของ
ขึ้นอย่างมากเกินคาดหมาย เสมียนพนักงานก็เพิ่มขึ้นไม่
ขาด ดูตัวอย่างเช่นโรงทำเหล็กกล้า ซึ่งปรากฏว่าการ

เงินฝืดเคืองเป็นที่สุด แต่ถึงกระนั้น^๕คนงานชั้น^๕เสมียน พนักงานก็เพิ่ม^๕ขึ้นจากจำนวน ๒๕๐ ถึง ๕๐๐ คนแล้ว เงินเดือนก็ต้องเสียมาก^๕ขึ้น ข้าราชการที่ทำการติดต่อกับ คณะกรรมการร่างโครงการใหญ่ก็มีจำนวน^๕ถึง ๔๐๐,๐๐๐ คน สหกรณ์ต่าง ๆ ก็มี^๕เสมียนพนักงานมากเกินไปหมดสิ้น การใช้ถ่านใช้น้ำมันและของดิบต่างก็เปลืองอย่างน่ากลัว ดังนั้น^๕เป็นต้น ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่า ถ้ารัฐบาลเราเริ่มทำบ้าง ก็คงไม่พ้นการเปลืองดังว่า^๕นี้เป็นแน่ และเมื่อเปลืองเช่นการขาดทุนย่อมจะหนีไม่พ้น การขาดทุนของรัสเซียในการที่รัฐบาลทำการเศรษฐกิจ^๕นี้ สตาลินเองก็กล่าวเช่นนั้น (ดูใน “แอน อิคอนนอมิค ฮิสตอรี ออฟ โซเวียต รัสเซีย” หน้า ๓๒๔) ดังคำว่าเวลานี้^๕ ผู้ร้ายกำลังเข้าปล้นรัฐบาล ผู้ร้ายเหล่านี้เป็นผู้ร้ายใจเย็น เห็นแต่สนุกเป็นการใหญ่ ขโมยอะไรได้ก็ขโมยเอา^๕มีจำนวนนับพัน แต่คนเช่นนั้น^๕แทนที่ถูกเรียกว่าเป็นพวกโจร คนกลับเห็นว่าเป็นพวกเก้ ดังนั้น^๕เป็นต้น ซึ่งก็เห็นว่ารัฐบาลที่ทำการค้าขายนั้น^๕ ก็คงไม่พ้นข้อเสียหายหมดเปลืองอันเกี่ยวด้วยเจ้าหน้าที่ช่วยเลี้ยงคน ไม่

พยายามให้มีคุณภาพ แต่มีการเปลี่ยนแปลงโดยเปล่าประโยชน์
 ๕๕ ทั้งสน นี่แหละเป็นทางขาดทุนที่จะมาถึงละ ก็มีการขาด
 ทุนแล้ว ไม่ช้ารัฐบาลก็ต้องเทียวคซี่ โดยขึ้นภาษีเก็บ
 ภาษีเป็นสิ่งที่ของ ซึ่งผู้เขียนโครงการก็ได้กล่าวแล้ว การ
 เก็บภาษี เป็นสิ่งที่ของ เช่นข้าวปลาเช่นนี้ก็เท่ากับเป็นทาง
 รับทางอ้อม และความสันติสุขจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร
 ข้าพเจ้าแลไม่เห็น อย่าว่าแต่เราเลยแม้แต่รัสเซียเองซึ่ง
 เป็นบรมครูของการเศรษฐกิจแบบนี้ เขายังเป็นอย่างนี้
 ได้ เราหรือจะพ้นไปได้

หมวกที่ ๑๐

แผนกเศรษฐกิจแห่งชาติ

ข้อ ๓๐ การวางแผนตามที่ปรากฏมานี้ ไม่เป็นผิด
 อันใด น่าจะลองสำรวจดู การสำรวจคุณนัยย่อมจะต้องทำ
 ให้ละเอียดถูกต้องตามหลักการจึงจะควร . หาไม่ผลที่จะ
 ไปใช้ในการติดต่อไปภายหน้า การที่วางแผนนั้นกระทำการ
 มาดังนี้ ไม่มีข้อขัดข้องอย่างไรควรจะได้ ข้อสำคัญ
 ต้องอย่าลืมว่า คนเรานั้นการกิน การต้องการอื่นๆ

ย่อมต่างกันทั้งสิ้น ถ้าสำรวจที่แห่งหนึ่ง แล้วอย่าตกลงใจเสียทันทีว่า ที่อื่นก็คงเป็นเหมือนกัน

หมวดที่ ๑๑

ผลสำเร็จอันเกี่ยวแก่หลัก ๖ ประการ

บทที่ ๑

ข้อ ๓๑ เอกราชทางเศรษฐกิจ ข้อนี้ไม่เกี่ยว ถึงแม้เราจะไม่มีโครงการเศรษฐกิจ เราก็สามารถมีเอกราชทางศาลได้อย่างดี

ข้อ ๓๒ เอกราชทางศาล การที่เราจะสลัดจากแอกที่กดขี่ในทางเศรษฐกิจนั้น น่าจะทำให้ยาก เพราะถ้าเราจะสลัดหลุดได้ เราก็ต้องเป็นเจ้าของตลาดที่ใหญ่ ที่คนทั่วโลกยอมฟังเสียงเรา การที่เราจะเป็นเจ้าของตลาดใหญ่โตได้นั้น เราจะต้องมีสิ่งที่คนต้องการอยู่ในมือเรามาก ซึ่งคนอื่นจะต้องผ่อนตามราคาของเราหากไม่ถ้าเราไม่ขายให้ก็จะได้รับความลำบาก เมืองเรายังเล็กนักที่จะสามารถยึดตำแหน่งอันนี้ได้ ไม่ใช่อย่างรัสเซียที่ใหญ่โต มีทางที่จะทำสินค้าเป็นเจ้าของตลาดใหญ่ได้

ข้อนี้เป็นข้อหนึ่งแน่ ๆ เราจะกอบปรัสเซียไม่ได้ เราจะ
จะผ่นอย่างเขาไม่ได้ เพราะของที่เรามีอยู่ถึงแม้จะได้จัด
การอย่างดีที่สุด ยังมีอาจที่จะเป็นผู้วางราคาเล่นได้ตาม
ใจได้ถนัด เรายังจะต้องอนุโลมกับเขาไปเป็นแน่ อย่าง
ดีก็พอทำให้เรามีเสียงในเรื่องวางราคาของตั้นเท่านั้น

อีกประการหนึ่ง การค้าขายกับภายนอกนั้น อย่าง
ไรเสียเราก็ยังจะต้องกระทำอยู่ทั้งซื้อทั้งขาย ข้าพเจ้าไม่
เชื่อเลยว่า ประเทศเราจะอยู่ได้เฉย ๆ โดยไม่ต้องค้าขาย
กับผู้ใด เมื่อเป็นเช่นนั้นราคาในโลกเรามีอยู่อย่างไร เรา
ก็จะต้องกันพื้นซื้อขายอยู่อย่างเดิม เพราะฉะนั้นใน
การที่เราจะเป็นเอกราชใน ทางเศรษฐกิจนั้นคง จะยังไม่
ได้แน่ ๆ ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า จะยอมให้คน
หากินตามอิสระได้บ้าง แต่คำพูดอันนี้ย่อมขัดกับความ
ในเรื่องเอกราชในทางเศรษฐกิจซึ่งผู้เขียนกล่าวว่า รัฐ-
บาลจะสามารถกตราคา วางราคาได้เองตามชอบใจภายใน
ประเทศ ถ้ารัฐบาลจะทำอย่างนี้จริง ๆ การค้าขายทาง
อิสระก็คงจะมีไม่ได้ เพราะรัฐบาลจะกตราคาวางราคา
เท่าใจก็ได้ ถ้าวางราคาเสียต่ำเกินไปพวกที่ทำการค้าขาย

อิสระ ก็พากันล้มกันไปตาม ๆ กันหมด นอกจากนี้ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นชัดด้วยว่า ตามโครงการนี้รัฐบาลได้คิดจะบีบคั้นให้ราษฎรมาเป็นหนี้รัฐบาล โดยหักกลบลบหนี้และบีบคั้นมิให้ใครตั้งทำมาหากินเป็นอิสระได้จริง ๆ

อีกประการหนึ่ง ผู้ขายของต่างประเทศที่ใหญ่ ๆ เขาอาจเตรียมนำของมาทั้งไว้มาก ๆ แล้ว กดราคาลงแข่งราคาของรัฐบาลก็ได้ ซึ่งย่อมจะทำให้การวางราคาที่รัฐบาลจะกำหนดนั้นเดินไปได้ยาก ดังนั้นเอกราชทางเศรษฐกิจก็คงจะยังมีไม่ได้

ข้อ ๓๓ เอกราชในทางการเมือง ถ้าเราดำเนินการเศรษฐกิจแบบนั้นแล้ว ความเป็นเอกราชในทางการเมืองอาจจะมีไม่ได้ เพราะในขั้นต้นเราย่อมทราบดีแล้วว่า การดำเนินการตามโครงการนั้น เป็นวิธีการที่ประเทศรัสเซียดำเนินการอยู่ ประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก รวมทั้งบ้านของเรา เขาเห็นว่าวิธีดำเนินการดังประเทศรัสเซีย เป็นภัยแก่สันติสุขของพวกเขา วิธีดำเนินการนี้อาจไม่เรียกว่าคอมมิวนิสต์ก็ได้ แต่ความจริงมันมีอยู่ว่า รัสเซียให้อยู่ก็เมื่อโลกเขาว่ารัสเซียนั้นทำการเป็น

ไปในทางคอมมิวนิสต์ พยายามบังคับให้คนมาเป็นทาส และเราก็เอาอย่างเขาหมดทุกอย่างตั้งนั้นแล้ว เขานึก หรือว่าเรานั้นไม่รังเกียจ ตามจริงแล้ว ถ้าเขารังเกียจ รัสเซียเพราะทำเช่นนั้น ถ้าเราทำบ้าง เขาก็คงรังเกียจ เหมือนกัน เพราะประการหนึ่งเราจะเป็นจุดศูนย์กลาง สำหรับคอยช่วยป้องกันเมืองชั้นของเขา ที่เป็นเพื่อน บ้านของเรา เมื่อเกิดระส่ำระสายชั้นเพราะวิธีนี้ เขาจะ นั่งนิ่งอยู่ไม่ได้ เขาอาจไม่ยกกองทัพบราบเราหรืออะไร เช่นนั้น แต่ทางที่เขาจะทำได้อย่างที่สดุนั้นคือ เขา จะมายึดสิ่งของ ๆ เราไว้เป็นประกันจำนวนเงินที่เขาให้ เราขึ้นมา การกระทำดังได้กล่าวแล้วข้างต้นว่าเขาทำได้ อย่างดีสันนิบาตชาติจะติเตียนเขาไม่ได้ เพราะเมื่อเจ้า หน้ไม่ไว้ใจลูกหน้แล้ว ก็อาจพยายามรักษาผลประโยชน์ ของตนไว้ การที่เราได้เงินซื้อของจากเขานั้น เขาก็คง อยากรายเสมอ แต่การที่ขายนั้นก็คงไม่เกี่ยวกับการที่ เขามาคุ่มทวงหน้ เพราะถ้าเขารู้สึกว่า วิธีการของเรา จะทำให้เงินสูญไปเปล่า ๆ แล้ว เขาก็คงนิ่งเฉยอยู่ไม่ได้ ตั้งนั้นการที่จะไม่ได้อะไรแล้วค่อยว่า ไม่กลัวฝรั่งไม่กลัว

ใครนั่น เปรียบเหมือนเราไม่ส่องกระจกดูเงาเสียก่อนว่า มีรูปร่างฐานะเป็นอย่างไร อย่าลืมนิทานสฤงคารเรื่อง อิงอ่างที่พยายามขยายตัวแข่งว้าว ซึ่งในที่สุดก็ท้องแตก ตาย การที่เราจะดำเนินการงานตามโครงการอันนั้นนั้น ถึงแม้เราจะป็นญาติที่ติดกับคนต่างประเทศ ไม่เบียดเบียน เขาเลยก็ดี ความยุ่งระส่ำระสายที่จะทำให้เขาเกิดความ ไม่ไว้วางใจก็อาจเกิดขึ้นได้ ครังการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองนั้น เราทำการได้โดยเรียบร้อย ไม่มีใครเลือก ตกยางออก และตลอดมาผู้ที่ควบคุมกิจการรัฐบาลก็ยังมี ผู้ที่ชาวต่างประเทศเชื่อถือบังคับการอยู่ ฉะนั้นจึงไม่มี อะไรเกิดขึ้น ถ้าลองให้ผู้บังคับการมาโดยอิสระตั้งแต่ ต้นมา บ้านเมืองก็คงเกิดระส่ำระสาย มีการฆ่าฟันกัน ขึ้นเป็นศึกกลางเมือง หรือประกาศโครงการออกไป ดัง ๆ ให้เขาเห็นแล้ว อย่าได้นึกเลยว่าเขาจะนิ่งอยู่เฉยๆ เพราะอย่างน้อยถึงแม้เขาจะยังไม่ยกกองทหารใหญ่โตเข้า มายึดเมืองเรา เขาก็คงจะจัดการให้มีทหารของเขามา ค แลคนของเขาที่สถานทูต ดังที่เป็นอยู่ในประเทศจีน เปอร์เซีย อาฟกานิสถานและบรรดาเมืองอื่น ๆ ที่เขา

ไว้วางใจไม่ได้ เราจะอยากให้ม็ททหารต่างประเทศเข้ามา
 คุ้มครองรักษาสถานทูตของเขาอย่างนั้นหรือ คนไทยจะไม่
 เจ็บใจหรือ ที่เห็นทหารต่างประเทศเข้ามารักษาสถานทูต
 ของเขา เพราะเขาหมดความเชื่อถือในตัวเรา ผู้เขียน
 ยังคงอยากจะถามอีกว่า ก็บัดนี้บ้านเมืองเรียบรรลัย จะ
 ประกาศใช้โครงการ จะทำให้เกิดระส่ำระสายอย่างไร
 ขอตอบว่า เมื่อรัฐบาลได้เริ่มงานอันนี้แล้วและเมื่อ
 ราษฎรได้รู้ผลแล้วว่า การเป็นข้าราชการได้รับเงิน
 เดือนเป็นกระดากนั้นเป็นอย่างไรบ้าง ราษฎรที่เป็นข้า
 ราชการก็จะเริ่มต้นด้วยการไปขอรับจ้าง ชาวต่างประเทศ
 เพราะชาวต่างประเทศเขาจ่ายเงินเดือนจริง ๆ ให้ เมื่อ
 รัฐบาลรู้อย่างนั้นก็คงอดโกรธไม่ได้ คงจะต้องป้องกัน
 หรือหาวิธีบังคับทางอ้อมมิให้กลายเป็นเช่นนั้น ราษฎร
 จะถูกกดขี่มากขึ้น เมื่อราษฎรลำบากมากขึ้นก็คงอยาก
 จะหนีไปอยู่กับชาวต่างประเทศเสียเช่นนั้น ณ บัดนี้ก็มิอยู่
 แล้ว นอกจากนั้นราษฎรที่อยู่ชายแดนที่เห็นว่าราษฎรที่
 ขึ้นแก่ชาวต่างประเทศนั้น เขามีเสรีภาพดีกว่า ก็อาจพา
 กันไปพึ่งโพธิสมภารชาวต่างประเทศก็อาจเป็นได้ เพราะ

การอยู่ทางนี้ต้องเป็นทาสยิ่งกว่าเสียอีก เมืองไทยเรา^{นี้} เมื่อครั้งยังเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์อยู่ ราษฎรไม่เคย ถูกตัดเสรีภาพถึงเพียงนี้ ใครจะทำมาหากินอย่างไรใน ทางที่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่มีใครห้าม นอกจากนั้นพระ เจ้าแผ่นดินของไทยยังสั่งให้เลิกทาส แต่มาบัดนี้ เมื่อ อำนาจสูงสุดตกไปอยู่กับราษฎรแล้ว แทนที่จะมีเสรีภาพ มากขึ้น พวกท่านที่ชำนาญต่าง ๆ กลับจะตัดเสรีภาพ ของเขามากขึ้นเสียกว่าเดิมอีก และตัดสิทธิไม่ให้ราษฎร ทำนา ตัดสิทธิไม่ให้ราษฎรทำการอาชีพตามลำพังโดย สะดวก และห้ามมิให้จับจองที่ดินโดยง่าย สิทธิเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นมรดกตกทอดมาแต่โบราณกาล มาบัดนี้ ราษฎรกลับกลายเป็นทาสไปอีก เพราะโครงการเศรษฐกิจอันนี้ แต่ไม่ใช่ทาสธรรมดา เป็นรัฐทาสซึ่งพระ เจ้าแผ่นดินทรงสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็ไม่ทรงทำความ เดือดร้อนมีดังนี้ จะไม่ให้ราษฎรอพยพหลบหนีอย่างไร ความระส่ำระสายก็ต้องมีเกิดขึ้น เมื่อเกิดมีความระส่ำ ระสายขึ้น การจะเดินไปไม่สะดวกสำเร็จ เจ้าหนักเริ่ม มายึดทรัพย์ ความเป็นเอกราชทางการเมืองก็จะต้องเสีย

ไป หรือถึงแม้การจะสำเร็จ เพื่อนบ้านเขากลับไฟจะ
 ไปลูกที่บ้านเขาบ้าง เขาอาจจะเข้ามาช่วยเราดับไฟก็ได้
 เขาอาจได้ดีในข้อนี้ เพราะเป็นการป้องกันมิให้ไฟไป
 ไหม้บ้านของเขา ใครจะไปคัดค้านอันใดได้ นอกจากนี้
 การที่เราจะไปหาความเห็นใจ ความเอ็นดูช่วยเหลือ
 จากสันนิบาตชาติในโอกาสที่เรากลายเป็นสิ่งที่เขารังเกียจ
 แล้วดังนี้ เห็นจะหาความช่วยเหลือได้น้อยสักหน่อย
 กระมัง

บทที่ ๒

ข้อ ๓๔ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน ใน
 ข้อนี้ข้าพเจ้าสงสัยว่า ถ้ารัฐบาลดำเนินโครงการเศรษฐกิจ
 ตามแบบแผนนี้ น่ากลัวจะทำให้ความสงบภายในไม่
 ได้ดีนัก เนื่องจากวิธีหักกลบลบหนี้ตนเอง ที่จะทำให้
 การเป็นไปดังนี้ไม่ได้ เพราะราษฎรคงพากันเป็นหน
 รัฐบาลมากขึ้น และไม่มีทางใดนอกจากเป็นหน้อยเช่น
 นั้นเสมอไปแล้ว ก็อาจจะลักขโมยของๆ รัฐบาลและ
 ของซึ่งกันและกันได้ และถ้าเกิดขโมยกันขึ้นแล้ว ก็
 หวังอยู่อย่างเดียวว่า รัฐบาลจะไม่ใช้วิธีปราบปรามอย่าง

ที่ทำอยู่ในประเทศรัสเซีย ซึ่งอาจจะลงโทษผู้ที่ลักของ
หลวงด้วยการประหารชีวิตหรือการเนรเทศให้ไปอดตาย

บทที่ ๓

ข้อ ๓๕ การเศรษฐกิจ ตามโครงการเศรษฐกิจ
มีความมุ่งหมายว่าจะมิให้ราษฎรอดอยาก ประเทศรัส
เซียเองก็ตั้งใจเช่นนั้น แต่บัดนี้กลับปรากฏว่า ราษฎร
อดอยากยิ่งกว่าแต่ก่อนใช้โครงการเศรษฐกิจเป็นอันมาก
ตามบ้านเมืองนอกกรุงที่มีอาหารไปไม่ถึงนั้น ราษฎร
อดอยากจนถึงกินเนื้อคนด้วยกันเอง เลนินเองก็ยอมรับ
ว่าการจัดแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งดำเนินไปอย่างเหลวไหล
นั้น เป็นเหตุให้เกิดความเป็นไปเช่นดังปรากฏอยู่ใน
หนังสือ “แอน อิคคอ นอมิค ออฟ โซเวียต รัสเซีย”
หน้า ๒๑๖ ซึ่งกล่าวว่า ความอดอยากนั้น ทำให้เกิด
กินเนื้อคนด้วยกันขึ้น ซึ่งไม่เคยมีในรัสเซียเลย นอก
จากเมื่อครั้งมีการจลาจลในต้นศตวรรษที่ ๑๗ สภาการ
แพทย์ได้เป็นผู้ได้รับการไต่สวน เรื่อง ราว ความเจ็บไข้
และความอดอยากครั้งนั้น ได้รายงานมายังรัฐบาลว่า
สภาพในรัสเซียขณะนั้น เป็นของน่าขนลุกขนพองอย่าง

ที่สุด พวกมนุษย์ที่กิน^๗เป็นคนธรรมดาเรา^๘นี้เอง ไม่ใช่
 บ้าหรืออะไรเช่นนั้น^๙ ตามธรรมดาแล้วก็ดำเนินอาชีพ
 ดังคนโดยปกติทุกอย่าง นอกจากนั้นบางคนยังได้เคย
 รักใคร่ผู้ที่ตัวกินเสียด้วยซ้ำ ในระหว่างนั้นความน่ากลัว
 อันนี้ได้เดินถึงขีดที่สุด ในป่าช้าฝั่งศพมีคนคอยรอชุด
 ศพที่เขาฝังใหม่ ๆ สำหรับเอามากิน พวกที่ไปเที่ยวชุด
 ศพเอามากิน^{๑๐} เมื่อเจ้าหน้าที่จับได้ก็เอาตัวมาเขียนเสีย
 เจียนตาย แต่ถึงกระนั้นก็ไม่เช็ดหลา^{๑๑}บ บิดามารดาพิ
 สาวน้องชายก็เกิดฆ่ากันเอง เวลากลางคืนเด็กชายหญิง
 เดินตามถนนก็ถูกจับเอาไปกินเสีย การที่เป็นดังนั้น^{๑๒}
 ราษฎรเห็นว่า เป็นการจำเป็นด้วยเหตุว่า ถ้าไม่กินกัน
 ลงไปเสียแล้ว ก็คงพากันตายหมดไม่เหลือเลย มารดา
 บิดาที่เห็นบุตรเจ็บมากเพราะขาดอาหาร เห็นว่าอาการ
 ล่อแล่ใกล้จะตายอยู่แล้ว ก็จัดการฆ่าบุตรกินเสียและอ้าง
 ว่า ถึงเวลาที่เด็กนั้นควรตายแล้วจึงฆ่ากินเสีย แต่
 ใช่ว่าเสียก็คงไม่รอด ก็ฆ่าเสียเพื่อเลี้ยงชีวิตบุตรคน
 อื่น ๆ ที่ยังแข็งแรงต่อไปดีกว่า คนฆ่ากันกินโดยไม่รู้
 จักบาปนั้น เห็นไปเสียว่าความจำเป็นบังคับ^{๑๓} แล้วก็ไม่

เป็นผิด ^๕ เราจะคิดจัดการให้เมืองไทยกลายรูปเป็นอย่าง
 หนึ่งหรือ ^๕ นี่หรือความสุขสมบูรณ์ที่โครงการเศรษฐกิจ
 จะนำมาซึ่งประเทศสยาม คนไทยอยู่เป็นไทยดี ๆ อยาก
 จะให้กลายเปลี่ยนเป็นฝักเป็นผลไม้ซึ่งกันและกัน ความ
 บรมสุขเช่นนี้เห็นจะเหลือรับสักหน่อย การให้เงินเดือน
 นั้นจะได้สักเท่าใดก็ตาม แต่ถ้าอาหารไม่มีจะกินแล้ว
 หรือจะนำเงินนั้นไปซื้ออะไรไม่ได้แล้ว เงินก็ไม่มีประ
 โยชน์ เงินเดือนที่แจกให้ราษฎรนั้น อาจมีจำนวนมาก
 กว่ารายได้ที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ แต่ราคาอำนาจที่จะไปซื้อ
 ของได้นั้น คงเกือบไม่มีเลย เพราะเหตุที่บรรดาอาหาร
 การกินที่มีอยู่เท่าใด รัฐบาลก็เอาไปขายเสียหมดเพื่อยัง
 ความเป็นคลุณภาพระหว่างประเทศ ส่วนคน ๑๑ ล้าน
 ถ้าได้รับเงินเดือนดังกล่าวแล้ว คือให้กินอยู่ได้อย่างคน
 คนชั้นกลาง คือราวเดือนละ ๒๐ บาทต่อ ๑ คน โดย
 การคิดถึงการซื้อของ Whole sale ในเดือนหนึ่ง รัฐบาล
 จะต้องจ่ายค่าเงินเดือนถึง ๒๒๐ ล้านบาท ถ้าคิดทั้งปีก็
 รวม ๓,๐๐๐ ล้านบาท เงินนี้จะเอามาจากไหน นอกจาก
 จะต้องเก็บของทุกสิ่งทุกอย่าง ที่มีทั้ง หมดยอดออก ขายยัง

ต่างประเทศเพื่อเอาเงินกลับมาเท่านั้น ตามรายงานการ
สำรวจเศรษฐกิจในประเทศสยามนั้น ปรากฏว่ารายได้
ของประเทศสยาม อันเกิดจากการทำมาหากินของราษฎร
ปีหนึ่งเท่ากับ ๓๐๗,๖๓๓,๐๐๐ บาทเท่านั้น ดังนี้ จะ
ไปเอาเงินปีละ ๓,๐๐๐ ล้านบาทจากไหน โภคทรัพย์
ทั้งหมดในประเทศสยามที่มีอยู่ ณ บัดนี้ เป็นจำนวนราว
๒,๔๑๕,๖๔๑,๐๐๐ บาทเท่านั้น แปลว่าเวลานี้จาก
ต้นทุนที่มีอยู่ ๑๐๐ บาท (อันเป็นโภคทรัพย์) ก็ทำได้
๑๒ บาท และ ๑๒ บาทนี้อาจเป็นจำนวนคงอยู่ได้ แต่
รัฐบาลจะจัดการอย่างไรจึงจะเพิ่มรายได้ขึ้นอีก ๑๐ เท่า
ตัวภายในทันที น่ากลัวจะเป็นความผันเสียละกระมัง
การที่จะเอาเงินเดือนมาแจกกันนี้ ก็จะมีอีกวิธีเดียวคือ
วิธีพิมพ์ธนบัตรออกมาก ๆ และปล่อยให้ราคาเงินตกไป
ราษฎรจะไปรู้อะไร จะรู้ได้ก็ต่อเมื่อไปซื้อของเท่านั้นว่า
ราคาของเงิน ๑ บาทนั้น มันกลับไปราว ๑๐ สตางค์
เท่านั้น การพิมพ์ธนบัตรนี้ก็ไม่ยากอะไร จะทำเท่าใด
ก็ได้ แต่ต้องอย่าลืมว่าจำนวนเงินนั้นไม่สำคัญเท่า
อำนาจซื้อ ก็เมื่อราษฎรมีเงินแต่ไม่มีอำนาจซื้อดังนี้แล้ว

ความลำบากที่คาดว่า จะมีอย่างรัสเซีย มันจะไม่มีชั้น
อย่างไร เมื่อมีชั้นมันก็พากันแย้ไปหมดเท่านั้นเอง
เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้ายังไม่เห็นเลยว่า ความเจริญสุข
จะมีมาได้อย่างไร นอกจากในความฝัน

บทที่ ๔

ข้อ ๓๖ ความเสมอภาค ในข้อนี้ข้าพเจ้าก็มองไม่
เห็นว่า จะมีความเสมอภาคได้อย่างไร ข้าราชการส่วน
หนึ่งทำงานเป็นทาส และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นนายผู้ชำนาญ
ทำงานชั้นสูง ความเสมอภาคที่ผู้เขียนกล่าวนั้น ไม่ใช่
มีแต่บนกระดาษ เป็นแต่เพียงเสมอภาคด้วยชื่อ คือว่า
ข้าราชการด้วยกันเท่านั้น ถ้าจะให้ข้าพเจ้าพูดบ้างก็ได้
ว่าเวลานี้ ข้าพเจ้าต้องการให้คนทุกคนเป็นเจ้าฟ้า ถือ
ศักดิ์นาคนละแสนไร่เท่ากันหมด มันก็คงไม่ต่างกับ
ผู้เขียนว่า แต่ความจริงแล้วเจ้าฟ้าเหล่านั้นก็คงจะเสมอ
ภาคกันไม่ได้ เพราะก็จะต้องทำงานกันอย่างอยู่ทุกวันนี้
ทุกคน แล้วมันจะได้ความเสมอภาคกันจริงจิงเท่าใด
ข้อที่ว่า ดำเนินการตามโครงการนี้แล้ว ราษฎรจะมี
สิทธิเสมอภาคในที่ไม่วอดตาย เพราะคนยังคงทำมาหา

กินตามใจสมัครได้ และทั้งไม่เคยปรากฏเลยว่ามีใครอดตาย แม้แต่หมาวัดก็ยังไม่วอดตายดังกล่าวแล้ว ถ้าเราเดินตามโครงการนี้แล้ว นั่นแหละอาจจะมีใครอดตายกันได้ และถ้าเป็นการตายกันทุกคนอย่างเสมอภาคแล้ว ก็ยังดีอยู่ เพราะอย่างน้อยก็ถูกกับหลักนี้ แต่ข้าพเจ้าเกรงว่าจะไม่เสมอภาคกัน ในเรื่องอดตายเสียละกระมัง ผู้อดตายจะเป็นแต่ข้าราชการ กรรมกรหรือราษฎรเท่านั้น ส่วนข้าราชการชั้นผู้ชำนาญชั้นสูง อาจไม่อดตายอย่างเดียวกันก็ได้ แล้วจะมีการเสมอภาคกันที่ข้อไหน ข้าพเจ้ายังมองไม่เห็น

บทที่ ๕

ข้อ ๓๓ เสรีภาพ เมื่อห้ามปรามขัดขวางมิให้ราษฎรทำงานตามใจสมัครได้ดังกล่าวนั้นแล้ว ก็เท่ากับเป็นการตัดเสรีภาพ ก็เมื่อรัฐบาลตั้งใจจะตัดเสรีภาพเช่นนั้น และนับเป็นการนำความสุขสมบูรณ์มาให้แล้ว ก็จะทั้งคนให้มีชีวิตทำไม ประหารชีวิตเสียให้หมดก็แล้วกันมันจะได้ไม่วอดตายและคงจะมีสุขดีกว่า ทุกวันนี้คนหลายคนยอมตายเสียดีกว่า ที่จะละทิ้งเสรีภาพของ

ตน คนคุกที่เราขังไว้และเลี้ยงดูให้มีความสุขสมบูรณ์
 ด้วยปัจจัย ๕ ก็ยังอดฆ่าฟันอันตรายซึ่งมีมาถึงชีวิต แหก
 คุกหนีความสุขสมบูรณ์ที่ไม่มีความอิสระ ถึงแม้จะต้อง
 ถูกยิงตาย หรือจะต้องไปอดตายก็มิได้มีความหวาดหวั่น
 ทหารที่เราเลี้ยงไว้อย่างสุขสมบูรณ์ก็อยากหนี เพราะ
 ความต้องการเสรีภาพ เพราะฉะนั้น อย่าพูดเป็นอัน
 ขาดว่า คนเรานี้รักเสรีภาพน้อยกว่าความสุขสมบูรณ์
 ในที่ที่ถูกกดขี่ สภาพจิตของเรามีอยู่ว่า “คับที่อยู่ได้ คับ
 ใจอยู่ยาก” ผู้เขียนจะลืมสภาพจิตข้อนี้เสียแล้วกระมัง
 การรักเสรีภาพอย่าว่าแต่คนเลย แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน
 มันยังรักเสรีภาพ สัตว์ในสวนสัตว์ที่เขาเลี้ยงไว้นั้น ก็
 ได้รับความเลี้ยงดูเป็นอย่างดี มีของกิน มีอยู่พร้อม
 บริบูรณ์ทุกอย่าง แต่ถ้าวางเปิดกรงเข้าที่ไร มันก็หนี
 ทุกที นี่ก็เพราะความต้องการเสรีภาพยิ่งกว่าความสุข
 สบายกายอันเต็มไปด้วยความไม่เป็นอิสระ เพราะฉะนั้น
 โครงการเศรษฐกิจที่จะใช้นี้ จะนำเสรีภาพมาสู่ราษฎร
 ทั่วไปนั้น ย่อมไม่จริงดังกล่าวเลย

บทที่ ๖

ข้อ ๓๘ การศึกษา การที่จะจัดให้ราษฎรได้รับการศึกษา^{นี้} ไม่จำเป็นที่จะเป็นของที่ทำได้ แต่เมื่อรัฐบาลได้ทำการเศรษฐกิจแล้วเท่านั้น จะทำเมื่อใดก็ได้ หรือจะทำควบไปกับโครงการเศรษฐกิจชนิดอื่นก็ได้ การบังคับให้เรียนหรือบังคับต่าง ๆ ^{นี้} ทำไมผู้เขียนจึงชอบนัก ก็จะใช้การชักชวนไม่ได้หรือ ถ้าจะจัดการศึกษาก็ควรจะต้องชักชวนราษฎรให้รักการศึกษา และให้ความสะดวกในการศึกษา ทำไมจะต้องใช้แต่ไม้บังคับตลอดไป

ผู้เขียนกล่าวว่า ถ้ารัฐบาลได้ใช้วิธีโครงการเศรษฐกิจแบบ^{นี้}แล้ว ราษฎรจะได้สิ่งที่ราษฎรพึงปรารถนาทุกคนหมด กล่าวคือจะได้พบพระศรีอารีย์ไปหมดนั้น ข้าพเจ้าอยากจะขอคัดค้านสักหน่อยว่า ในศาสนาพระศรีอารีย์ซึ่งมีผู้ทำนายไว้นั้น คนไม่ต้องทำอะไรเลยนอนเฉย ๆ ก็มีสิ่งของพร้อม การบังคับกดขี่ทั้งปวงก็ไม่มี เสรีภาพก็เต็มทีเสมอภาคก็มี แต่ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า ถ้าดำเนินการตามโครงการ

เศรษฐกิจอันนี้แล้ว การมันจะตรงกันข้ามหมด การ
บังคับกดขี่ก็มี งานก็ต้องทำอย่างหนัก ซึ่งนึก ๆ ด
แล้วรูปร่างมันไถ่ไปทางอเวจีของพระศรีอารีย์ มากกว่า
สวรรค์ของพระศรีอารีย์ทั้งที่ผู้เขียนกล่าว

นอกจากนี้ ยังมีผู้ชอบกล่าวกันอยู่เนือง ๆ ว่า
พระสงฆ์นั้นเป็นโซเซียลลิสต์ (Socialist) แต่อย่าลืมว่า
การอยู่กินของพระสงฆ์นั้น ต่างกันเป็นอันมากกับคน
ธรรมดา เพราะพระสงฆ์นั้นมีเครื่องยึดเหนี่ยวนาใจ
กันเป็นธรรมชั้นสูงอยู่เสมอประการหนึ่ง การอยู่กินก็
อย่างที่เรียกว่า รุกขมูลและการบิณฑบาต จนแม้แต่
การรักษาโรคก็ใช้มุตใช้คุต ไม่ได้มุ่งหมายหาความสุข
สมบูรณ์ ทางกายทางโลก อันเป็นความสุขทั้งมนุษย์
ทั่วไปพึงประสงค์ และนอกจากนั้น พระสงฆ์ไม่ค้าขาย
เอง คือไม่มีทั้งการอาชีพอิสระ หรือการที่คณะสงฆ์
จะต้องทำ พระสงฆ์ไม่มีโครงการเศรษฐกิจที่จะบังคับ
เพื่อนด้วยให้เป็นทาส พระสงฆ์มีเสรีภาพซึ่งประกอบ
ด้วยเครื่องยึดเหนี่ยวคือธรรมะ พระสงฆ์มีความเสมอ
ภาคจริง โดยที่มิวินัยจะต้องปฏิบัติอย่างเดียวกัน ไม่ว่า

จะเป็นเจ้าคณะหรือลูกคณะ อันล้วนแต่เป็นการต่างกัน
กับการกินอยู่ของมนุษย์ธรรมดาภายนอกวัดทั้งนั้น พระ
สงฆ์ไม่ต้องคิดถึงบุตรหลาน เมื่อสิ้นชีพแล้ว ข้าวของ
ก็เป็นของวัด ไม่ต้องให้ลูกหลาน เพราะไม่มีลูกหลาน
ส่วนคนธรรมดา^{นั้น} จะทำอะไรย่อมจะเอาของ^{นั้น}เป็น
ของตัว เพื่อจะได้มอบไว้ให้แก่ลูกหลานต่อไป บุตร
หลานจะได้มีหน้ามีตากว่าคนอื่น ไม่มีใครจะทำอะไร
โดยไม่นึกถึงตัวเองเลย โดยเหตุ^{นี้} พระสงฆ์กับคน
ธรรมดาจึงต่างกัน และพระสงฆ์จึงสามารถควบคุมคณะ
ไปในทางโซเซียลิสต์ได้

ตามคำที่มีผู้ทำนายว่า พระศาสนาพระศรีอารีย
จะมาถึงโลกในปี พ.ศ. ๕๐๐๐ นั้น คงเป็นจริงได้
กระมัง ถ้าจริงแล้วเวลานี้^{ซึ่ง} ซึ่งเป็นปี พ.ศ. ๒๕๗๕
ก็คงจะยังไม่ถึงเวลาตามทำนาย เพราะฉะนั้น ถ้ายังไม่ถึง
เวลาแล้ว เราจะรีบด่วนไปทำไม คนเราจะเชื่อถือคำ
ทำนายศักดิ์สิทธิ์^{นั้น} มากกว่าคำทำนาย^{นั้น} ๆ ว่า จะยัง
ไม่ถึงจนกว่าจะบรรจบ พ.ศ. ๕๐๐๐ แล้ว จะไปเชื่อ
เขาทำไม อย่าชิงสุกก่อนห่ามไปเลย ถ้ามันจะรีบเก็บ

ทันกาลปฤกษ์เสียแต่เวลาที่ยังไม่สุกหรือไม่โตพอ เรา
จะหาดอกหาผลไม่ได้เลย อาจจะมีก็แต่หนาม ส่วนกิ่งที่
เปาะ ก็จะหักพาเราลงไปตกเหวตายหมด ก็เมื่อยังไม่
ถึงเวลาที่ทำนายไว้ตั้งนี้แล้ว เราจะลองทิ้งไม่คิดถึงมัน
เสียพักหนึ่งจะมีดีกว่าหรือ และตั้งใจสดับรับฟังคำสั่ง
สอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราไปก่อน จนกว่าจะ
ถึงเวลาจะดีกว่ากรรมัง คำสั่งสอนของพระพุทเจ้าของ
เรานั้น ท่านให้เชื่อเหตุเชื่อผลฟังผล ไม่ใช่บังคับให้
เป็นทาสแบบบอเวจिनรกพระศรีอารีย คอยชิงสุกก่อนห่าม
ทั้งที่โครงการเศรษฐกิจกำหนด

พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสุขของราษฎร

หมวด ๑

เงินเดือนและเบี้ยบำนาญราษฎร

ข้อ ๓๙ ถ้าเมื่อคิดจะประกาศพระราชบัญญัตินี้แล้ว
ขออย่าได้ประกาศในนามของข้าพเจ้าเลย

ข้อ ๔๐ เงินเดือนนี้ ฟังดูข้างเป็นความผันเสีย

จริง ๆ เพราะถ้าคิดดูว่า สำหรับราษฎร ๑๑ ล้านคนนั้น ถ้าเราจะให้เงินเดือนเฉลี่ยเพียงคนละ ๑๐ บาทต่อเดือน เท่านั้น ก็จะเป็นเงินเดือน ๑๑๐ ล้านบาท หรือปีละ ๑,๓๒๐ ล้านบาทเสียแล้ว เราจะไปเอาเงินที่ไหนมา รายได้ในทางภาษีที่เราเก็บในเวลาน้อย่างสูงราว ๑๐๐ ล้านบาท และเงินที่ราษฎรได้ในการค้าขายทั่วประเทศ ก็อยู่ในราว ๓๐๐ ล้านบาทต่อปีดังกล่าวมาแล้วเท่านั้น ถ้ารวมกันเข้า อยู่ใน กระเป๋ารัฐบาลหมดก็ คงเป็น ปีละ ๔๐๐ ล้านบาท ที่รัฐบาลจะจัดการเก่งเป็นอันมาก จะ ขยายการงานในประเทศขึ้นทันที จนได้เงินเพิ่มขึ้น ๓ เท่าเต็ม คือเพิ่มขึ้น ๓๐๐% เงินที่ได้ก็คงอยู่ราว ๑,๒๐๐ ล้านบาท ซึ่งยังต่ำกว่าเงินเดือนที่จะให้ราษฎร อยู่แล้ว ทรัพย์สินที่มีอยู่ในประเทศสยามบัดนี้ นับว่าเป็น โภคทรัพย์แล้วก็มีอยู่ไม่เกิน ๒,๕๐๐ ล้านบาท ถ้าจาก ทุนเท่านั้นเราจะหารรายได้ปีละ ๑,๒๐๐ ล้านบาท คือ ๕๐% ของทุนดังนี้ ก็เป็นการประเสริฐนักอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้ ก็เป็นความผ่องแผ้ว ดังนั้นจะเอาเงินที่ไหนมาให้เงินเดือน ข้าราชการดังที่สัญญาไว้ ว่าจะให้ความสุขหรูหราดังที่

กล่าวแล้ว ข้าพเจ้ามองไม่เห็น เห็นแต่ว่าเป็นความผ่น
เท่านั้น นอกจากนั้นจะพิมพ์กระดาษออกมาเป็นเงิน ซึ่ง
มีราคา ๑ บาทของรัฐบาลใหม่ เท่ากับราคา ๕ สตางค์
ของเงินเก่า จึงจะทำการตามโครงการนี้ได้บ้าง

หมวด ๒

ว่าด้วยการทำงาน

ข้อ ๔๑ มาตรา ๘ การที่จะให้มีการสอบแข่งขัน
เข้าทำงาน และวางวิธีการตั้งนั้นเขียนง่ายกว่าทำมาก การ
เป็นเสมียน นั้นมีคนอยากเป็นมากกว่า ข้าราชการ ขุดดิน
มาก เพราะฉะนั้นแต่ในกรุงเทพฯ ก็อาจต้องสอบไล่คน
ถึง ๕๐๐,๐๐๐ คนก็ได้ เพราะคนทุกคนก็อยากเป็น
เสมียน แล้วรัฐบาลจะไปจัดสอบที่ไหน ใครจะเป็นคน
ตรวจสอบข้อสอบ มันเป็นการทำทำได้ง่าย ๆ

ข้อ ๔๒ มาตรา ๙ การเกี่ยวข้าวที่ผู้เขียนกล่าวว่า
เป็นงานเบา นั้น ข้าพเจ้าทราบจากผู้ที่ทำมาแล้ว เขาว่า
หนักแน่ เพราะจะต้องย่นหลังแข่งตากแดดทั้ง ๆ วัน ผู้
เขียนหรือผู้ชำนาญเคยมาบ้างแล้วหรือยัง ข้าพเจ้าเห็น
ว่าก่อนที่จะระดม คนแก่กับเด็กมาทำงานแล้ว ในพระราช

บัญญัติควรบ่งให้ชัดว่า ควรจะให้ ระคมท่านข้า ราชการผู้
ชำนาญและเสมียนที่อายุไม่เกิน ๕๕ ปี ลงมือเกี่ยวข้าว
ก่อนจะตีกระมัง

ข้อ ๔๓ มาตรา ๑๐ บุคคลที่จะยกเว้นไม่ต้องมา
เป็นข้าราชการและยอมให้ทำการอาชีพไปเองนั้น ตาม
พระราชบัญญัติว่า จะต้องให้มาแสดงตนว่ามีทรัพย์สิน
รายได้อันมั่นคงที่จะเลี้ยงตนได้เสียก่อน ถ้ารัฐบาลเห็น
ว่ามีพอจะยกเว้นจะนั้น ข้าพเจ้าอยากทราบว่าจะเอาเกณฑ์
อันใดมาวางกำหนดการ สอบสวนที่อาจเป็นไปได้ในทาง
ลำเอียงและบีบคั้นก็อาจมีขึ้นได้ ดังกล่าวมาแล้วในการ
อภิปรายคำชี้แจงในเรื่องนี้ ทางที่ควรควรให้ราษฎร
พิสูจน์ตัวเองว่า เขาเลี้ยงตัวเองไม่ได้แล้ว ถ้ารัฐบาล
เห็นว่าพิสูจน์ตัวเขา ก็เข้าทำงานจึงจะถูก

หมวด ๓

ข้อ ๔๔ มาตรา ๑๒ ข้อความพึงดูก็เพราะดี แต่ได้
ทราบความลึกซึ้งทั้งได้ชี้แจงไว้ และข้าพเจ้าได้ชี้แจง
ตอบแล้วก็คงเห็นผลอยู่ขอเดียว คือราษฎรต้องเป็นลูก

หนักรัฐบาลเท่านั้น เพราะรัฐบาลเป็นกำหนดทั้งเงิน
เดือนทั้งราคาสิ่งของ นอกจากนั้นการจกบัญชีหักกลบลบ
หนั ซึ่งรัสเซียว่าง่ายนนั้นในชั้นต้นก็คงลำบากพออยู่
สำหรับในหมู่ราษฎรของเรา ซึ่งยังไม่รู้จักवलบลบคุณหาร

หมวด ๔

วินัยข้าราชการ

ข้อ ๔๕ ผู้เขียนกล่าวว่า ข้าราชการกรมการจะ
ต้องทำงานเต็มความสามารถ ถ้าผู้ใดเกียจคร้านจะต้อง
ถูกลงโทษตัดเงินเดือน เพิ่มเวลาทำงาน หรือลงโทษ
สถานอื่นนี้จะไม่เรียกว่าเป็นการกดขี่หรือ มีบริษัทใดบ้าง
ที่เขาทำการลงโทษผู้เกียจคร้านจะต้องถูกลงโทษ เช่น
ตัดเงินเดือน เพิ่มเวลาทำงาน หรือลงโทษสถานอื่น
นี้จะไม่เรียกว่าเป็นการกดขี่หรือ มีบริษัทใดบ้างที่เขาทำ
การลงโทษผู้เกียจคร้าน โดยการเพิ่มเวลาทำงานหรือการ
การเพิ่มโทษสถานอื่น นอกจากประเทศรัสเซียแล้วก็ไม่
มีที่ใด ที่ลงโทษคนงานแบบนี้ การเป็นดังนั้นก็แปลว่า
ราษฎรทุกคนถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิต ให้ทำงานหนัก
หมดทุกคนเท่านั้นเอง ใช่ไหม?

พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบเศรษฐกิจ

ข้อ ๔๖ พระราชบัญญัตินี้ก็เช่นเดียวกัน ข้าพเจ้า
ไม่ให้ประกาศในนามของข้าพเจ้า

ข้อ ๔๗ มาตรา ๓ นี้แปลว่าจะห้ามมิให้ราษฎร
ทำนาทำสวนโดยลำพังหมด การอาชีพทางรัฐบาลจะ
แย่งราษฎรทำทั้งหมด อันเป็นการตัดสิทธิอย่างน่าอนา
ใจ บัญญัติข้อนี้เป็นการกดขี่อย่างแรง ราษฎรจะได้รับ
ทุกอย่างหนัก ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าการยุติธรรมที่ใดเลย
ที่รัฐบาลจะทำความเจริญให้ราษฎร โดยนำความลำบาก
มาสู่เช่นนี้ไม่เคยพบ สุขก็มีแต่พวกที่ควบคุมกิจการเท่า
นั้น ไม่ใช่สุขทั่วไป ถ้าจะให้ความสุขแก่ราษฎรแล้ว
ทำไมไม่ทำโดยวิธีสั่งสอน โดยออกเงินให้เขาทำ และ
วิธีอื่น ๆ ซึ่งไม่เป็นวิธีตัดสิทธิที่เขาจับขังขังนี้ ถ้า
ดั่งนี้ไม่ใช่การกดขี่แล้วจะเป็นอะไร ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็น
การกดขี่อย่างมหานรกทีเดียว

ข้อ ๔๘ ให้สัมปทานโรงงานต่าง ๆ ก็คือจะกดขี่
คนที่ละน้อย ๆ โดยการเก็บภาษีและคอยจับผิด ในที่สุด

ก็ให้ล้มไปเอง หรือรวบรวมเข้ารัฐบาล โดยหาว่าผิดสัญญาตามแบบบรัสเซียมเท่านั้น

ข้อ ๔๙ ห้างร้านของคนต่างด้าวที่มีทางพระราชไมตรี การที่คนต่างประเทศมาตั้งห้างร้านนั้นก็คงไม่สะดวก เพราะมีรัฐบาลของเขาช่วยคุ้มครองอยู่ คนไทยเสียอีกหาที่คุ้มครองไม่ได้เลย เพราะรัฐบาลกลับกลายเป็นอริศัตรูไปเสีย ต้องการที่จ้ออาจเป็นไปข้างต้น ในที่สุดก็จะเห็นได้ว่าการเป็นไทยนั้นเป็นการเลวที่สุด สุขการเป็น คนต่าง ชาติแม้ แต่เป็น พลเมือง ของ จีน ก็ ไม่ได้ เพราะคนไทยนั้นถูกตัดสิทธิหมด แต่เป็นคนต่างประเทศ กลับสบาย และยอมเป็นการนำเสียขายเสียใจที่สุดที่ต้องเป็นไปเช่นนั้น เพราะเหตุอย่างเดียวกันคือ นำความเจริญมาให้ผู้ชำนาญการเศรษฐกิจเท่านั้น

ข้อ ๕๐ การให้สัมปทานสำหรับเศรษฐกิจอื่น ๆ ตามความในบัญญัติข้อนี้มีปรากฏว่า ถ้าไทยจะทำอะไรแล้วมาพิสูจน์ตัวเสียก่อนว่า ตนจะทำอะไรถ้ารัฐบาลเห็นควรจึงอนุญาต ส่วนชาวต่างประเทศนั้นจะทำอะไร

ก็ได้ไม่มีข้อห้าม ^๕ ทั้งนี้แสดงว่าคนไทยไม่ได้รับความ
เสมอหน้าเท่ากับชาวต่างประเทศเลย คนไทยนั้น^๕มีสิทธิ
ในการเลี้ยงชีวิตเร็วกว่าคนชาติอื่นที่เข้ามาอยู่ในเมือง
ไทยเสียอีก การพิสูจน์^๕ไม่มีใครจะต่างพิจารณาให้ถูกต้อง
ได้ว่า เขาเลี้ยงตัวของเขาไม่ได้ นอกจากพวกที่^๕สันทัด
หมดมานะ ความพอใจในการเป็นมนุษย์ ทางที่ถูกแล้ว
ควรให้ราษฎรมาพิสูจน์ต่อรัฐบาลว่า เขาเลี้ยงตัวไม่ได้
จึงจะเหมาะกว่า และรัฐบาลก็เอาคนเหล่านั้นไปตั้งให้เป็น
ข้าราชการอยู่ตามสหกรณ์ที่จัดขึ้นแล้วนั้น อย่าลืมนึกว่าคน
เรานั้นไม่ชอบเวกเฮ้า (Work House) เราชอบเสรีภาพ

หมวด ๑

ว่าด้วยการจัดซื้อที่ดิน

ข้อ ๕๑ มาตรา ๔ การบังคับซื้อที่ดินกสิกรรมนั้น
เป็นการไม่ถูก เพราะเท่ากับตัดสิทธิไม่ให้ราษฎรทำนา
สัมปทาน ได้ให้ไปแล้วก็จัดการ บังคับซื้อเสีย ภายหลังใน
ไม่ช้า ซึ่งเป็นวิธีการที่พวกรัสเซียทำกับพวกกิวแลก
(Kulak) ในประเทศรัสเซีย พวกกิวแลกนั้น รัสเซียก็

อนุญาตให้ทำนาโดยเสรีเหมือนกัน แต่ถ้านาใครเจริญ หรือรัฐบาลขาดอาหารที่จะไปแจกจ่ายในสหกรณ์แล้ว ก็จัดการเก็บภาษีเป็นสิ่งที่ของ (things) และจับผิดต่าง ๆ ในสัมปทาน และในที่สุดก็รีบเสีย พวกกิวแลกกก็ต้องไปหานาทำใหม่ หรือมิฉะนั้นก็ถูกเนรเทศไปในที่กัน-คานหรือเกณฑ์เข้าสหกรณ์ ซึ่งเป็นคุกอันตั้งอยู่นอกคุกนั้นเสีย นาที่เจริญโดยมากในรัสเซีย^๕ เป็นนาของพวกกิวแลก ไม่ใช่^๕นาของพวกสหกรณ์เลย

ข้อ ๕๒ มาตรา ๖ การซื้อให้ราคาด้วยใบกัน^๕ ถ้าใบก็มีราคาแลกเปลี่ยนไปได้จริงก็ได้ แต่ถ้าวรัฐบาลซื้อที่มากมายเช่นนั้นแล้ว เมื่อไรจึงจะใช้เงินเขาคืนได้ แต่อย่างไรก็ยังดีกว่าริบเอาเฉย ๆ และอย่างไรเสียก็คงไม่มีวันที่จะได้เงินสดในการขายนั้นเป็นแน่

ข้อ ๕๓ ภาษีมาตรา ๗ การเก็บภาษีนั้น มีชนิดที่สุดเหมือนกัน และการเก็บภาษี^๕ ถ้าเก็บเกินไปก็ทำให้การทำมาหากินล้ม เพราะฉะนั้นจึงได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า วิธีที่รัฐบาลจกริบของ^๕นั้น ไม่มีอะไรดีเท่ากับคอยริบเอาด้วยการเก็บภาษี

การเก็บภาษีการพนันอย่างเก็บภาษีฝิ่นนั้น ถ้าทำได้ก็นับว่าเก่ง เพราะการปราบปรามการพนันนั้นไม่
ง่ายอย่างการปราบฝิ่น ฝิ่นนั้นคนไม่สูบทั่วไป แต่การ
พนันคนเล่นทั่วไป การคำนวณว่าจะได้เงินอย่างนั้น
ใคร ๆ ก็คำนวณได้ไม่ยาก เพราะเป็นจริงแต่ในกระดาษ
ไม่เชื่อกี่ลองดู อย่างไรเสียก็ไม่ได้เงินอย่างที่คิดคำนวณ
นั้นเป็นแน่ ถ้าจะได้สัก ๒๐% ของจำนวนนั้นก็นับว่า
เก่งเสียแล้ว

หมวด ๒

ข้อ ๕๔ ธนาคารแห่งชาติ มาตรา ๘ การกู้เงินนั้น
ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่ากู้ได้คนเดียว ผลสุดท้ายของ
ธนาคารแห่งชาตินี้จะหมุนอะไรไม่ติดเลย เพราะหมุน
มากนักเครื่องมันก็กลอนหมด ในที่สุดก็พากันล้มไป
ตาม ๆ กัน นอกจากนั้นจะต้องออกยกระราชบัญญัติอีก
ฉบับหนึ่ง คือห้ามคนไทยนำเงินไปฝากต่างประเทศ
เพราะธนาคารชาติ ที่หนุนเงินจะ ต้องให้รัฐบาล กู้เงินไป
ให้เงินเดือนราษฎรทั้งนี้ มั้เป็นการนำเชื่อได้โดยยาก

ว่าจะอยู่ได้ไม่ล้มคนก็คงเอาเงินไปฝากที่ธนาคารอื่นหมด

อย่าลืมนะว่า โภคทรัพย์ของเรานั้นมีอยู่ ๒,๕๐๐
ล้านบาทเท่านั้น เราจะไปรีดมาอย่างไรจึงจะได้เงินทุน
เกินกำลังโภคทรัพย์ที่มีอยู่

ข้อ ๕๕ มาตรา ๙ การให้รัฐบาลกู้เงินได้ตามชอบ
ใจตัวเอง ที่จะเป็นเหตุให้ธนาคารของชาติง่อนแง่น
คลอนแคลน

หมวด ๓

กรรมสิทธิ์ของเอกชน

ข้อ ๕๖ มาตรา ๑๔ นี้แปลว่าห้ามราษฎรมีสิทธิ
ในที่ดินเลย ใครจะซื้อที่ดินหรือจะจองที่ดินไม่ได้ เพราะ
บัญญัติข้อนี้ห้ามไว้ชัดเจนว่า ไม่ให้ใครถือกรรมสิทธิ์ใน
อสังหาริมทรัพย์ได้ ดังนั้นแปลว่าอย่างไร ไม่แปลว่าตัด
สิทธิตัดเสรีภาพของราษฎรจริงๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว
หรือ บัญญัติข้อนี้ที่ผู้เขียน ๆ มาย่อมเป็นกฏແຈ้ประเด็น
ข้อพิสูจน้อย่างชัดเจนว่า ตั้งใจจะตัดสิทธิและเสรีภาพ
จริงๆ โดยไม่ต้องสงสัย

สรุปความ

เรื่องที่ได้พิจารณามาแล้ว^๕ ย่อมเป็นการเห็น
ส่วนตัวของข้าพเจ้าซึ่งจะเป็นการถูกต้องหรือไม่^๕ ก็
เป็นแต่ทางคิดของข้าพเจ้าเท่านั้น^๕ การที่จะรักกันได้ว่า
ใครเป็นกิดถูกหรือผิด ก็ต้องทดลองดูเท่านั้น^๕ จึงจะเห็น
ได้ แต่มีข้อสำคัญอันหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนอย่างไม่ต้อง
เป็นที่สงสัยเลยว่า โครงการ^{๕๕} นั้น เป็นโครงการอัน
เดียวกันอย่างแน่นนอนกับที่ประเทศรัสเซียใช้อยู่ ส่วน
ใครจะเอาอย่างไหน^๕ ข้าพเจ้าไม่ทราบ สตาลินจะ
เอาอย่างหลวงประดิษฐ์^๕ ๖ หรือหลวงประดิษฐ์^๕ ๖ จะเอา
อย่างสตาลินก็ตอบไม่ได้ ตอบได้ข้อเดียวว่า โครงการทั้ง
๒^๕ นั้นเหมือนกันจนลายระเอียค เช่นสโลแกนที่ใช้และ
รูปร่างของวิธีการกระทำการ จะผิดกันก็แต่รัสเซีย^๕ นั้น
แก่เป็นสยาม หรือสยามแก่เป็นรัสเซีย (ถ้าสตาลินเอา
อย่างหลวงประดิษฐ์^๕ ๖) ข้าวสาลีก็เป็นข้าวสาร หรือข้าว
สารก็เป็นข้าวสาลี รัสเซียเขาจะกลัวอะไร สยามก็กลัว
อย่าง^๕ นั้นบ้าง รัสเซียเขาหาวิธีติดตามคนอย่างไร สยามก็
ติดตามคนอย่าง^๕ นั้นบ้าง สถาบัน^๕ รุง.ศรชกิจของรัสเซีย-

เซียก็มี และในโครงการของเราก็มี โครงการภาคที่ ๑ ที่ ๒ ของหลวงประดิษฐ์มนูธรรมนั้น ตรงกันกับโครงการเศรษฐกิจอันใหม่และโครงการ ๕ ปีของรัสเซียทุกอย่างไป และคนที่ ๓ นั้นคือการเปลี่ยนแปลงสภาพประเทศสยาม ให้กลายเป็นคอมมิวนิสต์อย่างแท้จริงอย่างรัสเซีย ความข้อนี้พิสูจน์อย่างชัดเจนในร่างพระราชบัญญัติการประกอบการเศรษฐกิจ ในข้อที่ไม่ยอมให้ราษฎรมีสติธิในอสังหาริมทรัพย์ ก็เมื่อโครงการเหล่านี้นั้น คือโครงการอย่างเดียวกับที่ใช้อยู่ในประเทศรัสเซียดังกล่าวนั้น ถ้ารัฐบาลเรารับดำเนินการกระทำทุกอย่างไปโดยตลอดก็เปรียบเหมือนรัฐบาลเราช่วยเหลือให้สมาคมที่มีความประสงค์จะเปลี่ยนโลกให้เป็นคอมมิวนิสต์นั้น ดำเนินการไปถึงจุดประสงค์ได้โดยง่าย เพราะการที่เราจะดำเนินการตามนั้นนั้น ไม่ต้องสงสัยเลยว่าในที่สุดเราจะกลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปอย่างแน่นอน การเป็นคอมมิวนิสต์นั้น เป็นเพราะการเศรษฐกิจเป็นไปในทางคอมมิวนิสต์ไม่ได้กล่าวความว่า รัฐบาลจะทำให้ผู้หนึ่งเป็นของกลางดังที่ว่ากัน แต่อย่างไรก็ดี ประเทศสยาม

ย่อมจะต้องกลายเป็นคอมมิวนิสต์ นับเป็นประเทศที่ ๒
 ในโลกรองจากรัสเซีย การที่ประเทศสยามได้รับตำแหน่งอันนั้น ไม่มีใครจะดีใจเท่ารัสเซียและสมาคม
 (Thrid International) แต่ส่วนประเทศอื่น ๆ เขาคงไม่
 พอใจเลย ความไม่พอใจที่เขาแสดงต่อประเทศรัสเซีย
 ในเวลานี้มีเท่าใด เราก็คงเห็นประจักษ์ชัดเจนแล้ว
 เราจะอยากให้เขาไม่พอใจในเมืองเราก็งี้แล้วหรือ การ
 ที่จะแก้ตัวว่าการทำดังนี้ ถ้าเราไม่ได้ไปรบกวนใคร
 เป็นการทำให้ประเทศของเราเอง และไม่มีข้ออันใดที่ชั
 ชัด ในขั้นต้นเป็นคอมมิวนิสต์นั้นย่อมไม่มีประโยชน์
 เพราะทุก ๆ ชาติยังพวกเพื่อนบ้านของเราแล้วเขาไม่ไ
 เลยจะคบตาเขาเล่นไม่ได้คล้อง ๆ เป็นแน่ เพราะความ
 จริงที่เขาเห็นว่าเราเดินอย่างรัสเซียขึ้น ก็พอที่จะให้เขา
 เข้าใจแล้วว่า เราจะกลายเป็นอะไรไปในที่สุด มิใช่เรา
 จะบอกว่าเราไม่เป็นคอมมิวนิสต์ไปให้คอแสบแตก เขา
 ก็ไม่เชื่อเราเลย ก็เมื่อเขาไม่เชื่อเราก็งี้จะเป็นภัยมาก
 ว่าจะเป็นคุณ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในเรื่อง
 เราอาจจะถูกบุกรุกให้เป็นการเสียอิสรภาพได้เราจะมัวทำ

พูดว่าไม่กลัว ๆ นั้น เป็นการพูดอย่างผู้หญิงที่เป็นอิส-
 เรียเท่านั้น เพราะใคร ๆ ก็ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่า ประ-
 เทศสยามมิได้เป็นอย่างรัสเซีย ในการป้องกันภายใน
 ภายนอก รัสเซียใหญ่กว่าสยามมากนัก ใครจะไปทำ
 อะไรก็ยากดังกล่าไปแล้ว ก็เมื่อการเป็นเช่นนี้จะเป็นการ
 แล้วหรือ ที่เราจะยอมสละความเป็นเอกราชของเรา
 เพื่อให้เป็นที่พอใจประเทศรัสเซียชาติเดียว โครงการ
 อันนั้นนี่ย่อมว่าแต่ทำเลย ถึงแม้จะได้ประกาศออกไปให้
 ครบตลอด ๓ ภาค รวมทั้งคำชี้แจงนั้นเท่านั้นก็ตาม คน
 จะเริ่มตกใจกันเป็นอันมากถึงเกิดความไม่ปกติได้แล้ว ก็
 ผลร้ายอันนี้อาจจะมีมาก ดังนั้นแล้วเราจะทำไปทำไม
 เวลาวิธีที่จะทำอย่างอื่นก็พอ ได้ไปก่อน อีกในขณะนี้มี
 อาทิเช่น คิดพยายามชักชวนให้ราษฎรเข้าตั้งเป็นสห-
 กรณ์ดำเนินการตั้งที่ใช้กันประเทศเดนมาร์กเป็นต้น มี
 ผู้กล่าวว่า ถ้าเราไม่เริ่มมีโครงการเศรษฐกิจเสียเร็วแล้ว
 เราคงแพ้ในการสงครามเศรษฐกิจเป็นแน่ เพราะราษฎร
 ของเราไม่มีใครทำการค้าขายเอง แต่บัดนี้ฐานะประเทศ
 สยามได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้ว มีราษฎรเป็นชั้นชน

นางหรือเจ้านายที่ปลดจากราชการเป็นอันมาก ที่กำลังจะก่อการทำมาหากินเอง แต่ยังมัววิตกกังวลอยู่อย่างเดียวว่า รัฐบาลจะไม่ยอมให้ตนไปทำการค้าขายอิสระ ถ้าขึ้นไปแล้วภายหลังอาจเสียหายได้เปล่า ๆ ก็ได้ เพราะฉะนั้น ในเวลานี้ข้าพเจ้ายังไม่เห็นด้วยกับโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ ฯ ในขณะนี้ให้รัฐบาลดำเนินการบำรุงการเศรษฐกิจไปในทางส่งเสริมช่วยแนะนำ เช่นส่งเสริมผู้ที่จะตั้งโรงงาน โดยไม่เก็บภาษีมากเกินไป จนอยู่ไม่ติด แต่รัฐบาลก็ควรจะต้องระวัง อย่าให้ผู้ที่คิดตั้งโรงงานนั้นเอาเปรียบคนงาน มากเกินไปในทางที่ผิด และนอกจากนั้นก็จัดการแนะนำ ให้ราษฎรเข้าร่วมมือกัน ทำสหกรณ์ ให้กลับไปในทางที่ทำในประเทศเดนมาร์ค และตั้งทำนาของรัฐบาลรับคนที่ไม่มีงานทำ และคนอื่นที่สมัครเข้าไปทำงาน แสดงตัววิธีทำนาอย่างดี และจัดการบำรุงในทางการค้าขายอื่น ๆ ก็น่าจะดีอยู่ หรือจะคิดแก้ไขอย่างใดบ้างให้เหมาะแก่โอกาสก็ควร แต่ส่วนโครงการเศรษฐกิจแบบหลวงประดิษฐ ฯ นี้ควรเลิกล้มความคิดเสีย เพราะแทนที่จะนำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์

ของประเทศบ้านเมืองดังกล่าวนี้ จะกลายเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความร้อนรนทุกหย่อมหญ้า จนเป็นความหายนะถึงแก่ความพินาศของประเทศและชาติบ้านเมือง อันเป็นมรดกที่เราคนไทยได้รับมาแต่บรรพบุรุษ”

ตามที่ท่านได้อ่านจบลงไปแล้วนี้ เป็นพระบรมวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ รัชกาลที่ ๗ ต่อโครงการเศรษฐกิจ ของหลวงประดิษฐมนูธรรม หรือ นายปรีดี พนมยงค์ “มันสมอง” ของฝ่ายผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

เราจะเห็นได้ว่า รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระปรีชาสามารถเพียงพอในการเศรษฐกิจ ทรงวิจารณ์ได้อย่างไพเราะเต็มไปด้วยเหตุผลน่าฟัง ถ้าประเทศไทยเราได้ดำเนินการตาม โครงการเศรษฐกิจดังกล่าวมาแล้วนี้ บ้านนี้ สภาพการณ์บ้านเมืองเรา คงเป็นคอมมิวนิสต์สุดขั้วออกไปแล้ว หรือไม่ก็ต้องมีระบบการปกครองไปอีกแบบหนึ่งเป็นแน่แท้

ความจริงนายปรีดีฯ มีหัวรุนแรงเกินไปในสมัยนั้น เพราะเพิ่งจบเศรษฐศาสตร์มาใหม่ ๆ จากฝรั่งเศส จึง

คิดอยากจะเอาวิชาที่เรียนมาทำ ไม่คิดว่าเขาสอนให้รู้เท่า
นั้น เช่นนั้นแล้วฝรั่งเศสจะต้องเอาไปดำเนินการก่อน
เราแล้ว แม้จนบัดนี้ฝรั่งเศสหาเป็นคอมมิวนิสต์ไม่

ด้วยเหตุที่รัชกาลที่ ๗ ไม่ทรงเห็นด้วยกับโครง
การเศรษฐกิจของนายปรีดี ฯ นี้เอง นายปรีดีจึงกลายเป็น
คนที่ประเทศไม่ต้องการ ว่าเป็นคนมีหัวทาง
คอมมิวนิสต์ และถูกเนรเทศออกนอกประเทศ ในที่สุด
จึงกล่าวมาแล้ว

ขอจบบทนี้แต่เพียงเท่านี้

๔. นายกรัฐมนตรีคนที่ ๘

พระเจ้าแผ่นดินที่ทรงมีปรีชาญาณเฉลียวฉลาดที่สุด แม้กระทั่งนายปรีดี พนมยงค์ เองก็ยอมรับว่า เจ้านายไทยท่านผู้นี้ หากบุคคลใดที่มีสติปัญญาเทียบเทียมได้ยาก วัดสัทสนันท์ ใครๆ ก็ไม่ทราบมาก่อนว่ามี “เจดีย์” เมื่อพระองค์ดำรัสถามว่า “วัดอะไร ที่ไม่มีเจดีย์” ไม่มีใครตอบได้ แม้ นายปรีดีฯ เองก็ไม่ทราบมาก่อน กษัตริย์องค์นั้นคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ แห่งราชวงศ์จักรี นั่นเอง.....

รัชสมัยในหลวงอานันทมหิดล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ แห่งราชวงศ์จักรี ทรงพระราชสมภพเมื่อวันอาทิตย์ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีฉลู ตรงกับวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเดลเบิร์ก ประเทศเยอรมนี ทรงเป็นพระโอรสอันดับที่ ๒ ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ และสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ (สมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ) มีพระนามเดิมว่า พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดล ทรงมีพระพี่น้องร่วมพระบิดามารดาเดียวกัน ดังนี้

๑. สมเด็จพระเชาพนางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

๒. สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุล

เดช (คือในหลวงองค์ปัจจุบัน)

เมื่อพระชนมายุได้ ๓ เดือนเศษ โดยเสด็จพระราชบิดาไปประทับที่ประเทศฝรั่งเศส ต่อยังประเทศอเมริกา ประทับอยู่นั้นจน ๓ พรรษา จึงเสด็จกลับ

ประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ และสมเด็จพระบิดา
ได้เสด็จทวงคตในปี พ.ศ. ๒๔๗๒

พอมีพระชนมายุ ๕ พรรษา ทรงศึกษาเบื้องต้นที่
โรงเรียนมาแตร์เดอี ถนนเพลินจิต พระนคร ถึง พ.ศ.
๒๔๗๕ เสด็จไปศึกษาที่ โรงเรียนเทพศิรินทร์

ในปีเดียวกันนั้นเอง ได้เสด็จไปศึกษาต่อ ณ
ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ประทับอยู่เมืองโลซานน์ ทรง
เข้าศึกษาที่โรงเรียนมีเรมองค์ ตามหลักสูตรชั้นประถม
ศึกษา

เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าฯ รัชกาลที่ ๗ ทรงสละราชสมบัติ พระองค์
จึงได้ขึ้นครองราชย์สืบต่อมา ขณะที่มิพระชนมายุยังไม่
บรรลุนิติภาวะ จึงมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

เมื่อขึ้นเสวยราชย์มีพระปรมาภิไธยว่า “สมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล” รัชกาลที่ ๘ แห่งราชวงศ์
จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ได้ทรงศึกษาต่อถึงชั้น
สูงสุดคือ แผนกนิติศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยแห่งสวิส
นั่นเอง

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศ ไทยตาม คำอัญเชิญ ของรัฐบาลไทย และในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ตรงกับวันที่ ๙ พฤษภาคม ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับใหม่

-๒-

สพาสวสรวรค

นับว่าพระองค์เป็นกษัตริย์ที่มีบุญน้อยที่สุดในศตวรรษ กล่าวคือ ได้กำหนดวันเสด็จกลับไปศึกษาต่อยังประเทศสวิสเซอร์แลนด์อีกวาระหนึ่ง แต่แล้ว เหตุการณ์อันน่าเศร้าสลดก็ได้เกิดขึ้น คือในวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ นั้นเอง เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. พระองค์ก็เสด็จสวรรคตโดยผู้ร้ายใจอำมหิตลอบปลงพระชนม์ บนพระที่นั่งบรมพิมานในพระบรมมหาราชวัง พระองค์มีพระชนมายุน้อยมาก คือเพียง ๒๑ พรรษา ครองราชย์ได้เพียง ๑๒ ปีเท่านั้น

หากพระองค์ได้มีชนมายุยืนสืบต่อมาอีก ถึงวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ทางราชการก็จักจัดให้มี

พิธีเฉลิมพระชนมพรรษา แม้กระนั้น ทางราชการก็ยัง
จัดให้พิธีนี้มีจนได้ ให้เสมือนหนึ่งว่ามีพระราชพิธีบรม
ราชาภิเษก

-๓-

วิกฤตการณ์การเมืองของนายปรีดี ฯ

เมื่อวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า อานันทมหิดล
เสด็จสวรรคตนั้น เป็นสมัยที่นายปรีดี พนมยงค์ เป็น
นายกรัฐมนตรีอยู่ เหตุการณ์เศร้าสลด เขย่าขวัญของ
ราษฎรผู้จงรักภักดี ต่อองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จึงเกิดขึ้น ทำให้เสถียรภาพทางการเมืองของคณะรัฐ
มนตรีของนายปรีดี ไปได้ไม่สู้จะราบรื่นนัก ในที่สุด
ต้องถวายบัณฑุกมลออกไป นับแต่บัดนั้น วิถีชีวิตส่วน
ตัวและทางการเมืองของเขา ก็หันเห ดุจเรือลอยคว้าง
อยู่กลางทะเล หาท่าเทียบเข้าจอดไม่ได้ ตราบเท่า
ทุกวันนี้

ท่านอ่านประวัติจอมพล ป.ฯ มาแล้วคงจะทราบได้
อย่างดีว่า นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนักการเมืองฝีมือเยี่ยม
ขนาดไหน เขาใช้จะเก่งแต่ทางกฎหมายอย่างเดียวเท่า

นั้น เขาสามารถแก้วิกฤติการณ์การคลังของรัฐบาลสมัย
จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เป็นอย่างดี จนใคร ๆ ยอม
รับว่า บุคคลผู้^๕นั้น^๕แน่มากที่สุดแห่งยุค

ลึกลับชีวิตทางการเมืองของนายปรีดีฯ พลุลุ่งไม่
นานนัก จอมพล ป.ฯ ไม่กล้าให้เขาไปดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย เพราะว่าตำแหน่งนี้ กุม
อำนาจการบริหารไว้มาก คือทั่วประเทศไทยเลยทีเดียว
เจ้าเมืองทุกจังหวัดทั่วประเทศไทยสมัยนั้น เป็นเด็ก
จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่งสน^๕ และก็เป็นศิษย์ของ
นายปรีดีฯเอง ด้วยเหตุนี้ จอมพล ป.ฯ เมื่อได้มีโอกา
สในระยะหลังๆ จึงหาทางกำจัดเขาให้ออกจากวิถีทางการเมือง
โดยหาทางให้มีตำแหน่งเป็นอย่างอื่นคือ ในระยะ
ต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ได้ยกย่องขึ้นเป็น “ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์” ซึ่งว่าไปแล้ว ตำแหน่งนี้ สมัย
นั้น ไม่มีอำนาจวาสนาสงส่งอะไรเลย เขาจับเอาไป
เก็บตัวแท้ๆ ความจริงนายปรีดีฯเองก็รู้ตัวเองดี แต่ก็
ได้แต่เพียงหวานอมขมกลืน และพยายามหาทางที่จะ
ออกมาเล่นการเมืองให้จงได้เมื่อมีโอกาส

พอเกิดสงคราม เอเชียบูรพา คือสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศไทยจำต้องเข้าสู่สงครามด้วย เพราะญี่ปุ่นได้บกรกเข้ามาทางเมืองไทย เพื่อเป็นทางผ่านไปโจมตีเมืองอื่น ๆ สมัยนั้น เป็นสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีและเป็นผู้นำไทยอยู่ คนมีชื่อเสียงสมัยนั้น ไม่มีใครดั่งเกินท่านจอมพล ป.ฯ สักคนเดียว

วิถีการเมืองเป็นของไม่แน่นอน ต่อมาไม่กี่ปีชีวิตทางการเมืองของท่านจอมพล ป.ฯ ก็ผันเป็นไป เพราะญี่ปุ่นกำลังจะพ่ายแพ้สงคราม คนไทยทั้งในและนอกประเทศต่างตั้งชมรมทางการเมืองขึ้น เรียกกันสมัยนั้นว่า “คณะเสรีไทย” นอกประเทศ มีม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้า อยู่ที่ประเทศอเมริกา ส่วนในเมืองไทยมี นายปรีดีฯ เป็นหัวหน้านับ ๆ อยู่กับมีนายควง อภัยวงศ์ ช่วยหนุนหลัง พร้อมทั้งมีนายพลตาคู คือ พลตำรวจเอกหลวงอดุลเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจสมัยนั้นและเป็นผู้บัญชาการทหารบกด้วย เป็นผู้ช่วย

-๔-

นาวาการเมืองจอมพล ป.ฯ ล้ม

ต่อมาไม่นานนัก จอมพล ป.ฯ ก็เสื่อมคนศรัทธา

เพราะสถานการณ์การเมืองภายนอก คือญี่ปุ่นเริ่มระแวงว่าไทยจะเล่นไม่ซื่อ พยายามสืบว่าไทยกำลังเล่นการเมืองใต้ดินอยู่ และเตรียมจะปลดอาวุธทหารไทยต่อไป

พอดี นายปรีดี พนมยงค์ ได้โอกาสดี พยายามตั้งพรรคการเมือง โดยให้ลูกศิษย์ของตนเดินแท้มไปก่อนเรื่อย ๆ ตนเองคอยชักใยอยู่เบื้องหลัง

เมื่อคณะรัฐบาลของจอมพล ป.ฯ ต้องมีอันออกไปตามวิถีรัฐธรรมนูญ นายปรีดี พนมยงค์ ก็พยายามให้คนอื่นขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นั้นที่เขายกย่องคนแรกคือ นายควง อภัยวงศ์

แต่นาวาการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ก็ดำเนินไปไม่สู้จะราบรื่นมากนัก ทั้งนี้เพราะพรรคพวกลูกน้องของนายปรีดี พนมยงค์ มีความประสงค์จะให้เจ้านายของตน นายปรีดีฯ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเสียเอง พวกตนจะได้มีโอกาสเป็นรัฐมนตรี หรือไม่มีตำแหน่งใหญ่ มีอำนาจวาสนาส่งกับเขาบ้าง รัฐบาลชุดแรกของนายควงฯ สามารถเล่นตลกกับญี่ปุ่นเอาตัวรอดได้ตลอดมา จนกระทั่งญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงคราม นายควงฯ กับคณะ

รัฐบาลของเขาได้ออกตามวิธิต่างรัฐธรรมนูญ ขณะนั้น
 นายปรีดีฯ ก็วางแผนเชิดนายทวี บุญยเกษตร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี
 เพียง ๑๗ วัน เพื่อรอให้นายกรัฐมนตรีมา
 จากต่างประเทศทางไปรษณีย์ ท่านผู้นี้คือ ม.ร.ว. เสนีย์
 ปราโมช แต่เมื่อสุภาพบุรุษผู้นี้ มาแก้วิกฤติการณ์ทาง
 การเมืองของไทยสมัยนั้นให้หายยุ่งแล้ว เขาก็ได้ออก
 เพื่อเปิดให้มีการเลือกตั้งตามวิธิต่างรัฐธรรมนูญ เพราะ
 รัฐบาลของเขามีการเจรจา ปัญหาทาง การ เมือง กับ ฝ่าย
 พันธมิตรเสร็จสิ้นลงแล้ว

ความจริง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ขณะที่เขารับ
 ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งนั้น นักการเมืองทุกคน
 ชอบนิสสัยใจคอของเขามาก เพราะเขาแสดงความเป็น
 นักประชาธิปไตยออกมาอย่างเต็มที่ และเป็นนายกรัฐมนตรี
 ที่สุภาพบุรุษที่สุดคนหนึ่ง ดังนั้น เมื่อ ม.ร.ว. เสนีย์
 ปราโมช เห็นว่าตนหมดภาวะแล้ว ก็ไม่คิดหวังเก้าอี้ไว้
 ต่อไปอีก เขามองผิดไปว่า ต้องการให้เมืองไทยมีการ
 เลือกตั้ง ดำเนินไปตามคัลลองแห่งประชาธิปไตย ดัง
 นานาอารยประเทศเขา เบลา เมื่อเขาประกาศยุบสภา

ผู้แทนราษฎรและรัฐสภาแล้ว ก็ประกาศว่า ต่อไปนี้
 ขอให้มีการเลือกตั้งกัน ให้รัฐบาลชุดใหม่มาจากบุคคล
 ที่ราษฎรเป็นผู้เลือกมาเอง เข้ามาเพื่อบริหารประเทศ
 ต่อไป

การให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งนี้ ม.ร.ว.
 เสนีย์ ปราโมช มีความปรารถนาดีเกินไป แต่ก็จะต้อง
 ทุบย่อยยับในโอกาสต่อๆ มา เพราะแทนที่จะเป็นการดี
 เริ่มมองเห็น แสงสี ประชาธิปไตย จูจ นานาอารยประเทศ
 เข้าง้าง แต่อนิจจา? นักการเมืองของไทย ที่ราษฎรเลือก
 เข้ามาทุกคน ต่างแสดงความเป็นผู้ละโมภโลภมากแสวง
 หาประโยชน์ส่วนตัวด้วยกันแทบทั้งนั้น เกือบพูดได้ว่า
 ทุกๆคนทุกสมัย เคยรับปากกับราษฎรมาแล้วก่อนเลือกตั้ง
 เมื่อตนเป็นผู้แทน ฯ แทนที่จะคิดเป็นปากเป็นเสียงแทน
 กลับส่ายไปเสียฉิบ..... และก็เป็นอย่างนั้น..... การ
 เลือกตั้งคราวนั้น ทำให้ความคิดของนายปรีดี พนมยงค์
 ที่คิดจะเล่นการเมืองก็ค่อยๆ เผยออกมา แต่เขายังคงบัง
 หรือแฝงตัวอยู่ในเงามืดอย่างบุคคลผู้ชาญฉลาด คืออาศัย
 สมาชิกสภาประเภทที่ ๑ ที่เคยเป็นลูกศิษย์ลูกหาตนมา

ก่อน และมีพวกเสรีไทยที่ได้รับเลือกเข้ามาเป็นตัว
แสดงออกโรงแทน โดยเขาเป็นผู้ชักใยหรือบอกรบอยู่
หลังโรง

-๕-

สมมุติสถานการณ์การเมืองของนายปรีดี ฯ

กลุ่มนักการเมืองเรื่องนามที่เป็นลูกศิษย์ก้นกุฏิของ
นายปรีดี พนมยงค์ สมัยนั้นมีด้วยกันหลายคน อาทิ
๔ อดีตรัฐมนตรี คือ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ส.ส.
จังหวัดอุบลราชธานี นายถวิล อุดล ส.ส. จังหวัดร้อยเอ็ด
นายจำลอง ดาวเรือง ส.ส. จังหวัดมหาสารคาม และนาย
เตียง ศิริขันธ์ ส.ส. จังหวัดสกลนคร นายทองเปลว ชล
ภูมิ ส.ส. จังหวัดนครนายก และอื่นๆ อีกหลายคน ส.ส.
เหล่านี้ ตั้งเป็นรูปพรรคการเมืองขึ้นในนามพรรคสห
ชีพ ทำเป็นว่าสนับสนุนนายดิเรก ชัยนาม เพื่อจะให้
เข้าแข่งขันเป็นนายกรัฐมนตรี ตามคำบัญชาอยู่เบื้อง
หลังโดยนายปรีดี พนมยงค์ อีกเช่นเคย ความจริงแต่
ก่อนหน้านั้น ใคร ๆ ก็หมายมั่นปั้นมือว่า นายปรีดีฯ จะ
ต้อง สนับสนุน ให้ นายควงฯ ได้ ขึ้น เป็น นายกรัฐมนตรี

๓ นักการเมือง ฯ

๔๓๑

โดยไม่มีคนแข่งขัน เพราะระยะนั้น มองคตู้วกันแล้ว
ไม่มีใครจะเหมาะสมเท่ากับนายควงวเลยสักคนเดียว แต่
พอถึงวันแรกที่จะมีการเปิดสมัยประชุมครั้งแรกเพื่อเลือก
บุคคลเป็นนายกรัฐมนตรี้แล้วต้งคณะรัฐบาลบริหารบ้าน
เมืองต่อไป

ความจริง นายติเรก ชัยนาม ที่นายปรีดีฯ สนับสนุน
อยู่น้อยคราวนี้ ก็เป็นผู้ดีมีฝีมือคนหนึ่ง แต่ถ้าเอาค่านิยม
ชมชอบหรืออาวุโสทางการเมืองกันแล้ว ในสภาฯ
ผู้ที่จะสนับสนุนหากเข้าแข่งขันกับนายควงว แล้ว มีหวัง
จะไปไม่รอดแน่ๆ ในที่สุด เมื่อถึงคราวเลือกนายกรัฐ
มนตรี นายควง อกัยวงศ์ ก็ได้เสียงสนับสนุนอย่าง
ล้นหลาม

เมื่อนายปรีดีฯ วางแผนเอาบุคคลที่เขาสนับสนุน
ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี้ไม่ได้ จึงวางแผนการใหม่อีก คือ
นายปรีดีฯ ได้ให้ลูกศิษย์ของตนหาสมัครพรรคพวกตั้ง
พรรคการเมืองขึ้นอีกพรรคหนึ่ง คือพรรคแนวรัฐธรรมนูญ
ให้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์เป็นหัวหน้าพรรค เพื่อ
เตรียมแข่งขันกับนายควงว ต่อไป สำหรับตัวนายปรีดีฯ

เองอยากจะออกมาเล่นการเมืองกับเขาเหมือนกัน แต่ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์คำหัวเขาอยู่เพราะตำแหน่งผู้ส่งแทนองค์ประมุขแห่งชาติ จึงไม่เปิดโอกาสให้เขาออกมาเล่นอย่างเปิดเผยได้ จึงวางแผนการอยู่เบื้องหลังเงิบๆ เรื่อยมา

คณะรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ บริหารประเทศได้เพียงเดือนเศษๆ เท่านั้นเอง ก็มี ส.ส. มากหน้าหลายตา ล้วนแต่เป็นสมุนของนายปรีดี พนมยงค์ ทั้งสิ้น กำลังเตรียมตั้งบ่อมเลื่องานคณะรัฐบาลนายควงฯ อยู่แล้ว

-๖-

นาวาการเมืองของนายควงฯ ล้ม

ขณะนั้นบ้านเมืองกำลังปั่นจากการฟ่ายแพ้สงคราม มาสดๆ ร้อนๆ ข้าวของทองเงินก็หายากราคาก็แพงๆ กันทั้งนั้น ค่าเงินตกต่ำ สินค้ามีราคาแต่สูงขึ้น ประเทศไทยสมัยนายควงฯ เป็นผู้นำ ก็เผชิญกับปัญหาอันพอดิบรรดา ส.ส. ที่จะคึดล้มรัฐบาลนายควงฯ ก็พยายามโจมตีไปต่างๆ นานาว่า รัฐบาลนายควงฯ ไม่มีปัญญา สามารถจะลดค่าครองชีพให้ราษฎรอยู่ดีกินดีได้

แผนการกำหนดราคาสินค้าก็เกิดขึ้น ตามแนวคิดของนายปรีดี โดยให้นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นำเสนอต่อสภาฯ ข้อความแผนการกำหนดราคาสินค้านั้น เรียกว่า “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๔๘๙” มีรายละเอียด ดังนี้

“.....โดยที่เป็นการสมควรคุ้มครองค่าใช้จ่าย ของประชาชนซึ่งในขณะนั้น ได้ทวีสูงขึ้น เพื่อให้ค่าครองชีพของประชาชนอยู่ในระดับอันสมควร สำหรับความเป็นอยู่ด้วยดี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม ของผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชน ในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๔๘๙”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้ บังคับได้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้มีกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานหนึ่งคนและกรรมการอื่น ๆ ซึ่งรัฐมนตรี

ผู้รักษากฎตามพระราชบัญญัติ^๕ แต่งตั้ง^๕ขึ้น มีจำนวนไม่น้อย ๖ คน เรียกว่า “คณะกรรมการกลาง”

ในส่วนจังหวัดให้มีกรรมการขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยข้าหลวงประจำจังหวัด เป็นประธานและกรรมการอื่นๆ ซึ่งข้าหลวงประจำจังหวัด แต่งตั้ง^๕มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๔ คน เรียกว่า “คณะกรรมการส่วนจังหวัด”

ในส่วนอำเภอให้มีกรรมการขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธาน และกรรมการอื่นๆ ซึ่งคณะกรรมการส่วนอำเภอ แต่งตั้ง^๕ขึ้น มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๔ คน เรียกว่า “คณะกรรมการส่วนอำเภอ”

เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัด หรือ คณะกรรมการส่วนจังหวัด ได้แต่งตั้ง คณะกรรมการส่วนจังหวัดหรือส่วนอำเภอขึ้นแล้ว ให้รายงานให้คณะกรรมการกลางทราบ

คณะกรรมการจะประชุมกัน ต้องมีกรรมการประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งจำนวน จึงเป็นองค์ประชุมได้ การวินิจฉัยให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก

ให้คณะกรรมการส่วนอำเภอ ปฏิบัติตามคำสั่งของ

คณะกรรมการส่วนจังหวัด และให้คณะกรรมการส่วน
จังหวัดปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการกลาง หรือตาม
ที่คณะกรรมการกลาง จะได้มอบหมาย

มาตรา ๔ ให้ผู้ประกอบการค้าหรือธุรกิจอย่าง
ใด ๆ ในโรงการค้าตามความหมายแห่งประมวลรัษฎากร
และผู้ประกอบธุรกิจในการขนส่ง ทางน้ำ ทางบกมีหน้าที่
แสดงรายการค่าใช้จ่าย ที่ประชาชนจะต้องเสียให้แก่ตน
หรือแสดงราคาค่าสิ่งของที่จะต้องขาย โดยทำเป็นหนังสือ
หรือลงรายมือชื่อเจ้าของหรือผู้รับผิดชอบในโรงการค้า
หรือธุรกิจนั้น เป็นสำคัญยื่นต่อคณะกรรมการส่วนอำเภอ
ภายใน ๒ ฉบับ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่ใช้พระราชบัญญัติ
นี้ และให้แสดงรายการไว้ ณ ที่ซึ่งประชาชนจะได้ตรวจ
ได้ง่ายอีกด้วย

การแสดงรายการตามความในวรรคนี้ ให้แสดง
รายการในวันใช้พระราชบัญญัติ และในวันก่อนใช้พระ
ราชบัญญัตินี้ ๖ เดือนอีกด้วย

เมื่อคณะกรรมการส่วนอำเภอ ได้รับรายการไว้
แล้ว ให้เก็บไว้ที่อำเภอหนึ่งฉบับ ส่งไปยังคณะกรรมการ

ส่วนจังหวัดหนึ่งฉบับ

มาตรา ๕ ในกรณีขายของสด หรือบริโภค ให้คณะกรรมการส่วนอำเภอ สำนักราคาส่งของที่ซื้อขายกันอยู่ในวันใช้พระราชบัญญัตินี้ และในวันก่อนใช้พระราชบัญญัตินี้สามเดือน แล้วให้มีอำนาจด้วยความเห็นของคณะกรรมการส่วนจังหวัด กำหนดราคาปานกลางของราคาส่งของนั้น ๆ ได้

เมื่อได้กำหนดราคาปานกลาง ของราคาส่งของตามในวรรคก่อนนี้ ให้คณะกรรมการส่วนอำเภอแสดงรายการราคาส่งของไว้ ณ ที่ซึ่งเห็นได้โดยง่าย

มาตรา ๖ ให้คณะกรรมการกลาง มีอำนาจประกาศกำหนดว่า ผู้ประกอบการค้าหรือธุรกิจอื่น นอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ และมาตรา ๕ ให้มีหน้าที่แสดงรายการค่าใช้จ่ายที่ประชาชนจะต้องเสีย หรือราคาส่งของอย่างอื่นใดได้

มาตรา ๗ เมื่อคณะกรรมการกลางได้ประกาศตามความในมาตรา ๖ แล้ว ให้คณะกรรมการส่วนจังหวัด มีอำนาจประกาศให้ผู้ประกอบการค้า หรือธุรกิจอย่าง

ใดทุกประเภท หรือแต่ละประเภท ตามประกาศของ
คณะกรรมการกลาง ภายในท้องที่ใดในจังหวัดนั้น ให้
แสดงรายการค่าใช้จ่ายที่ประชาชนจะต้องเสีย หรือราคาสິง
ของ และให้นำมาตรา ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๘ ให้คณะกรรมการกลาง มีอำนาจสั่ง
ห้าม หรือดำเนินการประกอบธุรกิจอย่างใด ๆ ภายใน
เวลาเท่าใด ทั้งนี้ พิจารณาเห็นว่าเป็นทางทำให้ประ
ชาชนต้องเสียเสียค่าใช้จ่ายและฟุ่มเฟือย

มาตรา ๙ ห้ามมิให้ผู้ใด เรียกร้องค่าใช้จ่ายที่
ประชาชนจะต้องเสีย หรือจำหน่ายสิ่งของเกินกว่าราคา
ที่แสดงราคาไว้แล้ว

มาตรา ๑๐ เมื่อมีผู้ขอซื้อสิ่งของเพื่ออุปโภค
บริโภคเป็นจำนวนพอสมควร ผู้มีหน้าที่ต้องขายให้แก่
ผู้ซื้อตามราคาที่แสดงไว้

มาตรา ๑๑ ผู้มีหน้าที่ประกอบธุรกิจ หรือดำเนิ
การไปตามปกติหน้าที่ จะปฏิเสธไม่ยอมประกอบธุรกิจ
หรือดำเนินการตามปกติหน้าที่ไม่ได้ ในเมื่อได้รับคำ
ตอบแทนตามรายการที่แสดงไว้

มาตรา ๑๒ ผู้ขายหรือผู้ประกอบการธุรกิจ หรือ
ดำเนินการตามปกติหน้าที่ มีสิทธิจะร้องขอต่อคณะ
กรรมการส่วนอำเภอ ให้ขึ้นค่าใช้จ่ายหรือราคาส่งของ
ได้ ในการนี้ให้คณะกรรมการมีหน้าที่วินิจฉัยสั่งได้ โดย
อนุมัติของคณะกรรมการส่วนจังหวัด

มาตรา ๑๓ ราษฎรผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีจำนวน
ไม่น้อยกว่าครึ่งร้อยคน มีสิทธิเข้าชื่อกันทำคำร้องต่อ
คณะกรรมการส่วนอำเภอ ให้ส่งลดค่าใช้จ่ายหรือราคา
ส่งของได้ ในการนี้ให้คณะกรรมการ มีอำนาจวินิจฉัย
สั่งได้โดยอนุมัติของคณะกรรมการส่วนจังหวัด

มาตรา ๑๔ เมื่อคณะกรรมการส่วนอำเภอมีคำสั่ง
อย่างใดตามในมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ แล้ว ผู้มีหน้าที่
เกี่ยวข้องอาจอุทธรณ์ต่อ รัฐมนตรีว่าการตามพระราช
บัญญัตินี้ได้ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง
คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการกลางมีอำนาจด้วยความ
เห็นชอบของรัฐมนตรี ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ
ขึ้น หรือลดค่าใช้จ่ายที่ประชาชนต้องเสียหรือราคา

สิ่งของได้ในเมื่อมีเหตุอันสมควร

มาตรา ๑๖ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ยื่นและแสดงรายการค่าใช้จ่ายที่ประชาชนต้องเสีย หรือราคาสิ่งของตามความในมาตรา ๔ มาตรา ๗ หรือแสดงการเท็จ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๗ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของคณะกรรมการกลาง ที่ได้สั่งห้ามตามความในมาตรา ๑๐ หรือปฏิเสธไม่ยอมประกอบธุรกิจหรือดำเนินการตามปกติหน้าที่ตามความในมาตรา ๑๑ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๘ ผู้ใดไม่ยอมขายสิ่งของตามความในมาตรา ๑๐ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๙ ผู้ใดเรียกร้องค่าใช้จ่ายที่ประชาชนจะต้องเสียหรือจำหน่ายสิ่งของ เกินกว่าที่แสดงรายการไว้ ตามความในมาตรา ๔ หรือเกินกว่าที่คณะกรรมการ

ได้ส่งเพิ่มหรือลด ตามความในมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๕ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี และปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท อีกโสดหนึ่งด้วย

มาตรา ๒๐ นอกจากความผิด ซึ่งต้องรับตามที่ศาลพิพากษาแล้วนั้น ให้ผู้มีความผิดเสียเงินค่าสินบน นำจ่ายให้ผู้แจ้งความเป็นจำนวนครึ่งหนึ่ง ของเงินค่าปรับ แต่ไม่น้อยกว่า ๑๐๐ บาท ในกรณีที่ศาลไม่ปรับ ให้ศาลวินิจฉัยในเรื่องสินบนนำจับ แต่ไม่น้อยกว่า ๑๐๐ บาท อีกโสดหนึ่งด้วย และให้ศาลสั่งริบของกลาง หรือของที่เกี่ยวข้อด้วย

มาตรา ๒๑ การฟ้องเอาโทษ ตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีได้ด้วย

มาตรา ๒๒ ผู้สมรู้ในความผิด ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นตัวการด้วย

มาตรา ๒๓ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำไรเกินควร และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภคและของอื่นๆ ในภาวะคับขัน นำมาใช้โดยอนุโลมด้วย

มาตรา ๒๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาด

ไทย รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้สนองพระบรมราชโองการ

(ลงชื่อ) นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้เสนอ

(ลงชื่อ) ชิต, ส. ปกาสีทธิ์, กฤษณ์ บัวสรวง,
เขื่อน พานิชวิช, ว. บำรุงพานิชย์, ศุภิต บุญธรรม,
ทอง กันทาธรรม, ชำนิ อนุศาสน์, ส่วน พรหมประกาย,
เตียง ศิริขันธ์, เสวต เปี่ยมพวงสานต์ ชุม เวงวาปี,
เลื่อน พงศ์โสภณ

เมื่อมีการลงคะแนนเสียงรับรองญัตตินี้ ปรากฏว่า
มีสมาชิกเห็นสมควรรับหลักการด้วยคะแนน ๖๕ ต่อ ๖๓
คะแนนเป็นอันว่ารัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ พ่ายแพ้ไป
เพียง ๓ คะแนนเท่านั้น แต่นายควง อภัยวงศ์ ผู้ถูกฝ่าย
ค้านใช้เวลาล้มเขาถึง ๒ วัน ๒ คืน เมื่อแพ้เขา จึงนำ
คณะรัฐมนตรีเดินออกจากสภาผู้แทนอย่างสง่าผ่าเผยที่สุด
เพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นประชาธิปไตย ที่เขารักและ
เทอดทูลไว้สูงสุด พร้อมกับกล่าวอำลาสภาว่า

“...แพ้คะแนนเสียงเขา ก็ต้องกราบถวายบังคม ลาออก...” ซึ่งคำพูดนี้ ทึงใจสมาชิกสภาผู้แทนทุก ๆ คน เขายังกล่าวต่อไปว่า “...ผมไม่ต้องการหวังตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี สิ่งที่เราว่าเราทำไม่ได้ บางคนที่คุณอื่น เขาอาจจะทำได้ เราต้องหลีกทางให้เขาดีกว่า.....”

แต่ท่านที่รัก ? พอเมื่อนายปรีดี พนมยงค์ ได้ขึ้น เป็นนายกรัฐมนตรี สมปรารถนาแล้ว เขาหาได้นำเอา พระราชบัญญัติบ้างนี่ มาใช้ในสมัยที่เขาเรืองอำนาจ แต่อย่างใดไม่.....

นี่แหละ วิธีเล่นการเมืองของคนไทยเราละ นับว่า ช่วยไม่ได้เอาจริงๆ เล่นการเมืองไทย ใครไม่มีพวก มากก็ยากนาน เอาตัวไม่รอดแน่ๆ

๕. วิกฤตการเมืองของนายปรีดี ฯ

การเล่นการเมืองก็เปรียบเสมือนการกินยา
เสพติด ยิ่งกินก็ยิ่งติด ละได้ยากยิ่ง ถึงแม้จะ
ต้องหยุดไปชั่วคราว เพราะไม่ได้รับเลือกเข้า
มาอีกก็ตาม พอมีโอกาสหรือแม้จะนั่งอยู่กับ
บ้าน ก็ยังหาใจเป็นการบ้านการเมืองอยู่ไม่
ขาดระยะ ว่าไปอีกนัยหนึ่ง ท่านผู้รักกล่าวว่า
การเมืองนั้น เล่นไปก็เหมือนการเล่นการพนัน
ยิ่งเล่นยิ่งมันยิ่งเสียวยิ่งอยากแก้แค้นให้ได้คืน
ได้แล้วไม่รู้จักพอ ตายเสียเมื่อใดนั่นแหละขุติ
ได้.....

นักการเมืองที่ดี มักกินอุทมคติ คือจะไม่คิด
 ละโมภโลภมาก คิดช่วยหรือเป็นปากเสียงแทนประชา-
 ชนจริง ๆ ไม่หวังอามิสสินจ้าง ไม่หวังร่ำรวยด้วยการ
 เล่นการเมือง แต่อนิจจา ? นักการเมืองไทยเราจะหา
 คนประเภทกินอุทมคตินั้นได้น้อยเต็มที นักการเมืองที่
 กินอุทมคดีย่อมจะต้องไม่ขายตัว เปลี่ยนพรรคไหนเข้า
 พรรคนั้น.....นักการเมืองที่ขาดอุทมคติ มักจะเป็นบุคคล
 ที่มีราคาค่าตัวซื้อขายได้สูงสินค้ำในตลาด แปรพรรค
 และพักร์เก่งที่สุด เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากที่สุด มัก
 คอยประหัตประหารซึ่งกันและกัน แม้แต่มิตรรักที่เคย
 กอดคอกันมา ร่วมห้องเรียนกันมา เมื่อการเมืองขึ้น
 สมองเสียแล้ว จะมีความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้น แยกพรรค
 เล่นพวก คอยบักขาคู่กันล้มกันให้พังไปข้างหนึ่ง.....จะ
 เอาอะไรกับการเมือง ที่มาจากพื้นฐานอันต้น ดูหลัก
 บู้กับนเลนตม.....

แผนการค้นต่อไปของนายปรีดี ฯ

การโค่นรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้เคย
รุ่งโรจน์ที่สุด จนได้เป็นจอมพลคนหัวปีของไทยใน
ระบอบประชาธิปไตยก็ดี การหาทางให้นายควง อภัย-
วงศ์ ได้เข้ามานั่งเก้าอี้นายกรัฐมนตรีก็ดี นับว่าเป็นแผน
การของนายปรีดีทั้งนั้น เพราะบุคคลที่มีอิทธิพลหรือที่
เชื่อถือได้สมัยต่อมาไม่มีใครพอกบได้เท่านายปรีดี ดัง
นั้นแม้นายควง ฯ เองก็ยังเชื่อฝีมือนายปรีดี ฯ อยู่มาก แต่
อนิจจา ? พระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชา-
ชนที่นายทองอิน สส. อุบลราชธานีนำเสนอเข้าสภา ฯ
เล่นเอารัฐบาลนายควง ฯ ต้องตกเก้าอี้ไป ก็เพราะฝีมือ
ของนายปรีดี ฯ อีกเช่นเดียวกัน

ครั้งแรก นายปรีดี ฯ เชียร์หรือสนับสนุนนายควง ฯ
ก็เพราะบุรุษหนุ่มๆ นั้น เป็นคนปากโป้งโผงผางไม่ค่อย
ยอมใครง่าย ๆ และเป็นคนหนึ่งที่จอมพล ป. รักใคร่

เป็นเพื่อนสนิทกันมาสมัยเรียนอยู่ที่ฝรั่งเศสโน้นแล้ว เมื่อเตรียมจะโค่นรัฐบาลจอมพล ป. ให้ได้ นายปรีดีฯ จึงเรียกตัวนายควงไปพบและวางแผนให้นายควงฯ รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนจอมพล ป. ต่อไป เพราะนอกจากนายควงฯ แล้วไม่มีใครกล้ารับกล้าเป็น ทั้งนี้เพราะกลัวอิทธิพลจอมพล ป. นั้นเอง แม้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ คือพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพยาภา ก็ยังต้องลาออก เพราะมีเรื่องยุ่งๆ เกิดขึ้นในระยะหลังๆ ก่อนที่รัฐบาลจอมพล ป. จะพังไม่นานนัก เลยเป็นโอกาสให้นายปรีดีฯ ได้เป็นผู้สำเร็จราชการแต่เพียงคนเดียว มีอำนาจเต็มที่ที่จะมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งใครๆ ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๘

ความจริงรอยร้าวของ ๓ นักการเมือง มีจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายควง อภัยวงศ์ และนายปรีดี พนมยงค์ ได้เริ่มเคঁาขึ้นมาภายหลังเปลี่ยนการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ไม่นานนัก แม้แต่ ๔ ทหารเสือตัวการใหญ่ก็ถูกดึงตัวเข้ามาเป็นหุ่นเชิดด้วย มี พ.อ. พระยา

พหล ฯ พ.อ. พระยาฤทธิอาคเนย์ ฯ พ.อ. พระยาทรง ฯ
และ พ.ท. พระประศาสน์ ฯ แต่ท่านทั้ง ๔ ต่อมาก็หัน
หลังให้แกกันตราบเท้าแยกกันไปคนละทิศละทาง และ
ต่อมา ๓ นักปฏิวัติหนุ่มดังกล่าวก็เริ่มมีความระแวงเริ่ม
คิดไต่กันเองในเวลาต่อมา ทั้งนี้ต่างอาศัยบรรดา ส.ส.

เมื่อนายควง ฯ แพ้คะแนนเสียง พระราชบัญญัติ
“ข้าวเหนียว” ที่นายทองอินทร์เสนอตามแผน

แผนของนายปรีดี ฯ ที่ขณะนั้นสนับสนุนนายติเรก
ชัยนาม อยู่อย่างเงียบ ๆ เพื่อให้มีโอกาสดำขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี
ต่อจากนายควง ฯ

ทำไมนายปรีดี ฯ จึงไม่สนับสนุนนายควงต่อไป ?
ข้อนี้เป็นเพราะนายควง ฯ คิดจะทำอะไรไม่ได้ทำตาม
แผนที่นายปรีดี ฯ บงการ จึงเกิดความไม่พอใจขึ้น พอ
นายควง ฯ มีเหตุต้องลาออก จึงมีการเล่นพรรคเล่นพวก
กันรุ่นวาย บรรดา ส.ส. ก็ต่างสนับสนุนท่านคนโน้น
นายคนนี้ เพื่อหวังว่าหากคนที่ตนช่วยสนับสนุนได้เป็น
นายกรัฐมนตรีแล้ว ตนเองก็จะได้มีโอกาสเป็นรัฐมนตรี
กับเขาบ้าง

นายปรีดี ฯ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

ที่แรกนายปรีดี ฯ ให้พรรคพวก ส.ส. ที่เป็นศิษย์
กันกุฎิสันับสนุนนายติเรก ชัยนาม แต่อีกฝ่ายหนึ่งมีผู้สนับสนุน
นายควง ฯ มาก บรรดา ส.ส. ที่สนับสนุนนายติเรก ฯ
เห็นทำว่าจะสืบนายควงไม่ได้แน่ ๆ จึงลงใจ หันมาสนับสนุน
นายปรีดี ฯ เสียเองเลยทีเดียว

เมื่อมีการลงคะแนนเสียงหาคนเป็นนายกรัฐมนตรี
ใหม่ มีผู้เสนอชื่อเข้าแข่งขันมี นายปรีดี ฯ กับนายควง ฯ
ในที่สุดเสียงข้างมากก็เป็นของนายปรีดี ฯ เพราะมีลูกน้อง
มาก ตามธรรมเนียมผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีตามรัฐ-
ธรรมนูญ ในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องมาจาก
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะต้องเป็นสมาชิกที่
ราษฎรเลือกตั้งมา หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็นสมาชิก
ประเภท ๒ ที่พระมหากษัตริย์หรือผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ทรงแต่งตั้ง สำหรับนายปรีดี ฯ เกิดมีปัญหา

เพราะตนเองมี ตำแหน่ง เป็นผู้ สำเร็จ ราชการ แทนพระ
องค์ และถูกเทอดทูลให้เป็นรัฐบุรุษอาวุโส ทั้งไม่เป็น
สมาชิกประเภทที่ ๑ หรือ ๒ อย่างใดอย่างหนึ่งเลย

แต่เมื่อคนเราลองคิดจะเป็นเสียอย่าง ทางออกมัน
ก็ย้อมมีจนได้ คือบรรดาลูกศิษย์ลูกหานายปรีดี ฯ หา
ทางออกโดยให้นายจำรัส สุวรรณชีพ น้องชายคุณหลวง
สังวรรณ สุวรรณชีพ ลาออกจากสมาชิกประเภท ๒ แล้ว
มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายปรีดี พนมยงค์ ขึ้นเป็น
แทน

เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๔๘๙ พอมีการประชุม
หาเสียงในสภา ฯ ว่าจะเอาใครเป็นนายกรัฐมนตรี นาย
ปรีดี ฯ จึงได้ชัยชนะ คือได้คะแนน ๑๑๖ ต่อ ๓๘ ของ
คะแนน ชนะ ม.ร.ว. เส็นีย์ไปอย่างสบาย ทั้งนี้เพราะนาย
ควงสละสิทธิ คิดว่าฝ่ายตรงข้ามจะเสนอนายดิเรกเข้าแข่ง
ฝ่ายตนจึงเสนอหม่อมเส็นีย์แทนและแพ้เข้าไปในที่สุด

คณะรัฐมนตรี บุคที่ ๑ ของนายปรีดี ฯ

คณะรัฐมนตรีของนายปรีดี พนมยงค์ ได้ประกอบไปด้วยบุคคลมีรายนามต่อไปนี้

๑. นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง
๒. พลโทจระ วิชิตสงคราม รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม
๓. นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ
๔. นายทวี บุญยเกตุ รัฐมนตรีกระทรวงเกษตราธิการ
๕. พระยาสุนทรพิพิธ รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข
๖. นายสพรั่ง เทพหัสดินทร รัฐมนตรีกระทรวงคมนาคม
๗. นายสงวน จุฑาเดมีย์ รัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม

๘. ม.ล. กรี เตชาติวงศ์ รัฐมนตรีกระทรวง
พาณิชย์
๙. พันเอกช่วง เชวงศักดิ์สงคราม รัฐมนตรี
กระทรวงมหาดไทย
๑๐. หลวงชำนาญนิติเกษตร รัฐมนตรีกระทรวง
ยุติธรรม
๑๑. นายเตือน บุนนาค รัฐมนตรีกระทรวง
ศึกษาธิการ
๑๒. นายวิจิตร ลุลิตานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงการคลัง
๑๓. พันเอกทวน วิชัยชัทตะ รัฐมนตรี
๑๔. นายอิน บุนนาค ..
๑๕. ขุนระตูปัคคี ..
๑๖. นายวิโรจน์ กมลพันธ์ ..

คณะรัฐมนตรีได้เข้าแถลงนโยบายต่อสภา ฯ และ
ได้รับความไว้วางใจด้วยเสียงข้างมาก นี่นับว่าเป็นก้าว
แรกที่นายปรีดี ฯ เปิดโฉมหน้าออกมาเล่นการเมืองอย่าง
เปิดเผย ไม่มีการเล่นไต่ดินหรือเหนื่อเมฆอย่างเก่าต่อ
ไปแล้ว

ผลงานระหว่างเป็นนายก ฯ

เมื่อนายปรีดี ฯ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว เขาได้ทำงานรับใช้ชาตินับว่าเป็นผลดีอยู่หลายประการกล่าวคือ

(๑) แก้นธิสัญญาระหว่างไทยกับอังกฤษ เรื่องนี้เป็นเรื่องยุ่งยากมา จากผลที่เราแพ้ สงครามตามญี่ปุ่นไป ด้วย ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยังผลให้เงินปอนด์ที่เคยมีค่าสูงกว่าเงินไทย ๑๐ บาทต่อ ๑ ปอนด์ ลดลงมาเหลือ ๔๐ บาทต่อ ๑ ปอนด์ และยกเลิกสัญญาสมบรูณ์แบบ ๑๔ ข้อที่ไทยต้องส่งข้าวให้อังกฤษอีกถึงหนึ่งล้านห้าแสนตัน โดยมีคิตมูลค่า

(๒) ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งร่างมาจากสมัยนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายก ฯ ได้ผ่านสภา ฯ โดยเรียบร้อย เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๔๘๕ และให้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๕ โดยมีข้อใหญ่ใจความว่า รัฐสภามี ๒ สภาคือ สภาผู้แทน

ราษฎรที่ประชาชนเลือกเข้ามา และพฤษภาคือสมาชิก
ที่สภาเสนอรายนามให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ มีหน้า
ที่พิจารณา ร่างพระ ราชบัญญัติ ที่ผ่านสภา ผู้แทน ราษฎร
แล้ว และควบคุมรัฐบาลทางสภา นับได้ว่าเป็นก้าวที่ ๒
แห่งระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

(๓) ยกเลิก พระราชบัญญัติ ค่าใช้จ่าย ของราษฎร
หรือพระราชบัญญัติ “ข้าวเหนียว” ที่นายทิม ส.ส.
อุบลราชธานี เสนอจนรัฐบาลนายควงต้องคว่ำไป

นี่นับได้ว่า แผนการทางการเมืองพรรคสนับสนุน
นายปรีดีทำได้ดีมาก เพราะถ้าเอาพระราชบัญญัตินี้ ออก
มาใช้จริง ๆ แล้ว ไม่แน่ว่ารัฐบาลนายปรีดี ฯ จะดำ-
เนินตามนั้นได้ดีแค่ไหนเพียงไร ดีไม่ดีอาจจะพานาวา
ของตนคว่ำไปก็ได้ กรรมยังตามไม่ทัน บรรดาถูกพรรค
เมื่อมีการนำพระราชบัญญัตินี้เข้ามาพิจารณาอีก จึงพา
กันเสนอญัตติกดเลิกไปเสียด้วยคะแนนเสียง ๔๙ ต่อ ๔๗
คะแนน จึงถือว่าเป็นเรื่องความช่วยของนายควง ฯ ไป
ที่ต้องมาแพ้เพราะพระราชบัญญัตินี้

(๔) มีการเลือกตั้ง สมาชิก สภาผู้แทนราษฎร ทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้เนื่องจากมีรัฐธรรมนูญใหม่ประกาศใช้แล้วตั้งแต่วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ จำต้องให้มีการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งก็นับว่านายปรีดีก็เป็นนักการเมืองที่มีสปีริตเป็นประชาธิปไตยคนหนึ่ง น่านับถือเขามากอยู่เหมือนกัน

อนึ่ง ในการก่อนที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะรัฐบาลนายปรีดี ๖ รักษาราชการไปพลาง ๆ ก่อน จนกว่าจะมีรัฐบาลใหม่เข้ามาบริหารสืบท่อไป

(๕) เสนอพระราชบัญญัติให้คืน ยศบรรดาศักดิ์ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ แก่ผู้กระทำผิดทางการเมือง

(๖) เจรจา กับ ประชามาชิดดี และ บุคคล ทั่วโลก โดยมีโทรเลขไปขอร้องให้ช่วยเจรจา กับรัฐบาลฝรั่งเศส ให้ยกเลิกสัญญาต่าง ๆ ที่ไทยทำกับฝรั่งเศสที่กรุงโตเกียว และทวงคืนแดน ๔ จังหวัดคืนไปด้วย เรื่องนี้ต่อมามีอันตกลงกันด้วยดี เหตุการณ์เกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙

คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๒ ของนายปรีดี ฯ

เมื่อมีการเลือกตั้งวุฒิสมาชิกแล้ว และมีสมาชิกสภาผู้แทนแล้ว ระบบพรรคการเมืองขณะนั้นมีอยู่ ๒ พรรค ล้วนแต่เป็นลูกศิษย์ลูกหาของนายปรีดี ฯ ทั้งสิ้น คือ พรรคสหชีพมีนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นหัวหน้า กับพรรคแนวประชาธิปไตย มีพลเรือตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นหัวหน้า ทั้ง ๒ พรรคนี้นับสนุนนายปรีดี ฯ ทั้งสิ้น

ฝ่ายค้าน เมื่อรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ พ่ายแพ้ตกสภา ฯ ไป จึงนัดกินเลี้ยงส่วนตัวกันทั้งพรรคขึ้นให้ชื่อว่า พรรคประชาธิปไตย เสนอให้นายควง ฯ เป็นหัวหน้าพรรค และมี ม.ร.ว. เสนี ปราโมช เป็นรองหัวหน้าพรรค เพื่อจะได้เป็นพรรคฝ่ายค้านในสภา ฯ ตามวิถีทางประชาธิปไตยเยี่ยงนานาอารยประเทศต่อไป

คณะรัฐมนตรีของนายปรีดี พนมยงค์ ชุดที่ ๒ ประกอบด้วยบุคคล ดังมีรายนามดังต่อไปนี้

๑. นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง
๒. พลโทจิระ วิชิตสงคราม รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม
๓. นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ
๔. นายทวี บุณยเกตุ รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรราธิการ
๕. พระยาสุนทรพิพิธ รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข
๖. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ รัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม
๗. นายสพรั่ง เทพหัสดินทร รัฐมนตรีกระทรวงคมนาคม
๘. หม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์
๙. พันเอกช่วง เชวงศักดิ์สงคราม รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย

๑๐. พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรี
กระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายเคื่อน บุณนาค รัฐมนตรีกระทรวงศึกษา
ธิการ
๑๒. พันเอกทวน วิชัยชัทกะ รัฐมนตรีช่วยว่า
การกลาโหม
๑๓. นายวิจิตร ลุกลิตานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการ
คลัง
๑๔. พันเอกพระยาสุรพัธน์เสนี รัฐมนตรี
๑๕. ขุนระบัตบัณฑิต ..
๑๖. นายวิโรจน์ กมลพันธ์ ..

นายปรีดี พนมยงค์ ได้นำคณะรัฐมนตรีของเขา
แถลงนโยบายต่อสภาฯ เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ.
๒๔๘๘ ซึ่งนโยบายหลักใหญ่ๆ ของเขามี ๑๒ ข้อ อัน
เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ การคลัง การทหาร การ
สาธารณสุข การเกษตร การอุตสาหกรรม การพาณิชย์
การมหาดไทย การศาล การศึกษาศาสนา พร้อมกับ

ข้อปลีกย่อยอื่น ๆ เมื่อขอคะแนนเสียง ได้คะแนนไว้วางใจ ๘๐ ต่อ ๒๖ คะแนน

ความจริงแล้ว การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยเริ่มเข้ารูปเข้ารอยอยู่แล้วทีเดียว เพราะมีระบบพรรคการเมืองที่ถูกต้องทั้งทางฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายค้าน แต่มรสุมการเมืองได้เกิดขึ้นอย่างไม่มีใครคาดคิดมาก่อน กล่าวคือระหว่างที่นายปรีดี พนมยงค์ รักษาการแทน เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้ามาบริหารประเทศให้เป็นไปตามระบอบรัฐธรรมนูญนั้น และนายปรีดี ฯ เองก็เพิ่งได้รับความไว้วางใจจากสภา ฯ ชั่วคราว ให้รักษาการแทน กระทั่งวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อไป ยังไม่ทันคิดหาตัวบุคคลเข้ามาเป็นคณะรัฐมนตรีร่วมคณะเลย วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ ในหลวงรัชกาลที่ ๘ ก็ถูกปลงพระชนม์ ฯ

๖ วาระสุดท้ายชีวิตการของเมืองนายปรีดี ฯ

เมื่อเราเล่นการเมือง จะคิดว่าเราเล่น ๆ
ไม่ได้ ต้องเล่นจริง จะวางแผนนโยบาย
เล่นครั้งเดียว หรือจะเล่นต่อไปอยู่ที่การ
วางตัว ถ้าขายตัวเพื่อเนกเงินหั้นจะเล่นได้
เพียงหนเดียว เพราะไม่มีใครอยากให้เห็น
“นักการเมืองโสเภณี”

- ๑ -

วิกฤติการทางการเมืองของนายปรีดี ฯ

ณ เวลา ๐๙.๐๐ น. ของวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ.
๒๔๙๘ ในหลวงอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ได้เสด็จ
สวรรคตโดยถูกปลงพระชนม์ ถูกยิงด้วยพระแสงปืน

ไม่สามารถทราบได้ว่า ใครเป็นคนปลงพระชนม์ ทำให้สภาวะทางการเมืองของนายปรีดีฯ ถึงความวิบัติ และต้องจบเกมการเมืองอย่างคาดไม่ถึงในเวลาต่อมา

เมื่อรัฐบาลของนายปรีดีฯ ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับเรื่องการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๘ ได้มีข้อความขัดแย้งอยู่ในตัวเองอย่างเห็นได้ชัด เป็นการคลุมเครือจนเป็นที่น่าสนใจว่า นายปรีดีฯ จะเป็นผู้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วย ประชาชนต่างมีความแคลงใจกันมาก แม้ นายปรีดีฯ จะมีเสียงในข้างมากในสภา พร้อมทั้งจะกำบัลลังก์ให้ตนได้ก็ตาม แต่ในเสียงและสายตาประชาชนทั่วไปแล้ว นายปรีดีฯ รู้สึกจะเสียหายและเสียงตกไปมากที่สุด และยิ่งบุคคลที่เคยเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้วจะเห็นได้ว่า นายปรีดีฯ ไม่เคยนิยมชมชอบ ในการที่ประเทศไทย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญเลย เขาชอบระบอบปกครองประชาธิปไตยที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข ความรู้สึกที่นายปรีดีฯ มีต่อระบอบการปกครองของไทยนั้น เขาไม่เคยทอดทูล

ยกย่องในหลวงเลย ทั้งจะเห็นได้จากคำแถลงการณ์ต่างๆ ที่ออกมาเมื่อครั้งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ มีตอนหนึ่งเป็นคำขู่แกมบังคับว่า “ถ้าในหลวง ปฏิเสธที่จะมาปกครองตามคำเชิญ ก็จะทำให้ทางปกครอง แบบสาธารณรัฐต่อไป...” นอกจากนี้ยังเห็นได้จากการ เสนอพระราชบัญญัติต่างๆสู่สภา ฯ เช่นพระราชบัญญัติ อารมรดกและกฎหมายอื่นๆ รวมทั้งเค้าโครงการเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนแต่มีเจตนารัตนารอนพระราชอำนาจพระเจ้าแผ่นดินและพระบรมศานุวงศ์ให้ลงไปสู่ระดับราษฎรบุคคลธรรมดา แม้ ขณะที่เขา สอนอยู่ใน มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์เขานิยมการปกครองแบบสาธารณรัฐ เพราะว่า เขาเห็นว่าปีนระบอบปกครองที่เป็น ประชาธิปไตยอย่าง แท้จริง

ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการลอบปลงพระชนม์ในหลวง รัชกาลที่ ๙ เขาในฐานะเป็นนายกรัฐมนตรีเวลาออก แถลงการณ์หรือมีการวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องการสวรรคต ของในหลวง เขาจึงวางมาตรการที่จะเอาผิดกับบุคคลผู้ ปากไม่อยู่สุข เช่นนายเลียง หรือท้าวเลียง ไชยกาล

ที่ชอบพูดมากในเรื่องนี้ ถึงกับถูกสั่งจับขังคุกฟรีอยู่หลายวันนักหนังสือพิมพ์หลายคนถูกจับและเพ่งเล็งเป็นพิเศษ

- ๒ -

นายปรีดี ฯ เริ่มรู้ตัวสำนึกผิด

ด้วยเหตุที่มีการออกแถลงการณ์คลุมเครือ ในกรณีสวรรคตของในหลวง รัชกาลที่ ๘ ทำให้ชื่อเสียงทางส่วนตัวและการเมืองของนายปรีดี พนมยงค์ตกไปมากทีเดียว คนที่เคยเลื่อมใสในตัวนายปรีดี มาก่อนก็เริ่มหันเหไป แม้ลูกพรรคที่เคยสนับสนุนนายปรีดี ฯ ก็เริ่มมีจิตใจเอนเอียงไม่ศรัทธาต่อนายปรีดี ฯ ต่อไปอีกแล้ว ที่เริ่มเป็นเช่นนี้เพราะ คนไทยเคยชินต่อระบบการปกครองที่มี พระเจ้าแผ่นดินเป็น ประมุขมา หลาย ศตวรรษแล้ว หากจะมาขาดที่พึ่งทางใจและกายเสียอย่างนั้น เห็นจะไปไม่รอดแน่ๆ ยิ่งนายปรีดี ฯ เอง เคยเป็นคนร่างเค้าโครงเศรษฐกิจมาแล้ว ใครๆ เขาเห็นว่า พอมาเป็นนายกรัฐมนตรีเองแล้ว ไม่เห็นจะมีท่าอะไรเลย เล่นพรรคพวกเสียจนเลอะเทอะไปหมดทีเดียว

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙
ยังทรงพระเยาว์ จึงจำเป็นต้องตั้งผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ โดยเลือกจากสมาชิกวุฒิสภาผู้อาวุโสที่สุด
๓ ท่าน และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็อำนวยการ
ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทรงศึกษาต่อในทางการ
บริหารประเทศต่อไป

ความจริง ถ้าจะนับไป เขาได้เป็นนายกรัฐมนตรี
ครั้งที่ ๓ ก็ว่าได้แต่ยังรับตำแหน่งไม่นานคือยังไม่ได้ตั้ง
คณะรัฐมนตรีชุดใหม่เลยก็ต้องถวายเป็นมงคลลาออก แต่
ก็คอยอยู่เบื้องหลัง โดยสนับสนุนหลวงธำรง ฯ หัวหน้า
พรรคแนวรัฐธรรมนูญ ต่อไป

- ๓ -

นายปรีดี พนมยงค์

นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสื่อมความนิยมชมชื่นใน
ตัวเขาเองลงอย่างไม่น่าเชื่อ ทั้งนี้เนื่องจากสวรรคต
ของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ที่รัชกาลออกแถลงการณ์
อย่างคลุมเครือที่สุด จากข้อเขียนของผู้ใช้นามปากกาว่า

‘ปลาทอง’ ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ มีข้อความตอนหนึ่ง กล่าวถึง ความเสื่อมศรัทธาของประชาชนที่มีต่อนายปรีดีฯ มีว่าอย่างนี้

“...ถึงแม้ว่านายปรีดี พนมยงค์ จะได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่าเป็นผู้ทรงคุณความรู้ และสันตติจิตเจตนาต่อชีวิตในทางการเมืองอย่าง ยอดเยี่ยมอยู่ในเวลานั้น แต่นายปรีดีฯ ก็นับว่าขาดความชัดเจนเกี่ยวกับการคาดถึงความต้องการของประชาชนผิดไปถนัด เพราะความเข้าใจที่ว่า การตั้งการสอบสวนกรณีสวรรคต เพื่อปล่อยให้เรื่องค่อยเจียบไปหายไ้ก็ดี หรือการคิดว่าประชาชนจะค่อยคลายความสนใจในกรณีที่เกิดขึ้นไปเองตามกาลเวลาก็ดี หาได้เป็นไปอย่างที่นายปรีดีฯ คาดเอาไว้ไม่ตรงกันข้าม ประชาชนกลับแสดงความไม่พอใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่นับว่ามีแต่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และพร้อมกันนั้น ความชิงชังต่อวิธีการปกครองที่นายปรีดี พนมยงค์ กำลังดำเนินการอยู่ในเวลานั้น ก็มีแต่แผ่ขยายความ กว้างขวาง ขึ้นและจาก เหตุที่ กล่าวนี้

อนาคตในทางการเมืองของนายปรีดี ฯ ก็เริ่มมีมัวลง และยิ่งนายปรีดี พนมยงค์เริ่มใช้อำนาจที่มีอยู่ในรัฐบาล เข้าควบคุมความคิดเห็นของประชาชน เช่นมีการเซ็น เชอตรวจตัดข่าวหนังสือพิมพ์ หรือจับกุมผู้ที่มีความคิด เห็นในทางตรงกันข้าม ความนิยมที่ประชาชนเคยนิยม ต่อนายปรีดี ฯ ก็มีแต่เสื่อมถอยลงทุกที...

“...เมื่อความ ไม่พอ ใจของ ประชา ชนที่มี ต่อนาย ปรีดี ฯ เพิ่มมากขึ้นเท่าใด ความนิยมที่ประชาชนจะพึง ให้แก่พรรคฝ่ายค้านคือพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมีนาย กว อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าก็ยิ่งทวีมากขึ้น..... ด้วยเหตุนี้ นับแต่ได้เกิดกรณีสวรรคตแล้ว ประชาชน ที่ปรารถนาจะได้เห็นการคลี่คลายเหตุนี้ให้ กระจ่าง ชัดก็ เริ่มให้การสนับสนุนแก่พรรคประชาธิปัตย์มากขึ้น ซึ่ง ย่อมเป็นการแน่นอนว่า พฤติการณ์เช่นนี้ ย่อมจะยัง ความไม่พอใจให้เกิดขึ้นแก่นายปรีดี พนมยงค์เป็นอย่าง ยิ่ง เพราะเมื่อพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับธารสนับสนุน จากประชาชนมากเท่าไร ฐานะของพรรคการเมืองฝ่าย

สนับสนุนฝ่ายรัฐบาลเวลานั้นคือ พารคสหชีพและแนว
รัฐธรรมนูญก็ย่อมจะต้องอ่อนแอมากขึ้น ฉะนั้น จึง
ได้หาวิธีขัดขวางที่จะมิให้พรรค ประชาธิปัตย์ได้รับเลือก
ตั้งเข้ามาหนึ่งในสภาหรือถึงจะได้รับเลือกตั้งก็เป็นจำนวน
น้อย และวิธีการที่นำมาใช้นั้น นอกจากจะพยายามคัด
เลือกสมาชิก ที่เห็นว่ามีลูกศิษย์ ลูกหาและมีประชาชน
เคยนิยมในความรู้ความสามารถเข้าสมัครรับเลือกตั้งแข่ง
ขันกับพรรคประชาธิปัตย์แล้ว ยังใช้วิธีการอื่นๆ อีก
มากมายหลายอย่าง เช่น ใช้อิทธิพลในทางราชการเข้า
กลั่นแกล้งขัดขวาง ใช้นักเลงอันธพาลออกคอยก่อวุ่น
ในเวลาที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง ตรวจตัดข่าวหนังสือพิมพ์
ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่พรรคฝ่ายค้าน เช่น ถ้า
หากมีการเสนอภาพ ประชาชนที่ไป ฟังคำปราศรัย หาเสียง
ของพรรคประชาธิปัตย์อย่างล้นหลาม ก็ตัดออกเสียให้
เห็นแต่ส่วนน้อยเป็นต้น.....”

นี่เป็น การฆ่า ตัวตาย ทาง การ เมือง ของนาย ปรีดี
พนมยงค์ ในสมัยที่เขาเรืองอำนาจ แม้เขาไม่ได้ทำเอง

แต่ลูกน้องของเขาก็มีส่วนช่วยมา ชีวิตทาง การเมือง ของ
เจ้านายให้หดสั้นหายไปอย่างน่าสงสารที่สุดทีเดียว

การที่นายปรีดี พนมยงค์ ขอถวายบังคมลาออก
แห่งนายกรัฐมนตรีนั้นจากคำ เป็นเพียงฉากหนึ่งที่เขา
เริ่มแสดง ซึ่งยังไม่เต็มบทเต็มบาทนัก แต่เขาก็หาตัวแทน
เขาได้อย่างเหมาะสมที่สุด ท่านผู้^๕ก็คือพลเรือตรี หลวง
ธำรงนาวาสวัสดิ์ หัวหน้าพรรคแนวรัฐธรรมนูญ ที่มี
นายปรีดี ฯ เป็นผู้ชักใยอยู่เบื้องหลัง

แม้เมื่อนายกรัฐมนตรีน คนใหม่ขึ้นมาบริหารประ
เทศ ก็ไม่ทำให้ประชาชนชื่นชมยินดีอะไรมากนัก ชาว
การสอบสวนสืบสวนคดีสวรรคตในหลวงรัชกาลที่ ๘ ยิ่ง
เจียบหายไป และยังมองเห็นช่องทางที่ตนจะอยู่ในเมือง
ไทยไม่ได้นานนัก นายปรีดี พนมยงค์ จึงเตรียมการ
ให้ลูกน้องของตนดำเนินการต่าง ๆ นานา อาทิให้ส.ส.
ท่านหนึ่งที่มีหัวรุนแรง ถึงกับปั้นตัวตั้งตัวตีในการตั้ง
พรรคคอมมิวนิสต์^๕ขึ้น ในเวลา ต่อมาให้เสนอเลิก พระราช
บัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์เสีย และนอกจากนี้ ยังมีการ

ออกกฎ หมายจัด สรรทุน สำรอง เงินตราเกี่ยว กับการขาย
ทองคำซึ่งเป็นเงินคงคลัง อันเป็นเงินสำรองเงินตราต่าง
ประเทศ เรื่องนี้ได้มีการอภิปรายกันตื้นเคียดที่สุดในสภา ฯ
ล้นเอาเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ในธนาคารแห่งชาติ คือพระ
องค์เจ้านิวัฒน์ ไชยยันต์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
ต้องลาออกจากตำแหน่งไป เพราะทนไม่ไหวว่า
เขาเอาตำรา เศรษฐกิจการเมืองเล่มไหนมาใช้กันในเมือง
ไทย

คณะรัฐมนตรีของคุณหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้บริ
หารประเทศได้ไม่นานก็เกิด ความระ ส่ำระสาย ใน พรรค
ตนเอง เพราะมีการขัดแย้งที่พรรคสหชีพ ซึ่งก็เป็น
พรรคที่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ เหมือนกันแต่ไม่
ได้เป็นรัฐมนตรีหรือตำแหน่งทางการเมืองร่วมด้วย
ฝ่ายพรรคประชาธิปไตย อันมีนายควง อภัยวงศ์ เป็น
หัวหน้า ได้เริ่มวางแผนไม้ตายที่จะโจมตีคณะรัฐบาลนี้
ให้คว่ำให้จงได้ จึงประชุมบรรดาสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร ลงชื่อเพื่อเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของ

หลวงธำรงฯต่อไป โดยวางหลักเพื่อเปิดอภิปรายไว้
๘ ข้อ ค้ำยัน กัน

๑. รัฐบาลนี้ไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อย
ภายในตามนโยบายที่แถลงไว้

๒. ไม่สามารถรักษานโยบายการเงินของชาติไว้
ในทางมั่นคงทำให้ฐานะการคลังของชาติล้มเหลวทุกทาง

๓. รัฐบาลดำเนิน การทางเศรษฐกิจ ผิดพลาด
เป็นเหตุให้ประชาชนเดือดร้อน

๔. ในด้านการต่างประเทศ รัฐบาลไม่อาจสร้าง
ความเชื่อถือกับนานาประเทศตามนโยบายที่แถลงไว้

๕. รัฐบาลใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซง
ในราชการประจำทำให้เกิดผลเสียหายแก่ราชการแผ่นดิน

๖. รัฐบาลไม่สามารถรักษาฐานะของข้าราชการ
ให้อยู่ระดับในที่สมควร เป็นเหตุให้ข้าราชการขาด
กำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ

๗. ในด้านการศึกษาของชาติ รัฐบาลไม่ปรับปรุง
และดำเนินการตามนโยบายที่แถลงไว้

๘. รัฐบาลไม่สามารถค้นหาความจริงที่จะแถลงต่อประชาชนให้ทราบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล สวรรคตเพราะเหตุใด

การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของคุณ หลวงธำรง ฯ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ ติดต่อกันเป็นเวลา ๘ วัน ๘ คืน

ฝ่ายหลวงธำรงฯ เมื่อมีพรรคฝ่ายค้านจะเปิดอภิปรายขับไล่ตนเช่นนั้น ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า “...ผมตั้งใจจะลาออกอยู่แล้ว ในวันที่ ๑๗ (พฤษภาคม) นี้ เมื่อเขาจะเปิดอภิปรายก็เลยยังไม่ลาออก ...ถ้ารัฐบาลแพ้โหวตโดยหลักการแล้ว รัฐบาลก็ต้องออกและฝ่ายค้านซึ่งเป็นฝ่ายเสนอญัตติ ก็จะเป็นฝ่ายฟอร์มรัฐบาลของตนขึ้นแต่ถ้ารัฐบาลชนะโหวต ว่าโดยหลักแล้วก็ไม่ต้องออก..... เป็นโอกาสดีที่รัฐบาลจะได้แถลงให้ประชาชนทราบ.....ให้ชาวสะอาก.....”

ส่วนนายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคฝ่ายค้านที่จะเปิดอภิปราย ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์เช่นกันว่า “...ผมต้องใจมึนอย่างสุดขีด แน่กันให้เห็นดำเห็นแดง

ไปที่เดียวว่า ระหว่างที่พวกเขาเป็นรัฐบาลอยู่นั้นได้ทำ
ดีแค่ไหน เลวแค่ไหน.....”

การอภิปรายได้เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๕.๐๐ น. ของ
วันที่ ๑๙ พฤษภาคม มายติเอาวันที่ ๒๗ พฤษภาคม
พ.ศ.๒๔๙๐ ได้มีการลงมติไม่ไว้วางใจเวลา ๑๔.๑๕ น.
ปรากฏมีคะแนน ๘๖ ต่อ ๕๕ คะแนน จึงเป็นอันว่า
ฝ่ายรัฐบาลหลวงธำรงฯ ชนะ ให้บริหารราชการแผ่นดิน
สืบไป

อย่างไรก็ดี แม้จะได้รับชัยชนะ หลวงธำรงนาวา
สวัสดิ์ ก็ได้นำคณะรัฐบาลลาออก และได้กล่าวคำปรา
ศรัยทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยว่า-

“.....สาเหตุแห่งการลาออก ไม่เกี่ยวกับญัตติขอ
เปิดอภิปรายทั่วไปแต่อย่างใด เพราะเหตุว่ารัฐบาลเป็น
ฝ่ายชนะคะแนนเสียงในการไว้วางใจในสภาฯ แต่เนื่อง
ด้วยได้มีรัฐมนตรีบางคน ได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี
จึงเป็นการยากลำบากที่จะดำเนินการปรับปรุง
คณะรัฐมนตรีใหม่ให้เป็นไปตามเหมาะสมได้ จึงขอลา
ออกจากตำแหน่ง.....”

นับได้ว่า ท่านผู้^๕ ก็เป็นนักการเมืองที่มีอุดมคติ
สูงส่งจริง ๆ คนหนึ่งของเมืองไทย ทั้ง ๆ ที่ตนเป็นฝ่าย
ชนะก็ยังลาออก หากสนใจเป็นนักกีฬาเยี่ยงท่านผู้^๕ น่ายกย่อง

อย่างไรก็ดี เมื่อหลวงธำรงฯ ลาออกไปแล้ว มี
การชาวเสียดหาคนเป็นนายกรัฐมนตรีกันอีก ก็ปรากฏ
ว่าหลวงธำรงฯ ได้เสียงข้างมาก จึงได้เป็นนายกรัฐมนตรี
อีกสมัยที่ ๒

รัฐบาลหลวงธำรงฯ เข้าทำหน้าที่บริหารประเทศ
ได้เพียง ๕ เดือนเศษ ก็ได้มีบุคคลคณะหนึ่งประกอบ
ด้วยนายทหารบก เรือ อากาศ และข้าราชการพลเรือน
ร่วมมือกันทำรัฐประหาร ขับไล่หลวงธำรงฯ ออกจาก
ตำแหน่ง คณะทหารที่เป็นแรงสำคัญสมัยนั้น ก็คือ
พันเอกผิน ชุณหวัน กับ พันเอกกาจ กางสงคราม เป็น
หัวหน้า มีข่าวว่าท่านจอมพล ป. พิบูลสงครามแอบอยู่
เบื้องหลังอย่างเงียบ ๆ

ถ้าหากันไปตามความจริงแล้ว ท่านจอมพลป.ฯ ไม่มี
ส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยกับคณะรัฐประหาร คราวนี้เลย
เพราะท่านรู้สึกเข็ดหลาบ ไม่อยากจะแตะต้องการเมือง

ต่อไปอีกแล้ว แต่ยังเป็นคราวเคราะห์ดีที่มีราชรถมาเกย
โดยคณะทหารได้ไปเชิญชวนท่านจอมพล ป. ฯ เข้ามา
ร่วมด้วยจนได้

-๔-

นายควง ฯ มีราชรถมาเกย

การทำรัฐประหารโดยคณะนายทหารครั้งนั้น ทำ
ให้นายควง ฯ ได้นั่งเบาะเป็นนายกรัฐมนตรีย่างสบายไป
เลย เพราะคณะรัฐประหารเองก็ยังหาคนที่เหมาะสม
ไม่ได้ แม้จะไปเชิญท่านจอมพล ป. มากก็ตาม ท่านก็ยัง
ไม่ใช่พร้อมที่จะรับเป็น จึงเห็นว่าคนที่เหมาะสมที่สุด
ในขณะนั้น ไม่มีใครเกินนายควง ฯ

นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ภายใต้
รัฐธรรมนูญ “ตุ้มแดง” เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่คณะ
รัฐประหารร่างขึ้นมาเอง แต่การที่เขาได้เป็นหัวหน้า
รัฐบาลสมัยรัฐประหารก็จริง แต่เขาหาได้มีอำนาจสิทธิ
ขาดอะไรมาเลย เพราะคณะทหารยังเรียกร้องและขอ
อภิสิทธิ์หลายอย่าง โดยอ้างว่าจะทำการตรวจค้นอาวุธ
พวกเสรีไทยยังมีอีกมาก ส่วนใหญ่ อยู่ตามบ้านนักการ

เมืองที่เป็นลูกน้องนายปรีดี พนมยงค์

เมื่อคณะทหารส่งเจ้าหน้าที่ไปทำการตรวจค้นอาวุธ ปรากฏว่าค้นได้ที่ทำเนียบท่าช้าง ที่พักของ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส และที่บ้านนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ อดีต ส.ส. อุบลราชธานี หลายคันรถ ส่วนที่บ้านนายเตียง ศิริขันธ์ อดีต ส.ส. สกลนคร นั้น ปรากฏว่าได้นำไปซ่อนไว้ที่ภูพาน สกลนครนั้นหมด

คณะรัฐประหาร หากจะไม่ทำอะไรให้เป็นที่เป็นที่ประจักษ์หรือเชื่อถือ ของ ประชาชน เลยก็อาจจะ เสื่อมความนิยมชมชอบ จึงเตรียมร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของพวกเขา โดยนำมาอ่านให้ประชาชนฟัง มีสาระสำคัญดังนี้คือ

“.....ถวายพระราชอำนาจแด่องค์พระมหากษัตริย์มากกว่าเดิม เปลี่ยนชื่อพฤกษสภาหรือสภาสูงมาเป็นวุฒิสภา ให้อำนาจการเลือกตั้งอยู่กับพระมหากษัตริย์ ตัวผู้แทนราษฎรต้องมีอายุตั้งแต่ ๓๕ ปีขึ้นไป.....”

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ส่วนใหญ่เป็นแนวความคิด

ของพันเอก หลวงกาจสงคราม เพราะถูกปลดสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไปนาน จึงมีเวลานั่งคิดนอนคิด ทำรัฐประหารได้จนสำเร็จ แต่ตัวเองก็ไม่มีปัญญาที่จะขึ้นบริหารบ้านเมืองเอง เพราะไม่เคยสร้างนิยมมาแต่แรก จึงเชิญจอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนักการเมืองเก่าลายคราม มาเป็นที่ปรึกษา และให้ตำแหน่งผู้บัญชาการทหาร

ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อมีราชรถมาเกยเช่นนั้น นับว่าเป็นที่พอใจของบรรดาทหารมาก เพราะท่านเป็นคนเข้าถึงใจของทหารทั่วไป แต่กับประชาชนท่านยังไม่แนใจนัก เพราะถูกขับออกไปทำไร่อยู่ถึงลำลูกกา ปทุมธานี จึงได้นำคณะนายทหารรัฐประหารไปทำพิธีสาบานตนต่อหน้าพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ เวลา ๑๔.๓๐ น. เพื่อมิให้แตกความสามัคคีกัน มีใจความว่า

“.....ภายใต้เศพระบารมีคุณพระศรีรัตนตรัย

ต่อหน้าเทพเจ้าทั้งหลาย ผู้ทรงมหิทธิ คือพระเสื้อเมือง
 พระทรงเมือง พระหลักเมือง และเทพยดาผู้สิงสถิตย์
 อยู่ทุกสถาน รวมทั้งเทวราชผู้อภิบาลมหานพตเศวต
 ฉัตร ข้าพเจ้า... ขอให้วาจาสัตย์ว่า ในการทำรัฐประหาร
 ครั้งนี้ ข้าพเจ้ากระทำด้วยเจตนาอันจำนงแน่วแน่ ที่จะ
 บำรุงประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ข้าพเจ้า
 ทำเพื่อขจัดความทุกข์เข็ญ ให้ประเทศชาติร่มเย็น และ
 ก้าวขึ้นสู่ความเป็นอารยะ มิได้มีกใหญ่ไผ่สูงในส่วนตัว
 ด้วยประการใด ๆ ข้าพเจ้าจึงขอตบถนิธานยึดมั่นในใจว่า
 จะรักษาเกียรติ วินัยอันดีงาม ด้วยความกล้าหาญ จะ
 เว้นการที่ควรเว้น จะประพฤติกการที่ควรประพฤติ
 จะรักษาความสามัคคีของหมู่คณะ ไม่คิดคดทรยศริษยา
 ต่อผู้ประกอบคุณงามความดี ข้าพเจ้าขอยึดมั่นในสัจจะ
 อันนี้ ด้วยดวงจิตอันแน่วแน่ทุกกลมหายใจ ตราบจน
 ชีพสลาย.....”

คณะรัฐประหารได้ทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จนิวัติประเทศไทยด้วย

นับว่า เป็นที่ชื่นชมยินดีของราษฎรโดยทั่วไป เรียก
คะแนนนิยมกลับคืนมาได้เป็นอันมากทีเดียว

อย่างไรก็ดี นายควง อภัยวงศ์ ก็ยังถูกเชิญให้เป็น
หัวหน้ารัฐบาลต่อมาอีกถึง ๒ ครั้ง (ดูประวัติของนาย
ควง ฯ) แล้วก็ถูกรัฐประหารตะโคงออกไปเป็นฝ่ายค้าน
อีกต่อไป

-๕-

นายปรีดีฯ ลัทธิการเมือง

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส และอดีตนายกรัฐมนตรี อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ บัดนี้ ได้
สิ้นอำนาจวาสนา ต้องเนรเทศตัวเองออกไปพำนักอยู่
ต่างประเทศ เริ่มครั้งแรกเมื่อ คณะรัฐประหารอันมี
คณะทหาร ซึ่งประกอบด้วย พันเอกผิน ชุณหวัน (ต่อมา
เป็นจอมพล) กับ พันเอกหลวงกาจสงคราม (ต่อมา
เป็นพลโท) เป็นหัวหน้ายึดอำนาจบริหารจากคณะรัฐบาล
หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ นัยว่าคราวนั้น นายปรีดีฯ หนีไป
พำนักชั่วคราวที่ สิงคโปร์ แล้วก็เลยไป ชื่องกง โดย

เจ้าหน้าที่สถานทูตต่างประเทศแห่งหนึ่ง เป็นผู้ช่วยเหลือ
ในการลี้ภัยคราวนั้น

การเกิดกบฏคราวใด มีฝ่ายรัฐบาลระวางเสมอว่า
นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้บงการอยู่หลังฉาก เรื่องนี้
น่าจะเป็นการใส่ความกันมากกว่า เพราะนายปรีดี พนม
ยงค์ ไม่มีอำนาจไม่มีกำลังทหารอยู่ในมือเลย สมัยเขา
เป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง เขาก็ไม่ได้แสวงหากำลัง
ทางทหารไว้คุ้มครองแก้อภัยของเขาเลย

เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้มีคณะ
นายทหารเรือกลุ่มหนึ่ง มี นาวาตรีมนัส จารุภา เป็นตัว
การได้ทำการจู่โจมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
ในวันไปทำพิธีรับเรือชุด “แมนฮัตตัน” ที่ท่าราชวรดิษฐ์
ข้างพระบรมมหาราชวัง ท่ามกลางความตลึงพลึงเปลือย
ของทูตานุทูต ฝ่ายรัฐบาลประหารได้ประกาศแต่งตั้ง นาย
ติเรก ชัยนาม เป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนฝ่ายรัฐบาลประ
หารตั้ง นายวรการบัญชา เป็นผู้รักษาราชการแทน
นายกรัฐมนตรี

การกบฏคราวนั้น ไม่สำเร็จจึงเรียกว่า เป็นกบฏ
จลาจลไป และมีข่าวว่านายปรีดี พนมยงค์ มาบงการ
อยู่ด้วย คิดว่าอาจจะเป็นการใส่ความท่านผู้นี้มากกว่า
เพราะการเมืองสมัยนั้น ต่างกำลังคิดแย่งชิงอำนาจ
วาทนากันมากกว่าที่จะคิดบริหาร ปกครองประเทศชาติ
ให้เจริญก้าวหน้า

อนึ่ง มีข่าวว่า เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๔๙๒ ได้เกิด “ขบถวังหลวง” คือมีคณะนายทหาร
เรือ เข้ามาทำการยึดวังหลวงไว้ได้ เตรียมจะปล้นกระ
ทรวงการคลัง เอาทรัพย์สินเงินทองของชาติไป และว่า
นายปรีดี พนมยงค์ ปลอมกายเป็นจำทหารเรือ เข้ามา
บงการอีก แต่ถูกฝ่ายรัฐบาล โดยการนำของนายทหาร
หนุ่ม คือ พันเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ต่อมาเป็นจอมพลฯ)
นำกำลังทหารเข้าปราบปราม ยึดพระราชวังกลับคืนมา
ได้อย่างเรียบร้อย

ต่อจากนั้น เรื่องเกี่ยวกับนายปรีดี ก็หายเงียบไป
ปรากฏในเวลาต่อมาว่า ท่านผู้นี้ ได้ลี้ภัยการเมือง ไป

พำนักอยู่ปักกิ่ง ประเทศจีนแดง หรือจีนแผ่นดินใหญ่
หรือจีนคอมมิวนิสต์ โน้น

อนึ่ง ปัจจุบัน ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ได้เดินทางออกจากประเทศจีนแดง ไปพำนักพักกายอยู่
ประเทศฝรั่งเศส พร้อมด้วยครอบครัวของท่าน อย่าง
มีความสุขตามประสาคนพลัดถิ่น ท่ามกลางคุณหญิงว
ศรีภรรยาและบุตร นักการเมืองไทยบางท่านก็เคยไป
เยี่ยมเยือนท่านมาบ้างแล้วก็มี

เรื่องของนักการเมืองเรื่องนาม ๓ ท่าน ขอยุติ
ลงเพียงเท่านี้

ภาคผนวก

ประวัติตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย

๑. มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์)

ครั้งที่ ๑ ได้รับตำแหน่งเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ ครึ่งนี้เรียกว่า “ประธานคณะกรรมการราษฎร” ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๔๗๕

ลาออกเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ เพราะได้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้วประกาศใช้ จึงได้ถือเอาว่าวันที่ ๑๐ ธันวาคมของทุก ๆ ปี เป็นวันรัฐธรรมนูญ และมีงานฉลองรัฐธรรมนูญในวันนั้นทุก ๆ ปี

ครั้งที่ ๒ ได้รับแต่งตั้งอีกเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ได้มีการเปลี่ยนชื่อตำแหน่งประธานคณะกรรมการ

การราษฎร มาเป็น “นายกรัฐมนตรี” และได้มีคณะ
รัฐมนตรีสืบมาแต่บัดนั้น

ลาออกวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ เนื่องจากวิกฤติ
การณ์ทางการเมือง ที่หลวงประดิษฐมนูธรรม หรือ
นายปรีดี พนมยงค์ ถูกตั้งข้อสงสัยว่ามีหัวเอนเอียงไป
ทางคอมมิวนิสต์ เพราะท่านผู้นี้ได้ร่าง “สมุดปกเหลือง”
ขึ้นมาจึงมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร และมีการตั้งคณะ
รัฐมนตรีชุดใหม่แทน

ครั้งที่ ๓ ได้รับแต่งตั้งอีกในวันที่ ๑ เมษายน
๒๔๗๖ แต่ต้องลาออกเพราะเกิดรัฐประหารโดยคณะ
ทหารบก เรือ พลเรือน ซึ่งมีพันเอกพระยาพหลพยุห
เสนาเป็นหัวหน้า เป็นอันว่าการเป็นนายกรัฐมนตรีของ
ท่านผู้นี้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ ต้อง
เนรเทศตัวเองไปอยู่ชวา และถึงอนิจกรรมที่นั่น

๒. พันเอก พระยาพหลพยุหเสนา (พจน์ พหล-
โยธิน-ต่อมามียศเป็นพลเอก)

๓ นักการเมือง ฯ

๔๘๕

ครั้งที่ ๑ ได้รับแต่งตั้งจากคณะรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๖ ท่านได้นำนายปรีดี พนมยงค์ มั่นสมองแห่งคณะราษฎรที่ถูกเนรเทศออกไปอยู่ประเทศฝรั่งเศส กลับเข้ามา

ลาออกเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖ เพราะเปิดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป นับว่าประเทศไทยได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ขึ้นเป็นครั้งแรก ดังนั้นสมาชิกสภา ฯ เดิม จึงหมดสภาพไปโดยปริยาย

ครั้งที่ ๒ ได้รับแต่งตั้งอีกเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖ แต่ต้องลาออก เพราะแพ้คะแนนเสียงในสภา ฯ เรื่องควบคุมการจำกัดยาง ในวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๗๗

ครั้งที่ ๓ ได้รับแต่งตั้งเข้ามาอีกเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๗๗ ผู้แทน ฯ จังหวัดต่าง ๆ กำลังตื่นประชาธิปไตย เวลาเปิดประชุมมักโต้เถียง ชักถาม ลงคะแนนเสียงวุ่นวายไปตามเรื่อง จึงเป็นเหตุให้คณะรัฐบาลชุดนี้ต้องลาออกเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๔๘๐

เพราะสภา ฯ เปิดอภิปรายทั่วไป แพ้คะแนนเสียงใน
นโยบาย ว่าด้วย การ จัดระเบียบ ทรัพย์สิน ส่วน พระ มหา
กษัตริย์

ครั้งที่ ๔ ได้รับแต่งตั้งเข้ามาอีกเมื่อวันที่ ๙ สิง-
หาคม ๒๔๘๐ เพราะระยะนั้นหาคนที่เหมาะสมคนอื่น ๆ
ยังไม่ได้ ต้องลาออกตามระเบียบ เพราะสมาชิกสภา ฯ
ชุดนั้นสนสภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และได้
เปิดให้มีการเลือกตั้ง ส.ส. ทัวประเทศอีกวาระหนึ่ง

ครั้งที่ ๕ ได้รับแต่งตั้งอีกเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม
๒๔๘๐ และต้องลาออกเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๘๑
ทั้ง ๆ ที่รักษาการแทนเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎรใหม่ต้องยุบสภา ฯ เนื่องจากแพ้คะแนนเสียง
ที่สภา ฯ มีมติไม่เห็นชอบในวิธีการจัดสรรทำงบประมาณ
ของรัฐบาล

ความจริง ท่านผู้นี้จะเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไปอีกก็
ยังมิได้มีผู้สนับสนุนอยู่มาก แต่ท่านเบื่อหน่ายการเมือง จึง
เปิดโอกาสให้คนหนุ่ม ๆ ขึ้นบริหารประเทศดูบ้าง

๓. พันเอก หลวงพิบูลสงคราม (แปลก ชีตตะสังคะ
ยศครั้งสุดท้ายเป็นจอมพลทั้ง ๓ เหล่าทัพ)

ครั้งที่ ๑ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม
๒๔๘๑ ท่านผู้นี้ได้นำประเทศไทยทำสงครามกับฝรั่งเศส
เรียกว่า “สงครามอินโดจีน” ปราบกฏผลไทยชนะสง
คราม ทำให้นานาชาติรู้จักคนไทยและเมืองไทยมากขึ้น

ลาออกเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๔๘๕ หลังจาก
ญี่ปุ่นเปิดฉากทำสงครามเอเชียบูรพา และบุกกรุกผ่าน
ประเทศไทย เพื่อเข้าตีพม่าและมลายู ไทยอยู่ในภาวะ
จำยอมต้องเข้าร่วมทำสงครามด้วย คือเป็นฝ่ายญี่ปุ่นรบ
กับอังกฤษ อเมริกา ทั้งนี้เพราะต้องปรับปรุงคณะรัฐ-
มนตรีชุดสงครามตามนโยบายใหม่

ครั้งที่ ๒ ได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกเมื่อวันที่ ๗
มีนาคม ๒๔๘๕ โดยเอกฉันท ระยะนี้ประเทศไทยถูก
ข้าศึกนำเครื่องบิน บี. ๒๔ มาทิ้งระเบิดตามจุดยุทธ-
ศาสตร์เสมอๆ ทั่วประเทศต้องมีการพลางไฟกัน สินค้า

ที่เคยซื้อได้ราคาเพียง ๑ สตางค์แดงเดียว ต้องขึ้นมา
เป็น ๑ บาท ญี่ปุ่นกำลังเกิดเพลิงพล่าทางสงครามหลาย
แห่ง ภายในประเทศเกิดมี "คณะเสรีไทย" ขึ้น กล่าวคือ
มีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าเสรีไทยในประเทศ
ส่วนนอกประเทศมี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้า
ตั้งหลักที่อยู่อเมริกา

รัฐบาลชุดนี้เคยประกาศออกครั้งหนึ่ง แต่ต้อง
ระงับไปเพราะยังแข็งอำนาจ เล่นเอาพระองค์เจ้าอาทิตย์
ทิพยอาภา ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต้องทรงลาออก
เนื่องจากเกรงอิทธิพลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงต่อ
มานายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแต่เพียงคน
เดียว

จอมพล ป. ต้องนำคณะรัฐมนตรีของตนลาออก
จริง เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๗ เนื่องจากสภา
ลงมติไม่รับหลักการร่าง พ.ร.บ. จัดตั้งนครหลวงเพชร-
บูรณ์และพุทธมณฑล (ที่สระบุรี) สำหรับจอมพล ป.

ต้องไปส่งสมกำลังอยู่ที่ค่ายนารายณ์มหาราช จังหวัด
ลพบุรี และในที่สุดถูกปลดออกตำแหน่งผู้บัญชาการ
ทหารสูงสุด ไม่มีหน้าที่ทางการทหารเลย ต้องกลับมา
ทำไร่ที่ลาลูกกา จังหวัดปทุมธานี และได้มีอำนาจอีก
วาระหนึ่ง คงจะกล่าวต่อไป

๔. พันตรี ควง อภัยวงศ์ (หลวงโกวิท อภัยวงศ์)

ครั้งที่ ๑ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม

๒๔๘๗ ขณะที่ญี่ปุ่นใกล้จะแพ้สงครามอยู่แล้วทีเดียว
เมืองไทยต้องตี ๒ หน้าเพื่อหาทางนำประเทศชาติให้พ้น
จากภาวะสงครามให้ได้ นายควง ฯ เป็นนายกรัฐมนตรี
ก็ไม่มีความสุขอะไรมากนัก เพราะเป็นด้วยความจำใจ
มีนายปรีดี ฯ สนับสนุนอยู่เบื้องหลังตลอดมา และยัง
ต้องระแวงพะวงว่าจอมพล ป. จะกลับมามีอำนาจอีก

ลาออกเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘ เนื่องจาก
มหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง โดยญี่ปุ่นยอมแพ้สงคราม
อย่างไม่มีเงื่อนไข นายควงจึงนำคณะรัฐมนตรีของ

ตนลาออกหลังที่ได้ประกาศสันติภาพตามพระราชโองการ
เรียบร้อยแล้ว

๕. นายทวี บุญยเกษตร (อดีตนายกรัฐมนตรี ๑๗
วัน)

ท่านผู้นี้ได้รับแต่งตั้ง เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม

๒๔๘๘

ลาออกเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ นับว่าได้
เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไว้ชั่วคราวเพื่อรอให้หัว
หน้าเสรีไทยเดินทางมารับตำแหน่ง ท่านผู้นี้คือ ม.ร.ว.
เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าเสรีไทยจากอเมริกา ที่ต้องยก
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้ท่านผู้นี้ ก็เพราะต้องการเอา
ใจฝ่ายผู้ชนะสงคราม คืออเมริกาและอังกฤษ ซึ่งไทยทำ
แต่มีคุณ วิถีการเมืองครั้งนั้นได้สวยงามทีเดียว และได้
ผลลัพท์ด้วย

๖. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

ท่านผู้นี้ได้เดินทางมาจากอเมริกา ซึ่งเดิมท่านไป

เป็นเอกอัครราชทูตอยู่ก่อนเกิดสงครามแล้ว ท่านมารับ
ตำแหน่งเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ ได้มาประสาน
การเมืองเรื่องหนี้สินฐานะผู้แพ้สงครามหลายอย่างเฉพาะ
ที่สำคัญคือ ท่านได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. อาชญากรรม
สงคราม เอาคนไทยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับคณะ
ชนศาลทหาร ซึ่งนับว่าเป็นผลดีที่ไม่ต้องให้ฝรั่งต่างชาติ
มาดำเนินคดีกับคนไทย อย่างที่เคย ทำกับ นายพล โตโจ
นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ซึ่งต้องถูกตัดสินแขวนคอ การตัด
สินของศาลทหารไทย ปรากฏว่า พ.ร.บ. อาชญากรรม
สงครามนี้ ไม่มีผลย้อนหลังจึงถือว่าเป็นโมฆะให้ปล่อยผู้
ต้องหาไปทั้งหมด และดูเหมือนประเทศฝ่ายที่ชนะ
สงครามก็ไม่ต้องการเอาเรื่องนี้กับไทยเราด้วย

ม.ร.ว. เสนีย์ ฯ ได้ลาออก เนื่องจากยุบสภา ฯ เมื่อ
แพ้ติร่าง พ.ร.บ. อาชญากรรมสงคราม แต่ได้รักษาการ
อยู่จนถึงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ กระทั่งมีการเลือก
ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเรียบร้อยแล้ว

๗. พันตรีควง อภัยวงศ์ (หลวงโกวิทอภัยวงศ์)

ครั้งที่ ๒ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ ต่อจาก ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หลังที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเรียกกันง่ายๆ ว่า ส.ส. เรียบร้อยแล้ว และตัวนายควงฯ เองก็ได้รับเลือกเป็นผู้แทนฯ จังหวัดพระนครด้วยคนหนึ่ง

นายควง อภัยวงศ์ ได้นำคณะรัฐมนตรีของเขา ถวายบังคมลาออกเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๔๘๙ เนื่องจากรัฐบาลต้องพ่ายแพ้คะแนนเสียงในสภาฯ กรณีสมาชิกพรรคฯ ลูกน้องนายปรีดีฯ คือ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เสนอร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน หรือเรียกกันเป็นเชิงเยาะเย้ย นายทองอินทร์ ว่ากฎหมายบักบ้ายข้าวเหนียว รัฐบาลนายควงฯ ไม่เห็นด้วย แต่เมื่อลงคะแนนเสียงทำให้รัฐบาลแพ้ไปอย่างคู่คี่ที่สุด ซึ่งว่าตามส่วนแล้ว นายควงฯ ไม่จำเป็นต้องลาออก แต่เพื่อให้ชาวโลกเห็นว่า คนอย่าง

ตะปุกวงไม่หวงเก้าอี้ เขาจึงนำคณะลาออกตามวิถีทาง
แห่งระบอบประชาธิปไตย ทำให้พรรคการเมืองฝ่ายลูก
น้องนายปรีดี ฯ ทะลึ่งกันไปทีเดียว คือเขาลาออกเมื่อวันที่
ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๔๘๙ ดังกล่าวแล้ว ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญ
ฉบับใหม่ของเขา กำลังร่างอยู่

๔. นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม)

ครั้งที่ ๑ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม
๒๔๘๙ รัฐธรรมนูญของนายควง ฯ ได้มาประกาศใช้
สมัยนี้

นายปรีดี ฯ ได้ลาออกเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๘๙
เพราะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ อันเป็น
การเปิดโฉมหน้าใหม่ของสภา ฯ การเมืองของไทย นั้น
คือรัฐธรรมนูญได้ระบุสภาขึ้นเป็น ๒ สภาคือ พฤษสภา
หรือสภาสูง กับสภาผู้แทน ฯ ที่ราษฎรเลือกเข้ามา

ครั้งที่ ๒ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน
๒๔๘๙ ระยะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทม-
หิตล รัชกาลที่ ๘ ประทับอยู่ในประเทศไทยด้วย

แต่เขาต้องลาออกเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙
 เนื่องจากมีผู้ปลงพระชนม์ในหลวงอนันต์ ฯ ในพระมหา
 ราชวัง ทั้ง ๆ ที่เขาเตรียมการประกาศตั้งคณะรัฐมนตรี
 ชุดใหม่อยู่ที่เดียว แต่ยังไม่ทันได้ประกาศแต่งตั้งเป็น
 ทางการ อาณาประชาราษฎร์ต่างเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง
 ที่ไม่น่าจะเกิดข่าวอมงคลอย่างนี้ เพราะในหลวงรัชกาล
 ที่ ๘ กำลังเป็นที่รักเคารพกล่าวขวัญถึงทุกมุมเมือง อยู่ ๆ
 ก็มาเสด็จสวรรคตอย่างปัจจุบันทันด่วน

ครั้งที่ ๓ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน
 ๒๔๘๙ เพราะในสภา ฯ ขณะนั้นนายปรีดี ฯ ยังสามารถ
 คุมเสี่ยงได้อยู่โดยทั่วไป

ระยะนี้บรรดา ส.ส. ที่จงรักภักดีหรือชอบนิสสัยใจ
 คือนายควง อภัยวงศ์ ได้พากันร่วมหัวกันตั้งพรรคการ
 เมืองขึ้นใหม่อีก ให้ชื่อว่า “พรรคประชาธิปไตย” ปราบกฏ
 ว่ามีลูกพรรคมากพอสมควร ทั้งนี้เพราะบรรดา ส.ส. ที่
 เคยจงรักภักดีต่อนายปรีดี ฯ ต่างเสื่อมความนิยมต่อนาย
 ปรีดี ฯ เป็นอย่างมาก นับตั้งแต่มีการปลงพระชนม์ใน
 หลวงรัชกาลที่ ๘ แล้ว นายปรีดี ฯ เองก็รู้สึกไม่สบายใจ

๓ นักการเมือง ฯ

๔๕๕

ในเรื่องที่เกิดขึ้น ถึงกับมีการดับไฟร้องตะโกนในโรงภาพยนตร์ว่า “นายปรีดีฯ ลอบปลงพระชนม์ในหลวงฯ” ถึงกับทำให้นายเลียง ไชยกาล ส.ส. อุบลราชธานี ถูกจับกุมตัวและถูกตั้งข้อหาว่าเป็นตัวการ ก่อกวน ในเรื่องตะโกนกล่าวหานายปรีดี ฯ ตามโรงภาพยนตร์

อย่างไรก็ตาม นายปรีดีฯ เห็นว่า ชื่นทนคือดี อยู่ต่อไปรังแต่จะเสียเกียรติยศชื่อเสียงหนักขึ้น จึงลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๔๙๙ โดยอ้างสาเหตุว่า ตนเองมีสุขภาพอนามัยไม่ค่อยสมบูรณ์ ไม่สามารถจะนำคณะบริหารประเทศชาติต่อไปอีกได้เท่าที่ควร

๕. พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์)

๕๖ ครึ่งที่ ๑ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๙๙

ลาออกเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๔๙๐ เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์ขอเปิดอภิปรายทั่วไป ทั้ง ๆ ที่คณะรัฐบาลของเขามีชัย ชนะแต่ก็ยังแสดงน้ำใจ นักการเมืองที่แท้จริงยอมลาออกเพื่อปรับปรุงรัฐมนตรีบางคน

ครั้งที่ ๒ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐ นัยว่า นายปรีดีฯ มีความประสงค์ให้หลวงธำรงฯ กู้ชื่อให้ โดยตนจะกลับเข้ามาบริหารประเทศอีก แต่ไม่สามารถจะสำเร็จผลตามใจปรารถนา เพราะกลุ่มทหารปลดปล่อยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ หรือที่เรียกกันย่นหนึ่งว่า สงครามมหาเอเชียบูรพา พวกกันช่องสมุชมนุ่มกันหาทางจะทำปฏิวัติรัฐประหารอยู่อย่างเงิบๆ

หวนคิดถึงการรัฐประหารของคณะนายทหารปลดปล่อยฯ แว่วถึงหูของรัฐบาลเหมือนกัน แต่คุณหลวงธำรงฯ ทำเป็นทองไม่รู้ร้อน นึกว่าพวกนี้ คงจะไม่สำเร็จแน่ๆ บังเอิญมีงานฉลองสภาอากาศที่สวนลุมพินีอย่างสนุกสนาน นายควงฯ หลวงธำรงฯ ก็พากันไปร่วมด้วย กำลังร่าเริงบรรเทิงกันอยู่บนฟลอร์เต้นรำอย่างเต็มที่ทีเดียว ก็มีคนมากระซิบบอกว่า คณะทหารยึดอำนาจแล้ว คุณหลวงธำรงฯ จึงหนีไปกับความมืดตั้งแต่วินาทีนั้น เป็นอันว่าคณะรัฐบาลของเขาต้องลาออกไปโดยปริยายเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

๑๐. นายควง อภัยวงศ์

ครั้งที่ ๓ ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ โดยคณะทหาร ฯ เอกราชธมาเกยเรียกให้ไปตั้งคณะรัฐบาลขึ้นใหม่อีกราวะหนึ่ง

ความจริง ถ้าคุณหลวงธำรงฯ ไม่ประมาท รีบจับกุมตัวผู้คบคิดรัฐประหารเสียก่อนหน้านั้น ก็น่าจะทำได้ เพราะตนเองมีกำลังอยู่ในมือ คณะทหาร ฯ ที่กระทำการรัฐประหารก็หาใช่ใครอื่นไม่ ได้แก่ออมพลฉิน ชุนหวน (ขณะนั้นมียศเป็นพันเอก) กับพลโทหลวงกาจ กาจสงคราม (ขณะนั้นมียศเป็นนาวาอากาศโท)

กรณีเดียวกัน คณะทหาร ฯ เมื่อทำการรัฐประหารสำเร็จแล้ว ก็ยังหาคนเป็นนายกรัฐมนตรีไม่ได้ ต้องไปตามตัวนายควง ฯ มา แล้วมอบให้ไปจัดตั้งคณะรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ

นายควง ฯ ต้องนำคณะรัฐมนตรีของเขาลาออกตามวิธีรัฐธรรมนูญ เพราะมีการตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวของคณะทหาร หรือที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญใต้ตุ่มแดง” ซึ่งคุณหลวงกาจ ฯ

เป็นผู้ร่าง^{ขึ้น}มาเองก่อนทำรัฐประหาร เขาลาออกเมื่อ
วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

ครั้งที่ ๔ ได้รับแต่งตั้งอีกนับเป็นครั้งสุดท้ายเมื่อ
วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ระยะนี้ คณะทหารได้มี
ประสิทธิภาพทางการเมืองมากขึ้น รู้ว่าการที่ตนกระทำ
รัฐประหาร^{ขึ้น}สำเร็จแล้ว ให้คนอื่นมาเป็นผู้บริหารนั้น
ย่อมไม่บรรลุสมความประสงค์ ตามเป้าหมายของพวกตน
จึงได้ไปเชิญชวนท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีต
นายกรัฐมนตรีขวัญใจทหารหาญ มาเป็นผู้นำของพวก
ตนต่อไป

ระยะนี้ ข้าวของอาหารการกินมีราคาสูงขึ้นโดย
ลำดับ และยังไม่สำคัญเท่ากับราคาจะแพงแล้วยังไม่มี
ข้าวของและอาหารการกินขายด้วย ไข่เป็ดไข่ไก่เคยมี
ขายราคาฟองละ ๕ สตางค์ ขึ้นราคามาเป็นฟองละ ๒๕
สตางค์ คณะทหารเลยถือเอาสาเหตุ^{นี้}มาเป็นข้ออ้าง
แล้วทำการจู่โจม^{ขึ้น} ให้ออกจากเก้าอี้^{ขึ้น}นายกรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๑

อย่างไรก็ดี หลังจากนั้น นาควงฯ ก็ยังเล่นการเมืองต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยสมัครรับเลือกเข้าเป็นผู้แทนราษฎรในเขตจังหวัดพระนครตลอดมา トラบเท่าเกือบจะมีรัฐธรรมนูญราคาแพงที่สุดในโลก หลังจอมพลสฤษดิ์ฯ ถึงอนิจกรรมจะคลอດ แต่เขามีบุญน้อย ต้องถึงแก่อนิจกรรมเสียก่อน ดังกล่าวไว้ในประวัติของเขาแล้วนั้น

๑๑. จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ครั้งที่ ๓ คณะทหารได้เชิญมาเป็นผู้นำและตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๔๙๑ ได้มีการร่างรัฐธรรมนูญกันใหม่อีก

จอมพล ป.ฯ ได้ลาออก เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๙๒ เพราะได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และได้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใหม่ด้วย

ครั้งที่ ๔ ได้รับแต่งตั้ง เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๒ ระยะนี้คณะทหารที่ริเริ่มรัฐประหารมีการชิงดีชิงเด่นกันพอหอมปากหอมคอ เล่นเอาพลโทหลวงกาจต้องแ้งไปอยู่ต่างประเทศพักหนึ่ง ถึงกับได้รับฉายา

ว่า “นายพลรูปี”

จอมพล ป. ได้ลาออกอีกเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔ โดยคณะรัฐบาลเองทำการรัฐประหารยึดอำนาจตัวเอง เพื่อนำเอารัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ อันเป็นฉบับแรกมาใช้

ครั้งที่ ๕ ได้รับแต่งตั้งอีกเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔ โดยทำหน้าที่รักษาการแทนตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว และได้ลาออกเมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๙๔

ครั้งที่ ๖ ได้รับแต่งตั้งอีกเมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๙๔ หลังที่ได้นำรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ มาใช้บริหารประเทศเรียบร้อยแล้ว

จอมพล ป. ลาออกเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๕ เพราะได้มีการ ขอ แก้อัย รัฐธรรมนูญ ใหม่ อีก ครั้ง หนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศด้วย

ครั้งที่ ๗ ได้รับแต่งตั้งเข้ามาอีกเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕ ระยะนี้ แม้ฝ่ายรัฐบาลจะมีเสียงข้างมาก

ก็จริง แต่มี ส.ส. ประเภทขายตัวเพราะเห็นแก่อมิสิน
จ้างมาก ทำให้รัฐบาลไม่สู้จะพอใจนัก ถึงกับมีการต่ง
ฉายาให้บรรดา ส.ส. บางคนว่า “ผักถั่วในสภาฯ” บ้าง
“ส.ส. โสเภณี” บ้าง รัฐบาลให้เงินยกมือสนับสนุน
หากไม่ให้ก็พยายามรวมหัวกันไม่สนับสนุน

จอมพล ป.ฯ ต้องลาออกเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์
๒๕๐๐ หลังที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่
เรียกว่า “ส.ส. กิ่งพุทธราก” แล้ว เหตุการณ์ทางการเมือง
เมืองนับว่าเสื่อมทราม ชบเซาลงมาก เพราะ ส.ส. บาง
คนไม่รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง

ที่สำคัญที่สุดก็คือ อาณาจักรตำรวจยุคพลเอกเผ่า
ศรียานนท์ เลี้ยงอันธพาลไว้มาก เขาเป็นผู้มีอิทธิพล
และอำนาจมากที่สุด ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ยุคของเขามี
ชื่อเสียง (มิใช่เสียง) มาก ผืนเถื่อนระบาคทั่วไป แบ๊งค์
ปลอมระบาคทั่ว แต่จับมือใครดมไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ นาย
เผ่าฯ เองเป็นรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย และอธิบดี
กรมตำรวจ

คนที่หนักในมากที่สุด น่าจะได้แก่ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม เพราะท่านมีลูกน้อง หรือหนังสือพิมพ์ สมัยนั้นมักเปรียบเทียบให้ท่านว่า ท่านเลี้ยงเสือไว้ใน ถ้ำเดียวกันถึง ๒ ตัว กล่าวคือ ลูกน้องท่านจอมพล ป. ๖ ที่ฝีมือเท่าๆ กันมี พลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ยศสมัยนั้น) กับพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ ต่างก็คุมกั๊วลงกันแต่ ละฝ่าย และได้สร้างแสนยานุภาพให้แก่ฝ่ายของตนอย่าง มาก คือตำรวจสมัยนายเผ่า มีทั้งตำรวจจรดถึง ตำรวจ กองพันเสือดำ อาวุธได้จาก ซี.ซี.บี.พลาย มีพลังมหาศาล และเยี่ยมๆ ทั้งสนิทเดียว แม้ทหารก็ไม่เคยมีอาวุธดีเท่า ฝ่ายนายสฤษดิ์ หรืออีกผู้กำลังทหาร เพราะเขาเป็น แม่ทัพกองทัพบกที่ ๑ อยู่ด้วย

ต่อมา ประชาชนเคียดแค้นมากชน พลเอกสฤษดิ์ หรือต่อมาได้เป็นจอมพลสฤษดิ์ กับเพื่อนๆ ร่วมตายมี พลโทหรือจอมพลถนอม กิตติขจร และพลโท หรือพล เอก ประภาส จารุเสถียร ซึ่งนับว่าเป็นกำลังสำคัญ ขอ ร้องให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ปลดพลตำรวจเอก เผ่า ออกจากรัฐมนตรีและอธิบดีกรมตำรวจเสีย แต่

ท่านจอมพล ป.ฯ ปลงไม่ตก เพราะต่างฝ่ายก็เป็นลูกน้อง
 ด้วยกัน รักพี่เสียดายน้อง ในที่สุด จอมพลสฤษดิ์ฯ ได้
 นำคณะทหารลาออกจากคณะรัฐมนตรีชุดของจอมพล ป.
 เอาต่อ ๆ โดยประกาศผ่านหนังสือพิมพ์ว่า “พวกตนเป็น
 ทหาร หากเล่นการเมืองก็ยิ่งแต่เป็นนักการเมืองที่เลว”
 แต่ใจจริงแล้ว เขาอยากให้ท่านจอมพล ป.ฯ ปรับปรุง
 ตัวรัฐมนตรีใหม่นั้นเอง แต่ท่านจอมพล ป.ฯ ก็ยังไม่
 ยอมปรับปรุง

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องลาออกโดยปริยาย
 เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ โดยคณะนายทหาร
 ภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหาร
 ยึดอำนาจ

๑๒. นายพจน์ สารสิน

คณะนายทหารได้เชิญนายพจน์ สารสิน อดีตเอก
 อัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา มาเป็นนายกรัฐมนตรี
 ซึ่งอยู่ในระหว่างให้มีการเตรียมการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ภายใน ๙๐ วัน

นายพจน์ สารสิน ลาออกเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม

๒๕๐๐ หลังมีการเลือกตั้ง^๕เรียบร้อยแล้ว

๑๓. พลโทถนอม จิตติขจร(ต่อมาได้ยศเป็นจอมพล)

ครั้งที่ ๑ ได้รับแต่งตั้ง^๕ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม

๒๕๐๑ หลังจากที่มีการเลือกตั้ง^๕เรียบร้อยแล้ว และพรรคชาติสังคมของพลโทถนอม มีเสียงข้างมากในสภา

การเมืองระยะนี้ ได้ดำเนินไปตามแนวนโยบายของคณะรัฐประหาร อันมีจอมพลสฤษดิ์ เป็นหัวหน้าแต่อย่างใดก็ตาม พลโทถนอมเองก็คุมเสียง ส.ส. ไม่อยู่ เพราะ ส.ส. เกรงใจจอมพลสฤษดิ์เท่านั้น และต่อมาจอมพลสฤษดิ์ ๓ หนระชั้ มีเหตุต้องไปพำนักรักษาตัวที่อเมริกาด้วย (ผ่าตัดม้าม-ไต) ยิ่งทำให้ ส.ส. แสดงการเมืองออกนอกกลุ่มนอกทางหนักขึ้น ขึ้นอยู่ต่อไป คณะรัฐบาลของพลโทถนอม มีหวังล้ม เพราะกำลังจะมีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลอยู่แล้ว มีนายทหารคนสนิทของจอมพลสฤษดิ์ ได้บินไปกระชับจอมพลสฤษดิ์ฯ ถึงเมืองนอก ท่านจึงบินกลับมาเมืองไทยอย่างเงิบ ๆ เห็นบรรดา ส.ส. ชักจะพากันใหญ่ ท่านจึงทำการปฏิบัติคณะรัฐบาลของ “ถนอมนาวา” จำเป็นต้องลาออก เพื่อ

เปิดทางให้จอมพลสฤษดิ์ เข้าบริหารประเทศ เมื่อวันที่
๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑

๑๔. จอมพลสฤษดิ์ ธารวัชร์

ท่านจอมพลสฤษดิ์ ได้เข้ามาบริหารประเทศแทน
และได้ประกาศใช้ “ธรรมนูญการปกครอง” ขึ้นบริหาร
ประเทศ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ ยุบสภาฯ
ยุบรัฐธรรมนูญ และประกาศใช้คำสั่งคณะปฏิวัติแทน
กฎหมายหลายฉบับพอ

ว่าไปเป็นไรมี แม้ท่านจอมพลสฤษดิ์ ธารวัชร์
จะมีเรื่องอื้อฉาววาทะโลกีย์ภายหลังที่ ถึง อนิจกรรมแล้วก็
ตามที แต่ท่านได้ทะนุบำรุง สร้างสรรบ้านเมืองให้เจริญ
ก้าวหน้าไปมากทีเดียว โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ หรือมักจะเรียกกันว่า ภาคอีสาน ได้เจริญก้าวหน้า
ไปมาก จนมีมหาวิทยาลัยขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น และมี
เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ถนนหนทางมากมายในภาคนี้ สัก
ประหารตัวการมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์เสียหลาย
ราย มือเพลิงระยะครุชจิ้นตายไปก็มาก ถึงแม้ท่านจะมี
ส่วนเสีย แต่ก็ได้สร้างสรรค์ส่วนดีให้ประเทศชาติมาก

เหมือนกัน

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖ ในขณะที่เป็นนายกรัฐมนตรี และนับได้ว่าเป็นบุคคลเดียวที่ตายในตำแหน่งนี้

๑๔: พลเอกกนอม กิตติขจร (ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นจอมพลเมื่อเป็นนายกรัฐมนตรีครั้ง^{๕๕})

ครั้งที่ ๒ ได้รับแต่งตั้ง^{๕๖} เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๖ สืบแทนจอมพลสฤษดิ์ฯ หัวหน้าคณะปฏิวัติ และยังคงรับ ตำแหน่ง^{๕๗} ตลอดมา จนทราบเท่า ถึงมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งต้องใช้เวลาร่างกันเป็นเวลานานที่สุดถึง ๑๐ ปี สิ้นเงินทองของ รัฐไปกว่า ๑๐๐ ล้านบาท รัฐธรรมนูญฉบับ^{๕๘} นี้ ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ และประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกวาระหนึ่ง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

อย่างไรก็ตาม การที่เมืองไทยว่างเว้นมี ส.ส. มาเป็นเวลานาน ทำให้บรรดาผู้ที่ได้รับเลือกเข้ามานั่ง สภาหินอ่อนอย่างไม่สู้จะงายมากนัก เพราะมี ส.ส. บางคน

เข้ามาทำนองกาฝาก ทำให้รัฐบาลจอมพลถนอม ต้อง
ปฏิวัติล้มล้างรัฐธรรมนูญและยุบสภา ในที่สุด เมื่อ
วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

ขณะนั้น บ้านเมืองเราปกครองกันแบบระบอบประ
ชาธิปไตยแบบไทย-ไท ภายใต้การบริหารประเทศ
โดยคณะปฏิวัติ ซึ่งมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็น
หัวหน้าฯ

“ประวัติ ๓ นักการเมืองเรื่อรนามของไทย” ขอ
อวสานเพียงเท่านี้ ขอความสุข สดชื่น และโชคดี มีแต่
ท่านผู้อ่าน จงทั่วทุกท่าน.

เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ใจ...อะไรไม่ได้เท่า.....

คู่มือ กฎหมายประจำครอบครัว

เรียบเรียงโดย โพร้ แชมดำเจียก พ.ม, น.บ.

นับว่าเป็นหนังสือเล่มเดียวที่นำหลักกฎหมายทั้งแพ่ง ฯ และอาญา มากล่าวไว้เฉพาะที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างสมบูรณ์แบบ ท่านจะไม่ถูกใครเขาหลอกลวงหรือต้มตุ๋นได้เด็ดขาด ทั้งจะรู้เล่ห์เหลี่ยม กลโกงของบุคคลในสังคมที่ท่านติดตัวอยู่ด้วย

เหมาะสำหรับท่านกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน-แพทย์ประจำตำบล-ภิกษุ สามเณร และพ่อค้าประชาชนทั่วไป มีไว้เพื่อรู้ทันคนในสังคมปัจจุบัน หนังสือปกแข็ง ๓ สี อามมณ ราคาเล่มละ ๓๐ บาท

เพื่อรู้เท่าทันเหตุการณ์บ้านเมืองยุคปัจจุบันทุกท่านควร จะหาซื้อไว้ประดับความรู้ นั่นคือ

๓ นักการเมืองเรื่องนามของไทย

โดย “โพร้ แชมดำเจียก พ.ม., น.บ.”

ภายในเล่มท่านจะทราบดีลาและวิถีการเมืองของ ๓ นักการเมือง ชื่อนำของไทย คือ นายควง อภัยวงศ์ จอมพล ป. พิบูล-สงคราม ดร. ปรีดี พนมยงค์ ตั้งแต่เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองครั้งแรกแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงวาระสุดท้ายของแต่ละท่านอย่าง ละเอียด

หนังสือเล่มนี้ อ่านสนุก ทุกบท ทุกตอน ไม่ควรพลาด อาจจะ ต้องรอการพิมพ์ครั้งต่อไปอีกนาน เพราะจัดพิมพ์จำนวนจำกัด ปกแข็ง หุ้มปกนอก ๓ สี ราคาเล่มละ ๓๐ บาท

หนังสือทั้ง ๒ เล่มนี้ สั่งซื้อได้ที่ สำนัก “ธรรมบรรณาการ”
๔๐๖ ถนนมหาชัย พระนคร โทร. ๒๑๒๔๗๕

